Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
Katedra pomocných věd historických a archivního studia

Diplomová práce

Knihy finančních příkazů rady Starého Města pražského z let 1656 – 1677 a systém městského hospodářství po třicetileté válce

Vypracoval: Tomáš Dvořák
Vedoucí diplomové práce: PhDr. Zdeněk Hojda, CSc.

Praha 2007

Rád bych srdečně poděkoval kolegům z Archivu hlavního města Prahy za to, že mi v průběhu vytváření této diplomové práce vždy ochotně přinášeli pramenný materiál i literaturu. Můj největší dík však patří PhDr. Zdeňku Hojdovi, Csc., jenž se zasloužil o vznik tohoto díla. Upřímně mu musím poděkovat nejen za metodickou pomoc a množství cenných námětů, které mi poskytl, ale zejména za vlídný a laskavý přístup při vedení předkládané práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a použil v ní všechny uvedené prameny a literaturu.

V Praze, dne 3. srpna 2007

. .....

Tomáš Dvořák

Résumé

Books of Financial Orders of Prague Old Town Council (1656 – 1677) and the System of Urban Economy after the Thirty Year War

The purpose of this paper is to introduce books of financial orders of Prague Old Town Council from 1656 – 1677 (1678) as a unique historical source for studying expenses of the municipality. These books are higly significant for being the only preserved economic Old Town records from that period of time. Thanks to them it is possible to reconstruct the municipal economy in the 2nd half of the 17th century.

The author of this document has tried to analyze individual types of expenses and sort them out into a system. He has recognized four basic categories: repayments to municipal creditors, expenses for the purchase of land and estates, building investments, gifts and donations, salaries and wages. The last category has been made of small number of other expenses. All the above mentioned expenses are described in detail in different chapters and interpreted in the context of Prague Old Town history. There are many other documents, manuscripts and registers stored in Prague City Archives which have been used for this purpose.

The work has revealed how diverse and various the municipal expenses were. Although they mainly consisted of regular instalments to municipal creditors and purchase of Libeň estate (i.e. 86%), there are also recorded for instance repair work of public property (which was destroyed during the war), salaries and wages, intentional investments in presents and gifts to important personalities for festive events, such as weddings, namedays, New year etc. Little presents were also given to some of the clerks and civil servants for their help they were providing to the city. Cultural expenses which definitely belong among listed costs included for example masses, processions, a ceremony celebrating the arrival of the ruler and dedications of books.

Having studied all the sources the author has clarified the cashflow in the Old Town municipal administration and has understood the urban economy in general. Processing all the data expenses has greately contributed towards getting the insight into everyday life in the city in the 17th century.

Obsah

Úvod **5**
Úvodní slovo 5
Nástin dosavadního bádání o městském hospodářství v raném novověku 6
Prameny k hospodářství Starého Města pražského v 2. polovině 17. století 15
Správa městského hospodářství a její prameny **17**
Městská hospodářská správa Starého Města pražského v 2. polovině 17. století 17
Knihy finančních příkazů Starého Města pražského z let 1656 – 1678 28
Městské výdaje **40**
Základní rozdělení městských výdajů 40
Splátky dluhů 42
Koupě pozemkového majetku 60
Stavební výdaje 69
Dary 80
Mzdy 86
Správní poplatky 97
Jiné výdaje 103
Shrnutí 105
Systém a stav městského hospodářství **106**
Správa výdajů a přesuny peněz uvnitř systému hospodářské správy 106
Tzv. graciální peníze 115
Hospodářský stav Starého Města pražského po třicetileté válce 127
Závěr **137**
Seznam použitých pramenů a literatury **139**
Nevydané prameny 139
Vydané prameny 140
Literatura 141
Seznam použitých zkratek **156**
Seznam příloh **157**

Úvod

Úvodní slovo

Téma zpracování knih finančních příkazů rady Starého Města pražského mě zaujalo před dvěma lety, kdy jsem se poprvé ponořil do jejich studia. Byl to právě PhDr. Zdeněk Hojda, Csc., který mě tehdy upozornil na tento zajímavý pramen a vnukl mi myšlenku kompletního zpracování všech příslušných zápisů. Jako jediný dochovaný pramen podávají totiž knihy cenné informace o obecních výdajích v souvislém období let 1656 – 1677 s menším přesahem do r. 1678.

Na základě jejich zpráv jsem se pokusil analyzovat jednotlivé typy a celkový objem městských výdajů, přitom jsem si však neuvědomil množství finančních příkazů, které na mě v knihách čekalo. Po tříměsíční excerpci v Archivu hlavního města Prahy se počet záznamů s posledním foliem třetí knihy uzavřel na necelých 1 700 finančních příkazech, vydaných staroměstskou radou během 22 let. Teprve po jejich pečlivém vypsání jsem mohl přistoupit k hlavnímu předmětu svého výzkumu, tj. k identifikaci všech zachycených plateb a jejich vysvětlení v souvislostech městských reálií 2. poloviny 17. století i jejich předchozího vývoje.

Cílem předkládané práce je především postihnout obraz městského hospodářství v době po třicetileté válce, jeho poválečného stavu a následného vývoje během zmíněného dvacetiletého období. Přitom mi jde výhradně o obecní hospodářství, tj. ekonomické záležitosti obce Starého Města pražského, reprezentované obecní samosprávou v podobě městské rady v čele s purkmistrem. Nepřihlížím tedy k hospodářské situaci početného staroměstského obyvatelstva, jeho majetku či ekonomické aktivitě. Podobně se nedotýkám ani problematiky městského obchodu či řemesel v pobělohorské době, která leží stranou mého zájmu a jež by si zasloužila samostatné zpracování. Tato práce si klade za cíl přispět dílčí analýzou k poznání hospodářských poměrů a jejich vývoje v jednom pražském městě.

Nejvíce prostoru bylo věnováno rozboru obecních výdajů podle jednotlivých typů vydání. Během jejich výkladu jsem však narazil na spoustu zmínek o správním fungování městského hospodářství, které jsem se snažil interpretovat v jedné z kapitol a poukázat tak na správní stránku celé věci, jež je nezbytná pro pochopení finanční praxe obecního hospodaření. Podrobněji jsem se mohl zabývat i nakládáním s prostředky, které městu po skončení války daroval císař Ferdinand III. na obnovu obecního majetku.

Všechny závěry z uvedených kapitol jsem pak shrnul v popisu městského hospodářství po třicetileté válce, jenž se nesnaží být nějakým vyčerpávajícím výkladem, ale spíše jen stručným nastíněním hospodářského vývoje města se zdůrazněním klíčových událostí, jež se staly hlavními mezníky při konsolidaci obecních počtů.

Nástin dosavadního bádání o městském hospodářství v raném novověku

Popis hospodářských souvislostí v období po třicetileté válce téměř pravidelně doprovází výklad politických událostí. Více než kdy jindy se historici soustřeďují na hospodářskou a sociální problematiku, zkoumají ekonomické a společenské změny, způsobené dlouhou válkou, sčítají válečné škody a sledují další vývoj raněnovověké společnosti. Z nedávno vydané knihy od Thomase Muncka *Evropa sedmnáctého století 1598 – 1700*[1] získáme povšechný obraz údobí, v němž proběhl největší válečný konflikt, jaký Evropa do té doby poznala, a jeho dopady na společnost. Autor se pokusil shrnout výsledky bádání, k nimž historická věda dospěla do počátku 21. století.

Studium novověkého období se jen výjimečně počíná již na konci 19. století, spíše až ve století dvacátém. Zejm. zásluhou Antonína Rezka a později Josefa Svátka existuje podrobný výklad pobělohorských osudů českých zemí, komplexně pojatý a zasazený do širších souvislostí vývoje habsburské monarchie. Význam průkopnické práce podtrhuje skutečnost, že nebyla dosud v úplnosti překonána. Ačkoli se zmínění badatele opírali téměř výhradně o pramenný materiál ústřední povahy, čímž nemohli podrobněji postihnout dílčí témata historického výzkumu, jsou otázky postavení raněnovověkých měst ve společnosti, jejich správy a hospodářského stavu po třicetileté válce nastíněny alespoň v nejhrubších obrysech.[2]

---

[1] Thomas MUNCK, *Evropa sedmnáctého století 1598 – 1700*, Praha 2002.

[2] Antonín REZEK, *Dějiny Čech a Moravy nové doby. Kniha první, Od míru Westfálského až do smrti císaře Ferdinanda III. (1648 – 1657)*, Praha 1892; *Kniha druhá, Vladaření císaře a krále Leopolda I. (Část první),*

Cílený výzkum, zaměřený výhradně na hospodářskou situaci středoevropských měst, lze spatřovat již v závěru 19., častěji však až na počátku 20. století, kdy se objevují obecná shrnutí i dílčí analytické studie. Všeobecně známé je pojednání Zikmunda Wintera o kulturním obrazu českých měst na přelomu středověku a novověku.[3] Teprve v příspěvcích Hanse Kuxe se poprvé seznamujeme se stavem obecních financí u jednoho konkrétního města.[4] Na příkladu Olomouce můžeme vidět, jak během prvních let třicetileté války rostly obecní dluhy v závislosti na vojenských výlohách města i následný stav, kdy se hledalo řešení k nápravě hospodářských poměrů.

Zadlužení českých měst v 17. století se pak stalo hlavním tématem Fridolina Macháčka v rámci zkoumání hospodářských následků třicetileté války.[5] Přehledová práce doplňuje Rezkovo vyprávění v mnoha směrech. Avšak spíše než o rozsáhlou studii plnou faktografických informací jde především o obecné shrnutí výsledků městského bádání, roztříštěných v mnoha monografiích. Příspěvek podněcuje k dalšímu bádání, přičemž poukazuje na opomíjené oblasti historického výzkumu. Nelehkého úkolu zjistit skutečný stav městských dluhů v 2. polovině 17. století a ozřejmit okolnosti, jež ovlivňovaly jejich umořování, se chopil Václav Pešák. Již několik let po Macháčkově příspěvku uveřejnil zásadní studii, v níž podrobně rozebral státní opatření, která umožnila postupné splácení finančních závazků českých měst.[6] Práce si uchovává mimořádný význam i po téměř tři čtvrtě století od svého vydání. Opomenout bychom neměli ani soustavný zájem o české katastry.[7]

Jak doložili ve 20. a 30. letech 20. století němečtí historici, enormnímu zadlužení se v průběhu války nevyhnula ani říšská města ve Švábsku.[8] Zvýšené finanční odvody

---

Praha 1893; *Kniha třetí, Vladaření císaře a krále Leopolda I. (Část druhá)*, Praha 1894 (doplněno Josefem SVÁTKEM).

[3] Zikmund WINTER, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný v XV. a XVI., 1. díl*, Praha 1890, s. 617-770; *2. díl*, Praha 1892, s. 457-611.

[4] Hans KUX, *Die Olmützer Gemeindefinanzen 1530 – 1630*, Zeitschrift des Deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 20, 1916, s. 322-378; 21, 1917, s. 59-100; TÝŽ, *Die Olmützer Gemeindefinanzen 1630 – 1726*, TAMTÉŽ, s. 263-289.

[5] Fridolin MACHÁČEK, K *hospodářskému stavu českých měst venkovských po válce třicetileté*, in: Českou minulostí. Práce věnované profesoru Karlovy univerzity Václavu Novotnému jeho žáky k šedesátým narozeninám, (uspoř.) Otakar ODLOŽILÍK – Jaroslav PROKEŠ – Rudolf URBÁNEK, Praha 1929.

[6] Václav PEŠÁK, *Obecní dluhy královských, věnných a horních měst v Čechách, zvláště Starého města pražského po třicetileté válce*, SPDHMP 7, 1933, s. 311-466.

[7] František Augustin SLAVÍK, O *popisu Čech po třicetileté válce*, Zprávy zemského archivu království Českého 3, 1910, s. 17-114; Josef PEKAŘ, *České katastry 1654 – 1789. Se zvláštním zřetelem k dějinám hospodářským a ústavním*, 2. vyd., Praha 1932 (1. vyd. již v r. 1915); Jaroslav NOVOTNÝ, *Zdanění českých měst podle katastrů z r. 1654-1757. Materiály k hospodářským dějinám českých měst v době pobělohorské*, Praha 1929.

[8] Alois VORBACH, *Die wirtschaftlichen Folgen des Dreissigjährigen krieges für die Reichstadt Ulm*, Dissertation der Philosophischen Fakultät der Universität Tübingen, Tübingen 1923; Erich BLAICH,

prohloubily hospodářský úpadek měst, z něhož se říšská města dlouze vzpamatovávala. Podobně tomu bylo i v českých zemích, kde si zhoršená situace vyžádala posílení státního dohledu nad správou obecních hospodářství. Jaká opatření k nápravě ekonomiky zeměpanských měst se vydávala po přelomu 17. a 18. století, sledoval Jan Klepl.[9] Jeho zjištění o obecném hospodářském úpadku českých měst se nesrovnává s poznatky Adolfa Zemana o stavu dvou královských západočeských měst před polovinou 16. století.[10] Tato města i přes všeobecnou stagnaci řemesel hospodařila s pozitivní bilancí díky silné orientaci na vrchnostenské podnikání v oblasti pivovarnictví a zemědělské výroby.

Po druhé světové válce ustal na čas historický výzkum raněnovověkých měst, jenž byl oživen až v 50. a především v 60. letech 20. století. Všeobecná poptávka po hospodářských a sociálních souvislostech společnosti 16. a 17. století vyústila ve vydání základních prací, které se sice věnovaly výhradně venkovskému obyvatelstvu, ale přinášely i objevné poznatky o výrobních a obchodních změnách, jež se dotýkaly městského hospodářství.[11] Nové studie, zaměřené na předbělohorský vývoj řemesel a tržních vztahů,[12] byly reflektovány i v monografiích dvou největších měst bývalých zemí Koruny české – Prahy a Brna.[13] Z této doby pochází i důkladný rozbor českobudějovického účetnictví na přelomu středověku a novověku, ukazující hospodářskou prosperitu jihočeské metropole do konce 2. třetiny 16. století. Analýza, založená na utřídění městských účtů a srovnání aktiv a pasiv, je neobyčejně inspirativní a metodicky užitečná.[14]

Hospodářská konjunktura městských obcí však netrvala věčně. Pozvolna se zhoršující finanční situace některých zeměpanských měst již ve 2. polovině 16. století vyplývala do určité míry z množství mimořádných peněžních příspěvků, jež města odváděla habsburským panovníkům na nákladnou správu a obranu habsburského soustátí.

Finanzgeschichte der freien Reichstadt Esslingen im Dreissigjährigen Krieg, Stuttgart 1934 (= Tübinger Wirtschaftswissenschaftliche Abhandlungen, Heft 5).

[9] Jan KLEPL, *Královská města česká počátkem 18. stol. (Reformy hospodářské a správní)*, ČČH 38, 1932, č. 2, s. 260-284; č. 3, 489-521; 39, 1933, č. 1, s. 57-71.

[10] Adolf ZEMAN, *Plzeň v první polovině XVIII. století, (Poměry hospodářské a sociální)*, Plzeň 1947 (= Prameny a příspěvky k dějinám města Plzně, sv. 7.); TÝŽ, *Hospodářství královského města Rokycan v polovině 18. století*, ČSPSČ 62, 1954, č. 2, s. 88-115; TÝŽ, *Hospodářská a sociální skladba Plzně na počátku 18. století*, Plzeň 1955 (= Prameny a příspěvky k dějinám města Plzně, sv. 10). i když tyto práce spadají datem vydání již do období po skončení druhé světové války, jejich rukopis je staršího data.

[11] Alois MÍKA, *Poddaný lid v Čechách v první polovině 16. století*, Praha 1960 (= Studie a prameny, sv. 19); Josef PETRÁŇ, *Poddaný lid v Čechách na prahu třicetileté války*, Praha 1964; Josef PETRÁŇ, *Zemědělská výroba v Čechách v druhé polovině 16. a počátkem 17. století*, Praha 1963 (= AUC, Philosophica et Historica, Monographiae, sv. 5)

[12] Arnošt KLÍMA, *Manufakturní období v Čechách*, Praha 1955; Josef JANÁČEK, *Řemeslná výroba v českých městech 16. století*, Praha 1961 (= Studie a prameny, sv. 21); TÝŽ, *Přehled vývoje řemeslné výroby v českých zemích za feudalismu*, Praha 1963.

[13] Josef JANÁČEK a kol., *Dějiny Prahy*, Praha 1964; Jaroslav DŘÍMAL a kol., *Dějiny města Brna 1*, Brno 1969.

[14] František KAVKA, *Městské hospodářství Čeckých Budějovic v letech 1496 – 1570*, JSH 34, 1965, s. 31-58.

Tyto závěry konstatovali Miloslav Volf a Věra Picková.[15] Odčerpávání prostředků z obecních pokladen působilo městům finanční potíže, které byly překlenovány úvěry. Jak dokazuje Libuše Urbánková-Hrubá[16] po zmapování situace českých měst F. Macháčkem a V. Pešákem, došlo tímto způsobem k rapidnímu zadlužení moravských měst již v prvních letech třicetileté války.

Největší zájem o bádání nad městskými financemi vyvolala počátkem 70. let konference o městském hospodaření a účetnictví ve švábském Überlingen.[17] Na ní zaznělo několik podnětných referátů, týkající se hospodářských dějin měst v časovém období raného novověku. Zatímco Reinhard Hildebrandt upozorňoval na praktické problémy, které na badatele číhají v spletitém systému špatně dochovaných obecních účtů, ostatní přednášející osvětlili správu obecních peněz v konkrétních městech (říšském Ulmu a Hallu a v zemském Pfullingen), porovnaly příslušné příjmy a výdaje a popsali jejich ekonomický vývoj.[18]

U většiny měst se němečtí historici setkávali v pramenech s velkou mírou zadlužení, pocházející z 1. poloviny 17. století podobně, jako již před mnoha desetiletími A. Vorbach a E. Blaich. Navzdory všem rozdílům, které mezi německými městy existovaly např. v právním postavení, teritoriálním vývoji, počtu obyvatel, hospodářskému zázemí nebo i v přímých dopadech třicetileté války na městskou společnost a její ekonomiku, je pro ně obecné charakteristické ochromení či úpadek jejich hospodářství.

Z té doby pocházejí i tři monografie o hospodářství měst Štrasburku, Bernu a Kolína nad Rýnem.[19] Zejm. poslední jmenovaná zasluhuje velkou pozornost, neboť jde o dílo, jež je považováno v německé historiografii za základní metodickou studii

---

[15] Miloslav VOLF, *Královský důchod a úvěr v XVI. století: Příspěvek k historii českých státních financí*, ČČH 48-49, 1947 – 1948, č. 1, s. 110-171; Věra PICKOVÁ, *Nucený úvěr českých měst a války v Uhrách v 16. a na počátku 17. století*, Historie a vojenství, 1963, č. 1, s. 969-1004.

[16] Libuše URBÁNKOVÁ-HRUBÁ, *Zadlužení moravských královských měst po Bílé hoře, (Příspěvek k finanční situaci královských měst na Moravě v letech 1624 – 1625)*, ČMM 80, 1961, s. 248-266.

[17] Konferenční sborník, viz *Städtisches Haushalts- und Rechnungswesen. 12. Arbeitstagung in Überlingen, (9. – 11. November 1973)*, hrsg. von Erich MASCHKE u. Jürgen SYDOW, Sigmaringen 1977 (= Stadt in der Geschichte, Bd. 2).

[18] Dieter KREIL, *Zusammensetzung und Entwicklung des Haushalts der Reichsstadt Schwäbisch Hall von 1420 bis 1620*, s. 83-90; Reinhard HILDEBRANDT, *Zur Frage der reichsstädtischen Finanzen und Hauspolitik seit dem Westfälischen Frieden*, s. 91-107; Kurt ROTHE, *Überblick über das städtische Haushaltswesen der Reichstadt Ulm im 18. Jahrhundert*, s. 108-117; Lothar SIGLOCH, *Der Gemeindehaushalt der württembergischen Landstadt Pfullingen von 1656 bis 1874*, s. 118- 126. Citace konferenčního sborníku viz pozn. 17.

[19] Peter HERTNER, *Stadtwirtschaft zwischen Reich und Frankreich. Wirtschaft und Gesellschaft Straßburgs 1650 – 1714*, Köln – Wien 1973; Robert STRITMATTER, *Die Stadt Basel während des Dreissigjährigen Krieges. Politik, Wirtschaft, Finanzen*, Bern 1977 (dostupné na URL http://pages.unibas.ch/diss/1977/DissB_6792.pdf); Clemens Graf von LOOZ-CORSWAREM, *Das Finanzwesen der Stadt Köln im 18. Jahrhundert. Beitrag zur Verwaltungsgeschichte einer Reichsstadt*, Köln 1978 (= Veröffentlichungen des Kölnischen Geschichtsvereins, Bd. 34).

o městských financích.[20] Za posledních třicet let pak bylo vydáno množství podobných publikací k jednotlivým městům, z nichž lze citovat jen ty nejpodstatnější.[21]

V Čechách se setkáváme jen s dílčími, avšak důležitými příspěvky. Na příkladu středočeského Benešova a západočeských Žlutic pozorujeme příjmy a výdaje menších měst, zatímco u Domažlic se dovídáme o všech finančních škodách způsobených válkou i o správě města a jeho důchodů během neklidného třicetiletého období.[22] Třebaže se práce Tomáše Sternecka zabývá poměry v Brně ještě před vypuknutím dlouholetého evropského konfliktu, přináší zajímavé závěry o zvyšování obecních výdajů a dalších ekonomických a správních dopadech jiné, časově blízké války.[23]

V 80. letech 20. století vychází z pera Pavla Běliny syntéza o českých městech v 18. století.[24] Autor se pokusil na základě sebrané literatury k jednotlivým větším obcím popsat obecné tendence, jež převládaly v městském vývoji od uzavření vestfálského míru do konce osvícenství, i specifika některých regionů. Jen o pár let dříve vyšla podobně zaměřená práce Antona Špiesze o hornouherských městech,[25] v níž je akcentován i hospodářský vývoj obcí, který je rozdílný od českomoravských lokalit. Ačkoli se vojenské operace třicetileté války až na několik výjimek horních Uher téměř nedotkly, došlo i v tomto středoevropském regionu k markantnímu zadlužení městských obcí na přelomu 17. a 18. století. Zapříčinily to zvýšené finanční odvody na obranu proti Turkům na konci 17. století i další události související s povstáními uherských stavů. Ani v Polsku nemohla třicetiletá válka způsobit žádné finanční škody. K dočasným hospodářským problémům v tamních městech došlo až po polovině 17. století během polsko-švédské

---

[20] Často je tak zmiňována v konferenčních příspěvcích, srov. jednotlivé referáty ve sborníku *Stadt und frühmoderner Staat. Beiträge zur städtischen Finanzgeschichte von Luxemburg, Lunéville, Mainz, Saarbrücken und Trier im 17. und. 18. Jahrhundert*, hrsg. von Klaus GERTEIS, Trier 1994 (= Trierische historische Forschungen, Bd. 26).

[21] Arthur VETTORI, *Finanzhaushalt und Wirtschaftsverwaltung Basels (1689 – 1798). Wirtschafts- und Lebensverhältnisse einer Gesellschaft zwischen Tradition und Umbruch*, Basel – Frankfurt am Main 1984 (= Basler Beiträge zur Geschichtswissenschaft, Bd. 149); Thomas WOLF, *Reichsstädte in Kriegszeiten. Untersuchungen zur Verfassungs-, Wirtschafts- und Sozialgeschichte von Isny*, Lindau, Memmingen und Ravensburg im 17. Jahrhundert, Memminger 1991 (= Memminger Forschungen, Bd. 2); Kurt ROTHE, *Das Finanzwesen der Reichsstadt Ulm im 18. Jahrhundert. Ein Beitrag zur Wirtschaftsgeschichte*, Ulm 1991 (= Forschungen zur Geschichte der Stadt Ulm, Bd. 21); Bernd FUHRMANN, *Der Haushalt der Stadt Marburg in Spätmittelalter und früher Neuzeit (1451/52 – 1622)*, St. Katharinen 1996 (= Sachüberlieferung und Geschichte, Bd. 19).

[22] Jiří TYWONIAK, K *hospodaření města Benešova na konci 17. století*, Sborník vlastivědných prací z Podblanicka 12, 1971, s. 126-138; Květoslava HAUBERTOVÁ, *Hospodaření města Žlutic na počátku 17. století ve světle knihy obecních počtů*, Západočeský sborník historický 7, 2001, 179-216; Petr MUŽÍK, *Hospodářství a správa města Domažlic za třicetileté války*, Minulostí Západočeského kraje 16, 1980, s. 199-217.

[23] Tomáš STERNECK, *Město, válka a daně. Brno v moravském berním systému za dlouhé války s Vysokou Portou (1593 – 1606)*, Praha 2006 (= Práce Historického ústavu AV ČR, řada A – Monographia, sv. 21).

[24] Pavel BĚLINA, *Česká města v 18. století a osvícenské reformy*, Praha 1985.

[25] Anton ŠPIESZ, *Slobodné kráľovské mestá na Slovensku v rokoch 1680 – 1780*, Košice 1983.

války, jak nás informují velké monografie měst Krakova a Varšavy.[26] Obecný přehled o sociálním a ekonomickém vývoji měst na celém kontinentu v 18. století podává Luďa Klusáková.[27]

Na pražském sympoziu o městské diplomatice a správě v r. 1990 zazněl jen jeden referát o stavu měst po třicetileté válce.[28] Přednášející Zdeněk Martínek si v něm všímal posilování státního dohledu nad obecním hospodařením a omezování městské samosprávy panovnickými zásahy. Třebaže první instrukce byly vydány již během třicetileté války, k největší proměně městských úřadů hospodářské správy dochází až na počátku 18. století. K narušování správní struktury docházelo rovněž u měst na západ od českých hranic. Tížívá hospodářská situace měst již od 17. století a narůstající náklady raněmoderního státu si vynutily regulace autonomní městské správy, jež směřovaly ke zlepšení kontroly na obecními výdaji a následně i k byrokratizaci městské správy. Ukazují to výsledky studií z měst Lucemburku, Lunéville, Mohuče, Saarbrücken a Trevíru, přednesené na konferenci o zasahování státu do městského hospodářství v 1. polovině 90. let.[29]

V poslední době, kdy je již vydáno množství srovnávacího materiálu z jednotlivých měst, se častěji objevují nejrůznější shrnutí a výklady hospodářských situací měst na větších územních celcích. Vedle stručného pojednání Hermanna Kellenbenze o vývoji německých měst[30] a výstižného shrnutí hospodářské správy měst, typologie a množství jejich příjmů a výdajů od Klause Gerteise[31] existuje podrobná práce o obecních financích

---

[26] Janina BIENIARZÓWNA – Jan M. MAŁECKI (red.), *Dzieje Krakowa. Tom. 2, Kraków w wiekach XVI-XVIII*, Kraków 1984; Stefan KIENIEWICZ, *Warszawa w latach 1526 – 1795. Tom. 2*, Warszawa 1984 (= Dzieje Warszawy, T. 3)

[27] Luďa KLUSÁKOVÁ, *Evropská města na prahu kapitalismu*, Praha 1986.

[28] Zdeněk MARTÍNEK, *Hospodářství a správa královských měst podkomořských v Čechách v letech 1620 - 1784*, in: Z pomocných věd historických 10, AUC, Philosophica et Historica 1, Praha 1992, s. 101-106. Podobně i TÝŽ, *Samospráva královských měst v Čechách v letech 1620 – 1784*, in: Ústřední moc a regionální samospráva. 23. Mikulovské sympozium, 4. sympozium „spojující a rozdělující na hranici“, 5.-7. října 1993, (red.) Emil KORDIOVSKÝ, Brno b. d. [1994].

[29] Příspěvky byly otištěny ve sborníku, citovaném v pozn. 20. Konkrétně jde o referáty: Norbert FRANZ, *Das Finanzwesen der Stadt Luxemburg im 18. Jahrhundert*, s. 15-124; Angela GIEBMEYER, *Untersuchungen um Finanzwesen der Stadt Lunéville im 18. Jahrhundert*, s. 127-231; Daniel HOHRATH, *‘Städtische‘ und ‘staatliche‘ Kassen in der Stadt Mainz. Beobachtungen zum öffentlichen Finanzwesen in einer Haupt- und Residenzstadt um 1785*, s. 233-343; Udo WAGNER, *Die Meiereirechnungen der Stadt Saarbrücken im 17. und 18. Jahrhundert*, s. 345-415; Franz-Josef ZIWES, *Die Rentmeistereirechnungen und die Finanzen der Stadt Trier im 18. Jahrhundert*, s. 417-441; Wolf Ulrich RAPP, *Die Schulden der Stadt Trier im 18. Jahrhundert. Zum Verhältnis von Landesherrschaft und städtischer Verwaltung*, s.443-450.

[30] Hermann KELLENBENZ, *Verfassungsentwicklung und Stadtwirtschaf in der frühen Neuzeit, Recht, Verfassung und Verwaltung in der frühneuzeitlichen Stadt*, hrsg. von Kichael STOLLEIS, Köln – Wien 1991, s. 1-18 (= Städteforschung: Reihe A, Darstellungen, Bd. 31).

[31] Klaus GERTEIS, *Die deutschen Städte in der frühen Neuzeit. Zur Vorgeschichte der „bürgerlichen Welt“*, Darmstadt 1986, s. 85-97.

zeměpanských měst v horních a dolních Rakousích.[32] Její autorka (Andrea Pühringer) shledala v těchto oblastech analogický vývoj k německým zemím. i zde třicetiletá válka zanechala městům obrovské dluhy, jež narozdíl od českých měst nebyly splaceny ani do konce století. Až díky Herbertu Knittlerovi, který se snažil utřídit jednotlivé poznatky o raněnovověkých městech, máme vhodnou syntézu k městskému hospodářství v jednotlivých částech Evropy.[33]

Zvlášť pojednávám o vývoji bádání nad hospodářskými dějinami Prahy. Přes první zmínky o středověké obecní ekonomice, jež v rámci Dějepisu města Prahy podal Václav Vladivoj Tomek,[34] se zpracování novověkého vývoje v následném 16. století zhostil Zikmund Winter. Vedle publikace o kulturním obrazu českých měst vydal množství drobných příspěvků, reflektující hospodářský život Prahy.[35] i když mají tato sepsání často popularizační formu, čtenář v nich najde mnoho cenných údajů.

Předválečná historiografie se již tehdy neomezovala pouze na sledování středověkého života pražských měst,[36] ale přinášela i řadu užitečných studií k raněnovověkému hospodářství.[37] Vyzdvihnout bych chtěl zejm. již jednou citovanou práci Václav Pešáka o pobělohorských dluzích zeměpanských měst, v jejíž druhé části se autor zaměřil na dlužní závazky Starého Města pražského.[38] i přes své stáří je tato rozsáhlá analytická studie dodnes neobyčejně užitečná, protože poskytuje velké množství informací sebraných z různých pramenů. Kromě faktografie nechybí práci přehledná shrnutí v tabulkách ani kvalitní interpretace výsledků. Jen o pár let později vyšlo stručné pojednání

---

[32] Andrea PHÜRINGER, *Contributionale, Oeconomicum und Politicum. Die Finanzen der landesfürstlichen Städte Nieder- und Oberösterreichs in der Frühneuzeit*, Wien – München 2002 (= Sozial- und wirtschaftshistorische Studien, Bd. 27).

[33] Herbert KNITTLER, *Die europäische Stadt in der frühen Neuzeit. Institutionen, Strukturen, Entwicklungen*, Wien – München 2000, s. 181-280 (= Querschnitte, Einführungstexte zur Sozial-, Wirtschafts- und Kulturgeschichte, Bd. 4).

[34] Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy. Díl 1., 2., 5., 8.*, 2. vyd., Praha 1892 – 1905.

[35] Z. WINTER, *Kulturní obraz českých měst, 1. díl*, Praha 1890, s. 617-770; *2. díl*, Praha 1892, s. 457-611; TÝŽ, *Na rybím trhu v Praze*, Zlatá Praha 4, 1887, č. 6, s. 83-86; č. 7, s. 103-106; TÝŽ, *Městské solnice z XVI. věku*, PAM 15, 1891, č. 7-8, s. 455-462; TÝŽ, *Vinný obchod v Staré rychtě*, Zlatá Praha 16, 1899, č. 9, s. 99; č. 10, s. 115-116; č. 11, s. 126-127; TÝŽ, *Hospodářství v pražské radnici*, Zlatá Praha 16, 1899, č. 27, s. 315; č. 28, s. 330-331; č. 29, s. 338-339; č. 30, s. 355.

[36] O vývoji ve 14. a 15. stol. viz např. Bedřich MENDL, *Hospodářské a sociální poměry v městech pražských v letech 1378 – 1434*, ČČH 22, 1916, č. 1, s. 54-67; č. 3, s. 422-445; 23, 1917, č. 1, s. 174-184; č. 2, 353-364; TÝŽ, *Z hospodářských dějin středověké Prahy*, SPDHMP 5.2, 1932, s. 161-390; Miloš KRATOCHVÍL, *Šestipanské úřady v Starém a Novém městě pražském do r. 1547 a jejich knihy*, SPDHMP 6, 1930, s. 149-264.

[37] Vedle těch, které uvádím přímo v textu, je třeba zmínit práci Miloše KRATOCHVÍLA, *Stará rychta v Praze*, SPDHMP 7, 1933, s. 189-252.

[38] Viz pozn. 6, zejm. s. 366-461.

Václava Žáčka o škodách na obecním majetku po třicetileté válce.[39] Neprávem zapomenutá práce přináší edici významné zprávy o poválečných škodách i popis rekonstrukčních prací. Podobně zapomenuté jsou i staroměstské účty, vydané zásluhou Eduarda Šebesty a Václava Vojtíška.[40]

Od konce druhé světové války, kdy se provádí systematický výzkum v oblasti obchodu a řemesel[41] nebo stavebního vývoje,[42] se hospodářská problematika novověké Prahy dostává opět do popředí zájmu. Přestože se však zpracovávají dílčí témata k dějinám Prahy, [43] jež pomáhají poodhalit roušku hospodářského života města, jen těžko bychom hledali studii, která by byla zaměřena výhradně na obecní hospodářství. Vedle příspěvků např. Josefa Janáčka či Marie Liškové,[44] jež časově stojí mimo vytyčené období prvních desetiletí po třicetileté válce, máme k dispozici jen několik úzce zaměřených příspěvků.

Časově nejranější je rozbor register vinného šenku od Josefa Polišenského, týkající se ještě staršího období let 1618 – 1622.[45] Při bližším srovnání s podobně pojmenovanou prací Z. Wintera se snadno zjistí, že jde o analýzu téhož pramene, v níž jsou interpretovány obecní příjmy a vydání za víno.[46] Stejně jako Winterův příspěvek, je i tento dnes téměř zapomenut. Mnohem lépe si stojí známý článek Antonína Kostlána o úpravách pohledávek po znehodnocení mince v r. 1623, v němž se po dlouhé pauze opět odkrývá dlužní tematika nejen pražských měšťanů, ale i samotného města.[47] Do sledované doby pak bezesporu patří stručná studie Jiřího Kuděly o venkovských statcích Starého Města pražského.[48] Poprvé se v ní detailně popisují okolnosti koupě libeňského panství staroměstskými radními v r. 1662

---

[39] Václav ŽÁČEK, *Válečné škody Starého města Pražského na obecním majetku r. 1648*, ČČM 111, 1937, s. 279-284.

[40] Eduard ŠEBESTA, *Rozpočet obecní Starého Města pražského z let 1743 – 1745*, VHMP 17, 1910, č. 2, s. 31-32; Václav VOJTÍŠEK, *Platy a deputáty úředníků Starého Města pražského r. 1773*, VHMP 17, 1910, č. 6, s. 112-113; TÝŽ, K *dějinám mostu pražského*, Za starou Prahu 4, 1913, č. 4-5, s. 27-28. Zmínit lze i příspěvek TÉHOŽ, *Kaple Pražská na Svaté hoře*, PAM 26, 1914, č. 2, s. 94-99.

[41] Jde o zásadní práce Bedřicha MENDLA, *Vývoj řemesel a obchodu v městech pražských*, Praha 1947 a Josefa JANÁČKA, *Dějiny obchodu v předbělohorské Praze*, Praha 1955 (= Studie a prameny, sv. 11). Můžeme k nim přiřadit i novější příspěvky Miloše DVOŘÁKA, *Pražský obchod po Bílé hoře*, FHB 8, 1985, s. 317-330 a *Obchod s plátnem v Praze za třicetileté války*, FHB 10, 1986, s. 375-399.

[42] Výsledky stavebního výzkumu Starého Města nejlépe shrnuje Doroslav LÍBAL – Jan: MUK, *Staré Město pražské. Architektonický a urbanistický vývoj*, Praha 1996.

[43] Upouštím od jejich podrobného výčtu, protože mají jen omezený význam pro tuto práci. Čtenář je může snadno nalézt např. v přehledu literatury publikace Václava LEDVINKY – Jiřího PEŠKA, *Praha*, Praha 2000, s. 703-750 nebo v pravidelných výběrových soupisech pragensií v *Pražském sborníku historickém*. Pokud je třeba, cituji je na příslušném místě.

[44] Josef JANÁČEK, *Městské finance a investice: Praha 1420 – 1547*, ČsČH 25, 1977, s. 408-426; Marie LIŠKOVÁ, *Praha za války o země Koruny české (1741 – 1742)*, PSH 4, 1967 – 1968, s. 58-81; TÁŽ, *Válečné výdaje a škody v pražských městech v letech 1741 – 1744*, DP 6/1, 1986, s. 249-273.

[45] Josef POLIŠENSKÝ, *Obecní šenk pražského Starého Města 1618 – 1622*, Studie o rukopisech 12, 1973, s. 131-139.

[46] Citace viz pozn. 35.

[47] Antonín KOSTLÁN, *Úprava inflačních dluhů pražských měšťanů po kaladě*, DP 2, 1981, s. 190-218.

[48] Jiří KUDĚLA, *Obnova staroměstských patrimoniálních statků po třicetileté válce*, PSH 27, 1994, s. 26-46.

a způsob financování celého kontraktu. Záslužné je zejm. zjištění, že Staré Město za nákup panství reálně vydalo vzhledem ke splácení úroků vyšší částku, než na jakou zněla kupní smlouva.

Vyzdvihnout je nutné i pojednání Věry Smolové, vzešlé původně z diplomové práce. Ačkoli se její hlavní zájem obracel na městské rady a jejich fungování v 2. polovině 17. a počátku 18. století, pečlivým studiem pamětních knih oné doby narazila na několik zajímavých událostí, jež se dotýkaly obecního hospodářství.[49] Stejně tak i příspěvky Zdeňka Hojdy, cíleně zaměřené na kulturní investice městských rad i jednotlivých měšťanů.[50] Pro svůj výzkum využil pramene, jenž je dnes předmětem této diplomové práce. A není jistě náhodou, že objevení mnoha zajímavých skutečností ve zmíněných knihách zavdalo podnět k jejich podrobnějšímu zkoumání. Pod dohledem zmíněného Z. Hojdy se o zjištění kulturních výdajů rady Starého Města pražského pokusil Marek Ďurčanský. Po dílčí analýze jedné z příslušných knih před nedávnem publikoval výsledky svého bádání nad zbylými finančními příkazy, vydaným ke kulturním účelům.[51] Z nich vyplývá velká rozmanitost staroměstských výdajů. Pozoruhodná zjištění si žádají dalšího studia knih, jež by odhalilo i ostatní („nekulturní“) vydání Starého Města pražského v letech 1656 – 1677. Vedle starších *Dějin Prahy* z pera autorského kolektivu J. Janáčka je možné se při výkladu dějinných událostí 17. století opřít o dvě moderní monografie města.[52]

---

[49] Viz Věra KROPÁČKOVÁ-SMOLOVÁ, *Městské rady na Starém Městě pražském v letech 1650 – 1715*, diplomová práce na katedře PVHAS FF UK, Praha 1988; vydáno pod titulem Věra SMOLOVÁ, *Rada Starého Města pražského v letech 1650 – 1715*, PSH 24, 1991, s. 5-37. Zajímavá je i krátká stať o renovačním ceremoniálu, viz TÁŽ, *Slavnostní obnovy městských rad na Starém Městě pražském ve druhé polovině 17. a začátkem 18. století*, DP 12, 1995, s. 145-148.

[50] Zdeněk HOJDA, *Kultura pobělohorských měst*, in: Česká města v 16. – 18. století. Sborník příspěvků z konference v Pradubicích 14. a 15. listopadu 1990, (uspoř.) Jaroslav PÁNEK, Praha 1991 (= Práce Historického ústavu ČAV, řada C – Miscellanea, sv. 5), s. 215-225; TÝŽ, *Kulturní investice staroměstských měšťanů v letech 1627 – 1740. Příspěvek k dějinám kultury barokní Prahy II.*, PSH 27, 1994, s. 47-104.

[51] Marek ĎURČANSKÝ, *Kulturní investice městské rady Starého Města pražského a kniha finančních příkazů z let 1668 – 1677*, seminární práce na katedře PVHAS FF UK, Praha 1996; TÝŽ, *Kulturní investice městské rady Starého Města pražského a knihy finančních příkazů z let 1656 – 1677*, FHB 22, Praha 2006, s. 121-141.

[52] Josef JANÁČEK a kol., *Dějiny Prahy*, Praha 1964; Pavel BĚLINA a kol., *Dějiny Prahy 2., Od sloučení pražských měst v roce 1784 do současnosti*, Praha – Litomyšl 1998; Václav LEDVINKA – Jiří PEŠEK, *Praha*, Praha 2000.

Prameny k hospodářství Starého Města pražského v 2. polovině 17. století

Jak napovídá název této diplomové práce, jsou mým hlavním pramenem knihy finančních příkazů rady Starého Města pražského z let 1656 – 1677 (1678), v nichž je zachyceno velké množství obecních výdajů.[53] Protože se z doby bezprostředně po třicetileté válce nedochoval žádný souvislý účetní materiál,[54] snažil jsem se některé platby identifikovat s pomocí příbuzných pramenů.

Především v památných knihách staroměstské obce je opsáno mnoho cenných dokumentů, ať už jde o panovnické reskripty, významné smlouvy či pouhá sdělení, která popisují důležité události ve městě. V Archivu hlavního města Prahy, ve Sbírce rukopisů jsou uloženy tři objemné svazky, jež časově pokrývají celé 17. století (sign. 327-329). Pro osvětlení finančních závazků města jsou nepostradatelné výkazy obecních dluhů, uložené v Národním archivu ve Staré manipulaci pod příslušnou signaturou P 124/30. Jednání, která mezi městem a věřiteli probíhala na podnět traktační komise, jsou zachycena buď listinně ve vedlejších spisech s označením P 123/7, P 123/9, P 123/52 (částečně i v Nové manipulaci, pod sign. P 1/2/1, P 1/2/2) nebo v protokolu komise pro jednání s věřiteli z let 1551 – 1683 (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 56). Původ dlužních závazků pak spolehlivě zachycují obligační knihy (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 57-58).

Dobře dokumentován je i kontrakt libeňského panství, uzavřený mezi staroměstskou radou a nejvyšším kancléřem. Vedle originálních smluv ve složce s označením AMP PPL i – 142 (AMP, Sbírka listin) máme k dispozici všechny podstatné doklady z let 1662 – 1691, pečlivě opsané do zvláštní knihy, jež byla městskou radou založena výhradně pro tento účel (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 53). Před vlastní koupí panství představitelé obce pořídili oceňovací elaborát příslušného jmění (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 52)[55] a po zaknihování smlouvy do desk zemských i příslušné výpisy (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 47).

Pro ověření plateb městským záduším lze nahlédnout do jejich účetních register. Ať už šlo o splátky dluhů či jiné úhrady staroměstským záduším u kostelů P. Marie na Louži a P. Marie před Týnem, poskytly tyto prameny neocenitelné srovnání. K prvému záduší to byly

[53] O nich bude podrobně pojednáno v samostatné kapitole.
[54] Srov. Jiří ČAREK, *Městské a jiné úřední knihy Archivu hlavního města Prahy*, Praha 1956, s. 47-50.
[55] Edičně ho zpřístupnil Jiří KUDĚLA, *Obnova staroměstských patrimoniálních statků po třicetileté válce*, PSH 27, 1994, s. 33-45.

knihy z let 1654 – 1687 (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1656-1657) a k druhému svazky z let 1654 – 1687 (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1646-1648). Kromě dalších jednotlivin k ozřejmění stavebních záležitostí (sign. AMP PPL i – 131/3) či koupí menších pozemků (sign. AMP PPL i – 168, AMP PPL i – 171, AMP PPL i – 361/1) nacházejí se ve Sbírce listin Archivu hlavního města Prahy jedinečné materiály, jež dokládají čerpání peněz, darovaných císařem Starému Městu v r. 1649 (AMP PPL i – 120). Jsou to hlavně výkazy použití těchto prostředků (AMP PPL i – 2416, AMP PPL i – 2424), k nimž můžeme v Národním archivu nalézt další spolu s instrukcemi z české komory. Uloženy jsou v Nové manipulaci Národního archivu pod signaturou P 1/10/1.

Z obrazového materiálu mi byl k užitku snímek Malého náměstí z doby kolem r. 1880, abych osvětlil osudy někdejší barokní kašny (AMP, Sbírka fotografií, sign. i 9000). Z literárních sepsání pak nevydaná díla Jana Šlechty Křivoklátského (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 4925) a Františka Vacka (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 5898).

Správa městského hospodářství a její prameny

Městská hospodářská správa Starého Města pražského v 2. polovině 17. století

Města, která se původně formovala jako specifické hospodářské jednotky, jež byly středisky řemesel a obchodu, měla vždy ve společnosti pevné právní zakotvení. Od dob vzniku požívaly městské obce a jejich obyvatelé od svého zeměpána plné správní a soudní autonomie. Její podoba se však v průběhu času měnila nejen v závislosti na potřebách městské společnosti, ale také tím, jak panovník zasahoval do privilegované vnitřní správy měst při prosazování svých politických zájmů.[56]

Rovněž samospráva Starého Města pražského prošla od vlastních počátků do poloviny 17. století dlouhým vývojem. Vedle středověkého zřízení, jež se z velké části uchovalo až do osvícenských reforem 18. století, odrážely se v ní rozsáhlé společenské změny, k nimž došlo během neklidného období třicetileté války.[57]

V čele obecní samosprávy Starého Města pražského stála již od vrcholného středověku městská rada, do jejíž kompetence patřily správní a hospodářské záležitosti.[58] Původně se skládala z 12 konšelů (radních), ale již v r. 1350 byl jejich počet rozšířen na

---

[56] Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích. Od počátku státu po současnost*, 2. vyd., Praha 2005, s. 202-228. Starší popis městské správy uveřejnil Václav VOJTÍŠEK, Z *právních dějin československých měst*, in: Výbor rozprav a studií, (red.) Zdeněk FIALA, Praha 1953, s. 426-457 (= Studie a prameny, sv. 5).

[57] TAMTÉŽ. Podrobně se počátky pražské staroměstské samosprávy zabýval Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy*, zejm. díly 1., 2., 5., 8., 2. vyd., Praha 1892 – 1905; Jaromír ČELAKOVSKÝ, O *vývoji středověkého zřízení radního v městech Pražských*, SPDHMP 1.2, 1920, s. 124-389 a její podobu v 18. stol. pak zachytil Václav VOJTÍŠEK, *Městské zřízení pražské v letech 1750 – 1850*, in: Praha 1750 – 1850. Památky literární, umělecké a osvícenské [Katalog výstavy na Staroměstské radnici], Praha 1916, s. 22-26; TÝŽ, Z *minulosti naší Prahy. Kapitoly z místopisu, zřízení a života města*, Praha 1919, s. 75-92. Kompletní výklad městské správy až do současnosti podal V. VOJTÍŠEK nejdříve jako jednu z kapitol v knize *Radnice staroměstská v Praze. O jejím významu a památkách*, Praha 1923, s. 27-61, později v samostatné publikaci O *vývoji samosprávy pražských měst*, Praha 1927 (= Samosprávná knihovna hlav. města Prahy, sv. 1.); dále Miloš KRATOCHVÍL, *Staroměstská radnice v dějinách městské samosprávy*, in: Staroměstská radnice a její památky. Čtyři přednášky k oslavě 600 let Staroměstské radnice, (red.) Václav VOJTÍŠEK, s. 24-48 (= Samosprávná knihovna hlavního města Prahy, sv. 13.) a nejnověji znovu pracovníci Archivu hlavního města Prahy, *Osm století pražské samosprávy. Výstava o vývoji pražské městské správy od 13. století do roku 2000, Clam-Gallasův palác 4. května – 6. července 2000*, (red.) Václav LEDVINKA – Jaroslava MENDELOVÁ – Hana SVATOŠOVÁ – Marek LAŠŤOVKA, Praha 2000; *Osm set let pražské samosprávy. Sborník příspěvků z 18. vědecké konference Archivu hlavního města Prahy, uspořádané ve spolupráci s Institutem mezinárodních studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy ve dnech 16. a 17. května 2000 u příležitosti výstavy Osm století pražské samosprávy (Clam-Gallasův palác 4. května – 6. července 2000) v rámci akcí Praha – evropské město kultury 2000*, (red.) Olga FEJTOVÁ – Václav LEDVINKA – Jiří PEŠEK, Documenta Pragensia 21, 2002.

[58] Strukturu městského hospodářství přehledně popisuje František HOFFMANN, *České město ve středověku*, Praha 1992, s. 169-179. Lze ji bezpečně použít i pro raněnovověké období. Velmi užitečné je i podrobné dvousvazkové sepsání Zikmunda WINTERA, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný v XV. a XVI. věku*, kde zmiňuje veškeré městské důchody a způsob jejich správy (*1. díl*, Praha 1890, s. 617-770), aby mohl následně popsat správní praxi městského hospodářství a strukturu výdajů (*2. díl*, Prah 1892, s. 457-611).

18, a tento stav vydržel až do zřízení regulovaného magistrátu po spojení čtyř pražských měst v r. 1784.[59] Konšelé byli na návrh odstupující městské rady vybíráni z řad měšťanů a potvrzováni do své funkce panovníkem. Nestřídali se však ve svých funkcích průběžně, ale vždy při každoročním ustanovení celé nové rady. Tato procesně právní záležitost, jež nabývala okázalých slavnostních forem a stala se i pravidelnou společenskou událostí městské obce, se nazývala obnovou či renovací městské rady.[60] V pokročilém období 17. a 18. století se staroměstské rady nescházely vždy v kompletním počtu a pokud vůbec byly obnovovány, tak v nepravidelných intervalech. Praxe ukázala, že funkční období jedné rady se mohlo protáhnou i na několik let, a to i poté, co někteří radní rezignovali na svůj úřad či zemřeli.[61]

V čele městské rady stál purkmistr, kterého vybírali sami konšelé ze svých řad, aby předsedal radním jednáním. Jeho úřad však trval pouze čtyři týdny, a tak se během jednoho roku v roli purkmistra vystřídalo dalších 11 radních, což dohromady upomíná na původní počet konšelů v raných dobách městské správy. Poté, co se všech předních 12 konšelů vystřídalo v úřadu, se předsednictví na konci roku znovu ujímal prvně jmenovaný radní. Jako první (a zároveň poslední) purkmistr se pro něj od 16. století vžilo označení primas, později primátor. Tím, že působil na začátku a konci funkčního období rady, měl na

---

[59] V. VOJTÍŠEK, O *vývoji samosprávy*, s. 11-12, 23, 70. O spojení pražských měst TAMTÉŽ, s. 76-84; nejnověji se problematikou zabýval Ondřej BASTL, *Spojení pražských měst v roce 1784*, Praha 2003, s. 33-48 (= Documenta Pragensia, Monographia, vol. 18).

[60] V. VOJTÍŠEK, O *vývoji samosprávy*, s. 11. Sledování pražských městských rad v raném novověku se v posledních desetiletí dostalo do popředí zájmu na katedře pomocných věd historických a archivního studia Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, kde k tomuto tématu vznikly diplomové či rigorózní práce Jaroslava DOUŠY, Věry KROPÁČKOVÉ-SMOLOVÉ a Petry BIŠKOVÉ. Výzkum probíhá v těsné spolupráci s Archivem hlavního města Prahy, jenž se dlouhodobě zabývá společenským postavením představitelů jednotlivých měst. Srov. příslušné příspěvky: Jaroslav DOUŠA, *Seznamy staroměstských konšelů z let 1547 – 1650*, PSH 14, 1981, s. 65-119; TÝŽ, *Městské rady v Plzni a na Starém Městě pražském v letech 1550 – 1650. Sociální složení rad v letech 1560 – 1590*, SAP 32, 1982, č. 2, s. 321-418, zejm. 350 – 376; TÝŽ, *Seznam staroměstských purkmistrů z let 1618 – 1622*, PSH 17, 1984, s. 105-112; TÝŽ, *Činnost a postavení pražských městských rad za saské okupace v letech 1631 – 1632*, DP 6/1, 1986, s. 182-200; TÝŽ, *Staroměstští konšelé v jiných funkcích městské samosprávy v letech 1571 – 1602 a 1630 – 1650*, DP 15, 1997, s. 43-74; TÝŽ, *Poznámky k činnosti městských rad na Starém Městě pražském a v Plzni v letech 1547 – 1627 a k pobytu císaře Rudolfa II. v Plzni v letech 1599 – 1600*, DP 21, 2002, s. 55-65; Věra SMOLOVÁ, *Rada Starého Města pražského v letech 1650 – 1715*, PSH 24, 1991, s. 5-37; TÁŽ, *Slavnostní obnovy městských rad na Starém Městě pražském ve druhé polovině 17. a začátkem 18. století*, DP 12, 1995, s. 145-148; Jaroslava MENDELOVÁ, *Rada Nového Města pražského v letech 1600 – 1650*, PSH 29, 1996, s. 59-106; TÁŽ, *Staroměstské a novoměstské rady v první polovině 17. století*, DP 21, 2002, s. 81-91; TÁŽ, *Rady Nového a Starého Města pražského v letech 1547 – 1602*, DP 22, 2004, s. 97-105; Petra SLÁMOVÁ, *Novoměstské radní elity 1650 – 1700*, DP 17, 1998, s. 165-170; Petra BIŠKOVÁ, *Městská rada na Malé Straně v letech 1547 – 1650*, DP 21, 2002, s. 67-79; TÁŽ, *Malostranské radní elity na přelomu 16. a 17. století*, DP 22, 2004, s. 107-116.

[61] Nejen o městských radách, ale i o dalších článcích širší městské správy na Starém Městě pražském v 17. a 18. stol. pojednává V. SMOLOVÁ ve výše citované studii *Rada Starého Města*, s. 5-37. O počtech úřadujících radních a délkách funkčních období jednotlivých rad viz s. 8-12. O tom již V. VOJTÍŠEK, Z *minulosti naší Prahy*, s. 79.

starosti otevírání a uzavírání městských počtů, a tak si de facto vysloužil funkci vrchního hospodáře města. Kromě té požíval mezi ostatními radními nejdůležitější postavení, jež se v průběhu 17. a 18. století dále upevňovalo, a to i v době, kdy zrovna nebyl purkmistrem. V souvislosti s prodlužováním funkčních období rad se prodlužovalo i zastávání primátorského úřadu, jež se navíc při nezměněném složení městských rad mohlo protáhnout až na pár desítek let. Jako nejvyšší představitel města reprezentoval primátor svou obec i navenek.[62]

Odpovědnost za hospodaření obce měla městská rada, která prostřednictvím primase či primátora skládala výroční počty příjmů a vydání před nastupující novou radou. Tento akt se odehrával za přítomnosti většího počtu zástupců celé městské obce (sboru tzv. obecních starších), pověřených kontrolou hospodaření představitelů města. Po obnovení rady se pak městských účtů ujal purkmistr, aby evidoval obecní příjmy a výdaje během svého čtyřtýdenního působení v úřadu. K pomoci měl několik radních zřízenců,[63] již se starali o vedení tzv. purkmistrovských počtů. Rovněž i tyto počty byly nakonec skládány při střídání radních ve funkci purkmistra.[64]

Administrativní úkony vykonávala městská kancelář v čele s kancléřem a nejčastěji dvěma radními písaři v 2. polovině 17. století. Rozdělena byla podle agendy na dvě expedice: zatímco v hořejším oddělení působili tři písaři, v dolejší expedici byli nejčastěji čtyři písaři. Jak známo, v kanceláři se vedly městské knihy pro potvrzení práv celé obce i jednotlivých měšťanů. Za vklady do knih vybírali úředníci od měšťanů menší poplatky.[65]

---

[62] Stručně V. VOJTÍŠEK, O *vývoji samosprávy*, s. 15-16, 48-49. Vývoj primátorského úřadu podává Karel Jaromír ERBEN, *Die Primatoren der kön. Altstadt Prag*, Prag 1858, s. 1-17 a na dalších stránkách popisuje politické dějiny města členěné dle jednotlivých primátorů. Speciálně se tématu věnoval i Václav VOJTÍŠEK, O *původu a významu názvu „primátor hlavního města Prahy“*, VHMP 48, 1945, č. 1-2, s. 29-30, stručně pak J. DOUŠA, *Seznam staroměstských purkmistrů*, s. 105-107. Pro pobělohorskou dobu informace shrnuje V. SMOLOVÁ, *Rada Starého Města*, s. 8-9. Seznamy raněnovověkých primátorů kromě K. J. ERBENA publikoval dále Miloš DVOŘÁK, *Primátoři Starého Města pražského a hlavního města Prahy z let 1558 – 1985*, DP 5/2, 1985, s. 243-246 a pro období kon. 18. – 20. stol. pokračovala Táňa JELÍNKOVÁ, *Pražští primátoři (1784 – 1993)*, PSH 26, 1993, s. 103-137. V stručném přehledu pak Pavel BĚLINA a kol., *Dějiny Prahy 2., Od sloučení pražských měst v roce 1784 do současnosti*, Praha – Litomyšl 1998, s. 515.

[63] Při obnově městské rady v r. 1660 se uvádějí čtyři služebníci a vedle nich hospodář domu radního. Jejich přesné kompetence však nejsou známé. U hospodáře se jen zmiňuje, že měl funkci správce vězení, a tak se někdy uvádí v podřízení městskému rychtáři (viz V. VOJTÍŠEK, Z *minulosti naší Prahy*, s. 147-148; TÝŽ, O *vývoji samosprávy*, s. 43-44; srov. i pozn. 70). Srov. AMP, Sbírka rukopisů, sign. 328, Kniha památná (1645 – 1673), fol. 170v-174v.

[64] V. VOJTÍŠEK, *Radnice staroměstská*, s. 43-44; TÝŽ, O *vývoji samosprávy*, s. 48-49, 73; V. SMOLOVÁ, *Rada Starého Města*, s. 12; *Osm století pražské samosprávy*, s. 35 (autorkou textu Jaroslava MENDELOVÁ)

[65] Při renovaci rady v r. 1650 se uvádí jen jeden, v letech 1654-1678 dva radní písaři a jen výjimečně (na kon. 50. let a v 1. pol. 60. let 17. stol.) vedle sebe působili tři písaři současně. Počty písařů srov. podrobně v kapitole Mzdy. V jednotlivých letech 1654, 1660, 1661, 1666, 1671 je uvádějí památné knihy z let 1645 – 1720, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 328, fol. 70r-83v, 106r-108v, 170v-174v, 213r-226v; sign. 329, fol. 1r -18r, 73r-88v. Srov. na příslušných místech i Knihu obnov z let 1630 – 1678, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 70. Obecně se o množství kancelářského personálu a jeho rozdělení v městské kanceláři zmiňuje V.

Ke správě nejrůznějších hospodářských záležitostí zřídila obec Starého Města pražského soustavu nižších městských úřadů, podřízených přímo městské radě. Úředníci do nich byli jmenováni krátce po renovacích rad, a tak i jejich funkční období bylo závislé na délce působení příslušné městské rady. Neměnila se však jen délka působení jmenovaných úředníků, ale i kompetence příslušných úřadů.[66]

Z nich byl nejdůležitější úřad šestipanský,[67] jehož význam vyplýval z množství pravomocí jemu svěřených městskou radou. V oblasti hospodářství disponoval vedle nejdůležitější správní moci i mocí výkonnou, soudní a policejní.[68] Jeho působnost se vztahovala na veškerý obecní majetek, ať už se rozkládal uvnitř či vně městských hradeb. Právě o venkovské statky rozšířila staroměstská obec svůj nemovitý majetek až po husitských válkách, kdy v důsledku rozsáhlých konfiskací získala několik dvorů. i později svůj majetek rozšiřovala např. koupěmi nebo odúmrtěmi. Kromě kotců, krámů, sklepů, hradebních příkopů, pustých domů a dalších městských stavení tak k obecnímu majetku náležely např. celé vsi či mimopražské statky se všemi přilehlými polnostmi, zahradami, vinicemi a chmelnicemi.[69]

Z větší části šestipanští úředníci tento majetek pronajímali,[70] z čehož plynuly do jejich pokladny značné důchody, a jen malou část spravovali ve vlastní režii. Nejenže se

---

VOJTÍŠEK, Z *minulosti naší Prahy*, s. 85-86, stručněji TÝŽ, O *vývoji samosprávy*, s. 72-73. O radních písařích v pol. 17. stol. píše Marie WASKOVÁ, *Liber memorabilium Starého Města pražského z let 1631 – 1648 (1656). Příspěvek k praxi kanceláře Starého Města pražského v 17. století*, diplomová práce na katedře PVHAS FF UK, Praha 2005, s. 38.

[66] O jmenování úředníků J. ČELAKOVSKÝ, O *vývoji středověkého zřízení*, s. 165-167; V. SMOLOVÁ, *Rada Starého Města*, s. 12; *Osm století pražské samosprávy*, s. 31 (autorkou textu Zlata BRÁTKOVÁ). Schéma těchto nižších úřadů v systému městské správy načrtl Josef JANÁČEK v kolektivní syntéze *Dějiny Prahy*, Praha 1964, s. 296-297.

[67] Středověké dějiny tohoto úřadu podal Miloš KRATOCHVÍL, *Šestipanské úřady v Starém a Novém městě pražském do r. 1547 a jejich knihy*, SPDHMP 6, 1930, s. 149-264; s popisem dalšího vývoje do r. 1628 navázala Miroslava URBANOVÁ, *Šestipanské úřady Starého a Nového Města pražského v letech 1547 – 1628*, diplomová práce na katedře PVHAS FF UK, Praha 1979. Z ní byly vydány jen stručné závěry a seznamy úředníků, srov. M. URBANOVÁ, *Šestipanští úředníci Starého a Nového Města pražského v letech 1547 – 1628*, DP 1, 1980, s. 102-125. Stručný výčet kompetencí s podrobným výkladem působnosti v oblasti péče o pořádek a čistotu ve městě viz TÁŽ (pod současným příjmením PŘIKRYLOVÁ), *Šestipanské úřady na Starém a Novém Městě pražském a městská hygienická inspekce v 16. a na počátku 17. století*, DP 7/2, 1987, s. 330-339.

[68] M. KRATOCHVÍL, *Šestipanské úřady*, s. 167.

[69] Josef TEIGE, O *statcích obcí pražských v l. 1420 – 1546*, SPDHMP 3, 1922, s. 111-223; stručně i Václav VOJTÍŠEK, *Pozemské statky obcí pražských a konfiskace jejich po r. 1547 a 1620*, VHMP 26, 1919, č. 7, s. 109-112; TÝŽ, O *habsburských konfiskacích statků městských a o nárocích na jejich vrácení*, Věstník svazu československých měst 9, 1921, č. 4, s. 140-144; č. 5, s. 185-188; č. 6, s. 221-227; č. 7, s. 265-275; č. 10, s. 386-389; č. 11, s. 435-441. Pro období 17. stol. srov. kapitolu Koupě pozemkového majetku.

[70] Pronajímány byly i nižší úřady. M. Kratochvíl pro 15. stol. uvádí příjmy z nájmů úřadů rychtáře uhelného trhu, dřevního trhu, obecních slánců (tj. z handle solního), kořenné váhy, porybného, úřadu pro zpracování chmele a úřadu tržného ovocného trhu. Viz M. KRATOCHVÍL, *Šestipanské úřady*, s. 185-186. Na s. 178-179 uvádí podřízení dalších úředníků: rourníka, orlojníka, hlídače, výběrčích na trzích, měřiče, pohodného, ponocného, hospodaře domu radního a kata. Překvapivé je zvláště uvedení čtyřech posledních „nehospodářských“ úředníků, z nichž dva úplně poslední působili v 18. stol. v soudní oblasti, spravované

starali o stavební stav nemovitostí, povolovali jejich opravy či evidovali transakce mezi jejich držiteli, podíleli se i na úhradách nejrůznějších obecních nákladů. Např. ještě ve středověku se zmiňují vydání na platy městských zřízenců či řemeslníků nebo na přípravy hostin. Šestipanský úřad tak vedle správní a důchodkové funkce nad obecním majetkem vykonával i hospodářskou správu obce v užším slova smyslu.[71]

Vedle zastupování obce v soukromoprávních záležitostech hospodářského charakteru se šestipanští úředníci rovněž podíleli na veřejné správě obce. Pověřeni živnostenskou funkcí, měli vrchní dohled nad trhy i jednotlivými obchodníky a řemeslníky. Těm povolovali provozování jejich živností, kontrolovali jakost jejich produktů a pobírali od nich poplatky za pronájmy krámů či kotců. Nadto dohlíželi na pořádek na trzích a udržování čistoty ve městě a z této funkce se vyvinula policejní pravomoc.[72] Při nedodržení předpisů vybírali z pověření městské rady od příslušných osob pokuty.[73] Také v rozsahu své působnosti vykonávali i nižší soudní pravomoc, jež jim byla delegována městským soudem.[74]

Počet šestipanských úředníků v novověku neustále kolísal mezi pěti a šesti, až se pravděpodobně od počátku 17. století ustálil jen na pěti. Vlastní šestipanský písař však jejich počet doplňoval, takže v městské správě existoval kompletní šestičlenný sbor úředníků spolu s dvěma služebníky.[75] Úředníci byli majetní měšťané zastávající ještě další funkce v městské správě (např. v radě či v úřadech osmipanských a desetipanských).[76] Sídlo šestipanského úřadu bylo nejspíš i 1. polovině 17. století na staroměstské radnici,[77] kde se úředníci v průběhu svého funkčního období starali se o vedení účetních knih.

---

městským rychtářem, srov. V. VOJTÍŠEK, Z *minulosti naší Prahy*, s. 87, 91. Tento rozpor může souviset s vývojem novověké městské správy a s novým vymezování úředních kompetencí.

[71] M. KRATOCHVÍL, *Šestipanské úřady*, s. 179-186; M. URBANOVÁ, *Šestipanští úředníci*, s. 103-104.

[72] Existovala v podobě živnostenské či stavebně technické policie,viz M. KRATOCHVÍL, *Šestipanské úřady*, s. 191.

[73] TAMTÉŽ, s. 186; M. URBANOVÁ, *Šestipanští úředníci*, s. 104.

[74] Zejm. šlo o nesporné soudnictví, při kterém šestipáni zastupovali vrchnost ve vsích, jež město drželo, a dále byli kompetentní např. v záležitostech finančních břemen váznoucích na nemovitostech, v poručnické agendě apod. Ze sporných věcí řešil šestipanský úřad hlavně nejrůznější stavební a tržní pře. Viz podrobný výklad M. KRATOCHVÍLA, *Šestipanské úřady*, s. 192-206. Přehledně soudní pravomoc popisují M. URBANOVÁ, *Šestipanští úředníci*, s. 104; *Osm století pražské samosprávy*, s. 31 (autorkou textu Z. BRÁTKOVÁ).

[75] M. URBANOVÁ, *Šestipanští úředníci*, s. 105, 125, pozn. 7; pro pobělohorské období srov. zápisy z obnov městských rad, viz pozn. 65.

[76] TAMTÉŽ, s. 106, srov. i složení úředníků ve starší době středověku, viz M. KRATOCHVÍL, *Šestipanské úřady*, s. 166-167.

[77] S jistotou víme, že zde šestipáni úřadovali ještě r. 1628, viz M. KRATOCHVÍL, *Šestipanské úřady*, s. 174-175; M. URBANOVÁ, *Šestipanští úředníci*, s. 102.

Po uplynutí této doby předkládali podrobné vyúčtování příjmů a výdajů početní komisi, jež byla za tímto účelem ustanovena městskou radou.[78]

Specializovaným úřadem s agendou, ležící mimo všeobecnou působnost šestipanského úřadu, byl úřad mostu pražského. Po šestipanské správě byl jistě druhým nejvýznamnějším hospodářským úřadem ve městě, jenž spravoval obecní příjmy a vydání (k tomuto účelu měl i vlastní pokladnu).[79] Ještě v 15. století ho zastávali čtyři mostečtí úředníci spolu s písařem v celním domě na Starém Městě pražském, ale jejich počet se v novověku nejspíš rapidně snížil.[80] Jejich působnost byla rozsáhlá. Nejenže spravovali důchody z vlastního mostu (tj. mostní clo), ale i z dalších obecních pozemků a stavení, jež jim do péče svěřila městská rada.[81] K výběru cla pověřili mostečtí úředníci tři či čtyři zřízence (celníky a jejich představeného, tzv. hospodáře mostu). Ti však nevybírali celní poplatky jen na mostě, ale i v některých branách.[82] Za tím účelem spolupracovali se strážnými v branách, tzv. brannými.[83]

Další majetek, jenž měli mostečtí v kompetenci, často bezprostředně příslušel k mostu. Vedle obou říčních břehů[84] a obecních podniků na nich stojících (mlýnů, přívozů, soukenické valchy, vodárny aj.) k němu náležely ještě např. královské lázně, šífařský domek a další stavení a zahrady nejen v nejbližším okolí. Mimoto se úředníci starali

---

[78] Z. WINTER, *Kulturní obraz, 2. díl*, s. 602; J. ČELAKOVSKÝ, O *vývoji středověkého zřízení*, s. 324-325; M. KRATOCHVÍL, *Šestipanské úřady*, s. 169-174.

[79] O jeho příjmech a zároveň výdajích se zmiňuje Josef EMLER vedle popisu vývoje mosteckého úřadu, viz *Kamenný most Pražský a někdejší úřad mostecký*, PAM 8, 1870, s. 214, 220-222. Konkrétní počty z určitých let 18. stol. vydali Eduard ŠEBESTA, *Rozpočet obecní Starého Města pražského z let 1743 – 1745*, VHMP 17, 1910, č. 2, s. 31-32 a Václav VOJTÍŠEK, *Platy a deputáty úředníků Starého Města pražského r. 1773*, VHMP 17, 1910, č. 6, s. 112-113 (údaje přetištěny v publikaci Z *minulosti naší Prahy*, v kapitole *Městské úřady pražské ve století 18.*, na s. 90-92).

[80] V knihách obnov městských rad v 2. pol. 17. stol. se uvádí jen jeden úředník mostu pražského a občas mostecký písař (služebník). Totéž z týchž pramenů uvádí i V. SMOLOVÁ, *Rada Starého Města*, s. 12 (citace příslušných pramenů viz pozn. 65) a nejinak je tomu u popisu V. VOJTÍŠKA pro dobu 18. stol. Viz Z *minulosti naší Prahy*, s. 87-88, stručněji v publikaci O *vývoji samosprávy*, s. 73-74. Proti tomu stojí tvrzení J. EMLERA, který po výkladu o organizaci úřadu od středověku až do kon. 18. stol. navazuje větou, že „*Úřad mostu Pražského obstarávali tenkráte i později čtyři úředníci*“, viz *Kamenný most*, s. 214.

[81] J. EMLER, *Kamenný most*, s. 214. Na s. 219-212 se pak podává výčet jednotlivých příjmů, které zpřehlednil Milan BÍLKOVSKÝ v diplomové práci *Úřad mostu Pražského v létech 1547 – 1628*. Nedatovaná studie (nejspíš z 2. pol. 50. let 20. stol.) je uložena na katedře PVHAS FF UK. Tento přehled převzala i Silvia PAVLICOVÁ v konferenčním příspěvku s názvem *Úřad mostu pražského a jeho nejstarší písemný doklad*, DP 24, 2005, s. 248.

[82] Kromě Poříčské a Horské brány, která Staroměstským příslušela od pol. 14. stol. (viz pozn. 303), si staroměstský mostecký úřad ještě před kon. 15. stol. koupil právo vybírat clo i v malostranských branách Strahovské, Písecké a Kartouzské. Srov. J. ČELAKOVSKÝ, O *vývoji středověkého zřízení*, s. 358.

[83] Výše jednotlivých celních poplatků a jejich vývoj obšírně podává J. EMLER, *Kamenný most*, s. 215-219; podobně i M. BÍLKOVSKÝ, *Úřad mostu Pražského*, s. 23-40. Ten na s. 26 udává, že úřad měl tři celníky a jednoho mosteckého hospodáře.

[84] Myslí se samozřejmě jen břeh staroměstský a malostranský, nikoli novoměstský.

i o staroměstskou vápenici a branický lom.[85] Nad provozy vykonávali dohled, starali se o jejich chod a fyzický stav a pobíraly z nich nemalé důchody. Podobně pečovali i o ostatní stavení a pozemky, jež pak pronajímaly, stejně jako krámce v okolí mostu.[86] Nad veškerým majetkem měl úřad vlastní jurisdikci v nižší instanci.[87]

Následující úřady měly ještě nižší postavení než zmiňované úřady šestipanský a pražského mostu. Vykonávaly jen jednoduché správy v první instanci a třebaže byly z hlediska městské správy nepostradatelné, příjmy těchto jednotlivých úřadů byly zanedbatelné v celkovém objemu obecních důchodů.[88] Jejích příjmy plynuly zejm. z tržních poplatků.

V první řadě je třeba zmínit úřad porybného, jenž byl v 2. polovině 17. století zastupován jednou osobou, jmenovanou z řad radních, spolu s písařem.[89] Jak se uvádí, sídlil v domě vedle radnice a dohlížel nad výsadním trhem živých ryb na Staroměstském rynku.[90] Všechny tržní přečiny, k nimž docházelo, soudil spolu s několika šestipanskými úředníky.[91] Z pokut mu plynuly příjmy stejně jako z tržních poplatků od obchodníků s rybami. Nemalé částky získávali z dovozu ryb a příslušných celních poplatků.[92] Další

---

[85] Viz pozn. 81. O příslušnosti královských lázní, odkázaných Starému Městu v r. 1658, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, Kniha finančních příkazů (1656 – 1662), fol. 160v a rovněž to uvádí E. ŠEBESTA, *Rozpočet obecní*, s. 31. Podřízení branického lomu a vápenice František HOLEC, *Branické vápencové lomy*, ČSPS 69, 1961, č. 4, s. 204.

[86] J. EMLER, *Kamenný most*, s. 221-222. O složení příjmů mosteckého úřadu jsme z literatury zpraveni až pro období 40. let 18. stol.. Podle rozpisu je patrné, že nejvíce se na celkových příjmech podílely výnosy z mlýnů (cca 40%), poté platy z nejrůznějších nájmů v drobných sumách (přibližně 30%), celní poplatky (přes 20%) a nakonec platy z obou přívozů (cca 10%). Viz E. ŠEBESTA, *Rozpočet obecní*, s. 31.

[87] Úředníci spolu s dvěma radními řešili menší spory s uživateli majetku, viz J. EMLER, *Kamenný most*, s. 214; Silvia PAVLICOVÁ, *Úřad mostu pražského*, s. 246-247. Se dvěma zemskými přísežnými mlynáři (přísahou byli zavázáni právě úřadu mostu pražského) vykonávali nejpozději v 18. stol. mlynářský soud, rozhodující v záležitostech pražských mlýnů a vodního práva. Srov. V. VOJTÍŠEK, Z *minulosti naší Prahy*, s. 88; TÝŽ, O *vývoji samosprávy*, s. 74.

[88] Vycházím z hodnot z 1. pol. 18. stol. Podle nich všechny níže uvedené úřady odvedli jednotlivě do hlavní městské pokladny částku, která nedosahovala 1/5, častěji ani 1/10, veškerých příjmů mosteckého úřadu. Srov. E. ŠEBESTA, *Rozpočet obecní*, s. 31.

[89] Viz V. VOJTÍŠEK, O *vývoji samosprávy*, s. 74; V. SMOLOVÁ, *Rada Starého Města*, s. 12. Pro pozdější období 1. třetiny 18. stol. se uvádějí již dva porybní (oba členové rady) a ještě později opět jen jeden, viz V. VOJTÍŠEK, Z *minulosti naší Prahy*, s. 88. V r. 1657 se však v městských knihách uvádí jako porybný Jakub Křepelka, který mezi radní nepatřil, srov. zápis v AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, Kniha finančních příkazů (1656 – 1662), fol. 44r s příslušnými seznamy radních, viz V. SMOLOVÁ, *Rada Starého Města*, s. 28-29.

[90] O trhu Josef JANÁČEK, *Dějiny obchodu v předbělohorské Praze*, Praha 1955, s. 266 (= Studie a prameny, sv. 11). Správu staroměstského obchodu s rybami popsal Zikmund WINTER, *Na rybím trhu v Praze*, Zlatá Praha 4, 1887, č. 6, s. 83-86; č. 7, s. 103-106. K úřadu porybného jen stručně V. VOJTÍŠEK, Z *minulosti naší Prahy*, s. 89; TÝŽ, *Radnice staroměstská*, s. 44.

[91] V. VOJTÍŠEK, O *vývoji samosprávy*, s. 74; František HOLEC, *Plavení ryb v košatkách*, ČL 44, 1957, č. 4, s. 250.

[92] Příjmy ze soudních pokut připadaly z jedné poloviny královské komoře a z druhé staroměstské obci. Tak to alespoň pro 18. stol. podává V. VOJTÍŠEK, Z *minulosti naší Prahy*, s. 89. Pro další výklad se můžeme opřít pouze o krátký příspěvek F. HOLCE, viz *Plavení ryb*, s. 250-251. Ten uvádí, že z dopravy po vodě se platilo

příjem městu plynul z prodeje soli, jejíž těžba a prodej patřily ke královským monopolům. Propůjčením výsady solního obchodu městu si panovník zajistil odbyt své produkce a zároveň dal obci možnost z tohoto obchodu profitovat. Část důchodů z prodeje tak plynula do rentmistrovské solní pokladny u české komory a část zůstávala v pokladně správce handle solního. Ta byla umístěna nejspíš v týnském dvoře, kde vedle správce handle solního působil i písař a několik solních pacholků (tzv. solnařů), kteří vybírali poplatky z prodané soli. Ta se do města dovážela po vodě a skladovala v místní solnici.[93] Z toho mála informací, které ke správě soli máme, je možné říci, že úřad správce solního obchodu v 1. polovině 17. století často zastával jeden z konšelů, přičemž dříve, než se stal radním, byl právě solním správcem.[94] Některý z radních stál i v čele Staré rychty, kde měla staroměstská obec od konce středověku vinný šenk.[95] Z nákupu a prodeje vín, jenž obstarávali další tři služebníci, mělo město stálý příjem.[96] Podobně i z výběrů tržních poplatků od dvou správců staroměstských tržišť.[97]

Zmíněné úřady jako úřad porybného, správce handle solního a správců trhů se ještě v 15. století uvádějí v podřízení úředníkům šestipanským, zatímco v 18. a v některých případech již v 17. století pozorujeme, že úřady fungovaly jako samostatné účetní jednotky městské správy, které podléhaly přímo městské radě. Narozdíl od úřadu šestipanského či mosteckého, nespravovaly obecní výdaje (spíš jen hradily vlastní provoz), a tak lze usuzovat, že většinu přijatých prostředky odváděly do hlavní městské pokladny.[98] Do té plynuly i příjmy ze Staré rychty, z výběru židovské krejcaru (tzv. meches) či ze správy

---

clo z košatky a to samo o sobě tvořilo téměř 1/3 všech příjmů úřadu porybného. i z jednotlivých ryb se platily poplatky. Pokud však byly do města dopraveny po souši (na voznicích), byla cla vybrána nejspíš brannými.

[93] O pražském obchodu se solí Zikmund WINTER, *Městské solnice z XVI. věku*, PAM 15, 1891, č. 7-8, s. 455-462; Miloslav VOLF, *Boj o solný monopol v Čechách v XVI. a na poč. XVII. stol.*, ČČH 39, 1933, s. 510-511; J. JANÁČEK, *Dějiny obchodu*, s. 198-199.

[94] Dokládají to zápisy v knihách finančních příkazů. Již r. 1657 byl správcem Bartoloměj Lehmon Lovosický, uváděný jako radní o rok později, r. 1659 spravoval solní důchody Jan Adam Pišl z Löwenštejnu (radním r. 1666) a v r. 1667 pak Jan Petr Drešl z Löwenfeldu (radním r. 1671). Srov. AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 59r, 112v; sign. 1597, fol. 175r a seznamy radních, viz V. SMOLOVÁ, *Rada Starého Města*, s. 28-31.

[95] Podrobně Miloš KRATOCHVÍL, *Stará rychta v Praze*, SPDHMP 7, 1933, s. 216-221.

[96] Zikmund WINTER, *Vinný obchod v Staré rychtě*, Zlatá Praha 16, 1899, č. 9, s. 99; č. 10, s. 115-116; č. 11, s. 126-127; J. JANÁČEK, *Dějiny obchodu*, s. 111-119; Josef POLIŠENSKÝ, *Obecní šenk pražského Starého Města 1618 – 1622*, Studie o rukopisech 12, 1973, s. 131-139.

[97] Patrně se myslí hlavní tržiště u sv. Havla a vedlejší na Staroměstském rynku, viz J. JANÁČEK, *Dějiny obchodu*, s. 249-255.

[98] Úřady šestipanský a mostu pražského měly na starosti některá větší obecní vydání z vlastních důchodů. Do hlavní pokladny tak odváděly pouze přebytky ze svých hospodaření a nikoli veškeré příjmy, viz M. KRATOCHVÍL, *Šestipanské úřady*, s. 171-172. U ostatních nižších úřadů nejsme o jejich přímých výdajích zpraveni. Blíže k jejich příslušnosti ve středověku viz pozn. 70. Pro 18. stol. viz E. ŠEBESTA, *Rozpočet obecní*, s. 31.

kořenné váhy na trzích.[99] Nejinak tomu muselo být i u ostatních úřadů s drobnou hospodářskou agendou, např. správy výběru dávek z nápojů a dalších, o nichž již nejsme informováni.[100] Nad jednotlivými úřady (nejen městskými, ale i zádušními) či řemesly (cechy) vznikaly od počátku novověku inspekce – ty však dohlížely jen na chod úřadů a řádnou správu obecních záležitostí.[101]

Jedním z významnějších městských úřadů, stojících však zcela mimo obchodní záležitosti, byl úřad městského berníka. Jeho význam podtrhuje skutečnost, že měl vlastní kancelář s písařem.[102] Prostřednictvím obecních zřízenců, jimiž byli nejspíš čtvrtní hejtmané, setníci, padesátníci či desátníci, vybíral úřad od měšťanů ze všech čtyř staroměstských čtvrtí tzv. lózunku neboli městskou dávku z majetku. Její výše se určovala podle cen domů a rozsahu břemen váznoucích na těchto domech. Z vybraných peněz pak berník odvedl větší část do královské pokladny na úhradu městské berně, jíž byla obec povinna,[103] a zbytek do hlavní městské kasy.[104]

Zmíním se ještě o vrchnostenské kanceláři libeňského panství, jež od r. 1662 náležela do širšího systému městské hospodářské správy. Nešlo o úřad, zřízený městskou samosprávou tak jako u všech uvedených úřadů, ale o existující instituci patrimoniální správy, jež byla po nákupu libeňského panství zařazena do městského správního organismu. Dosavadní praxe byla taková, že správu nad venkovskými pozemky, provozy i poddanými vykonával šestipanský úřad. V tomto případě byl však majetek ponechán pod dozorem původní kanceláře, která kvalifikovaně spravovala celé libeňské panství včetně poddaných a množství vrchnostenských podniků. Výnosy z panství pak putovaly do obecní pokladny.[105]

Vedle ryze hospodářských příjmů vybírala obec ještě běžné administrativní poplatky nejrůznějšího charakteru (např. poplatky soudní, za zápis do městských knih, za udělení měšťanského práva aj.) a pokuty. Kromě městské kanceláře přijímaly některé

---

[99] E. ŠEBESTA, *Rozpočet obecní*, s. 31. Na pravidelné odvody správce či nájemce kořenné váhy ukazují výsledky analýzy v kapitole Správa výdajů a přesuny peněz uvnitř systému hospodářské správy.

[100] Srov. E. ŠEBESTA, *Rozpočet obecní*, s. 31; *Osm století pražské samosprávy*, s. 30 (autorkou textu J. MENDELOVÁ).

[101] V. SMOLOVÁ, *Rada Starého Města*, s. 12-13.

[102] Rovněž se uvádí, že úřad měl i jednoho berního služebníka, později navíc i místopísaře, srov. V. VOJTÍŠEK, *Z minulosti naší Prahy*, s. 86; TÝŽ, *O vývoji samosprávy*, s. 74; V. SMOLOVÁ, *Rada Starého Města*, s. 12. Pro bezprostřední období po třicetileté válce jsem o těchto funkcích v pramenech nenašel žádnou zprávu. Citace pramenů viz pozn. 65.

[103] Správu lózunky na Starém Městě pražském v období středověku popisuje Hana PÁTKOVÁ, *Berní knihy Starého Města pražského (1427 – 1434). Edice*, Praha 1996, (= Documenta Pragensia, Monographia, vol. 2), s. XII-XVI.

[104] Dokládá to můj rozbor v kapitole Správa výdajů a přesuny peněz uvnitř systému hospodářské správy.

[105] Srov. kapitolu Koupě pozemkového majetku. O správě libeňského panství podrobně František PADRTA, *Libeňské panství v letech 1662 – 1756*, diplomová práce na katedře PVHAS FF UK, Praha [1964], s. 3-25.

z těchto poplatků rychtář (v rámci své policejní a soudní působnosti),[106] úřad desetipanský, jenž řešil nedodržení finančních závazků (tj. dlužní spory)[107], a také úřad osmipanský, který se vyvinul původně ze sboru cechmistrů nad sladovníky a nákladníky a který nad nimi vykonával správní a soudní pravomoc.[108]

Co se týká správy peněz, byly příjmy od většiny podřízených úřadů odváděny do hlavní městské pokladny. Ačkoli byla tato radní pokladna ve středověku jedinou obecní kasou, do níž plynuly veškeré obecní příjmy a stejným způsobem z ní byla prováděna i vydání, brzkým zaváděním nižších úřadů s vlastními pokladnami její význam poklesl. i přes tento fakt z ní byly hrazeny největší výdaje.[109] Umístěna byla jistě na staroměstské radnici pod správou jednoho z konšelů, jenž měl titul správce obecních register.[110] Na pomoc měl nejspíš účetního, jenž se občas zmiňuje v pramenech, a pravděpodobně i radní písaře.[111]

Nakonec je třeba napsat pár vět o státním dohledu nad městským hospodářstvím. Staré Město stejně jako ostatní pražská města nepodléhalo od r. 1628 kompetenci královského podkomořího, protože zde dozor vykonávali královský hejtman a rychtář.[112] Ustanovený hejtman měl převážně policejní pravomoc, a to i v oblasti hospodářství, kde vykonával dohled nad živnostmi a kontroloval ceny a kvalitu zboží na trzích (zejm. byla

---

[106] V. VOJTÍŠEK, Z *minulosti naší Prahy*, s. 87. O rychtářském soudu srov. Václav VOJTÍŠEK, *Soud a rada v královských městech českých*, in: Výbor rozprav a studií, (red.) Zdeněk FIALA, Praha 1953, s. 240-272 (= Studie a prameny, sv. 5).

[107] Viz V. VOJTÍŠEK, Z *minulosti naší Prahy*, s. 86-87. Podrobně podává kompetence úřadu Jindřich ŠEBÁNEK, *Desetipanský úřad Starého města pražského a jeho knihy. Z dějin městské správy a diplomatiky městských knih*, SPDHMP 5.2, 1932, s. 772-782, výše tax za úřední výkony zmiňuje na s. 841-842.

[108] Stručně V. VOJTÍŠEK, Z *minulosti naší Prahy*, s. 89. Důkladný rozbor úřadu a jeho písemností provedla Jaroslava MENDELOVÁ-BILDOVÁ ve své diplomové práci na katedře PVHAS FF UK s titulem *Osmipanský úřad na Starém Městě pražském do roku 1620* (Praha 1975). Částečně otištěno ve dvou příspěvcích, srov. Jaroslava MENDELOVÁ, *Soupis úředníků osmipanského úřadu na Starém Městě pražském (do roku 1636)*, DP 2, 1981, s. 144-189, vývoj úřadu, jeho organizace a kompetence pouze na s. 144-145; TÁŽ, *Osmipanský úřad na Starém Městě pražském do r. 1637*, PSH 17, 1984, s. 90-104.

[109] V letech 1743 – 1744 měl mostecký úřad příjem cca 15 000 zl., úřad šestipanský cca 2 000 zl. a z ostatních úřadů do hlavní pokladny bylo odvedeno cca 4 500 zl. Tím, že měli mostečtí úředníci malá vydání (cca 10 000), šlo zbývajících cca 5 000 zl. do obecní pokladny. Tím měla radní pokladna fakticky vyšší příjem. Dokládá to i účet z r. 1772. Tehdy bylo z obecní kasy vyplaceno na mzdy přibližně 12 000 zl. a z mosteckého úřadu zhruba 5 000 zl. Srov. E. ŠEBESTA, *Rozpočet obecní*, s. 31-32; V. VOJTÍŠEK, *Platy a deputáty*, s. 112-113 (údaje přetištěny v publikaci Z *minulosti naší Prahy*, v kapitole *Městské úřady pražské ve století 18.*, na s. 90-92). Z toho, co je v literatuře vydáno (pouze však k 18. stol.), si nelze dost dobře učinit přesný obraz správy peněz uvnitř systému městského hospodářství. Srov. mou kapitolu o správě peněz.

[110] Tak to uvádějí knihy finančních příkazů z let 1656 – 1677, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596-1597. Tato funkce se podle Z. WINTERA ve městech objevuje od pol. 16. stol., viz *Kulturní obraz, 2. díl*, s. 602.

[111] Účetní bez jakékoli příslušnosti k úřadu se uvádí v 60. a 70. letech 17. století, srov. kapitolu Mzdy. Podobně jej uvádí ve výčtu jako „městského buchhaltera“ V. SMOLOVÁ, *Rada Starého Města*, s. 12.

[112] Město bylo přímo podřízeno zemskému místodržitelství. Nejpodstatnější informace o státním dohledu nad Starým Městem v 17. stol. shrnula V. SMOLOVÁ, *Rada Starého Města*, s. 6-8; nad Novým Městem J. MENDELOVÁ, *Rada Nového Města*, s. 64-90. Kompetence úředníků pak popisuje V. VOJTÍŠEK, O *vývoji samosprávy*, s. 71-72. O konkrétním vynětí z podkomořské pravomoci Jaromír ČELAKOVSKÝ, *Úřad podkomořský v Čechách*, ČČM 51, 1877, s. 563.

zdůrazněna jeho kontrola nad židovským obchodem a řemesly). Kromě těchto záležitostí plnil řadu dalších funkcí jiného charakteru.[113]

Z našeho pohledu však hrál důležitější roli královský rychtář.[114] Právě ten měl v přímé kompetenci dohled nad městským hospodářstvím a v případě zjištění jakýchkoli pochybení ze strany města měl tyto skutečnosti hlásit české komoře. Nařizovala mu to příslušná instrukce z r. 1628, jenž se všeobecně dotýkala správy městských financí. V instrukci se uvádí, že o výdajích z obecních peněz se měla nejdříve poradit celá městská rada a poté vydat podřízeným úředníkům příkaz k vyplacení prostředků. Úředníci tak nesměli vykonávat žádné úhrady samostatně, ale jen se souhlasem radních prostřednictvím listinné certifikace (příkazu). Dále měly být účty každoročně skládány pod dohledem české komory; případné úvěry, které by si město chtělo vzít, měly být nejdříve odsouhlaseny komorními úředníky a jedno z ustanovení instrukce zakazovalo obecním představitelům utrácet prostředky za pohoštění při různých úředních úkonech (např. při skládání počtů, uzavíraní smluv ad.).[115]

Výzvu k řádnému vedení obecního hospodářství opakovala i další instrukce z r. 1650. Nedodržování předešlých ustanovení během válečného období si vynutilo zostřený dozor ze strany královských úřadů. Instrukce z r. 1650 po opakování starších článků nově nařizovala městské radě předkládat oběma královským úředníkům (hejtmanu i rychtáři) čtvrtletní obecní počty a dbát na jejich řádné skládání na konci roku (jak počtů důchodních tak i kontribučních). O obecní účty se měla starat kvalifikovaná osoba bez měšťanského práva na Starém Městě. Navíc rychtář, jenž se často rekrutoval z bývalých radních, měl dále zasedat v městské radě a dohlížet na dodržování státního zájmu vyjádřeného v instrukcích.[116]

Jak je patrné z následujícího vývoje, realita byla nakonec méně tvrdá, než se může podle dikce nařízení zdát.[117]

---

[113] František ROUBÍK, *Královští hejtmané v městech pražských v letech 1547 až 1785*, SPDHMP 7, 1933, s. 135-138.

[114] Nezaměňovat královského rychtáře s městským rychtářem.

[115] Výklad nařízení podává J. ČELAKOVSKÝ, *Úřad podkomořský*, s. 561-562 a František ROUBÍK, *Královští rychtáři v pražských i jiných městech v letech 1547 až 1783*, SPDHMP 6, 1930, s. 274-276. Posledně jmenovaný na s. 326-327 podává edici této instrukce.

[116] J. ČELAKOVSKÝ, *Úřad podkomořský*, s. 562-563, 570-571.

[117] Nenaplnilo se panovníkovo očekávání, že radní budou mít menší vliv na nakládání s obecními důchody. Správcem městské pokladny se totiž nestala „neutrální“ osoba, ale přímo jeden z radních, jenž byl zároveň staroměstským měšťanem, viz TAMTÉŽ, s. 571. Také se lze domnívat, že mezi rychtáři z řad bývalých konšelů a úřadujícími radními existovaly neformální vztahy, které se promítaly i do rozhodování o obecních vydáních. Stejného názoru je i V. SMOLOVÁ, *Rada Starého Města*, s. 7, pozn. 14.

Knihy finančních příkazů Starého Města pražského z let 1656 – 1678

Poté, co byla popsána hospodářská správa Starého Města, její úřady a způsob fungování, bychom se měli blíže věnovat hlavnímu pramenu, který nás přiblíží poznání staroměstského hospodářství v třetí čtvrtině 17. století.

Knihy finančních příkazů, označované též jako *libri certificationum*, ležely až doposud na okraji badatelského zájmu. V historické literatuře se setkáme jen se zmínkami bez naznačení širšího významu, jež mohou staroměstské knihy příkazů mít nejen pro hospodářské dějiny města. Není tedy divu, že nenacházíme ani žádné pojednání, ve kterém by byl osvětlen vývoj finančních příkazů, jejich správa a vkládání do knih, popsána formální podoba knižních zápisů a provedena historická kritika pramene.[118] Diplomatický rozbor tak nabízím až nyní v následujících odstavcích.

Genezi staroměstských knih finančních příkazů je nutné klást do 2. poloviny 17. století. Můžeme bez obav uvést, že knihy nebyly založeny z vlastního popudu městské samosprávy, ale v důsledku zostřené státní kontroly nad městským hospodářstvím. Už instrukce české komory z 11. dubna 1628 nařizuje rozhodovat o výdajích z městských důchodů „v plné radě“, z níž má být následně vydán pokyn příslušnému úředníkovi k vydání peněz. Nařizuje se, aby tento příkaz (certifikace) byl vyhotoven radním písařem v písemné podobě s náležitým podpisem primasa a jednoho z předních obecních starších.[119] Podrobně formulovaný úkon vydávání obecních prostředků však nenašel u rady Starého Města odezvu. Radní v následujícím dvacetiletí řešili podstatnější problémy, týkající se obecních prostředků, zejm. jejich nedostatek pro pokrývaní finančních požadavků císaře, a tak se panovníkům záměr v době třicetileté války nerealizoval.[120]

Ke slovu přišel znovu nejspíš až po uzavření vestfálského míru, možná ještě později, po vydání další instrukce radám pražských měst v r. 1650.[121] Přesto ještě nějaký čas trvalo, než staroměstská rada vyplnila císařovo přání a zavedla finanční příkazy do správní praxe. První finanční příkaz Starého Města totiž nacházíme až s datací 22. června 1656.[122] Že jde o skutečně první vykonaný příkaz, se můžeme pouze dohadovat, přesto že jej nacházíme na začátku prvního rukopisu finančních příkazů. Příkazy totiž byly

---

[118] Jen Marek ĎURČANSKÝ ve své pečlivé sondě do knih finančních příkazů se snažil odvodit správní proces vydávání finančních příkazů, viz *Kulturní investice městské rady Starého Města pražského a knihy finančních příkazů z let 1656 – 1677*, FHB 22, Praha 2006, s. 123.
[119] Viz pozn. 115.
[120] J. ČELAKOVSKÝ, *Úřad podkomořský*, s. 562-563. K hospodářskému stavu města během války srov. výklad v kapitolách o dluzích a hospodářském stavu Starého Města po třicetileté válce.
[121] F. ROUBÍK, *Královští hejtmané*, s. 135-136.
[122] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, Kniha finančních příkazů (1656 – 1662), pag. 9.

vyhotovovány na volných listech a do knih se vkládaly jen jejich opisy.[123] Je tedy teoreticky možné, že nejranější příkazy nebyly radními písaři zaknihovány do městských pramenů, ovšem tato domněnka zní dosti nepravděpodobně, protože odporuje zvyklostem městského úřadování v 17. století. Třebaže vydávání finančních příkazů nevzešlo z potřeb radních; když už je museli vyhotovovat, jistě stáli i o jejich řádnou evidenci, aby pak v případě kontrol mohli vykázat náležitou správu obecních výdajů. Přijměme proto polovinu r. 1656 jako počátek vydávání finančních příkazů rady Starého Města pražského.

I když se císařské instrukce s ustanovením o vydávání finančních příkazů týkaly všech pražským měst, tedy i Nového a Menšího Města pražského, jsou staroměstské rukopisy vedle několika dochovaných jednotlivin na foliovém archu (z téhož města) jediným pozůstatkem této pobělohorské kancelářské praxe řízení a evidence městských výdajů.[124]

Dochovány jsou tedy jen tři knihy finančních příkazů ze Starého Města pražského, jež evidují pokyny rady k vydávání peněžních prostředků z let 1656 – 1678.[125] Diplomaticky náležejí mezi knihy městské správy v užším slova smyslu a nikoli mezi knihy městského hospodářství, jak by se mohlo zdát z obsahu zápisů.[126] Rukopisy totiž evidují výsledky jednání městské rady, tj. rozhodnutí o provedení konkrétních vydání. Příkazy jsou tak formálně jen úředními pokyny podřízeným úřadům městské správy bez sledování dalších následností. Reálné plnění finančních příkazů knihy dále neregistrují, a to ani formou přípisů u jednotlivých záznamů. Až další knihy, které by dokládaly účetní operace, provedené v souvislosti s vydáním finančních příkazů, by patřily mezi ryze hospodářské prameny.[127] Stručný formální popis dává letmou představu o podobě dochovaných pramenů[128].

---

[123] Několik příkazů na volných dvoulistech jsem nalezl v Národním archivu, NM, sign. P 1/2/2.

[124] Pokud byly příslušné knihy vedeny i v ostatních pražských městech, do dnešních dnů se nedochovaly. O jejich případné existenci jsem nikde nenašel žádnou zprávu. Srov. Jiří ČAREK, *Městské a jiné úřední knihy Archivu hlavního města Prahy*, Praha 1956, s. 46 (Staré Město), 70-73 (Nové Město), 91-93 (Menší Město).

[125] Uloženy jsou ve Sbírce rukopisů Archivu hlavního města Prahy pod signaturami 1596-1598. Viz J. ČAREK, *Městské a jiné úřední knihy*, s. 46.

[126] J. ČAREK, *Městské a jiné úřední knihy*, s. 34, 46. Jiří ČAREK spolu s Bořivojem LŮŽKEM definovali v rámci knih městské správy v užším slova smyslu skupinu pramenů, označovanou jako knihy nařízení radních. Do té zařadili právě i rukopisy, které obsahují např. nařízení městské rady v hospodářských záležitostech obce. Viz *Názvosloví městských knih v severozápadních Čechách*, SAP 18, 1968, č. 2, s. 457-458. O knihách městského hospodářství pak pojednávají na s. 459-462. Průkopnická práce Václava VOJTÍŠKA, O *studiu městských knih českých* si nekladla za cíl podrobné rozdělení městských knih. Proto zde nenalezneme klasifikaci knih finančních příkazů, viz Výbor rozprav a studií, (red.) Zdeněk FIALA, Praha 1953, s. 81, pozn. 86.

[127] Takové se však pro 2. polovinu 17. století nedochovaly, i když musely zřejmě existovat. Srov. J. ČAREK, *Městské a jiné úřední knihy*, s. 49-50.

[128] Při popisu městských knih jsem se opíral o studii Jiřího PRAŽÁKA, O *methodě diplomatického studia městských knih*, AČ 3, 1953, č. 3, s. 145-162; č. 4, s. 205-227 a následující metodická pravidla, viz František

První kniha finančních příkazů z let 1656 – 1662 se sign. 1596 je papírový rukopis o rozměrech 32 x 20 cm. Vazba je původní, zachovalá, s prošívaným hřbetem; lepenkové desky jsou potaženy světlou kůží, která je na hřbetu poničena. Na obou deskách je ornamentální slepotisková výzdoba s ústředním supralibros, na němž je povýšený městský znak Starého Města pražského z r. 1649 se záhlavním nadepsáním PRAGA CAPUT REGNI. a dolním textem PRAGA VETUS FINNIS SVECIS GOTTHISQ[UE] FUGATIS. SYMBOLON HOC FIDEI. CAESARE DANTE CAPIT. MDC.XLIX. Na deskách jsou patrné vertikální otvory po řemínkách k svázání.

Skladba listů je různá, rukopis obsahuje složky s nestejným (vysokým) počtem listů. Za předsádkou je vynechán jeden list s pozdější poznámkami *X,1 1596*,[129] pak následuje 11 nečíslovaných listů, na nichž je dobový rejstřík knižních zápisů. Dalších 12 listů je původně paginováno až k číslu 24,[130] pak se pokračuje ve foliaci od čísla 25 až do folia 227. Přitom je omylem uvedeno folio 85 dvakrát.[131] Zde všude jsou zachyceny finanční příkazy, a to i na následujícím nečíslovaném foliu, za nímž jsou vevázány dva lístky o rozměrech 9 x 18 a 10 x 16 cm (na každém lístku je jednostranný zápis finančního příkazu). Na konci knihy je již jen šest prázdných a nečíslovaných folií. Počet všech listů je celkem 236. Na zadní předsádce jsou pak poznámky tužkou, kde si badatel vypsal pět finančních příkazů, týkajících se malování erbů a oprav orloje na Staroměstské radnici a Adama Michny z Otradovic. U výpisků je poznamenáno *Dočteno 12/12 1911*. Poznámky lze přisoudit městskému archiváři Josefu Teigemu.

Druhá kniha z let 1663 – 1668 (sign. 1597) má podobné fyzické parametry jako kniha první. Je to papírový kodex s rozměry listů 30 x 19 cm. Vazba je původní, v dobrém stavu, jen první složka listů je z vazby více vytržena, v důsledku čehož se uvolnil jeden prázdný list. Hřbet knihy je rovněž prošívaný a poškozený. Desky byly vyhotoveny z pevné lepenky a potaženy světlou kůží. Na nich nacházíme podobnou ornamentální výzdobu, lišící se jen v několika málo detailech.[132] Supralibros na obou deskách jsou ve velmi špatném stavu – přední je zčernalé a v rohu poškozené, zadní je natolik odřené, že se

---

HORÁK – Emma URBÁNKOVÁ – Bedřiška WIŽĎÁLKOVÁ, *Pravidla jmenné katalogisace starých tisků, prvotisků a rukopisů*, Praha 1971, s. 136-146 a příl.; Jiří PRAŽÁK – František HOFFMANN – Jiří KEJŘ – Irena ZACHOVÁ, *Zásady popisu rukopisů*, Sborník Národního muzea – C 28, 1983, s. 49-95. Novější vydání pravidel dostupné na URL http://www.archiv.cas.cz/rkp_zasady.pdf. Namísto zkrácených záznamů popisů jsem provedl jejich textový výklad, jenž je čtenáři bližší než exaktní forma plná zkratek.

[129] Poznámky jsou provedeny barevnou tužkou a nejspíš mají identifikovat příslušný rukopis (číslo 1596 značí současnou signaturu). Liší se barvou a provedením, jistě bude každá pocházet z jiné doby. Obě lze zařadit buď do 2. pol. 19. stol. nebo na poč. stol. 20.

[130] První paginovaná folia mají inkoustem nalinkované okraje.

[131] Pokud se budu odkazovat na duplicitně uvedené folio, označím ho jako latinským slůvkem bis.

[132] Slepotisk u druhého knižního exempláře je bohatěji vyveden, i když struktura linek je identická.

na něm ztrácí výjev městského znaku. i zde byla kniha původně svazována koženými řemínky, jak dokládají otvory na deskách u boční ořízky.

Listy jsou uspořádány ve větších složkách a popsané stránky průběžně očíslovány. Na horní straně předsádky jsou opět přípisky *X,2 1597*, přičemž v horní polovině stránky je ještě napsáno *Liber Certificationum ab A. 1663 – 1668*. Tyto poznámky nejsou původní, pocházejí nejspíš z doby novodobé evidence městských rukopisů.[133] Za předsádkou je 10 prázdných listů, pak se začínají objevovat zápisy finančních příkazů. Folio, na kterém je uveden první příkaz, nese označení druhého listu. Občas se objevují neoznačené listy, např. folia 26-28, 191-197 a další jednotlivé listy. Větší chyba nastala u folia za listem 189, jež zůstalo neoznačeno. Příslušné číslo 190 pak bylo nadepsáno až na dalším listu. Tím pádem i rukopis sign. 1597 má dva listy jednoho čísla (190).[134] Podobně došlo k jiné chybě, kdy se za foliem 142 uvedlo číslo 146 a pokračovalo se dál bez doplnění chybějících čísel. Texty příkazů končí na listu 220, původní číslování však ještě dále pokračuje až do konce knihy, kde je již jen jedno nepopsané folio. Součet všech knižních listů je bez předsádek je 231. Poznámky na zadním přídeští mají stejný charakter jako u první knihy. Tentokrát se zápisy týkají plateb kněžím u sv. Jakuba za čtení mší v radniční kapli a stavebních výdajů na zřízení Pražské kaple na Svaté Hoře. Uvedena je noticka *Četl celé 12/12 1911*.

Poslední ze tří rukopisů s vročením zápisů 1668 – 1677 (1678) je uložen pod sign. 1598. Jeho listy o rozměrech 31 x 19 cm jsou vyrobeny z papíru. Má dobovou, dobře dochovanou vazbu s prošívaným hřbetem a dřevené desky. Ty byly pokryty původně světlehnědou usní, na níž je nejlépe dochovaná slepotisková výzdoba a dobře čitelná jsou i supralibros na přední a zadní desce. V deskách jsou navíc připevněny kovové spony, jež bezpečně uzavírají knihu. Na dolní straně hřbetu je připevněna papírová cedulka s označením *811*. Ta musí podle provedení pocházet již z doby 17. – 18. století a nikoli z doby mladší.

Skladba listů je stejná jako u ostatních knih, jen jsou zde více patrné jednotlivé složky. Předsádka nese obvyklý popisek X,3 1598, pak následuje sedm prázdných listů. Původní foliace začíná číslem jedna a končí označením 220. Přitom se však písař dopustil chyby, když vynechal číslo 212 (za foliem 211 pokračuje list 213). Na dalších listech 213-217 je pak vidět, že autor foliace přeškrtl zmýlené číslování v hodnotách 301-305 a dále navázal na původní značení. Bez čísel je však šest následujících folií, pak pokračuje novější označení, provedené tužkou nejspíš na počátku 20. století. Po neoznačení folií

[133] Srov. pozn. 129.
[134] Srov. pozn. 131.

221-226 je číslování po navázání dovedeno až k listu 281. Ovšem i autor novější foliace se dopustil chyby, když za list 252 opomenul uvést list 253. Poslední finanční příkazy končí na foliu 279 a ještě následuje 18 prázdných listů. Na 19. a 20. se objevují další finanční příkazy ve formě zkrácených hromadných zápisů.[135] K zadnímu přídeští pak zbývá jen pět prázdných listů. Počet listů v knize mi tak vychází na konečných 309. Na vnitřní straně zadních desek nalezneme opět poznámky J. Teigeho. Jde o výpisky výdajů svatojakubským kněžím za sloužení mší, dále za zhotovení podobizny císaře Leopolda, vystavení prosecké fary a náklady na uctění staroměstského hejtmana hraběte Novohradského z Kolovrat. Je zde připsáno *Četl celé 12/12 1911*.

Všechny tři knihy jsou psány zejm. českou novogotickou kurzívou, německá varianta novogotického kurzívního písma se objevuje jen výjimečně, nejčastěji však v německých zápisech. Záhlaví příkazů a jejich první řádky bývají nadepsány písmem polokurzívním. Na latinské úseky textů se pak užívalo humanistického písma.

Podrobný paleografický rozbor knih by vzhledem k velkému počtu zápisů byl velmi náročným úkolem. Obecně se písmo v jednotlivých zápisech i v tak dlouhém časovém úseku 22 let, ve kterém byly knihy vedeny, příliš neměnilo, což naznačuje možnost, že finanční příkazy byly vkládány prostřednictvím jednoho radního písaře. Ovšem i v jeho rukopisu se občas objevují určité změny stylu písma, jež nelze identifikovat jako písmo jiného písaře. Spíš je nutné tyto změny vysvětlovat vlivem zběžnosti provedení některých zápisů i je připsat vývoji písařova rukopisu v průběhu času. Často je písmo velmi úhledné, někdy s větší či menším sklonem liter, mění se i velikost a duktus písmen. Jen výjimečně narazíme na záznam finančního příkazu, vytvořený s velkou pravděpodobností jinou písařskou rukou.[136]

Kterému z radních písařů patří nejčastěji se vyskytující rukopis, není snadné zodpovědět, vzhledem k tomu, že jich v době existence knih finančních příkazů působilo několik současně. Většinu zápisů mohl vykonat buď Jan Norbert Zatočil z Löwenbruku, jenž se jako radní písař uvádí v letech 1654 – 1678 a od r. 1672 se označuje ještě přívlastkem starší nebo mladší radní písař Jan Jindřich Klein z Rosenštoku, působící ve staroměstské kanceláři min. v letech 1658 – 1674. Do r. 1661 se ještě dokládá Ondřej

[135] Jde o příkazy k vyplacení mezd kancelářskému personálu, srov. kapitolu Mzdy.
[136] Odkazuji jen na souvislejší množství příkazů napsaných jinými písaři. Srov. např. AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, pag. 1-18; sign. 1597, fol. 208-211;sign. 1598, fol. 256-260. Srov. písmo v obrazových ukázkách 10-13.

Augustin Leideman. Ten mohl zapsat první, stylem písma odlišné finanční příkazy na úvodních 18 stranách prvé knihy sign. 1596.[137]

Pokud se podíváme na datace zápisů, tak první kniha eviduje záznamy od 22. června 1656[138] do konce r. 1662, druhá od ledna 1663 do 29. května 1668 a tímto dnem je datován i první příkaz třetí knihy, jež končí v prosinci r. 1677. Několik pozdějších přípisů pod finančními příkazy referuje o vydávání dalších pokynů k platbám i v roce 1678. Těchto přípisků, vztahujících se k r. 1678, je pouze šest – ten poslední s datací 18. listopadu 1678.[139]

Zdá se, že evidence finančních příkazů rady Starého Města pražského byla skončena k r. 1677, jak ukazuje pár skutečností. Zápisy příkazů jsou ve třetí knize dovedeny až do samotného konce r. 1677.[140] Za posledním zápisem je pak ještě 25 prázdných folií, na která by bylo možné zapsat příkazy z následujícího r. 1678. To se však nestalo, stejně jako nebyla s velkou pravděpodobností založena nová kniha finančních příkazů od r. 1678. Namísto toho byly do knih pod řádné zápisy příkazů připojeny poznámky o vyplácení peněz podle stejných podmínek jaké jsou uvedeny v těchto řádných finančních příkazech i pro r. 1678. Tyto poznámky o vydání dalších příkazů v pozdějších dobách se objevují už první a druhé knize, avšak z celkového počtu se jich více než polovina nalézá právě v knize třetí. Písaři si začali usnadňovat práci a namísto kompletního opsání finančního příkazu jen vyhledali v knihách poslední podobný příkaz (tj. takový, kde příjemce platby, výše částky i účel úhrady byl stejný) a pod něj připsali datovanou poznámku o vydání dalšího příkazu.[141] Pokud tedy i po r. 1678 platila dál povinnost vydávat finanční příkazy prostřednictvím městské rady nižším úřadům, nejsou tyto až na pár výjimek evidovány.[142]

Při té příležitosti už jsme se již částečně dotkli formy jednotlivých knižních vkladů. V knihách můžeme rozeznat zhruba čtyři typy zápisů, přičemž ten nejčastější označuji jako řádný neboli úplný. Často je mu vyhrazena celá stránka, v případě delšího zápisu i dvě, ale můžeme se setkat i s opakem, kdy jsou na jedné straně zapsány dva až tři řádné zápisy.

---

[137] O dokladech působení radních písařů srov. pozn. 65. Stručný biogram Jana Norberta Zatočila z Löwenbruku uvádějí autoři Jan ŽUPANIČ – Michal FIALA, *Praha 1648. Nobilitační listiny pro obránce pražských měst roku 1648*, Praha 2001, s. 57.

[138] Viz pozn. 122.

[139] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, Kniha finančních příkazů (1668 – 1677), fol. 271r.

[140] Poslední příkaz nese datum 15. prosince 1677, viz předchozí pozn.

[141] Ukázka přípisů je v příloze 11.

[142] Výjimkami myslím oněch šest poznámek o provedených platbách i v r. 1678. Srov. výše. O ukončení povinnosti pražských městských rad vydávat finanční příkazy se literatura nezmiňuje. Srov. zejm. J. ČELAKOVSKÝ, *Úřad podkomořský*, s. 576-580; F. ROUBÍK, *Královští rychtáři*, s. 265-355; F. ROUBÍK, *Královští hejtmané*, s. 121-188.

Každý záznam uvozen stručným záhlavím odděleným od vlastního textu, chápaného v diplomatickém slova smyslu.příkazu. V záhlaví se uvádějí nejčastěji dvě informace: jméno příjemce, jemuž mají být peníze vyplaceny, a výše příslušné částky. Méně časté je pak připsání účelu vydání. Tato záhlaví, nadepsána větším písmem, sloužila evidentně pro rychlejší orientaci mezi zápisy. Ty jsou pak podrobně rozepsány pod nimi. Velmi často zachovávají jednotný formulář. Na začátku se vždy cituje obligátní formulace o vydavateli příkazu (intitulace) *„Pan purkmistr a rada Starého Města Pražského“*, pokračuje první část dispozice *„ráčí při*“ a následuje jméno nebo jen funkce příslušného úředníka, jemuž je příkaz směrován k vykonání (adresa).

Druhá část dispozice začíná slovy *„nařizovati, aby*“ danému příjemci platby z nějakého důvodu (v dobové terminologii se často uvádí *„v příčině*“) stanovenou částku peněz *„proti dostatečné quitanci odvedl a zapravil*“.[143] Tyto části příkazu následují téměř vždy v uvedeném pořadí a jen občas se vyskytují odchylky od zavedeného formuláře. Zmínění důvodu vydání peněz uvnitř dispoziční formule je pak možné klasifikovat jako naraci. Na závěr zápisu (v eschatokolu) je připsáno místo a datum vydání příkazu. i tyto diplomatické části se objevují v pravidelném znění v podobě *„Ex consilio Antiquae Urbis Pragensis*“ a příslušná datace ve formě den, měsíc a rok. Věta, počínající slovy *„Consule domino*“ se jménem aktuálního staroměstského purkmistra a jmény dalších (převážně jen jednoho, méně často dvou až tří) svědků[144], uzavírá řádné zápisy finančních příkazů.[145]

O přípisech již byla řeč výše. Jejich forma je velmi rozmanitá. Většina z nich začíná slovy *„In simili dána certificati*“ *„Item dána certificati*“ *„Item expedirována*“ *„Item za termín*“ *„Dána podobná certificati*“ *„Podobná certificati*“ *„Item mutatis mutandis*“, někdy se doplňuje uvedením příjemce platby, dále pokračuje datace příkazu (*„sub dato*“) a částka vyplacených peněz. Jednotlivé části mohou mít jiné pořadí a v podstatě nelze určit, v které formulaci se přípisy objevují nejčastěji. Na konci poznámky je téměř vždy uvedeno jméno úřadujícího purkmistra.[146]

Třetí typ zápisů představují hromadné příkazy. V podstatě je jejich formulář velmi podobný řádným zápisům. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že se některému z úředníků

[143] Pokud byl příkaz směrován více úředníkům (např. šestipanským, mosteckým aj.), uvádějí se pochopitelně příslušná slovesa v množných číslech.
[144] Svědky byli často staroměstští radní, kancléř anebo radní písaři. Uvádějí se ve více jak 70% finančních příkazů z počtu 1 654, přičemž se nejčastěji zmiňuje jméno kancléře Matyáše Maximiliana Machta z Löwenmachtu (v 65% příkazů), primátora Mikuláše Františka Turka ze Šturmfeldu a Rosenthalu (v 24% případů) a radních Jana Hartunga z Hartenfelsu (ve 12% příkazů) a Samuela Globice z Bučína (8%). Ostatní radní či písaře eviduje jednotlivě jako svědky méně než 100 příkazů, tj. méně než 6% všech zápisů.
[145] Srov. ukázku jednoduchého zápisu v příloze 10.
[146] Srov. ukázku jednoho podrobnějšího přípisu, viz příloha 11.

nařizuje vydat peníze více příjemcům. Tito příjemci peněz jsou pak podrobně rozepsáni i s částkami, jež jim přísluší.[147] Posledním typem, jenž lze v knihách rozeznat, jsou zápisy na nečíslovaných foliích třetího rukopisu, týkající se vyplácení mezd úředníkům.[148] Jsou to fakticky zkrácené hromadné příkazy, které se svou formou blíží spíše přípisům než hromadným příkazům. Protože následují po jednom hromadném příkazu, kde jsou podobně vypsány všechny položky, tj. komu a kolik peněz se vyplácí, mohou pak následovat jen stručná poznamenání o dalších platbách. Všechny mají shodnou, velmi jednoduchou podobu. Nejdříve se uvádí datum, pak jméno purkmistra a nakonec souhrnná částka k vydání.[149]

Celkem můžeme v knihách nalézt 1 695 zápisů finančních příkazů, přičemž 91% z nich představují řádné či úplné zápisy. Z jejich počtu 1 542 jsou však tři příkazy uvedeny duplicitně[150] a 33 je přeškrtnuto.[151] i pět[152] přípisů z počtu 97 bylo nakonec rozvedeno v řádných zápisech, a tak se o ně snižuje počet platných zápisů. Jestliže přípisy představují téměř 6% všech zápisů, hromadných příkazů nacházíme jen pět[153]. Z toho ve dvou příkazech je rozpis 25 dlužních splátek a zbylé tři záznamy rozepisují mzdové náklady. Jen tři platby z hromadných přípisů jsou duplicitní[154]. V jejich zkrácených formách, jichž je 51 (tj. 3% z celkového množství záznamů) nenacházíme žádný neplatný příkaz.

Když výše uvedené shrneme, tak ze všech 1 695 zápisů je 41 neplatných – nejčastěji byly škrtnuty a nahrazeny jinými zápisy, jindy byly uvedeny duplicitně. Platných zápisů finančních příkazů v staroměstských knihách je 1 654 (tj. skoro 98% z 1 695).[155]

---

[147] Srov. ukázku v příloze 12.
[148] Nalezneme je pouze na jednom listu, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, Kniha finančních příkazů (1668 – 1677), fol. [299].
[149] Srov. ukázku v příloze 13.
[150] V jednom případě je uvedená částka (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 57) zahrnuta do pozdější splátky (TAMTÉŽ, sign. 1596, fol. 71r), další příkazy jsou identické (TAMTÉŽ, sign. 1597, fol. 74r, 123r; sign. 1598, fol. 113r, 118v).
[151] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, 44v, 56v, 56v-57r, 75v, 76r, 90r, 90v, 91r, 114r, 182v, 208v, 225v; sign. 1597, 48r, 71r, 142v, 179v, 197v, 212r, 212v; sign. 1598, 41r, 49r, 52v, 5r, 98v, 203r, 208r, 213v, 214r, 214v-215r, 215v-216r, 217v, 218r, 268v.
[152] Přípisy se shodují s řádnými zápisy (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 14 a 30v, 70r a 74r, 34r a 118r; sign. 1598, fol. 259r a 271r, 260r a 270r).
[153] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 173r-173v, 199r, 243v, 248v, [298v].
[154] Tři položky v hromadném příkazu (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 243v) jsou navíc rozepsány v samostatných příkazech (TAMTÉŽ, sign. 1598, fol. 234v, 240v, 241v).
[155] Z číslem 1 654 pracuji ve zbytku textu jako s celkovým počtem příkazů, přičemž již neuvádím, že jde pouze o platné zápisy.

Přehled rozdělení finančních příkazů z let 1656 – 1678 podle jednotlivých roků

rok	počty příkazů		
	všech	neplatných	platných
1656	30	–	30
1657	73	5	68
1658	58	3	55
1659	66	3	63
1660	75	2	73
1661	86	1	85
1662	83	2	81
1663	99	1	98
1664	84	2	82
1665	76	–	76
1666	77	1	76
1667	98	2	96
1668	89	3	86
1669	89	3	86
1670	82	1	81
1671	73	1	72
1672	84	–	84
1673	95	8	87
1674	73	–	73
1675	56	–	56
1676	76	3	73
1677	67	–	67
1678	6	–	6
celkem	**1 695**	**41**	**1 654**
	100%	**2%**	**98%**

Průměrně na celé období existence finančních příkazů vychází ročně 76-77 platných příkazů.[156] Protože je množství příkazů na konci 50. let velmi rozkolísané a podobné výkyvy jsou i ve 2. polovině 70. let 17. století, je lepší odvozovat průměr z období se stabilnějším počtem příkazů. V letech 1660 – 1674 se množství zápisů pohybuje mezi 72 – 98, s průměrem kolem 82 příkazů.

Pokud se podíváme, komu byly příkazy nejčastěji vydávány, uvidíme zajímavé rozložení výplat mezi jednotlivé úředníky městské správy. Nejčastěji příkazy směřovaly k správci obecních register, jenž spravoval hlavní pokladnu městských důchodů. Větší množství (více než 300 příkazů) bylo vydáno úředníkům šestipanským a více než 100 příkazů i městskému berníkovi a správci libeňského statku. Zbylých 139 příkazů (tj. 8% z počtu 1 654) bylo určeno ostatním úředníků jako správci důchodu solního a kořenné váhy, mosteckým úředníkům, porybnému, hlavnímu písaři v hořejší expedici staroměstské

[156] Nezapočítávám hodnoty let 1656 a 1678, které jsou neúplné.

kanceláře a zádušním úředníkům u týnského kostela. Přehledně rozdělení zobrazuje tabulka.

Přehled rozdělení finančních příkazů z let 1656 – 1678 podle příjemců[157]

příjemce příkazu	počet	
správce obecních register	937	57%
úřad šestipanský	304	18%
úřad mostu pražského	61	4%
úřad porybného	4	0%
správce handle solního	61	4%
nájemníci handle solního a kořenné váhy	3	0%
správce důchodu kořenné váhy	1	0%
městský berník	163	10%
správce libeňského statku	111	7%
přední písař kanceláře hořejší	5	0%
záduší Matky Boží před Týnem	2	0%
neuveden[158]	2	0%
celkem	**1 654**	100%

Drtivá většina zápisů je psána česky (1 574, tj. 95% ze všech), jen 80 (necelých 5%) záznamů finančních příkazů je německy. Zjevnou souvislost jazyka zápisu s příjemcem příkazu, příjemcem platby či datem vydání až na jeden případ nenacházím.[159]

Knižní vklady obecně referují o příkazech k výplatám peněz z obecních prostředků. Vedle finančních částek se v zápisech objevují i různé měnové jednotky, v nichž se v staroměstské kanceláři počítalo v 2. polovině 17. století. Z hlediska měnového vývoje spadá tato doba v Čechách a na Moravě do tzv. tolarového období.[160] V něm se razil stříbrný tolar a zlatý dukát jako „hrubé“ mince, jejichž platební síla byla odvozena od

[157] Jde o příjemce finančních příkazů, tj. úředníky, kteří vykonávali příkazy k finančnímu vydání. Nezaměňovat s příjemci plateb.

[158] V těchto příkazech je zmíněn pouze příjemce platby a příslušná částka. Kdo však peníze vyplácel, není z příkazu patrné.

[159] Všechny finanční příkazy k splácení kupní sumy Janu Hertvíkovi z Nostic jsou psány německy. Podrobně k platbám srov. kapitolu Koupě pozemkového majetku.

[160] Tolarová měna byla zavedena Ferdinandem I. na přelomu let 1547/1548 a po krátkém působení říšské zlatníkové soustavy od r. 1561 byla na žádost českých sněmů znovu obnovena v r. 1573. Tolarové období posléze trvá až do peněžní reformy Marie Terezie v r. 1750, viz stručně Ivan HLAVÁČEK – Jaroslav KAŠPAR – Rostislav NOVÝ, *Vademecum pomocných věd historických*, 3. oprav. a dopl. vyd., Jinočany 2004 (dotisk), s. 448-453; Jaroslav POŠVÁŘ, *Měna v Čechách, na Moravě a ve Slezsku do počátku 20. století*, Praha 1977, s. 82-89. Jaroslav STANĚK, *Peníze v českých zemích. Přehled mincí a papírových peněz v dějinných a hospodářských souvislostech od 10. století dodnes*, Praha, 1995, s. 25-57; Eduard ŠIMEK, *Tolarové období*, in: Peníze v českých zemích do roku 1919, Pacov 1996, s. 63-75; Jiří SEJBAL, *Základy peněžního vývoje*, Brno 1997, s. 181-278. Podrobně pak Petr VOREL, *Od pražského groše ke koruně české. Průvodce dějinami peněz v českých zemích*, 2. roz. vyd., Praha 2004, s. 111-238.

obsahu drahého kovu. Jejich poměr k běžné drobné minci, krejcaru, nebyl pevně daný a v průběhu doby se měnil. Základní početní jednotkou se tak stal rýnský zlatý, který sice neměl přímý ekvivalent v ražené minci, ale rychle pronikl do účetnictví jako vhodné peněžní vyjádření hodnoty 60 krejcarů.[161]

Zlatý rýnský je i nejčastější jednotkou platebních částek ve finančních příkazech Starého města pražského. Spolu s nižšími jednotkami, jakou jsou krejcary (tj. 1/60 zl. rýnského) a denáry (1/6 krejcaru), se nalézá v 1 284 příkazech (78% z 1 654 zápisů). Větší jak 15% zastoupení mají i platby evidované v kopách míšeňských grošů, jež jsou uvedeny ve 251 zápisech.[162] Méně časté je placení v tolarech (87 záznamů, tj. 5% ze všech) a dukátech (jen pět záznamů). V jednom případě se měla z obecních důchodů uhradit částka 50 římských korun.[163] U posledních 29 (necelých 2%) zápisů nejsou finanční částky uvedeny, a tak logicky nenacházíme ani měnové jednotky.[164] Pokud všechny vyjmenované počty sečteme, dostaneme číslo vyšší než je 1 654 příkazů. Je to způsobené tím, že ve třech zápisech se uvádějí platby složené z částek více měn.[165]

Aby bylo možné s evidovanými staroměstskými platbami provádět nejrůznější matematické operace, převedl jsem jejich částky na stejné peněžní jednotky. Těmi jsou rýnské zlaté, dále v textu označované pouze jako „zl.“ Přepočet sum míšeňských grošů na rýnské zlaté jsem provedl podle obvyklého poměru 1 kopa grošů míšeňských = 70 krejcarů = 1 rýnský zlatý 10 krejcarů.[166] Převoditelnost lze vyjádřit i jednodušším poměrem: 1 kopa grošů míšeňských ku 1 rýnskému zlatému = 6/7. Složitější je to s tolary, jejichž peněžní hodnota závisela na ceně stříbra. V letech 1659 – 1666 se 1 tolar počítá za 90 kr. = 1 zl. 30 kr., od r. 1667 pak za 96 kr. (tj. 1 zl. 36 zl.).[167] Jeho hodnota se dále zvyšuje, zvláště od

---

[161] Zejm. Petr VOREL, *„Groše české“ a „groše míšeňské“ jako početní jednotky 15. až 18. století*, in: Dokumentace a prezentace dějin české mince a měny grošové doby v našich muzeích. (Sborník příspěvků ze semináře numismatiků – Pardubice, 22.-23. října 1998), Praha 2002, s. 64.

[162] Míšeňské groše byly od svého počátku užívány v českých zemích pouze jako početní jednotky. V době 2. pol. 17. stol. se tyto cizí mince už ani nerazily, přesto se kopy gr. míš. užívaly dále pro vyjádření peněžních částek. Viz přehledná studie P. VORLA, *„Groše české“ a „groše míšeňské“*, s. 57-68.

[163] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, Kniha finančních příkazů, fol. 105r.

[164] Jde o neurčité výdaje na nákup stavebního materiálu, poskytnutí deputátu či splácení dluhů.

[165] V prvním případě se jmenují rýn. zl. a kopy míš. gr., v dalších dvou rýn. zl. s tolary, srov. AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, Kniha finančních příkazů (1663 – 1668), fol. 18r, 150r, 150v.

[166] P. VOREL, *„Groše české“ a „groše míšeňské“*, s. 67.

[167] Dva zápisy, jeden z 26. srpna 1667 a druhý z 20. února 1668, uvádějí shodně v záhlaví příkazů částku 6 tolarů 22,5 kr. a ve vlastním textu pak 6 a čtvrt tolaru. Tzn., že písaři pracovali s přepočtem 0,25 tol. = 22,5 kr., tj. 1 tol. = 90 kr. = 1 zl. 30 kr. V té době však již platil změněný 1 tol. = 1 zl. 36 kr., podle kterého jsem částky převedl. Udělal jsem to proto, že částka mohla být reálně vyplacena buď celá v tolarech (tehdy byly v oběhu i 1/4tolarové mince,) nebo jen z větší části a zbytek doplněn krejcary. V takovém případě by měly vydané mince platební hodnotu podle nového přepočtu. Pokud byly vydány celé v krejcarech, což je vzhledem k částce nepravděpodobné (vycházelo by to na ohromných 562 kr. 3 d., přičemž nevyšší nominál v této jednotce byl pouze 15krejcar), došlo by k drobné odchylce od mých výpočtů. V případě těchto dvou plateb by odchylka činila celkem 1 zl. 15 kr. Srov. finanční příkazy, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597,

konce 17. století. Toto období je však již mimo vročení finančních příkazů. V 60. letech 17. století se v knihách zmiňuje částka v dukátech, u níž se udává platební hodnota 1 kusu na 180 kr., tj. 3 zl. Jeho hodnota se pak mění až v poslední čtvrtině století.[168] Římské koruny, uvedené v jednom příkazu, převést neumím, a tak je ponechávám v původní podobě a nezapočítávám do konečných součtů.[169]

Na závěr kapitoly je třeba se podívat se na knihy finančních příkazů z hlediska historické kritiky pramene. Dochování rukopisů je úplné, v knihách nechybějí žádné listy. Zápisy byly zaknihovány nejspíš hned po vydání příkazu, max. s menším časovým odstupem. Jen v méně než 8% případů jsou příkazy staršího data vloženy až za zápisy novější. Podstatná je otázka, do jaké míry nás knihy finančních příkazů informují o všech uskutečněných vydáních? V průběhu provádění obsahové analýze jsem narazil na některá nedokumentovaná vydání v malém, vzhledem k celkovému množství dochovaných příkazů zanedbatelném počtu. Když trochu předběhnu výklad, zmíním, že v knihách se vší jistotou chybí cca 15 chybí příkazů k splátkám dluhů, přibližně 30 příkazů na stavební vydání, jen nepatrný počet příkazů k vyplacení odměn, neurčité množství zápisů o mzdových nákladech a podobný počet, týkající se správních poplatků. Kromě posledně uvedených skupin úhrad, u nichž nenacházíme všechna vydání, jež se musela uskutečnit, jsou podle mého soudu knihy spolehlivým pramenem pro sledování městských výdajů. Pro podchycení mzdových nákladů a správní poplatků poskytují dostatečně pestrý vzorek plateb.[170]

Kniha finančních příkazů (1663 – 1669), fol. 191r, 209v. Přepočty a tabulky mincí viz P. VOREL, *Od pražského groše*, s. 218, 229, 451-463.

[168] Srov. např. J. POŠVÁŘ, *Měna v Čechách*, s. 85, 88; J. SEJBAL, *Základy peněžního vývoje*, s. 276.

[169] Bohužel jsem v dostupné numizmatické literatuře nenalezl jejich přepočet.

[170] Podrobně se o nedochovaných příkazech zmiňuji v příslušných kapitolách o výdajových skupinách nebo v části o správě výdajů.

Městské výdaje

Základní rozdělení městských výdajů

Prostřednictvím finančních příkazů nařídila rada Starého Města pražského v letech 1656 – 1678 vykonat velké množství plateb nejrůznějšího charakteru. Abychom si udělali jasnou představu o objemu a struktuře městských vydání, je nutné proniknout do jednotlivých plateb, identifikovat je, roztřídit a nakonec interpretovat v kontextu městských dějin. V této části práce mi bude většina vytyčených úkolů hlavním předmětem zájmu.

Ve většině případů lze účel vydání snadno určit díky jednoduchému a důsledně dodržovanému formuláři finančních příkazů, který jsem popsal v předchozí kapitole. Pokud v průběhu celého období srovnáme několik příkazů, týkajících se úhrady jedné záležitosti, shledáme, že písař v zápisech uváděl stále stejné nebo podobné formulace. V případě absence účelu vydání tak bylo možné příkaz identifikovat podle jiných doplňujících údajů, kupř. podle příjemce vyplacených prostředků či výše obnosu. Komparací několika zápisů se stejnými doplňkovými údaji se velmi často osvětlily potřebné souvislosti.

Všech 1 654 platných finančních příkazů bylo rozděleno do několika základních skupin, jejichž vymezení podrobně uvedu v následujících kapitolách. Na tomto místě jen stručně zmíním, že nejčastěji rozeznáváme příkazy k úhradě dlužních pohledávek, k pořízení daru, poskytnutí finančních prostředků na opravu či stavbu a zaplacení za jiné služby ve formě mezd či běžných správních poplatků.[171]

Jen menší počet příkazů referuje o neobvyklých nákladech, které nelze dost dobře klasifikovat a zařadit do stanovených výdajových skupin. Jde o zvláštní případy plateb (velmi často jednotliviny), u nichž se buď objevuje neobvyklý účel vydání nebo z nich není jednoznačné zřejmé, z jakého důvodu byla úhrada vykonána. A to často ani po srovnání s ostatními zdánlivě podobnými příkazy. Tato vydání v nevelkém množství 24 plateb jsem zařadil do samostatné skupiny s názvem Jiné výdaje.

---

[171] Při určení typologie výdajů jsem vycházel přímo z obsahu finančních příkazů. Přesto jsem přihlédl k příslušné literatuře o obecních výdajích tak, aby získané údaje bylo možné porovnávat s údaji jiných měst. Zejm. šlo o citované práce Z. WINTERA, *Kulturní obraz*; TÉHOŽ, *Hospodářství v pražské radnici*, Zlatá Praha 16, 1899, č. 27, s. 315; č. 28, s. 330-331; č. 29, s. 338-339; č. 30, s. 355 a Františka HOFFMANNA, *České město ve středověku*, Praha 1992, s. 169-179. Nejvíce mi však pomohlo již provedené rozdělení finančních příkazů, jež na vzorku zápisů z jednoho roku 1669 učinil Marek ĎURČANSKÝ, viz jeho *Kulturní investice městské rady Starého Města pražského a knihy finančních příkazů z let 1656 – 1677*, FHB 22, Praha 2006, s. 121-141. Neopominul jsem se inspirovat ani zahraniční literaturou, kterou budu uvádět u vymezení jednotlivých typů výdajů.

Přehled rozdělení finančních příkazů z let 1656 – 1678 podle účelu vydání

účel vydání	počet příkazů	
splátky dluhů	1 181	71%
koupě pozemkového majetku	71	4%
stavební výdaje	82	5%
dary	143	9%
mzdy	165	10%
správní poplatky	46	3%
jiné výdaje	24	1%
celkem	**1 654**	**100%**

Přestože navržená klasifikace vychází z konkrétních staroměstských výdajů, jejich struktury a množství a nikoli z nějakého oktrojovaného schématu, provedené rozdělení příkazů na jednotlivé typy podle účelu vydání není a ani nemůže být přesné. V některých případech lze totiž platby charakterizovat více způsoby. Určité úhrady z městské pokladny jsou odvozeny např. z nároků obecních věřitelů, ale hrazeny jsou jimi mzdy či stavební záměry příjemců plateb. Pokud bychom tyto platby zařadily pouze do jedné ze skupin (např. splátek dluhů nebo mezd či stavebních výdajů), ostatní výdajové skupiny by zůstaly ochuzeny o některé konkrétní případy. Na druhou stranu, pokud umístíme jednu dvojznačnou platbu do více skupin – např. konkrétní splátku úroků věřiteli, vyplacenou za účelem stavební investice, jak mezi dlužní splátky, tak stavební výdaje, hrozí, že po sečtení všech plateb z jednotlivých výdajových skupin nebudou vzájemně souhlasit nejen celkové počty finančních příkazů, ale zejm. součty výdajových částek. Tím by byly výsledky předkládané analýzy městských výdajů do určité, i když nevelké, míry zkresleny.

Vzhledem k velmi malému počtu typově dvojznačných plateb, kterých je pouze 57 (tj. 3% z 1 654 příkazů), přistoupím po dlouhé úvaze k druhé variantě i přes výše uvedená rizika. Možné zkreslení budu eliminovat velmi jednoduchým způsobem – od výsledných součtů počtů příkazů či finančních částek odečtu duplicitní hodnoty tak, aby se každá platba v konečných úhrnech zobrazila pouze jednou.[172]

[172] Bedlivý čtenář by měl při ověřování veškerých mých výpočtů vzít tuto skutečnost v potaz. Součty v tabulkách mohou být reálně vyšší, než uvádím v příslušných kolonkách. Způsobené je to právě průnikem 57 plateb.

Splátky dluhů

Nejpočetnějším typem finančních příkazů jsou bezesporu úhrady pohledávek městským věřitelům. V ohromném počtu 1 181 zápisů (přes 70% všech příkazů) zastiňují splátky dluhů a úroků z nich plynoucích všechny typy ostatních výdajů. Vysoké číslo poukazuje na množství peněžních závazků města i značný zájem radních rychle se s těmito záležitostmi vyrovnat. O tom, jak veliký byl městský dluh po třicetileté válce i o jeho umořování, jsme podrobně zpraveni z literatury.[173]

Patentem českého místodržitelství ze dne 22. října 1654 se stanovilo, aby se každý, kdo chce uplatit svou pohledávku u města, do tří měsíců přihlásil v místodržitelské kanceláři na Pražském hradě. Soupisová akce vyvolala velký zájem věřitelů, zvláště když patent současně upozorňoval na zamítnutí nároku v případě nedodání podkladů včas. Věřitelé Starého Města pražského se přihlásili s pohledávkami v celkové hodnotě téměř 180 000 zl. na jistinách.[174]

Při hledání odpovědi na otázku, kdy došlo k tak ohromnému finančnímu zatížení města, se opírám o podložené závěry V. Pešáka. Z dlužních úpisů a knih obligací vypočítal, že pohledávky z předbělohorské doby činily jen 33 121 zl. vzhledem k tomu, že zbylé dluhy z doby „ohavné rebelie“ let 1619 – 1620 byly císařem až na výjimky anulovány. Na druhou stranu dosahovaly jen malé výše 6 750 zl. a nehrály by tak v poměru k celkovému dlužnímu zatížení významnou roli.[175] Nejvíce peněz si město půjčilo v letech 1621 – 1647 a dlužní částka se vyšplhala k číslu 157 042 zl.[176]

Důvody, proč se město tak rapidně zadlužilo uprostřed třicetileté války, jsou víceméně zřejmé. Alespoň z toho mála, co víme – zatímco v předbělohorské době město využívalo finanční pomoci od církevních institucí nebo i soukromých osob k investicím do městských podniků či k zaplacení starších pohledávek, od 30. let se v dluhopisech často objevuje použití na „*fedruňk JMC služby vojenské*“. Přestože si městští představitelé

---

[173] Václav PEŠÁK, *Obecní dluhy královských, věnných a horních měst v Čechách, zvláště Starého města pražského po třicetileté válce*, SPDHMP 7, 1933, s. 311-466, zejm. 2. část s názvem *Dluhy Starého města pražského*, s. 366-461. Autor vycházel ze spisů traktační komise, u níž byly vedeny výkazy městských dluhů zpracované zejm. na základě přihlášek věřitelů z let 1654-1655. Dnes jsou uloženy v Národním archivu v Praze, Stará manipulace, sign. P 124/30, P 123/7, P 123/9; Nová manipulace, sign. P 1/2/2. Další informace čerpal z městských pramenů, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 56, Protokol komise pro jednání s věřiteli (1661 – 1683) a sign. 57, Kniha obligací (1660 – 1663). Ještě předtím shrnul zprávy o dluhu Starého Města Tomáš V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618. Část druhá*, Praha 1883, s. 954-955.

[174] O přihlašování věřitelů V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 345, 413.

[175] TAMTÉŽ, s. 368-373

[176] TAMTÉŽ, s. 378. Podle jeho tabulky, uváděné na s. 456-461, lze napočítat, že šlo o více než 150 jednotlivých dlužních případů.

i nadále půjčovali na splácení starých pohledávek, největší zatížení města jednoznačně zapříčinily právě zvýšené výdaje na vojenské účely na počátku 30. let 17. století. [177] Odvádění velkého množství prostředků v této době souvisí s obranou města za saského vpádu v r. 1631. Vždyť jen v letech 1630 – 1634 se Staré Město pražské zadlužilo částkou 61 464 zl., jež tvoří 30% hodnoty všech poválečných dluhů a skoro dvojnásobek dluhů z dlouhého období před stavovskou porážkou na Bílé hoře.[178]

Město muselo před válkou vykazovat dostatečnou hospodářskou stabilitu, když se těšilo značné důvěře poskytovatelů půjček, a to i dlouho poté (ještě ve 40. letech), co se stalo prakticky insolventní v důsledku mimořádných válečných odvodů. [179] Úvěry, použité v dobré víře k uspokojení krátkodobých cílů, se však ve větším množství staly dlouhodobým finančním závazkem, jemuž město nemohlo dostát. Vedle odvádění běžných platů, které vyplývaly z veřejných povinností města a zabezpečovaly jeho chod, neměla již obec volné prostředky na splácení rostoucích úroků[180] z vypůjčených částek, a tak se ocitala v úvěrové pasti. Na konci r. 1647 dlužilo Staré Město pražské 180 041 zl. na jistinách a 213 100 na úrocích. Celkově činily pohledávky věřitelů u Starého Města pražského 393 141 zl. Dynamický nárůst dlužního zatížení v letech 1618 – 1647 a jeho rozsah na konci války přehledně zobrazuje graf.[181]

---

[177] K účelům vypůjčených peněz viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 369, 374. O výdajích na zaplacení císařského vojska se dočítáme např. u pohledávky Jana Adolfa Wolfštýrna z Rafaelsberku z r. 1633, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 57, Kniha obligací (1660 – 1663), fol. 184r-184v; dále Kateřiny Kheilové z r. 1641, fol. 121r nebo Zuzany Globicové z r. 1637, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 56, Protokol komise pro jednání s věřiteli (1661 – 1683), fol. 3r-3v. O těchto důvodech se samozřejmě zmiňuje i V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 374.

[178] O ohromném zadlužení píše V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 374, 386. Uvedené hodnoty jsem vypočítal podle jeho tabulky na s. 372.

[179] TAMTÉŽ, s. 369.

[180] Roční úroková míra byla usnesením českého sněmu z 30. dubna 1543 stanovena ve výši 6% z jistiny, viz *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu. Sv. 1*, (edd.) František DVORSKÝ a Antonín GINDELY, Praha 1877, s. 565-566. Referuje o tom V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 367, pozn. 6; s. 401. Vývojem úvěru se podrobně zabýval Václav LEDVINKA, *Úvěr a zadlužení feudálního velkostatku v předbělohoských Čechách. Finanční hospodaření pánů z Hradce 1560 – 1596*, Praha 1985, s. 23-37 (= Monographia historica bohemica, sv. 1); navázal i Václav BŮŽEK, *Úvěrové podnikání nižší šlechty v předbělohorských Čechách*, Praha 1989 (= Monographia historica bohemica, sv. 4). Právní rozbor úvěru a pohled na něj v jednotlivých dobách popsal Valentin URFUS, *Právo, úvěr a lichva v minulosti. Uvolnění úvěrových vztahů na přechodu od feudalismu ke kapitalismu a právní věda recipovaného římského práva*, Brno 1975.

[181] Jde o grafické znázornění tabulky, sestavené V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 372. V. Pešák však upozorňuje na drobnou nesrovnalost v celkové pohledané částce, která podle pozdějšího výkazu zpětně pro rok 1643 činila 190 000 zl. Rozdíl 11 000 zl. vysvětluje tím, že do tabulky nebyly zahrnuty některé špatně doložitelné dluhy i vznikem nových dluhů po tomto datu, navíc chybně vykázaných, viz TAMTÉŽ, s. 372-373.

Nárůst městského dluhu v letech 1618 – 1647

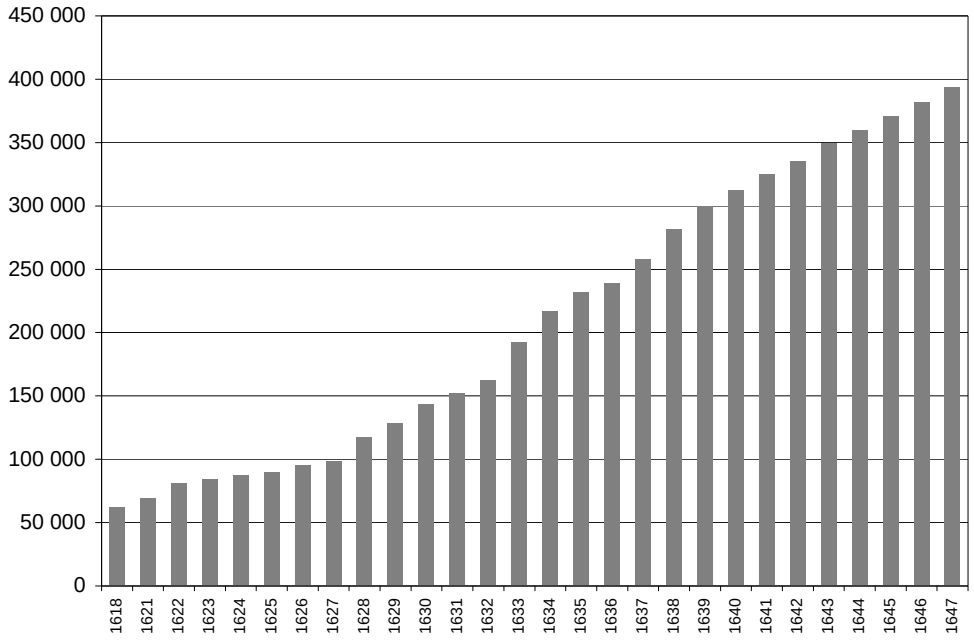

Hrubou představu o sociální stratifikaci věřitelů si můžeme udělat po rozdělení vykázaných dluhů podle poskytovatelů. Nejvíce se na financování města podíleli samotní měšťané Starého Města pražského (půjčili 44% částky z celkové dlužní sumy), s poloviční účastí duchovní instituce (23%) a šlechtici (22%) a v nejmenší míře zejm. měšťané sousedního Nového Města a jiné městské obce (10%).[182] Zatímco kláštery a záduší půjčovaly prostředky ze svých zbožných nadání a odkazů, soukromníci chtěli zúročit přebytky z vlastních hospodářství nebo se jen v určité době zbavit finančních hotovostí z obav před exekucí během vojenských vpádů.[183]

Nápravou městského hospodářství se začal od počátku 20. let 17. století zabývat stát v souvislosti s dluhy na konfiskovaných statcích. Tíživou situaci se snažil řešit podchycením všech pohledávek s následnou výzvou k městům, aby je projednaly se současnými věřiteli a dohodli se na vhodném splátkovém kalendáři, příp. úlevě. K uskutečnění těchto jednání poskytla česká komora dočasné „splátkové prázdniny“, když v r. 1627 vyhlásila částečné příročí (moratorium). Ačkoli měl zmíněný odklad dlužních splátek původně trvat jen krátkou dobu, nezbytnou pro ustanovení nových platebních

[182] Byla to města České Budějovice a Most, viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 368.

[183] V. Pešák uvádí zdrojová čísla a podobnou statistku, viz TAMTÉŽ, 367-368, 375-379. K soukromým věřitelům i Fridolin MACHÁČEK, K *hospodářskému stavu českých měst venkovských po válce třicetileté*, in: Českou minulostí. Práce věnované profesoru Karlovy univerzity Václavu Novotnému jeho žáky k šedesátým narozeninám, (uspoř.) Otakar ODLOŽILÍK – Jaroslav PROKEŠ – Rudolf URBÁNEK, Praha 1929, s. 284.

pravidel, byl vzhledem k pozdějšímu ještě většímu nárůstu peněžních závazků neustále prodlužován a rozšiřován na všechny pohledávky bez rozdílu výše dlužné částky. K ochraně některých věřitelů a jejich nároků se od 40. let začaly objevovat výjimky z příročí pro potřebné a nuzné lidi včetně vdov a sirotků a toto ustanovení bylo potvrzeno i zvláštním moratoriem, uděleným císařským reskriptem z prosince 1648 pouze pro Staré Město pražské. Odročení dlužních splátek se týkalo všech platů vyjma těch, jejichž původními věřiteli byli duchovní osoby či ústavy, vdovy a sirotci.[184]

Naléhavost situace si městští zástupci uvědomovali již od konce 30. let, přesto trvalo nějakou dobu, než přistoupili z vlastní iniciativy k vyjednávání s věřiteli a soustavnější úhradě jejich pohledávek.[185] Po delším období pasivity do r. 1642, kdy obec splatila jen 8 273 zl. bylo podle výkazu staroměstských v letech 1643 – 1654 zaplaceno 40 000 zl. na jistinách a 60 000 zl. v úrocích.[186]

Největší množství narovnání s věřiteli bylo uzavřeno po r. 1659, kdy mělo město jasnou představu o rozsahu dlužního břemene. Avšak o úlevách a způsobech splácení se smlouvalo ještě dlouhé dvě a půl dekády až do přijetí dohody s posledním věřitelem v r. 1684.[187] Jak jednání v praxi vypadala, nejlépe dokládá protokol z let 1661 – 1683.[188] Příkladem uvádím pohledávku Mikuláše od Košíků, měšťana Starého Města pražského.[189]

Dne 16. srpna 1661 předložili v městské kanceláři Zikmund Petr a Ondřej Petr originální obligaci z 16. října 1587. Dlužní úpis zněl na částku 500 kop gr. čes. (tj. 1 166 zl. 40 kr.) a původně patřil Mikuláši od Košíků. Po smrti věřitele připadla obligace jeho synům, Janu Petrovi a Mikuláši Petrovi, kteří ji prostřednictvím cesse postoupili 14. února 1623 své matce Lidmile (vdově po Mikuláši od Košíků). Dlužná částka byla během soupisové akce řádně přihlášena v místodržitelské kanceláři dne 19. ledna 1655 a novými věřiteli se poté stali Lidmilini vnuci Zikmund Petr a Ondřej Petr, měšťané Starého Města.

---

[184] O vládních opatřeních včetně vzniku a působení traktační komise podrobně V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 311-365, specificky pro Staré Město pražské zejm. na s. 392, 401-402, 412. Starší výklad podává F. MACHÁČEK, *K hospodářskému stavu*, s. 271-285. Zvláštní moratorium vyhlášeno 23. prosince 1648, viz Jaromír ČELAKOVSKÝ (ed.), *Sbírka pramenů práva městského království Českého. Díl 1, Privilegia měst pražských (Codex juris municipalis regni Bohemiae, Privilegia civitatum pragensium)*, Praha 1886 (dále jen *CIM 1*), č. 326, s. 592-598, zejm. s. 594-595.

[185] V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 392-393, 397-400, 403.

[186] TAMTÉŽ, s. 373, 379, 403, 414.

[187] Objem finančních závazků byl znám po přihlášení věřitelů v české kanceláři v letech 1654 – 1655 a jejich revizi městskými úředníky, probíhající od r. 1657, viz TAMTÉŽ, s. 413-416. Na s. 399, 417-420, 435-437, 445-446, 448, 450 jsou v tabulkách shrnuty výsledky jednotlivých narovnání.

[188] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 56, Protokol komise pro jednání s věřiteli (1661 – 1683). V rukopisu nejsou zachycena všechna jednání, která mezi městem a věřiteli musela probíhat.

[189] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 56, Protokol komise pro jednání s věřiteli (1661 – 1683), fol. 26r-26v.

28. listopadu 1661, kdy se konalo další setkání, nabídlo město na zapravení veškerého finanční nároku z této téměř tři čtvrtě století trvající pohledávky pouze 100 kop gr. míš. (116 zl. 40 kr.). S tím měšťané nesouhlasili a požadovali částku 600 zl. Na nové schůzce 21. března 1662 se obě strany shodly na sumě 400 zl. a způsobu splácení. Hned při uzavření nové smlouvy[190] mělo být vyplaceno 40 zl. a tatáž částka se měla dále vyplácet každým rokem na Hromnice až do zapravení dohodnuté částky.

Ze smlouvy je patrné, že se věřitelé vzdali všech starých úroků a upustili i od úroků nových.[191] To bylo samozřejmě jednoznačným záměrem představitelů města. Tento cíl byl však těžko realizovatelný u duchovních ústavů, požívajících zvláštní vládní ochrany vynětím z moratoria a nařízením přednostního splácení jejich dluhů.[192] Přesto i zde dosáhli staroměstští některých úlev.[193] Dokladem je narovnání s jezuitským konviktem sv. Bartoloměje na Starém Městě pražském.[194]

29. července 1661 předložil Joannes Bodikerus, regent jmenovaného konviktu, před staroměstské úředníky tři původní dluhopisy. Jeden z 16. října 1626 na částku 6 400 zl. druhý z 16. října 1645 na 2 180 zl. a poslední z 16. října 1646 na 1 000 zl. Celkový dluh na kapitálu činil 9 580 zl., z něhož chtělo město 1. srpna 1661 slevit 580 zl. Z výsledné částky 9 000 zl. nabízelo vyplácet 5% roční úrok až do umoření ostatních dluhů a poté ho zvýšit na 6%. Jednání pokračovalo 24. dubna 1663, kdy se schůzky zúčastnil spolu s regentem

---

[190] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 57, Kniha obligací (1660 – 1663), fol. 37v-38v.

[191] U postoupených dluhopisů (cessí) je nutné vzít v úvahu, že je jejich noví majitelé koupili za částku nižší, než byl nominální dluh. Sleva z neuhrazených úroků či části jistiny tak nebyla v jejich případě tolik „bolestná“ jako u původních věřitelů či majitelů zděděných pohledávek. Hrubou představu o množství postoupených obligací si lze udělat z přehledu V. PEŠÁKA, viz *Obecní dluhy*, s. 404-408. O obchodech s dluhopisy stručně Josef JANÁČEK, *Dějiny obchodu v předbělohorské Praze*, Praha 1955, s. 291 (= Studie a prameny, sv. 11).

[192] V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 421.

[193] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 56, Protokol komise pro jednání s věřiteli (1661 – 1683), fol. 18v. V obligacích té doby se objevuje povinná formule, vyjadřující státní zájem na obnovení hospodářské prosperity měst. ‚*Jakož jest JMC král a pán náš všech nejmilostivější, pro zpomožení městům svým královským, mnohými i velikými dluhy před lety rozdělanými na nejvýš obtíženým, jistou „commissi tractacionis“, mezi týmiž městy a věřiteli jejich naříditi ráčil...*‘, viz sign. 57, Kniha obligací (1660 – 1663), fol. 31r-32v.

[194] Dějinami konviktu sv. Bartoloměje včetně majetkových poměrů se zabývala Eva DOLEŽALOVÁ ve své diplomové práci na katedře PVHAS FF UK, *Konvikt svatého Bartoloměje a seminář svatého Václava v Praze na Starém Městě. Příspěvek k dějinám jezuitského imternátního školství*, Praha 1996. Podstatné části studie zveřejněny pod názvem *Konvikt svatého Bartoloměje a seminář svatého Václava v Praze na Starém Městě – dějiny, hospodaření a studijní nadace*, in: Facta probant homines. Sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové, (přip.) Ivan HLAVÁČEK – Jan HRDINA a spolupracovali Jan KAHUDA – Eva DOLEŽALOVÁ, Praha 1998, s. 135-148; kompletnější a o nové poznatky doplněné vydání, viz TÁŽ, *Seminář sv. Václava a konvikt sv. Bartoloměje na Starém Městě pražském*, PSH 31, 2000, s. 186-261. O příslušných nadacích, z nichž konvikt městu půjčoval peníze, ještě jednou krátce, viz *Nadace pro jezuitský seminář a konvikt v Praze jako specifický prvek barokní kultury*, in: Barokní Praha – barokní Čechie 1620-1740. Sborník příspěvků z vědecké konference o fenoménu baroka v Čechách, Praha, Anežský klášter a Clam-Gallasův palác, 24.-27. září 2001. (red.) Olga FEJTOVÁ – Václav LEDVINKA – Jiří PEŠEK – Vít VLNAS, Praha 2004, s. 583-587.

i rektor jezuitské koleje sv. Klimenta. Dohodli se na srážce 400 zl. z první jistiny, takže se nová dlužní částka upravila na výsledných 9 180 zl. a z ní se měly dovádět úroky ve výši 6%. Staré nezaplacené úroky se do termínu sv. Jiří r. 1663 vyšplhaly na 899 zl. 36 kr., z nichž jezuité slevili větší část (599 zl. 36 kr.) a zbylých 300 zl. požadovali zaplatit při podpisu smlouvy.[195]

Odkazy na urovnání dluhů, nové výše pohledávek, podmínky splácení či původ vyplácených peněz se objevují i ve finančních příkazech rady Starého Města.[196] Pomocí těchto údajů dokážeme platby snadněji identifikovat a dohledat k nim v městských pramenech příslušná smluvní ujednání uzavřená mezi dlužníkem a věřiteli.[197] Ne vždy máme takové štěstí. Občas v knihách narazíme na zápisy, kde se jako účel výdaje uvádí jen lakonické *na porážku kapitálu za touto obcí mající*[198], *na porážku zadržalého úroku*[199], *pololetní úrok za termín sv. Jiří*[200] nebo *na praetensi*[201], což samo o sobě nedává dostatečnou představu o platbě. Nicméně i tak lze danou platbu ztotožnit s určitým závazkem alespoň podle věřitele nebo výše částky. Pokud shromáždíme několik splátek, týkajících se jedné věci, a uspořádáme je v chronologickém pořádku, vyjeví se nám přehledná historie plnění jednoho závazku.

Podle *libri certificationum* vydala rada Starého Města pražského v dokumentovaném období let 1656 – 1677 (s přesahem do r. 1678) celkem 1 181 příkazů k úhradě přibližně necelé stovky různých dlužních pohledávek. Je těžké uvést nějaké konkrétní číslo, protože u pohledávek docházelo od jejich vzniku až po úplné zaplacení k častým změnám. Závazky se při změnách věřitelů rozdělovaly[202] nebo naopak slučovaly[203], a tento dynamický vývoj je těžké nějak postihnout v statických hodnotách.

---

[195] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 57, Kniha obligací (1660 – 1663), fol. 48r-49v.
[196] Pro příklad uvádím tyto zápisy, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, Kniha finančních příkazů (1656 – 1662), fol. 196r, 221r, 228v. O původu některých výdajů bude pojednáno v samostatné kapitole.
[197] Mám na mysli knihy obligací, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 57 (pro roky 1660 – 1663), 58 (1664 – 1715).
[198] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, 265r.
[199] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, 100v.
[200] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, 112r.
[201] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, 40r.
[202] Nejlepším příkladem rozdělené pohledávky je závazek z r. 1638, kdy město získalo půjčku 6 000 kop gr. míš. (tj. 7 000 zl.) od strahovského kláštera. Zdejší opat v r. 1646 postoupil dluhopis Anně Marii Pleileblové a ta prostřednictvím kšaftu rozdělila pohledávku na 7 dílů po 1000 zl., které odkázala institucím, pečujícím o spásu duše a zdraví těla. V r. 1665 získaly příslušný podíl paulánský klášter u sv. Salvátora, konvent minoritů u sv. Jakuba Většího, klášter cyriaků u sv. Kříže Většího, dominikánské kláštery u sv. Anežky a sv. Anny, špitálu sv. Karla Boromejského na Menším Městě pražském a špitál sv. Pavla. Navíc zadržené úroky v částce 1 500 zl. kolem pol. 17. stol. věnovány karmelitánskému klášteru u sv. Josefa (1 000 zl.) a klášteru augustiniánů poustevníků u sv. Tomáše (500 zl.), oba na Menším Městě pražském. Viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 58, Kniha obligací (1664 – 1715), fol. 5r-14v, souhrnně pak V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 407, 423.
[203] Viz výše zmíněné narovnání s konviktem sv. Bartoloměje z r. 1663.

Podstatné je, že množství pohledávek neříká nic o velikosti dlužního břemene, proto jsem nepřistoupil k vyjádření jejich počtu např. v jednotlivých letech. Pro účely statistiky pracuji dále s číslem 88, což je součet všech jednotlivých platebních případů, jak se mi jeví podle finančních příkazů v průběhu celé doby.

Největší množství příkazů (202) nemá při sledování cílů městských výdajů žádnou vypovídací hodnotu. Bylo určeno úředníkům, starajícím se o různé důchody v spletitém systému hospodářské správy města. Nejčastěji městskému berníku nebo mosteckým či šestipanským úředníkům, kterým se nařizovalo odvést určitou částku do obecních register „*na zaplacení některých věřitelů obecních*“ nebo méně často „*na zaplacení některých dluhů obecních*“[204]. Peníze putovaly do hlavní městské pokladny proto, aby měl správce obecních register u sebe dostatečnou hotovost k vyplácení pohledávek. Ačkoli se nedovídáme, u koho z mnoha věřitelů nakonec daný obnos skončil, mají pro nás tyto záznamy zásadní důležitost, pokud chceme nahlédnout do každodenní praxe přerozdělování finančních zdrojů uvnitř města.[205]

U skupiny plateb, adresovaných příjemcům vně městské správy, (979) rozlišujeme dva základní typy splátek. Buď byla částka odvedena „*na porážku kapitálu*“ (tj. obnosu tvořícího pevný základ pohledávky, tzv. jistinu) nebo úroků. Ty se počítaly stejně jako dnes podle úrokové míry z aktuální výše kapitálu[206] a jejich hrazení se z praktických důvodů rozkládalo do více splátek. Nezávisle ta tom, zda šlo zapravení jistiny nebo úroků, dlužník splácel pohledávku často v několika termínech do roka, obvykle dvakrát na den sv. Jiří (24. dubna) a sv. Havla (16. října). Tyto tradiční účetní dny, doložené v 58% případů, jen ojediněle střídají svátky vánoční, velikonoční, sv. Jakuba, Jana, Víta, Ondřeje, termín hromniční nebo středopostní (dohromady u 7% příkazů). Zbylá třetina zápisů placení k nějakému konkrétnímu dni neuvádí, pouze se někdy zmiňuje období, za nějž je daná platba provedena (roční, pololetní, čtvrtletní).

V příloze 1 nabízím přehled 81[207] pohledávek, u nichž je dokumentováno splácení prostřednictvím finančních příkazů. Podle stavu dochování z let 1656 – 1678 vidíme, že

---

[204] Např. sign. 1598, fol. 99v, 203v. Formulace se vyskytují ještě v dalších drobných obměnách.
[205] Touto problematikou se budu zabývat v samostatné kapitole.
[206] Výše úrokové míry závisela čistě na dohodě věřitele s dlužníkem. Obvyklá sazba viz pozn. 180.
[207] Jde o všechny pohledávky hrazené peněžní hotovostí. Mimo stojí čtyři dlužní případy, u jejichž věřitelů mělo město vlastní protipohledávky, a tak namísto splácení došlo jen k účetnímu urovnání závazků. Jsou to poskytnuté půjčky od Karla Kysweina (z r. 1618), Lukáše Ficnera (1633), Zikmunda Urbacha (1634), konviktu sv. Bartoloměje (≤ 1659), Jiřího Karla Muraria z Neudorfu (≤ 1659). Do čísla 88 všech pohledávek zbývají vedle seznamu 81 přiložených případů a 5 účetních vyrovnání ještě dva odlišné případy. U záležitosti Pekanovského odkazu (≤ 1661) se jen převádějí peníze od šestipánů do obecních register, takže se věřitelům nic nevyplácí. A podobný převod je i u spojené pohledávky špitálu sv. Pavla a záduší kostela sv. Haštala

více jak polovinou všech vyplacených prostředků (57 506 zl.) bylo umořeno osm velkých závazků s dlužnou částkou nad 4 900 zl.[208] Ostatní dluhy byly již nižší, max. do hodnoty 3 300 zl. Největší podíly plynuly samozřejmě duchovním ústavům. Vždyť jen jezuité s pohledávkou u konviktu sv. Bartoloměje a semináře sv. Václava získali z městských peněz téměř 17 000 zl. (tj. 15% z celkové částky). Podobně i klášter dominikánek u sv. Anny, který vlastnil obligace na pohledávky Zuzany a Kristiny Kortesových z let 1621 a 1633 i část z velkého úvěru strahovského kláštera z r. 1638, měl zajištěné velké příjmy (9%). Méně již bylo odvedeno páterům servitům u sv. Michala a klášteru cyriaků u sv. Kříže Většího (každému 6%). Ze světských osob získala nejvíce Anna Marie Wolfštýrnová, roz. Zelenderová z Prošovic (6%) a tehdejší rada české komory Antonín Losi z Losinthalu (5%).[209]

Z tabulky v přehledu 1 vyplývá, že Staré Město pražské vyplatilo z obecní pokladny na zapravení jistin přibližně 61 636 zl. a 47 877 zl. na úroky v celkovém součtu 109 513 zl. Avšak součty některých pohledávek nejsou zcela přesné, a tak ani výsledné sumy nemohou být spolehlivými údaji.Chyba zde není ve výpočtech, ale přímo ve zdrojových informacích. Je totiž očividné, že k některým dlužním případům máme dochováno méně platebních příkazů než bylo skutečných splátek. Informují nás o tom uzavřené smlouvy v knihách obligací a také knihy příkazů, kde se v jiných zápisech ke stejné kauze uvádějí odkazy na předešlé platby daným věřitelů. Podívejme se na zmíněné případy podrobně.

Dluhopis Jana Jáchyma Schmidgrabnera z Lusteneku z r. 1637 patřil v 2. polovině 50. let manželům Doupovcovým z Doupova. Zápis z knihy obligací uvádí, že s novými věřiteli bylo na jaře r. 1656 učiněno narovnání, kdy se kromě slevy ze všech nezaplacených úroků slevilo ještě z původní jistiny na částku 550 zl. Uhradit se měla postupně: nejprve splacením 250 zl. jako závdavku při podpisu smlouvy a pak pololetními splátkami po 50 zl. až do úplné likvidace pohledávky. V prvním ze dvou dochovaných finančních příkazů z r. 1657 (splátka v termínu sv. Jiří ve výši 50 zl.) se k této záležitosti uvádí, že věřitelům bylo již zaplaceno 100 zl. Druhým příkazem z r. 1658 se hradí splátky k sv. Havlu r. 1657 a aktuálnímu datu sv. Jiří (dohromady 100 zl.), přičemž se zmiňuje, že

(≤ 1664). Do statistiky není rovněž pojata finančně mimořádná pohledávka hraběte Jana Hertvíka z Nostic za prodej libeňského panství v r. 1662. Bude o ní pojednáno v samostatné kapitole.

[208] Jsou to pohledávky konviktu sv. Bartoloměje z let (z let 1622, 1626, 1645), Jana Adolfa Wolfštýrna z Rafaelsberku z (1633), kláštera servitů u sv. Michala (1613, 1614), kláštera cyriaků u sv. Kříže Většího (1628), Antonína Losiho z Losinthalu (1662), semináře sv. Václava (1596, 1622), Zuzany Kortesové (1621) a strahovského kláštera (1638).

[209] Kdo vlastnil ostatní pohledávky v 50. – 70. letech 17. stol. a byl tak příjemcem splátek, lze dohledat u V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 404-408 podle jména původního věřitele a roku vzniku závazku.

jde o 4. a 5. splátku. Z toho logicky vyplývá, že platba v r. 1657 musela být třetí a před ní dvě splátky v r. 1656 za svatojiřský a svatohavelský termín (dohromady opět 100 zl.). Jestliže se po uzavření nové smlouvy r. 1656 vyplatilo zálohou 250 zl., následovala 1. splátka k sv. Jiří za 50 zl., musela být zákonitě v 2. pololetí r. 1656, kdy již existovaly knihy finančních příkazů, uhrazena i 2. splátka za termín sv. Havla. Pokud dobře počítáme (vydáno 250 zl. při smlouvě, 100 zl. za r. 1656, 100 zl. za r. 1657), zbývá z 550 zl. posledních 100 zl. na r. 1658. Z toho roku však máme evidován jen jeden příkaz k úhradě svatojiřského termínu. Konečná splátka 50 zl. tak zůstala rovněž neevidovaná.[210]

Podobný jev se vyskytl u pohledávky Pavla a Voršily Kučerových z r. 1640. Novou smlouvou v r. 1656 se prý kapitál 600 zl. snížil na polovinu a odpustily staré i nové úroky. Splácelo se opět pololetně po 50 zl. od termínu sv. Jiří r. 1656. Rada Starého Města však vydala na zapravení jistiny jen tři příkazy k sv. Havlu r. 1656, sv. Jiří r. 1657 a sv. Havlu r. 1657. Poslední dvě splátky za r. 1658 nedokumentuje žádný příkaz. [211]

Stejně tak o závdavku v hodnotě 25 zl. v případě dluhu u Abrahama Güntzela z Güntzelfeldu (z r. 1633) se dovídáme jen z knihy obligací. Majitelka dlužního úpisu Eva Gollová, roz. de Witte z Lilienthalu v r. 1667 upustila od 50 zl. z poskytnuté částky 200 zl. a všech oprávněných úroků. Zbylou sumu 150 zl. chtěla dostávat po 25 zl. v pololetních termínech a tak se také činilo od sv. Havla r. 1667 do sv. Havla r. 1669 (včetně), kdy je navíc připsáno, že šlo o poslední splátku. První platba z 1. pololetí r. 1667 evidentně chybí.[212]

I u půjčky Marty Winterové z r. 1638 v hodnotě 758 zl. shledáváme mezery ve finančních příkazech. Když se novými ujednáními v r. 1662 stanovilo, že se z aktuálního kapitálu (nikoli úroků) vyplatí jen 180 zl. První peníze v částce 80 zl. se vydaly v zápětí po podpisu smlouvy, ale o dalších dohodnutých splátkách k sv. Janu a sv. Tomáši r. 1663 (obě po 30 zl.) a sv. Janu r. 1664 (40 zl.) se již nedozvídáme.[213]

Méně jasné je vyrovnání pohledávek záduší kostela P. Marie na Louži (z let 1563 a 1639) a záduší kostela P. Marie před Týnem (1606). Z městského výkazu z r. 1665 víme, že oba závazky v hodnotách 3 039 zl. a 6 767 zl. (jistiny + úroky) nebyly s věřiteli

[210] Narovnání v AMP, Sbírka rukopisů, sign. 57, fol. 194v-196v, finanční příkazy v sign. 1596, fol. 41r, 71r.
[211] V knize obligací (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 57) je na fol. 120v je u původní obligace z r. 1640 připsáno, že dluh byl uhrazen r. 1658 a vykvitován od soudu nejvyššího purkrabství (za to staroměstská obec zaplatila poplatek 13 zl. 4 kr.). Finanční příkazy v sign. 1596, pag. 24, fol. 40r, 62v.
[212] Narovnání v sign. 58, fol. fol. 20r-21r, finanční příkazy v sign. 1597, fol. 195r, 211v; sign. 1598, fol. 11v, 32r, 48v.
[213] V knihách obligací není nová smlouva uvedena, proto cituji podmínky splácení jen z protokolu jednání s věřiteli, sign. 56, fol. 34v; finanční příkaz v sign. 1596, fol. 226v. Že byl zbytek peněz vyplacen, se dočítáme ve výkazu staroměstských z r. 1665, viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 441.

projednány, ale z další zprávy z r. 1668 se dovídáme, že již mezi neurovnanými dluhy nefigurují. Pokud by byly projednány v letech 1665 – 1667, jak se domníval V. Pešák, proč o tom nemáme zmínku v protokolu jednání s věřiteli nebo v knihách obligací? A proč se ani v knihách finančních příkazů od té doby neobjevují nějaké stálé platby ve prospěch věřitelů? Nejspíš proto, že k žádným narovnáním v těchto letech nedošlo. Jak dokumentují registra příjmů obou záduší, staroměstská obec dlužila částky i po r. 1668 a podle následujících vkladů v registrech je zřejmé, že ani v dalších letech se k jejich splácení nijak neměla. Vždyť např. z pohledávky záduší u kostela P. Marie na Louži nebylo ještě v r. 1722 uhrazeno vůbec nic. Navíc při srovnání plateb v zádušních registrech a knihách finančních příkazů nacházíme u záduší u P. Marie na Louži nesrovnalosti v úhradě úroků. Náš hlavní pramen uvádí v r. 1675 platbu 17 zl. 30 kr., o níž zádušní registra mlčí; na druhou stranu zmiňují v letech 1662 – 1674 příjem od staroměstských 412 zl. 43 kr., po nichž není zase v knihách finančních příkazů ani památky.[214] Stejně tak postrádáme v městských knihách evidenci úroků (celkem za 601 zl. 20 kr.), jež byly od r. 1673 vypláceny záduší u P. Marie před Týnem na vychovávání mladých muzikantů.[215]

K pohledávce kláštera karmelitánů u sv. Havla, vzniklé ze závazků k několika věřitelům (Zikmundovi Kropáčovi z Krymlova z let 1630 a 1633 a Alžbětě a Polyxeně Beřkovským z Šebířova z r. 1620) se dočítáme o narovnání v r. 1664, kdy se z aktuální dlužní částky na kapitálu 4 867 zl. slevilo na 4000 zl., ale nejspíš se vytrvalo na zaplacení všech úroků v součtu 10 362 zl. V pramenech není jediný platební příkaz k úhradě jakýchkoli částek tomuto věřiteli.[216]

Poslední dva případy se týkají hrazení úroků. Za účelem narovnání pohledávky páterů u sv. Michala (z r. 1613 a 1614) je k nové smlouvě z r. 1663 připojen podrobný rozpis již zaplacených úroků v letech 1655 – 1663. Při srovnání jednotlivých splátek

---

[214] Viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 451-452. V knihách záduší u P. Marie na Louži je dobře vidět, jak úředníci na každý rok opisují celou dlužnou částku, k níž připisují nové úroky za ukončený rok. Srov. AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1656, Registra příjmů a vydání (1645 – 1690), fol. 3r-3v, kde je vedle výpočtu celkové dlužné částky i přehled zaplacených a dlužných úroků. V dalších letech se nezaplacený dluh uvádí např. na fol. 637v; sign. 1657, Registra příjmů a vydání (1687 – 1722), fol. fol. 475r, 476r. V případě pohledávky týnského záduší nenacházíme v knihách žádné systematické příjmy, vydáváné obcí na zapravení dluhu či úroků, a to až do kon. 80. let 17. stol., kdy končí zádušní registra. Srov. AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1647, Registra počtů (1665 – 1678); sign. 1648, Registra počtů (1679 – 1687). Platby týnskému záduší v knihách finančních příkazů viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 133r, 145r; sign. 1597, fol. 69v, 111v, 165r, 170v, 188v, 199r; sign. 1598, fol. 43v, 66v, 89r, 176v, 190r, 195r, 198r, 200r, 230r, 251r, 251v, 277r, 277v. K záduší kostela P. Marie na Louži viz příkazy v AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 136r, 173v, 194r; sign. 1597, fol. 85v; sign. 1598, fol. 251r.

[215] Srov. příslušnou část v kapitole Mzdy, v níž se této platbě věnuji podrobněji.

[216] O narovnání jsme informováni V. PEŠÁKEM, *Obecní dluhy*, s. 435-436, v knihách obligací jsem tuto dohodu. nenalezl, srov. AMP, Sbírka rukopisů, sign. 57, Kniha obligací (1660 – 1663); sign. 58, Kniha obligací (1664 – 1715).

s finančními příkazy nacházíme drobnou nesrovnalost. Chybí nám jeden příkaz z r. 1657 na uhrazení 193 zl. a přebývá jiný ze stejného roku na 112 zl. Určité vysvětlení se nabízí po seznámení s případem. Některé starší úroky byly totiž namísto klášteru hrazeny třetí straně – Pavlu a Lidmile Pavlackým, kterým páteři servité dlužili za dodané maso. Zároveň manželé Pavlačtí neměli u města zaplacené kontribuce, a tak v situaci, kdy všechny tři strany byly jak věřiteli, tak dlužníky současně, docházelo k racionalizaci peněžních převodů vyrovnáním jednotlivých částek a placení od „největšího“ dlužníka věřiteli s největší pohledávkou. Je možné, že město v konkrétním případě splátky z r. 1657 odečetlo vlastní nárok (vycházel by na 71 zl.) a z částky 193 zl. fakticky zaplatilo jen 112 zl.[217]

Na pochybách zůstáváme při řešení jednoho z dílů původní pohledávky strahovského kláštera z r. 1638. Jde o část, pojištěnou v r. 1665 špitálu sv. Pavla za Poříčskou branou na 1 000 zl. Z nové částky, vzniklé rozdělením 7 000 zl. Pleileblovského odkazu mezi sedm příjemců, se měl odvádět pololetní úrok 30 zl. Město po krátké prodlevě uhradilo jedním příkazem z r. 1667 všechny zadržené splátky až do aktuálního termínu sv. Havla r. 1667 (v částce 150 zl.). Další příkaz vydali radní až r. 1672 na vyplacení celé jistiny.Opět se nabízí otázka, proč není dokumentováno splácení úroků za roky 1668 – 1671? Pro možné vysvětlení, že se jich špitál v průběhu doby vzdal, nenacházím oporu v pramenech.[218]

Netřeba se však domnívat, že by knihy finančních příkazů byly nespolehlivým pramenem při sledování městských vydání. Jde jen o ojedinělé nedostatky v jinak pečlivě vedených knihách. Z knih víme o 88 pohledávkách a pro další čtyři jsou v literatuře uváděna narovnání.[219] Z těchto 92 případů se jen u výše naznačených devíti objevují rozpory,[220] v dalších 70 případech nemáme o řádné evidenci pochyb a o zbylých 13 jsme příliš málo informováni, než abychom se mohli přiklonit na tu či onu stranu.[221] Mezery

[217] Narovnání v sign. 57, fol. 216r-217v; finanční příkazy v sign. 1596, pag. 1, 4, 10, 12, fol. 28v, 31v, 37r, 62r, 37r, 66r, 66r, 79v, 86r, 89r, 101v, 115v, 119r, 132v, 149v, 183r, 190r, 190v, 191v, 212v.

[218] Narovnání v sign. 58, fol. 13v-14v; finanční příkazy v sign. 1597, fol. 201v; sign. 1598, fol. 137v.

[219] Jsou to pohledávky Matyáše Jirkovského z Děvína (z let 1619, 1620, 1636), Mikuláše Zycha z Gryfí Hory (1634, 1638), p. Elcena (1636) a spojená pohledávka karmelitánského kláštera u sv. Havla (pův. Zikmunda Kropáče z Krymlova z let 1630, 1633 a Alžběty a Polyxeny Beřkovských z Šebířova z r. 1620), viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 417, 435, 437.

[220] Nepočítám pohledávku týnského záduší, neboť, jak jsem objasnil z jiných pramenů, obec tyto dluhy skutečně nesplácela. Stejně i pohledávku záduší u kostela P. Marie na Louži, avšak tu do součtu uvádím vzhledem k pramenným rozporům ve vyplacených úrocích.

[221] Jsou to pohledávky, u nichž často nevíme kdy vznikly, na jakou částku byly uzavřeny ani podmínky splácení. Konkrétně: Václava Michny z Vacínova (jedny z let 1629, 1630, druhé ≤ 1673), Petra Příbramského (≤ 1656), Anny Marie Pleileblové (≤ 1657), Zuzany Turkové (≤ 1657), v pramenech uváděné „české kongregace“ (≤ 1660) – srov. pozn. 355, Pavla Mejtského (≤ 1660), z Pekanovského odkazu (≤ 1661),

v zápisech je těžké objasnit – o stavu dochování knih finančních příkazů byla již řeč.[222] Také systémovou chybu, kdy by se nezapisovaly příkazy k některým druhům pohledávek (např. duchovním či měšťanským) nebo příkazy vydané v určité době, můžeme vyloučit. Chyby se totiž objevují jak na konci 50. let, tak v desetiletích následujících.[223] A nějaké programově vynechané splácení by se mohlo týkat jen pohledávky karmelitánského kláštera sv. Havla. Potom se nabízí nejjednodušší vysvětlení, že příkazy nebyly zaknihovány z pouhé písařovy ledabylosti.

O kolik by vzrostlo celkové množství vynaložených peněz, zjistíme snadným výpočtem. Za pohledávku Jana Jáchyma Schmidgrabnera z Lusteneku by to bylo navíc 100 zl., manželů Kučerových 100 zl., Abrahama Güntzela z Güntzelfeldu 25 zl., Marty Winterové 100 zl. a kláštera sv. Havla 4 000 zl., na stranu úroků pak přidejme ještě 10 362 zl. tohoto karmelitánského kláštera. U záduší kostela P. Marie na Louží počítejme se součtem 17 zl. 30 kr. a 412 zl. 43 kr. (tj. 430 zl. 13 kr.) a u týnského záduší s částkou 601 zl. 20 kr. Pomíjím nepřesnosti u kláštera servitů u sv. Michala a podílu špitálu sv. Pavla na strahovském závazku, neboť – jak jsem uvedl výše – je možné určité vysvětlení. Po sečtení by částka jistin vyskočila na 66 993 zl. (nárůst 9% oproti původnímu součtu) a úroky na 58 239 (nárůst o 22%), což by dohromady znamenalo 125 231 zl. (o 14% víc). Je zřejmé, že hlavním původcem navýšení je pohledávka kláštera karmelitánů sv. Havla.[224]

Bezesporu zajímavé výsledky při zjišťování, jak se radní finančně vypořádávali se svými věřiteli v průřezu času, může přinést uspořádání splátek v jednotlivých letech a jejich typové zastoupení.

špitálu sv. Pavla (≤ 1663), špitálu sv. Pavla a záduší kostela sv. Haštala (≤ 1664), Daniela Waldhausera (≤ 1665), Matouše Morávka (≤ 1665) a Doroty Šlejfířové (≤ 1673).

[222] Viz kapitolu o pramenech.

[223] Zejm. v 70. letech 17. stol. se vyjevují účetní nesrovnalosti u uváděných záduší. Ty lze objasnit jen důkladnou analýzou jejich pramenů, v nichž se splátky úroků skrývají na různých místech a pod různými názvy. Autor této práce mohl učinit jen nejnutnější srovnání s městskými knihami finančních příkazů, aniž by hlouběji pronikl do zádušního hospodářství. Přitom se opíral o příspěvek Ladislava ŽILKY, *Příjmy a výdaje týnské farnosti koncem 16. a začátkem 17. století*, PSH 25, 1992, s. 40-61.

[224] Zatímco o zaplacení jistiny 4 000 zl. referují staroměstští ve výkazu z r. 1665 o úrocích nevíme nic určitého, viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 440.

Přehled ročních splátek podle knih finančních příkazů v letech 1656 – 1678

rok	kapitál	staré úroky	nové úroky	úroky	celkem
1656	1 105,33	1 083,22	97,00	1 180,22	2 285,55
1657	2 856,33	2 292,30	154,00	2 446,30	5 302,63
1658	2 290,33	1 859,11	154,00	2 013,11	4 303,44
1659	2 190,01	2 011,28	154,00	2 165,28	4 355,29
1660	2 205,00	1 649,17	154,00	1 803,17	4 008,17
1661	2 110,84	2 608,30	154,00	2 762,30	4 873,14
1662	1 868,34	1 822,88	1 404,00	3 226,88	5 095,22
1663	7 249,71	1 923,00	887,90	2 810,90	10 060,61
1664	1 889,00	816,70	1 646,80	2 463,50	4 352,50
1665	2 231,34	689,67	1 566,80	2 256,47	4 487,81
1666	8 031,70	498,40	1 142,90	1 641,30	9 673,00
1667	2 290,12	777,65	2 126,80	2 904,45	5 194,57
1668	2 092,47	223,00	1 488,30	1 711,30	3 803,77
1669	1 929,84	423,00	1 599,90	2 022,90	3 952,74
1670	1 925,66	1 083,00	1 942,20	3 025,20	4 950,86
1671	775,67	123,00	1 666,80	1 789,80	2 565,47
1672	6 449,50	476,83	1 546,80	2 023,63	8 473,13
1673	4 386,00	713,00	1 426,80	2 139,80	6 525,80
1674	3 494,83	600,00	1 426,80	2 026,80	5 521,63
1675	772,33	815,88	1 286,80	2 102,68	2 875,01
1676	2 319,00	311,67	1 286,80	1 598,47	3 917,47
1677	972,67	501,98	1 256,80	1 758,78	2 731,45
1678	200,00	4,00	–	4,00	204,00
celkem	**61 636,02**	**23 307,04**	**24 570,20**	**47 877,24**	**109 513,26**

Při pohledu do tabulky se ukazuje, že množství peněz na výplatu kapitálu, starých či nových úroků se v různých letech měnilo v souvislosti s tím, jak byly s věřiteli upraveny nové výše obou typů částek a stanoven splátkový kalendář. Podle hodnot uvedených ve finančních příkazech lze konstatovat, že zatímco v prvním období do r. 1663 na zapravení starých úroků město vyplácelo nejčastěji 1 900 – 2 600 zl. ročně, v následujících letech se roční vydání tohoto typu snížila na pouhých 400 – 800 zl. (až na výjimku v r. 1670)[226]. Vyšší částky v 2. polovině 50. let a na počátku let 60. lze ozřejmit tím, že se město snažilo dostát své povinnosti a zabezpečit úrokovou službu všem věřitelům, na něž se nevztahoval

[225] Nepatrně jiná výše celkových hodnot od úhrnných čísel v příloze 1 je způsobena nepřesným převodem částek z jednotek kop grosů míšeňských na rýnské zlaté a matematickými operacemi, které s čísly provádím. i při počítání s přesnosti na dvě desetinná místa se při výpočtech ve větším souboru dat projevuje statistická chyba. Tu jsem v případě souhrnu pohledávek v příloze 1 eliminoval ručním propočtem platebních případů v původní měně a pouze převodem výsledků na rýnské zlaté. Ani u jedné výsledné hodnoty v této tabulce nedosahuje odchylka více než +/- 0,5 zl. (tj. 30 kr.).

[226] Tehdy staroměstská rada odvedla v úrocích týnskému záduší příspěvek 800 zl.na stavbu varhan, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 89r.

vyhlášený odklad (moratorium).[227] Od r. 1655, kdy se staroměstským úředníkům dařilo úspěšně urovnávat pohledávky věřitelů tím, že byly snižovány nebo zcela odpouštěny dosud nezaplacené úroky, mizely ve sloupci úrokových výdajů některé platby[228], současně se objevily jiné, vyrovnávající úrokový dluh. Šlo o jednorázovou platbu jezuitskému semináři sv. Václava (1 149 zl. 40 kr.), která způsobila momentální zvýšení celkové roční splátky v r. 1661. Obecně se těmito kroky náklady v dalších letech podstatně snížily a tento trend setrval až do konce dokumentovaného období právě díky faktu, že město dále docilovalo kompletních srážek nezaplacených úroků i u ostatních věřitelů.[229]

Nové úroky plynuly jen z nově přijatých či upravených pohledávek. i zde se město snažilo zajistit si co nejlepší podmínky, a tak byl vývoj analogický jako u úroků starých (dlužných). Nové úroky se prakticky odváděly opět jen církevním řádům. Narozdíl však od světských věřitelů, duchovní instituce obvykle neslevovali z jistin (max. ze zbytku zadržených úroků), tudíž výše nových úroků byla nakonec identická jako u úroků před narovnáním. Přestože se úrokové splátky po nových dohodách nezměnily, přeřadil jsem ze skupiny starých úroků do skupiny úroků nových. Ty se od r. 1664 pohybovaly v stabilním rozmezí 1 100 – 1 670 zl. (až na malé výjimky v letech 1667 a 1670)[230]. Peněžní podíl výdajů na staré a nové úroky nastiňuje graf.

[227] Týkalo se to duchovních institucí jako kláštera bosých augustiniánů u sv. Václava, kláštera augustiniánů kanovníků na Karlově, kláštera dominikánek u sv. Anny, konventu minoritů u sv. Jakuba, kláštera servitů u sv. Michala a strahovského kláštera.

[228] Převážně až v letech 1659 – 1662 se ustálily úplné slevy na úrocích, viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 421. Proto v tomto období mizí splátky na úroky pohledávek Jana Pajera a Eliáše Maggauera z Greifenau (1629, 1633), Schwabla (1630), Jakuba Lavína z Ottenfeldu (1633) a Bernarda Hýzrleho z Chodů (z r. 1638).

[229] Srov. přílohu 1.

[230] Je to způsobeno jen opožděním plateb z předchozích let, nikoli mimořádným vydáním.

Složení ročních úrokových splátek podle knih finančních příkazů v letech 1656 – 1678

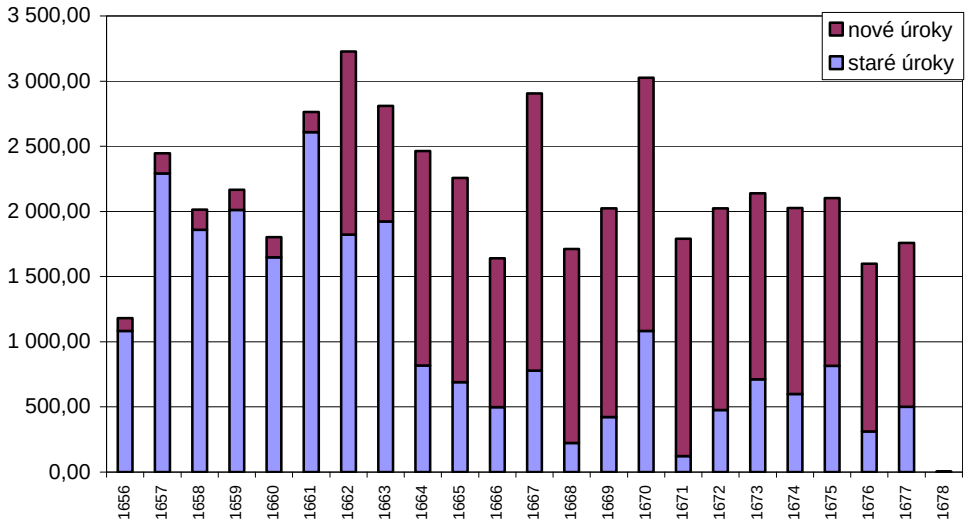

Z počátku je vidět velká rozkolísanost ve výši úrokové splátky (přibližně 1 000 – 3 000 zl.). Může za to nerovnoměrné vyplácení věřitelů. Ti se teprve hlásili o své finanční nároky a město na ně nejspíš reflektovalo podle aktuálního stavu obecních prostředků. Po nejvyšším zatížení výdajů úrokovými splátkami v letech 1661 – 1664, kdy docházelo k vyplácení zbylých starých úroků, nastává období s poměrně ustálenými splátkami, pohybujícími se kolem 2 000 zl.[231]

Lze se oprávněně domnívat, že k úhradě jistin musel správce městských register přistupovat obezřetněji než u úroků. Bylo třeba naplánovat si zvýšené výdaje po celou dobu splácení, vyhradit si na ně prostředky a zajistit jejich trvalý přísun do městské kasy. Během jednání s věřiteli musel vzít tyto podmínky v potaz a podle nich přijmout nové splátkové kalendáře. Hodnoty v tabulce ročních splátek ukazují na vyrovnané rozvržení splátek v letech 1656 – 1670, kdy město vyplácelo ročně kolem 2 000 zl.[232] Vychyluje se splátka v r. 1657, v níž je zahrnuta výplata 607 zl. na zbylou část jistiny Václava Karla ml. Voříkovského z Kundratic (polovina pohledávky z r. 1630). Na úhradu však nebyly

[231] Vyjma zmíněných let 1667 a 1670, viz výše. Ke stejnému závěru došel i teoretickým propočtem podle podmínek splácení V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 438.

[232] V. Pešák uvádí TAMTÉŽ, na s. 448, že po narovnáních v letech 1666 – 1670 dosahovaly splátky jistin cca 1 600 zl. Aby jeho tvrzení platilo, museli bychom z našich čísel vypustit výplaty celých jistin a ponechat jen podílové částky (pravidelně splácené dle dohodnutých harmonogramů). O vyrovnávacích platech mluví pak ještě jednou na s. 453, kde udává, že roční splátky v 50. a 1. pol. 60. let činily přibližně 4 200 zl., zatímco po r. 1665 již nepřesáhly 2 000 zl. (pouze prý v případě vyplácení celých jistin). S první částí jeho výroku nelze při pohledu do tabulky souhlasit, protože zmíněné částky 4 200 zl. dosáhly pouze dvě roční splátky v letech 1663 a 1666.

použity finance z městského rozpočtu, ale peníze věnované císařem.[233] Rovněž v r. 1663 přichází vysoká úhrada 5 000 zl., které poskytl o rok dříve hrabě Antonín Losi z Losinthalu na koupi libeňského panství.[234] Naší domněnce ještě odporuje r. 1666. Tehdy byla splacena pohledávka kláštera cyriaků u sv. Kříže Většího v sumě 4 666 zl. 40 kr. (z r. 1628) a celý závazek augustiniánům kanovníkům na Karlově (půjčku v r. 1638 poskytl staroměstským arcibiskup Arnošt Harrach). Vzhledem k tomu, že jde o jednorázová vydání, mohl správce věřitele vyplatit z bezprostředního přebytku v městské pokladně, aniž by tím byly ohroženy ostatní platby. Ke snížení výdajů v r. 1671 došlo v souvislosti s konečným vyplacením více jistin v předchozím roce či uhrazením poslední snížené splátky v roce aktuálním. Tento pokles však nevyvažuje rapidní nárůst v dalších letech 1672 – 1674. V prvním ze zmíněných let bylo zapraveny pět podílů z vysoké jistiny původně strahovského kláštera (z. r. 1638), o rok později se snížila kirchmaierovská pohledávka (1628) a v posledním roce vyplacen dluh Kristině Kortesové (1633), odkázaný klášteru dominikánek u sv. Anny. Všechno to byly částky převyšující 2 000 zl. Poslední větší výplaty se odehrály v r. 1676.[235]

Struktura ročních splátek podle knih finančních příkazů v letech 1656 – 1678

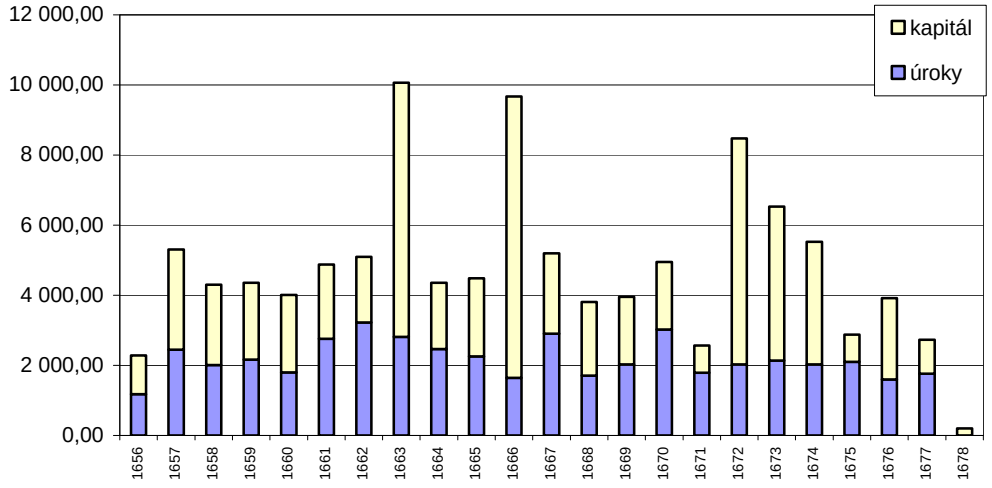

[233] Tzv. graciální peníze, o nichž pojednám podrobněji v kapitole o platebních převodech v rámci úřadů městského hospodářství.
[234] Zde je opět možná spojitost s graciálními penězi.
[235] Srov. přílohu 1.

V grafu vidíme zastoupení splátek kapitálu či úroků v jednotlivých ročních částkách. Jejich celková výše kolísala až do r. 1670 (kromě objasněných výkyvů v letech 1663 a 1666) jen mezi 4 000 – 5 000 zl. Oscilace v 70. letech, kdy je již polovina známých pohledávek splacena, je pak mnohem větší (2 000 – 8 000 zl.).[236]

Jak tedy probíhalo oddlužování města v 2. polovině 17. století. a nakolik se městské výdaje podílely na tomto procesu? K zodpovězení první otázky nabídnu pohromadě několik suchých čísel. Je známo, že Staré Město pražské na konci třicetileté války mělo peněžní závazky na jistinách přes 180 000 zl. a nedoplatky na úrocích kolem 213 000 zl.[237] V letech 1648 – 1654 klesl základní kapitál o 40 000 zl. a úroky o 60 000 zl.[238] a v následujících čtyřech letech o další 4 000 zl. a 24 000 zl.[239] Do r. 1662 byly zase částky jistin o 34 000 nižší a úroků o více než 21 000 zl.[240] Poněkud méně jasné se zdají umořené částky za období let 1663 – 1667, stačí však, když se spokojíme s hodnotou uváděnou ve výkazu staroměstských z počátku r. 1668, která hovoří o zbývající dlužné částce z kapitálu cca 24 000 zl.[241] Další informace o pokračujícím vyrovnání scházejí, lze je však doplnit podle podmínek splátkového kalendáře dosud nevyplacených pohledávek. Z nich vyplývá, že poslední splátka k zapravení poválečného městského dluhu měla být vydána r. 1687.[242]

---

[236] Doposud se pouze uvádělo, že od r. 1663 činily průměrné výdaje města na pohledávky více než 3 000 zl. ročně, viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 438, 442. Autor předložil i rozpis výdajů v od poč. 40. let do kon. 80. let na s. 453-454, ovšem hodnoty v jeho tabulce k jednotlivým letům se zásadně rozcházejí s našimi údaji.

[237] Opírám se jen o hrubá čísla zprostředkovaná V. Pešákem, TAMTÉŽ, s. 373, 379, 413-414, 425, 455. Bohužel se mezi jednotlivými částkami objevují rozdíly, které autor dostatečně nevysvětluje.

[238] V. Pešák nejen zde, ale i na dalších místech nehovoří o zaplacení, ale pouze vyrovnání (to mohlo být dosaženo formou slevy), viz TAMTÉŽ, s. 403, 414.

[239] TAMTÉŽ, s. 415.

[240] TAMTÉŽ, s. 421, 425. Trochu zmatený výklad se podává na s. 430.

[241] Vyrovnávání v letech 1663 – 1667 včetně uvedení příslušného výkazu z r. 1668 je popsáno TAMTÉŽ, na s. 442, 447.

[242] TAMTÉŽ, s. 453-454. Oprávněně lze namítnout, že některé jistiny dále zůstávaly u města a odváděly se z nich úroky věřitelům. K vyplacení těchto pohledávek však město nepřistoupilo nikoli z důvodu platební neschopnosti tak jako předešlých 50 letech, ale často po dohodě s věřiteli. Neměly tedy příznak dluhu, ale spíše „věčných platů“, srov. TAMTÉŽ, s. 368, pozn. 10. Pohledávky na s. 452, o jejichž vyplacení nemáme žádné zprávy, netřeba až na výjimky (tj. dluhy záduší u kostelů P. Marie na Louži a P. Marie před Týnem) brát v potaz, protože jejich dlužní částky byly nejspíš odpuštěny anebo zaplaceny v období před vznikem či po ukončení knih finančních příkazů. K tomuto názoru mě vede fakt, že součet jejich částek převyšuje hodnotu nevyplacených případů, uváděnou staroměstskými již v r. 1668.

Srovnání snížených částek a z nich skutečně vyplacených prostředků[243]

	kapitál		úroky	
vročení	sníženo	splaceno	sníženo	splaceno
1648 – 1654	40 000	–	60 000	–
1655 – 1658	4 000	> 6 252[244]	24 000	5 640
1659 – 1662	34 000	8 374	21 000	9 958
1663 – 1668	78 000	23 784	108 000	> 32 280
1669 – 1687	24 000	> 23 226		

Z výše uvedeného vyplývá, že k největší úpravám městského dluhu muselo dojít v období let 1663 – 1668, kdy ještě intenzivně probíhala jednání s věřiteli. Nezanedbatelné je i období předchozí, narozdíl od poslední fáze dlužních vyrovnání.[245] Pokud jsou údaje uváděné V. Pešákem správné, znamenalo by to, že v průběhu 10 let 1659 – 1668 byly sníženy jistiny věřitelů o 112 000 zl. (tj. 62% z částky 180 000 zl.).

Užšího období 1659 – 1662 se přidržím i při výpočtu zastoupení finančních výplat na snížení příslušného dluhu v dané době.[246] Sečtením částek z finančních příkazů uvedené doby se dobereme hodnoty 18 552 zl. (8 374 zl. ve splátkách jistin a 9 958 zl. na úrocích). Vyplacená částka 18 332 zl. zaujímá ze snížené sumy 55 000 (tj. 34 000 zl. na jistinách a 21 000 zl. na úrocích) určitý podíl ve výši 33%.[247]

V případě jiných období můžeme počítat jen s roky 1663 – 1668, a to ještě jen s částkami vydávanými na kapitál, protože z r. 1668 není známá aktuální výše úrokové sumy. Stejně tak nemůžeme pracovat s obdobím let 1655 – 1658, protože u něj nacházíme neshody mezi sníženými a splacenými částkami. Analogickým způsobem se tedy ptám po poměru 23 784 zl. (suma z finančních příkazů) ku 78 000 zl. (snížení jistin) Výsledkem je podobná hodnota – přes 30%. Lze se oprávněně domnívat, že v desetiletí 1659 – 1668 se

[243] Hodnoty v sloupci „sníženo“ rozepsány podle výkladu v předešlém odstavci. Čerpám zde z dat V. Pešáka, viz pozn. 237-242. Do kolonky splaceno uvádím úhrny hodnot z tabulky ročních splátek pro daná vročení. Znaménka > (větší než) používám záměrně proto, že příslušné periody překračují vročení knih finančních příkazů, a tak lze předpokládat, že částky za tato období byly vyšší.

[244] Zjevný rozpor mezi prameny. Zatímco V. Pešák s odvolání na spisy staroměstských u traktační komise udává snížení kapitálu o 4 000 zl., knihy finančních příkazů v kratším období dokumentují 1,5x vyšší vydání. Viz pozn. 239.

[245] Zatímco v letech 1659 – 1662 vychází každoroční snížení v průměru o 13 000 zl., v období předchozím (1655 – 1658) je průměrné roční snížení stále ještě vysoké – 8 500 zl. V posledním dlouhé periodě (1669 – 1687) nedosahuje průměr snížení ani 1 300 zl. ročně.

[246] Je to jediné období, kdy máme v těchto letech přesně doložené počty snížených i skutečně zaplacených částek jak u jistin, tak i úroků. V ostatní obdobích již čísla natolik přesná nejsou.

[247] Při odděleném počítání jistiny vyplaceny z 25%, úroky z 47%.

městská vydání podílela zhruba jen 1/3 na snížení dlužního břemene, zatímco zbylé 2/3 tvořily úlevy ze strany věřitelů.[248]

Podobné tvrzení však nelze vyvodit pro předchozí či následující období. Dané časové úseky přesahují přes vročení knih finančních příkazů, a tak hodnoty, uváděné na obou stranách tabulky, vzájemně nekorespondují. Nelze tak potvrdit či vyvrátit závěr V. Pešáka, že z celkového dluhu 376 000 zl. město splatilo finančními prostředky v letech 1640 – 1690 cca 216 000 zl., což v relativním vyjádření odpovídá hodnotě 57% z dlužné částky.[249]

Problematika městského oddlužování po třicetileté válce by si vyžadovala jistě více zájmu, než kolik jí mohlo být věnováno v této práci, a to i přesto, že již jedna detailní analýza existuje. Otázek se nabízí stále více než kolik známe odpovědí. S posteskem nad touto skutečností uzavírám kapitolu o dlužních pohledávkách.

Koupě pozemkového majetku

Jedním z řešení radních, jak napravit stav městských financí po třicetileté válce, se ukázalo být trvalé navýšení příjmové části městského rozpočtu. Dosáhnout tohoto cíle bylo možné několika způsoby. Jeden z nich spočíval ve zvýšení odvodů do městské pokladny, čímž by se finanční zátěž města přenesla na obyvatelstvo, ovšem jako politicky vhodnější a i ekonomicky perspektivnější řešení bez dalších nároků na poplatníky se jevilo režijní podnikání na některém z městských majetků. Nejen uvnitř města ale i vně hradeb vlastnila obec množství pozemkového majetku s dvory a mlýny, z jejichž výnosů plynul stálý příjem peněz do městského hospodářství.[250] Důchody z vlastních podniků, ačkoli nebyly nijak vysoké, mohly subvencovat běžná vydání, podílet se na splácení úvěrů

[248] Těchto úlev bylo dosahováno např. protipohledávkami města u věřitelů, viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 455.
[249] Viz TAMTÉŽ, s. 455. Nepochopitelně je uvedena hodnota 54%.
[250] O rozsahu městského jmění před hradbami Prahy v letech 1547 – 1849 přehledně Jiří KUDĚLA, *Obnova staroměstských patrimoniálních statků po třicetileté válce*, PSH 27, 1994, s. 26-32. Kvůli účasti ve stavovském povstání muselo město tyto majetky odevzdat do císařových rukou r. 1620, ale již v r. 1628 je získalo zpět, viz TAMTÉŽ. Srov. i práce Václava VOJTÍŠKA, *Pozemské statky obcí pražských a konfiskace jejich po r. 1547 a 1620*, VHMP 26, 1919, č. 7, s. 109-112; TÉHOŽ, O *habsburských konfiskacích statků městských a o nárocích na jejich vrácení*, Věstník svazu československých měst 9, 1921, č. 4, s. 140-144; č. 5, s. 185-188; č. 6, s. 221-227; č. 7, s. 265-275; č. 10, s. 386-389; č. 11, s. 435-441; V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 314 a T. V. Bílka, Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618. Část 1., Praha 1882, s. CI; Část druhá, Praha 1883, s. 947-949.

či mimořádných nákladů.[251] Nikoli tedy výší výnosů, ale hlavně pravidelností jejich odvádění se městu dostávalo drobné finanční pomoci, jež přispívala k hospodářské stabilitě města.[252]

Proto již od konce 40. let 17. století usilovali představitelé Starého Města pražského o získání nějakého panství v bezprostředním sousedství Prahy. Cíleně se zajímali o nedaleké černhauské dominium kolem libeňského statku.[253] Třebaže byl po válce libeňský majetek v neutěšeném stavu podobně jako jiná panství, jevily se zástupcům města investice do jeho koupě a případné náklady na opravy jako hospodářsky prozíravé řešení. Tehdy se statek spolu s dalším rodovým jměním Černhausů nacházel pod správou svěřenecké komise, kam připadl r. 1642 po nejrůznějších vlastnických peripetiích v 30. letech 17. století, a vázly na něm nemalé dluhy. O panství, rozprostírající se severně od Špitálského pole, však měli kromě Starého Města zájem i jiní. A právě hrabě Jan Hertvík z Nostic, pozdější nejvyšší kancléř Království českého, byl tím, kdo nejdříve rozpoznal výhodnost celé nabídky a odhodlal se panství z fideikomisu vykoupit. Do jeho držby přešlo r. 1651 za složenou sumu 67 049 zl.[254] Dalších deset let pak zveleboval nově nabyté jmění, dokud své přání rozšířit pozemkové vlastnictví na severovýchod od Prahy znovu nevyslovili staroměstští.[255]

---

[251] Mimořádné výdaje se objevovaly nejčastěji v dobách hrozících válek. Obecně se použily k verbování vojska, doplnění zbraní a munice, stavbě či opravě městského opevnění, pojištění politických zájmů, viz Dieter KREIL, *Zusammensetzung und Entwicklung des Haushalts der Reichsstadt Schwäbisch Hall von 1420 bis 1620*, in: Städtisches Haushalts- und Rechnungswesen. 12. Arbeitstagung in Überlingen, (9. – 11. November 1973, hrsg. von Erich MASCHKE u. Jürgen SYDOW, Sigmaringen 1977 (= Stadt in der Geschichte, Bd. 2), s. 85-86, 89. Velká vydání na vojenské účely i během klidových období zdůrazňuje Josef JANÁČEK, *Městské finance a investice: Praha 1420 – 1547*, ČsČH 25, 1977, s. 409. Obvyklé však bylo i krytí těchto nákladů půjčkami, jak máme doklady u pozemkových investicích v 1. pol. 16. stol. viz s. 420-425 nebo při obraně města během saského vpádu o sto let později, srov. kapitolu o dluzích.

[252] Viz J. JANÁČEK, *Městské finance*, s. 422. Některé studie k městům v jižních a západních Čechách ukazují, že výnosy z obecních podniků přesto tvořily největší skupinu městských příjmů, srov. Adolf ZEMAN, *Plzeň v první polovině XVIII. století, (Poměry hospodářské a sociální)*, Plzeň 1947 (= Prameny a příspěvky k dějinám města Plzně, sv. 7.), s. 344-355; TÝŽ, *Hospodářství královského města Rokycan v polovině 18. století*, ČSPSČ 62, 1954, č. 2, s. 88-115; František KAVKA, *Městské hospodářství Čeckých Budějovic v letech 1496 – 1570*, JSH 34, 1965, s. 52.

[253] O Libeň jako o náhradu za ztracený smíchovský majetek se radní měli začít zajímat od r. 1648. Poprvé se o tom zmiňuje Karel Jaromír ERBEN, *Die Primatoren der kön. Altstadt Prag*, Prag 1858, s. 113; podrobněji Ladislav HEJTMÁNEK, *Libeň. Historický nástin*, Praha 1896, s. 32. Odtud vycházeli i další: František PADRTA, *Libeňské panství v letech 1662 – 1756*, diplomová práce na katedře PVHAS FF UK, Praha [1964], s. 1;. J. KUDĚLA, *Obnova*, s. 29. Nejspíš na základě zmínky v reskriptu české dvorské kanceláře z 23. prosince 1648, srov. *CIM 1*, č. 326, s. 594.

[254] i přes uvedená negativa nemohlo být o výhodnosti nákupu pochyb. Dokládá to nejlépe odkup právě Janem Hertvíkem z Nostic, pro kterého byly skoupené statky jen obchodním zbožím, s nímž bylo možné dále spekulovat. Viz J. KUDĚLA, *Obnova*, s. 30, zejm. pozn. 23.

[255] Ke zmíněnému panství náležely vsi Libeň, Kobylisy, Dolní Chabry, Líbeznice, Měšice, Čimice, Bašť a příslušné díly Vysočan a Holešovic; z významných stavení a provozů pak zámek, filiální kostel, čtyři dvory, pivovar, vinopalna, mlýn, měděný hamr, papírna, jirchárna, šest krčem a další hospodářské provozy, viz J. KUDĚLA, *Obnova*, s. 30-32; L. HEJTMÁNEK, *Libeň*, s. 48-49; nejnověji jmění z kupní smlouy interpretuje Eva SEMOTANOVÁ (přip.), *Historický atlas měst České republiky. Svazek č. 14, Praha-Libeň*,

O možném prodeji se začalo jednat na podzim r. 1661, kdy z popudu města vznikl oceňovací elaborát libeňského majetku.[256] Z výsledné taxy měli staroměstští vyjednavači vycházet při stanovení nové kupní ceny. Uvažovali o celkových nákladech v maximální možné výši 90 000 zl. za obvyklého předpokladu, že kupní částka bude rozložena v čase do mnoha splátek.[257] Přirozeně se nabízí otázka, jak mohli staroměstští hospodáři, třebas i ve střednědobém horizontu, počítat s uvolněním takového množství prostředků z obecní pokladny? Přeci jen bylo teprve 12 let po válce, kdy Staré Město dlužilo ještě více než 210 000 zl. (tj. 54% městského dluhu z r. 1647) a postupně se zavazovalo k jejich splácení.[258] Do jaké míry měla tedy plánovaná investice zatížit městský rozpočet o další finanční závazek? Odpověď zní: vůbec ne. Radní totiž chtěli na uhrazení libeňského panství použít peníze, darované městu císařem v r. 1649. Tímto způsobem by byla ušetřena obecní kasa mimořádných výdajů (v opačném případě by to jistě citelně narušilo harmonogram splácení městského dluhu) a zároveň by se našla z hlediska hospodářského přínosu ideální příležitost k uplatnění poskytnutých prostředků. Navrhovaná investice se tak staroměstských výdajů neměla ani dotknout.[259]

Po krátkých jednáních se představitelům Starého Města pražského podařilo dne 27. června 1662 uzavřít kupní smlouvu celé panství v uvedeném rozsahu.[260] Částka, na níž se s majitelem dohodli, se vyšplhala na 82 000 zl. Vzhledem k tomu, že o půl roku dříve bylo provedeno ocenění celého panství na peněžní hodnotu 100 562 zl. 14 kr., byla

---

Praha 2006, s. 6-7. Podle berní vizitace z r. 1654 bylo na dominiu usazeno 47 poddaných, kteří hospodařili na půdě o rozloze blížící se 1 000 hektarů, viz Marie HAASOVÁ-JELÍNKOVÁ (ed.), *Berní rula. Sv. 18., Kraj Kouřimský, díl 1*, Praha 1952, s. 344-348.

[256] Originál oceňovacího posudku s názvem Taxa libeňského panství z 18. listopadu 1661 je uložen pod sign. 52 ve Sbírce rukopisů Archivu hlavního města Prahy, opis v AMP, Sbírka rukopisů, sign. 328, Kniha památná (1645 – 1673), fol. 269r-289v. Edičně ho zpřístupnil J. KUDĚLA, *Obnova*, s. 33-45.

[257] Podle instrukce městské rady z 26. června 1662 se měli vyjednavači snažit usmlouvat trhovou cenu na 80 000 zl. (nevíce však 90 000 zl.), zálohu na 30 000 zl. (max. na 35 000 zl.) a roční splátky jistiny i s úrokem do 10 000 zl., viz AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 142/2. J. KUDĚLA přehlédl, že do zmíněných 10 000 se měla usmlouvat kompletní splátka (včetně podílu ze zbylého kapitálu) a nikoli jen úroky ze splácené sumy, viz *Obnova*, s. 31, a V. PEŠÁK uvádí jen hrubou částku 100 000 zl., viz *Obecní dluhy*, s. 422-423. Všechny dokumenty vztahující se ke koupi libeňského panství byly opsány do zvláštní knihy, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 53, Kniha libeňská 1662 – 1691. Příslušná instrukce se v rukopisu nachází na fol. 1v-2r.

[258] Srov. kapitolu o dluzích.

[259] Záměr použít graciální peníze je patrný až ze samotné smlouvy. Zmiňuje se o něm J. KUDĚLA, *Obnova*, s. 29. O věnovaných penězích bude pak pojednáno v samostatné kapitole.

[260] AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 142/3 ukrývá dva originální exempláře smlouvy a sign. AMP PPL i - 142/1 opis z r. 1886. Dobovy opis v AMP, Sbírka rukopisů, sign. 328, Kniha památná (1645 – 1673), fol. 257r-267r. Do libeňské knihy z let 1662 – 1691 (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 53) nebyla nakonec smlouva přepsána, jen její konfirmace císařem Leopoldem I. ve Vídni dne 23. ledna 1663, viz fol. 11r-21r. Toto potvrzení vydáno v *CIM 1*, č. 334, s. 665-678. Zachoval se i stručný návrh vyrovnání ze dne koupě (tzv. Interims Vergleich), z něhož čerpal J. KUDĚLA, *Obnova*, s. 31, pozn. 29. Uložen je v AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 142/1 a opsán v Libeňské knize z let 1662 – 1691, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 53, fol. 2v-3v.

dohodnutá suma jednoznačným úspěchem staroměstských zástupců.[261] Kromě vyplacení nemalé zálohy 16 466 zl. 40 kr. (tj. cca 21% z trhové sumy) a 600 zl. jako tzv. „*schließgeldt*“ se představitelé Starého Města zavázali převzít staré dluhy, které vázly na kupovaném majetku. Ve výši 13 533 zl. 20 kr. uplatňoval uhrazení pohledávky klášter sv. Tomáše a v hodnotě 10 000 zl. páteři jezuitského profesního domu na Menším Městě pražském.[262] Dohromady činila břemena na libeňském majetku spolu se závdavkem (bez částky za uzavření smlouvy) rovných 40 000 zl. Zbylých 42 000 zl. mělo být hrazeno z císařem darovaných prostředků v čtvrtletních splátkách po 1 250 zl. spolu s 6% úrokem z dosud nevyplacené částky.[263] Mimo finančních závazků byly ve smlouvě vypočítány ještě další povinnosti, jež mělo na sebe město převzít.[264]

Ze smlouvy se ale nedovídáme přesný důvod rozdělení částky 82 000 zl. na dva nestejné díly. Jestliže bylo třeba definovat různé podmínky splácení pro obě částky, čemuž by nasvědčovalo podrobné vypsání u sumy 42 000 zl., proč nejsou podmínky uvedeny i u menší poloviny 40 000 zl.? Podle kontraktu se má z ní hotově složit jen závdavek, zatímco k zůstatku 23 533 zl. 20 kr. se žádný režim hrazení neuvádí. Jeví se značně nepravděpodobné, že by staroměstští chtěli hradit celých 40 000 zl. v hotovosti, zvláště poté, co známe obsah instrukce městské rady z 26. června 1662. Stejně problematická je i zmínka v předběžném vyrovnání (tzv. Interims Vergleich), jenž se v tomto případě neliší od obsahu smlouvy. Lze se však v něm dočíst, jaký byl záměr staroměstské obce s vypořádáním druhé částky 42 000 zl. Vedle smluvních pravidel splácení se totiž ještě uvádí další možný návrh podmíněný císařovým souhlasem. Pokud by panovník umožnil rychlejší čerpání graciálních peněz, jinými slovy kdyby povolil navýšení roční finanční podpory z 5 000 zl. na 10 000 zl., měly se tyto prostředky vyplatit v kvartálních splátkách ve dvojnásobné hodnotě (po 2 500 zl.)[265]

---

[261] V. PEŠÁK omylem uvádí kupní částku 52 000 zl., viz *Obecní dluhy*, s. 423.

[262] Jak vyplývá ze smlouvy, úhrnem 23 533 zl. 20 kr. dlužních peněz bylo již započteno v celkové kupní částce, a tak nešlo o další finanční zátěž nad rámec trhové sumy, ale de facto jen o právní závazek. Z popisu podmínek splácení u L. Hejtmánka, Libeň, s. 108-109 i J. KUDĚLA, *Obnova*, s. 31 není tato skutečnost zřejmá.

[263] Jako vysoký označil úrok J. KUDĚLA, *Obnova*, s. 31, přestože byla výše zmíněné taxy v českých podmínkách naprosto obvyklá, srov. kapitolu o dluzích, pozn. 180.

[264] O nich podrobně J. KUDĚLA, *Obnova*, s. 31, pozn. 29. Podle konfirmace Leopolda I. z r. 1663 nesměla staroměstská obec panství prodat, rozdělit či zatížit dluhy. Tuto podmínku si vymínil císař za to, že koupě bude realizována z graciálních a nikoli obecních prosředků, srov. *CIM 1*, s. 676. Uváděl to již K. J. ERBEN, *Die Primatoren*, s. 114-115 a L. HEJTMÁNEK, *Libeň*, s. 49 a 88. Nejnověji E. SEMOTANOVÁ (přip.), *Historický atlas. Svazek č. 14, Praha-Libeň*, s. 6. Na další povinnosti upozorním v souvislosti se zmínkou v Knihách finančních příkazů.

[265] Citace vyrovnání viz pozn. 260.

Jak nakonec splácení opravdu vypadalo, zjistíme při pohledu do knih finančních příkazů Starého Města pražského. *Libri certificationum* evidují celkem 67 příkazů z let 1662 – 1670, přičemž v 31 příkazech se nařizuje správci obecních register vydat z městské pokladny příslušnou čtvrtletní částku hraběti Nosticovi. V příkazech je dobře popsán mechanismus výpočtu kvartální splátky, která se skládala z pevně stanovené sumy (např. 1 250 zl.) na umoření kapitálu a úroků odvozených z aktuální výše dlužní částky. Tím, jak se postupně splácela celková kupní suma, snižovala se výše dluhu a podle ní i úroková částka. Zatímco u druhé splátky na podzim r. 1662 vycházely úroky na 983 zl., při poslední splátce v létě r. 1670 tvořily již jen 8 zl. [266]

V dalších 32 zápisech z téže doby dává rada Starého Města pražského příkazy správcům libeňského statku a v jednom případě z r. 1662 i šestipanskému úřadu, aby odvedli požadovanou úrokovou částku z peněz v jejich správě do hlavní městské pokladny. Libeňské panství se tím prakticky podílelo na svém splácení. Je to bezesporu zajímavá ukázka nakládání s finančními prostředky v systému městského hospodářství, kdy se z výnosu majetku, jenž je předmětem koupě na splátky, vyplácí určitá část na jeho postupné uhrazení.[267]

Výchozí příkaz správci obecních register k úhradě závdavku vzešel z městské rady třetí den po uzavření smlouvy. Zaplacena byla záloha i „*schließgeldt*“v sumě 17 066 zl. 40 kr. Přestože město v předběžném vyrovnání počítalo ještě s větším počátečním vydáním, nemohlo nejspíš vydat tak velkou hotovost bez dohodnuté finanční podpory, a proto si v zápětí vypůjčilo od hraběte Jana Antonína Losi z Losinthalu, rady české komory, částku 5 000 zl. Do roka dluh splatilo a s ním i příslušné úroky.[268] Až další splátka za čtvrtletí červenec – září 1662 nám dává rozřešení otázky, jak bylo uhrazeno prvních 40 000 zl., resp. po zaplacení zálohy již jen 23 533 zl. 20 kr. V zápisu se uvádí výše kapitálu 65 533 zl. 20 kr., tj. součet dlužních peněz (23 533 zl. 20 kr.) a druhé poloviny kupní ceny (42 000 zl.) nebo ještě názorněji rozdíl kupní sumy (82 000 zl.) a závdavku (16 466 zl. 40 kr.).[269] Částka duchovním věřitelům tedy nestála v městských účtech zvlášť, ale byla zcela zahrnuta do kapitálu, aniž by se jakkoli rozlišilo, o jaké peníze jde. Dokládají

[266] Úroky se počítaly každé čtvrtletí jako ¼ úrokové míry (6%) z dlužné částky, tj. 1,5%.
[267] Vedle 31 finančních příkazů k vyplacení jistiny a 32 příkazů k úhradě úroků zbývají do počtu 67 ještě čtyři příkazy. Z nich dva se týkají zaplacení zálohy a další dva nákupu cihel, viz níže.
[268] V příkazu ke splacení dluhu se dovídáme pravý účel půjčky. Pohledávka byla hraběti uhrazena 10. července 1663, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 28v; úroky 300 zl. již 18. června, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 24v. Srov. i přílohu 1.
[269] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 216r-216v.

to i ostatní finanční příkazy. Po vyplacení zálohy už žádné další rozdělení kupní částky neproběhlo, a tak město hradilo jen jednu sumu podle jedněch podmínek.

Ovšem tato skutečnost, ať už způsobená novým narovnáním s věřiteli[270] či jinou záležitostí, měla širší následky, se kterými se zřejmě při uzavírání smlouvy nepočítalo. Z kapitálu se měly odvádět běžné úroky a ty se pochopitelně po zvýšení sumy o dlužní peníze rovněž zvětšily. Namísto 630 zl. z původně dohodnuté úročené částky 42 000 zl. město při druhé splátce zaplatilo 983 zl. z kapitálu 65 533 zl. 20 kr.[271] Protože však nevíme přesně, jak mělo být dlužných 23 533 zl. 20 kr. uhrazeno, můžeme si jen představovat možná řešení. Zatímco při pravidelném splácení dohodnuté částky 42 000 zl. po 1 250 zl. čtvrtletně by byla vyrovnána celá suma ve 34 splátkách (tj. za 8,5 roku) a vydáno by bylo na úrocích 10 901 zl. 15 kr., u faktické částky 65 533 zl. 20 kr. by splácení stejným způsobem vydalo na 53 jednotlivých výplat (13 a čtvrt roku) s celkovým úrokem 26 261 zl. 30 kr.[272]

Výše uvedený nástin je opět jen hypotézou bez opory. Jisti si můžeme být třetí úhradou za poslední kvartál r. 1662, ačkoli nemáme dochovaný příslušný finanční příkaz.[273] K zásadní úpravě splátkového kalendáře, o níž se dovídáme z odkazu v pozdějších zápisech, došlo následujícího r. 1663. Ve shodě s předběžným vyrovnáním z r. 1662 císař na žádost staroměstských vydal dne 6. března 1663 reskript, v němž z důvodu nákladné koupě libeňského jmění povolil pražské obci dvojnásobné odvody graciálních peněz. Aby mohlo Staré Město prodejci odvádět vyšší čtvrtletní splátky (2 500 zl. namísto 1 250 zl.), měla se za tímto účelem navýšit subvence z 5 000 zl. ročně na 10 000 zl. Šlo pouze o dočasnou záležitost, protože povolení bylo terminované na čtyři roky.[274]

Nové podmínky dobře reflektují finanční příkazy v letech 1663 – 1666. Přesně podle ustanovení se vyplácely dvojnásobné částky z kapitálu, což výrazně zkrátilo dobu

---

[270] Nové pojištění pohledávek kláštera sv. Tomáše a páterů jezuitského profesního domu na Menším Městě pražském vydala městská rada 1. července 1662, viz AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 142/4, opis AMP, Sbírka rukopisů, sign. 53, Libeňská kniha z let 1662 – 1691, fol. 4r-5v. Uvádí se tam splácení dluhů v rámci čtvrtletních splátek zbylé kupní sumy.

[271] Usuzuji tak ze smluvních ujednání, kde se o úročení první z polovin (40 000 zl.) nic nepíše. Citace smlouvy viz pozn. 260.

[272] Splácení libeňského panství by se protáhlo o téměř pět let a Staré Město pražské by při něm přišlo o 15 360 zl. 15 kr. z výnosů nově nabytého majetku.

[273] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 5r uvádí příkaz ze dne 17. ledna 1663 k vyplacení úroků. O zaplacení kapitálu není v knize zmínka, přesto k úhradě došlo, jak dokládá obligace z 13.1.1663, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 53, fol. 80r-80v. Postrádaný příkaz je jediný, který k záležitosti koupě libeňského panství chybí.

[274] Reskript je zaznamenán po stranách opisu jiného dekretu z r. 1649, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 328, Kniha památná (1645 – 1673), fol. 123v-124r.

úhrady celého panství a tím pádem se snížil i objem odvedených úroků. Podstatným způsobem v tomto období poklesla trhová suma o 40 000 zl.[275]

Po vypršení císařem povolené lhůty se kvartální výplaty vrátily na původní hodnotu, jak bylo stanoveno ve smlouvě z r. 1662. Tento stav však netrval dlouho a již od r. 1669 se opět přikazuje správci obecních register odvádět splátky po 2 500 zl., aniž bychom se třeba jen zmínkou dovídali, proč se tak stalo. Nejen v knihách finančních příkazů, ale ani v dalších pramenech nenacházíme totiž odkaz na příslušný předpis, jenž splátkový kalendář opět změnil.[276] Víme jen, že v nezměněné podobě byl takto uhrazen zbytek sjednané částky. Přestože poslední peníze z městské kasy putovaly do rukou Hertvíka z Nostic až 9. září 1670, už 28. srpna byla provedená koupě právně ukončena vydáním hlavní kvitance.[277]

Uskutečněný obchod si z pohledu finančního plnění zaslouží krátké shrnutí. Vedle hotových peněz, jenž byly vydány těsně po uzavření smlouvy (17 066 zl. 40 kr.), město odvedlo v letech 1662 – 1670 celkově 80 958 zl. 5 kr. v 32 řádných splátkách. Zaplacena byla nejen kupní suma 82 000 zl., ale i příslušné úroky v hodnotě 15 424 zl. 45 kr. přičemž je uhradili zejm. libeňští správci (zapravili 97% všech úroků), zatímco šestipáni jen první 3%. Tento staroměstský hospodářský úřad zaplatil navíc jen dohodnutý poplatek za uzavření smlouvy 600 zl. Podle smlouvy a konečné kvitance bylo mimo hlavní kupní cenu odvedeno Nosticovi ještě 1 000 zl. v jedné mimořádné roční splátce a 12 000 cihel.[278]

---

[275] Hlavní výhoda pro plátce nespočívala ani tak ve snížení úrokových částek v letech 1663 – 1667 jako zejm. ve snížení kapitálu, ze kterého se úroky odváděly. Během zmíněných čtyřech let při splácení 2 500 zl. čtvrtletně bylo na úrocích uhrazeno jen o 2 250 zl. méně než by bylo v případě úhrady poloviční splátky 1 250 zl. Ovšem tím, že se zintenzivnilo splácení, mělo město na samotném konci r. 1666 zůstatek z kupní sumy už jen 23 033 zl. 40 kr. Úroky, odváděné z této částky v příštích letech, se rapidně snižovaly oproti původnímu předpokladu, v němž by město na konci čtyřletého období dlužilo a dále postupně úročilo ještě celých 43 033 zl. 20 kr.

[276] Pokud se v zápisech příkazů žádný dokument neuvádí a neobjevuje se ani v Libeňské knize z let 1662 – 1691, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 53, pak je možné, že ani žádný nikdy neexistoval. Šlo nejspíš o marginálii, která se nedotýkala čerpání císařských prostředků, a tak na navýšení splátek nebylo císařské povolení nutné. Lze se oprávněně domnívat, že se kvartální částky nad rámec 1 250 zl. (z peněz darovaných panovníkem) momentáně hradily z obecních prostředků, i když se pak vyúčtovaly jako výdaje z darovaných prostředků. Město si takto způsobený deficit obecních peněz dorovnalo v pozdějších letech dalšími příjmy z české komory. O tom podrobně v kapitole Tzv. graciální peníze.

[277] Poslední příkaz viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 88r; kvitance viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 53, Kniha libeňská 1662 – 1691, fol. 88r-90r.

[278] Smlouva a kvitance citovány v pozn. 260 a 277. V případě oněch 1 000 zl. šlo o částku na vyrovnání starých dluhů. Naneštěstí není tato splátka v knihách finančních příkazů dokumentována a jak vyplývá z analýzy tzv. gracálních prostředků, musela být narozdíl od ostatních splátek hrazena z vlastních přjmů obce (o možných věřitelích pohledávky spekuluji v kapitole o přesunech peněz). Dochován je však pokyn správci obecní kasy ke koupi 12 000 cihel, vydaný 6. června 1670. O vlastní dodání se měli tentýž den postarat mostečtí úředníci, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 80r-80v. Tyto dva příkazy jsou poslední z uvedených 67 k záležitosti libeňské koupě.

Celkové finanční vydání za libeňské panství se nakonec vyšplhalo na 99 024 zl. 45 kr.[279] Přehledný rozpis splátek uvádím v příloze 2.

Rychlost, s jakou Staré Město pražské uhradilo největší pobělohorský závazek, je jistě obdivuhodná. Tím, že byly na bezmála stotisícovou investici použity výhradně prostředky z vnějších zdrojů, jejichž stálý příjem byl na dlouhou dobu zajištěn, nemuselo město se splácením pospíchat. Přesto navýšené odvody císařských peněz evidentně svědčí o záměru radních se co nejrychleji vyrovnat s prodejcem, a brzy se tak těšit z celých výnosů nově pořízeného panství.[280] Navíc časné splacení majetku přineslo v důsledku ještě jeden ekonomický prospěch v podstatném snížení celkových úroků.[281]

Zajímavé by bylo ještě vyčíslit, jaký mělo město hospodářský profit z vlastnictví libeňského zboží. i když známe výnosy z vrchnostenského hospodaření až z 2. třetiny 18. století, můžeme vzhledem ke skladbě příjmů předpokládat podobně pozitivní bilanci i pro období starší. Čistý výnos z libeňského panství se totiž i v dobách nadměrných výdajů v polovině 30. let 18. století pohyboval kolem 3 300 zl., nemluvě už o 50. letech, kdy se příjmy z dominia do obecní pokladny stabilizovaly přibližně na 10 000 zl.[282]

Tato kapitola by se klidně mohla jmenovat „Splátky libeňského panství“, kdyby se v závěru třetí knihy finančních příkazů neobjevovaly čtyři pokyny ke koupi pozemků, z nichž tři ležely poblíž branického dvora. Podle výše splátek lze soudit, že tam Staroměstští jen nepatrně rozšiřovali své polnosti.[283] Za 950 zl. odkoupili 17. listopadu 1676 pole od měšťanky Nového Města pražského Kateřiny Kratochvílové a stejně získali

---

[279] O veškerých nákladech referoval již J. KUDĚLA, *Obnova*, s. 31, pozn. 29. Upozorňuji, že do celkové částky není zahrnuta hodnota 12 000 cihel, neboť nejsme o jejich přesné ceně zpraveni (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1648, Registra počtů záduší P. Marie před Týnem z let 1679 – 1687 uvádí na fol. 179, že v pol. 80. let 17. stol. se 1 000 cihel počítalo za 5 zl., tj. při 12 000 cihlách 60 zl.). Nepřičítám rovněž drobné správní poplatky za potvrzení a zaknihování kontraktu do desk zemských. Posledně zmíněné výdaje spojené s koupí sice patří do celkových nákladů, účetně však spadají do jiné kolonky výdajů než jsou investice do pozemkového majetku. Zmiňuji se však o nich v kapitole o správních poplatcích.

[280] Je s podivem, že badatelé, kteří doposud popisovali splátkový kalendář panství, uváděli čtvrtletní splátky pouze v základní hodnotě 1 250 zl. a dále se nepozastavili nad skutečností, jak mohlo Staré Město pražské splatit 82 000 zl. během osmi let, aniž by nezvýšilo roční výplaty z 5 000 zl. na 10 000 zl. Srov. J. KUDĚLA, *Obnova*, s. 31, pozn. 29; M. ĎURČANSKÝ, *Kulturní investice*, s. 125.

[281] Připomínám, že úroky se odváděly právě z libeňských výnosů.

[282] Podle výpočtu podílu libeňských důchodů na městských výdajích se zdá, že výnosy z panství byly vyšší jak 2 000 zl. ročně, viz závěr kapitoly o přesunech finančních prostředků. Pokud jde o poč. 18. stol., nejvíce se na celkových příjmech podílely výnosy z pivovaru (přes 40%), dvorů (30 %), z ovčínů, vinic a pronájmu dalších podniků (téměř 18%) a až v poslední řadě platy poddaných (přes 2%). Hospodaření libeňského panství se podrobně věnuje nevydaná diplomová práce F. PADRTY, *Libeňské panství v letech 1662 – 1756*. Úhrny důchodů uvádí autor studie na s. 72.

[283] Staré Město získalo obecní dvůr v Braníku již za husitské revoluce. Po jeho ztrátě během císařských konfiskací v r. 1547 byl pozemek znovu postupně vykupován v letech 1549 – 1593 až do r. 1620, kdy jej město muselo opět odevzdat panovníkovi. Trvale vlastnili Pražané část branického zboží od r. 1628. Více o tom Josef TEIGE, O *statcích obcí pražských v l. 1420 – 1546*, SPDHMP 3, 1922, s. 131-132; František HOLEC, *Branické vápencové lomy*, ČSPS 69, 1961, č. 4, s. 204; referují Josef JANÁČEK a kol., *Dějiny Prahy*, Praha 1964, s. 741 (autoři textu František HOLEC, Miloslav MIKOTA); J. KUDĚLA, *Obnova*, s. 27.

i dalších šest „kusů“ polí od karmelitánů u kostela sv. Havla na Starém Městě. Dne 15. prosince 1677 za ně zaplatili 140 zl. 54 kr.[284] Domnívám se, že v prvním případě mohlo jít o středně velké polnosti, zatímco u druhého nákupu se o větší investici hovořit nedá. Šlo o poměrně zanedbatelný výdaj. Do třetice „*za odprodaných k této obci dvouch viniček, jedné Czyhelky a druhé Komutowky řečených, též kus pole při nich se vynacházejícího, se vším příslušenstvím*“[285] zaplatilo město 550 zl. Jiřímu Karlovi Eimerovi z Valtířova, hejtmanovi hlubockého panství.[286]

Na závěr lze konstatovat, že v letech 1656 – 1677 nebyl realizován žádný velký nákup pozemkového majetku, který by Staré Město pražské hradilo z vlastních prostředků. Po zisku libeňského panství byly nejspíš potřeby obce v této oblasti dostatečně uspokojeny, a proto se další nevelké nákupy objevují jen v malé míře.

---

[284] Třetí zápis zachycuje přesun prostředků z pokladny šestipanského úřadu správci obecních register za účelem koupě prvně jmenovaných pozemků, viz příkazy v AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 271v, 272r, 279v. Originál kontraktu z 6. prosince 1677 v AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 171.

[285] Příkaz ze dne 23. září 1676, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 269r. Referuje o tom i přiznání prodejce z 23. prosince 1676 (AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 168) a výtah z účtu šestipanského úřadu z r. 1739 (AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 361/1). Vinice Komotovka se nacházela za Horskou (někdy Novou) bránou, na dnešním katastru Žižkova ve výseči ulic Seifertova a Příběnická – Řehořova, viz Barbora LAŠŤOVKOVÁ – Jiří KOŤÁTKO, *Pražské usedlosti*, Praha 2001, s. 152. O Cihelce se autoři nezmiňují, není zachycena ani v soupisu usedlostí na území „Viničných hor“ r. 1843, viz Julius JANEČEK, *Město Královské Vinohrady*, Královské Vinohrady 1895, s. 10-11. Dle popisu z přiznání z r. 1676 se Cihelkou již od starodávna nazývá viničný grunt za Horskou bránou, kde býval kamenný lom. Také ve zprávě z 9. října 1671 v památné knize z let 1645 – 1673 (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 328) se na fol. 350r zmiňuje, že Cihelka Luragovic je pustá vinice (za Horskou bránou). Vinici s tímto názvem však nezachycuje František VACEK V *Dějinách vinic na území nynějších Král. Vinohradů od počátku XV. století do r. 1526*, SPDHMP 8, Praha 1938, s. 79-227, ani v svém nevydaném rukopisu *Dějiny vinic na území nynějších Král. Vinohradů od počátku XV. století do r. 1526* (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 5898). Rovněž chybí v přehledové studii Boženy PAVELKOVÉ-HOŠŤÁLKOVÉ, *Zahrady, vinice, rybníky v době Karla IV.*, Staletá Praha 9, 1979, s. 174-187, zejm. 184-187 a nenalezneme ji ani na indikačních skicách stabilního katastru, viz Barbora LAŠŤOVKOVÁ – Marek LAŠŤOVKA, *Plán Prahy podle indikačních skic stabilního katastru (1840 – 1842)*, Praha 2005.

[286] Podle etymologie se domnívám, že spíše než o panství v blízkých Hlubočepích půjde o švarcenberské dominium v Hluboké nad Vltavou.

Stavební výdaje

Bezprostředně po uzavření vestfálského míru přistoupilo Staré Město pražské k obnově válkou poničeného obecního majetku. Protože radní usilovali o upevnění obrany města a nastolení jeho řádné správy a hospodářské stability, začaly se v následujícím období přednostně opravovat hradby, městské podniky a další významná stavení – vše pro rychlé zajištění „základních životních funkcí obce“.[287]

Tuto stavební činnost nám od 2. poloviny 50. let 17. století dokumentují knihy finančních příkazů. Objevují se v nich nejrůznější vydání určená nejen k výstavbě veřejných sítí a obnově městských staveb, ale i mnohá, směřující k opravám majetku duchovních korporací, záduší a ojediněle i několika soukromníků. Z toho vyplývá, že stavebními výdaji rozumím obecně jakékoli vyplacení peněz, které byly poskytnuty za účelem výstavby či rekonstrukce nemovitostí či drobných staveb[288], včetně zřízení stavebních rozvodů a oprav nepřenosného mobiliáře. Do skupiny plateb pojímám všechna vyjmenovaná vydání bez ohledu na vlastnický vztah města k dané stavbě či zařízení. Ač je to neobvyklé, činím tak záměrně, abych šíře postihl účel městských prostředků, konkrétně jejich další osud u příjemce, pokud je vůbec z pramenů znám. Podle obecných zvyklostí v dalším popisu rozdělím výdaje na městský majetek (tedy stavební investice v užším slova smyslu) od plateb ostatním příjemcům.[289] Pro období let 1656 – 1677 máme k dispozici 82 zaknihovaných příkazů.[290]

---

[287] Soudím tak z popisu poválečných investic, viz Josef TEIGE, O *účasti měst Pražských při stavbě městských hradeb v XVII. a XVIII. stol.*, Almanach královského hlavního města Prahy 1, 1898, s. 229-233; Václav ŽÁČEK, *Válečné škody Starého města Pražského na obecním majetku r. 1648*, ČČM 111, 1937, s. 282-283; V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s 414.

[288] Drobnou stavbou myslím např. kašnu, jež nelze označit za nemovitost.

[289] Stavebními výdaji města se všeobecně míní náklady na údržbu a rozvoj pouze obecního jmění, nikoli majetku jiných institucí či osob. Tato nepsaná definice vychází z původního rozdělení v účetních knihách ještě před byrokratizací městské správy v 18. stol. Srov. např. D. KREIL, *Zusammensetzung und Entwicklung*, s. 85-86; Reinhard HILDEBRANDT, *Zur Frage der reichsstädtischen Finanzen und Hauspolitik seit dem Westfälischen Frieden*, in: Städtisches Haushalts- und Rechnungswesen. 12. Arbeitstagung in Überlingen, (9. – 11. November 1973, hrsg. von Erich MASCHKE u. Jürgen SYDOW, Sigmaringen 1977 (= Stadt in der Geschichte, Bd. 2), s. 95; Arthur VETTORI, *Finanzhaushalt und Wirtschaftsverwaltung Basels (1689 – 1798). Wirtschafts- und Lebensverhältnisse einer Gesellschaft zwischen Tradition und Umbruch*, Basel – Frankfurt am Main 1984 (= Basler Beiträge zur Geschichtswissenschaft, Bd. 149), s. 44; Bernd FUHRMANN, *Der Haushalt der Stadt Marburg in Spätmittelalter und früher Neuzeit (1451/52 – 1622)*, St. Katharinen 1996 (= Sachüberlieferung und Geschichte, Bd. 19), s. 54.

[290] Stavebními výdaji se na základě knih finančních příkazů zabýval M. ĎURČANSKÝ, a to v rámci sledování kulturních výdajů staroměstské obce, viz *Kulturní investice*, s. 131-134, 138 (příl. 3).

O rozsahu poškozeného obecního majetku po třicetileté válce se dovídáme z autentické zprávy k r. 1648.[291] Na obranu před švédským útokem nechali staroměstští pobořit mnoho domů na Poříčí a Špitálsku, aby je nemohl nepřítel využít k úkrytu. Zcela byly zničeny mlýny Na kameni či Kamenské (od 16. století zvané Šaškovské) a dvě nedaleké papírny. Nutné zásahy se nevyhnuly ani kostelíku Obrácení sv. Pavla a budově přilehlého špitálu včetně okolních stavení. Jen tyto škody, jež si vlastně obec způsobila sama v rámci příprav na obranu před vojenským vpádem, dosáhly téměř 90 000 zl. Během bojů pak cizí armáda vydrancovala branický, olšanský a strašnický dvůr, střelbou poškodila obecní vodárnu, mosteckou věž a Helmovské mlýny a další škody způsobila na Sovových mlýnech a několika obecních domech a zahradách. Celková škoda byla odhadnuta na 113 142 zl. 38 kr.[292]

Vzhledem k tomu, že se v literatuře alespoň stručně uvádí postup rekonstrukčních prací a nákladů na ně během prvních 12 let obnovy, můžeme jednotlivé zmínky porovnat s údaji v radních knihách finančních příkazů.[293] Jednou z raných doložených investicí byla oprava staroměstského orloje. Od září do prosince r. 1659 ji prováděl hodinář Jiří Miller spolu s malířem Ondřejem Petrem a za svou práci dostali zaplaceno 260 zl. přímo od správce městských peněz. Koncem roku se však uvádí ještě jeden příkaz určený správci k uvolnění částky 624 zl. 10 kr. úřadu šestipanskému. Ten z ní má vyplatit nejen výše zmíněné řemeslníky, ale ještě další, kteří se na reparaci podíleli.[294] Stejnou částku 624 zl.

---

[291] Zprávu o „*Poznamenání škod na gruntech k obci Starého města Pražského vlastně přináležejících...*“, uloženou v Národním archivu, Nová manipulace, sign. P 1/10/1 edičně zpřístupnil V. ŽÁČEK, viz *Válečné škody*, s. 283-284.

[292] Podrobně V. ŽÁČEK, *Válečné škody*, s. 280-284; stručně pak referuje J. JANÁČEK a kol., *Dějiny Prahy*, s. 367 (autorkou textu Marie PAVLÍKOVÁ). Podrobně popisuje škody před Poříčskou branou František KNEIDL, *Špitálsko za branou poříčskou od dávných časů do založení Karlína*, Praha 1923, s. 206-215, 235, na s. 121-160 uvádí rozsah obecního majetku na Špitálsku. O neutěšeném stavu olšanského a strašnického dvora již v r. 1620 informuje T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací. Část druhá*, s. 948.

[293] Na rekonstrukce byly použity tzv. graciální peníze (o nich viz samostatná kapitola), srov. V. ŽÁČEK, *Válečné škody*, s. 282-283, který čerpá z výkazu k r. 1660 (uložen v NA, NM, sign. P 1/10/1); V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 414, pozn. 160.

[294] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 104r, 104v, 106r, 108r, 109v, 111r. Stručně se o opravě zmiňuje Zdeněk HOJDA, *Kulturní investice staroměstských měšťanů v letech 1627 – 1740. Příspěvek k dějinám kultury barokní Prahy II.*, PSH 27, 1994, s. 50, který nepřesně uvádí vročení renovace. Podrobněji M. ĎURČANSKÝ, *Kulturní investice*, s. 133. Na s. 139 uvádí in extenso příkaz správci obecních register k odvedení 624 zl. 10 kr. úřadu šestipanskému na opravu staroměstského orloje. Další literatura uvádí jen dataci stavebních úprav r. 1659, aniž by se zmiňovala o rozsahu provedených prací, viz Josef TEIGE – Josef HERAIN, *Staroměstský rynk v Praze. Díl 1.*, Praha 1908, s. 21; Václav ROSICKÝ, *Staroměstský orloj v Praze. Dějiny orloje, astronomický úvod, popis strany zevní i vnitřního ústrojí, jakož i výklad, co a jak orloj ukazuje*, Praha 1923, s. 26; Stanislav MICHAL, *Hodinářství a hodináři v českých zemích*, Praha 2002, s. 68-70. O snešení orloje a jeho opravě stejně jako o spravení radniční věžičky referuje stručně zpráva z 5. prosince 1659 viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 328, Kniha památná (1645 – 1673), fol. 170r. Z ní vycházel při popisu oprav Václav VOJTÍŠEK, *Radnice staroměstská v Praze. O jejím významu a památkách*, Praha 1923, s. 134; Zdeněk HORSKÝ, *Pražský orloj*, Praha 1988, s. 76, 106-108.

10 kr. ovšem bez 260 zl. uvádí i zpráva v místodržitelské kanceláři.[295] Již o dva roky dříve město vyplatilo 36 zl. 30 kr. na vymalování nových erbů na radnici.[296]

Na obnovu Helmovských mlýnů měli pražští radní v letech 1649 – 1660 vynaložit 7 300 zl., my se však dovídáme pouze o 2 platbách z 3. července 1656 a 15. března 1657. Dvakrát po 500 zl. měl obecní hospodář přispět na účet šestipánů. Z těchto a nejspíše i dalších prostředků z předešlých let měly být provedeny nejnutnější opravy mlýnů, jež by zajistily stavbu proti dalšímu poškození způsobenému provozem.[297] Mimo časový záběr zprávy o postupných pracích stojí rekonstrukce přilehlého malého jezu, na niž si město v srpnu r. 1673 vypůjčilo od novoměstského radního Jiřího Hermana z Hermansfeldu 300 zl. V průběhu následujících třech měsíců splatilo ve třech splátkách dlužnou sumu opět prostřednictvím šestipanského úřadu.[298]

Podobně se uvádějí stavební výdaje 228 zl. 33 kr. při strašnickém dvoře, k nimž opět nemáme zachované příkazy. Šlo o relativně nízké náklady, jenž nemohly umožnit dokončení nutných oprav,[299] a proto jsme o další stavební činnosti zpraveni z pozdější doby. Rozsáhlejší práce na obnovu strašnického popluží se rozběhly až koncem r. 1670 a trvaly do poloviny r. 1674. V průběhu 3,5 let bylo prostřednictvím 17 finančních příkazů vydáno 6 700 zl.[300] Do r. 1672 se městské prostředky na tento účel odváděly

[295] Viz pozn. 291. Tento výdaj není v poválečné zprávě uveden proto, že nebyl vyplacen z graciálních peněz. Srov. v příslušné kapitole.

[296] Příkaz ze dne 6. srpna 1657, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 48r. Uvádí to i Z. HOJDA, *Kulturní investice*, s. 50 a M. ĎURČANSKÝ, *Kulturní investice*, s. 133. Naopak o ničem takovém se nezmiňuje Rostislav NOVÝ, *Nejstarší heraldické památky Staroměstské radnice v Praze*, PSH 22, 1989, s. 33-64.

[297] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 3.

[298] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 196v, 198v, 210r. Srov. i zařazení půjčky mezi městské dluhy, viz příloha 1. O dějinách pražských mlýnů Jiří SOUKUP, *Pražské jezy, mlýny, vodárny a nábřeží*, Praha 1905; nejnověji Josef KLEMPERA, *Vodní mlýny v Čechách 3. Praha a okolí*, Praha 2001; Milena BORSKÁ-URBÁNKOVÁ, *Pražské mlýny a mlynáři koncem 17. a v 18. století. 1. část*, PSH 32, 2003, s. 65-104; *2. část*, PSH 33, 2004, s. 181-252. K některým stavbám kolem řeky stručně Jaromír ČELAKOVSKÝ, *Právo obce pražské k řece Vltavě*, Praha 1882, s. 35-36; Zdeněk WIRTH, *Zmizelá Praha 5. Opevnění Prahy – Vltava v Praze – Ztráty na památkách Prahy 1939 – 1948*, Praha 1948, s. 41-83 (= Umělecké památky, 2. řada, sv. 16); konkrétně pak k jezům nejlépe František MALÝ, *Pražské jezy v historii vývoje hlavního města*, PP 26, 1966, č. 3, s. 80-88. Uvedené opravy staveb se v těchto studiích neobjevují.

[299] Šestipanští úředníci odhadli v r. 1648 škodu na strašnickém dvoře na 3 135 zl., viz pozn. 291.

[300] R. 1670 vydáno 900 zl., r. 1671 – 900 zl., r. 1672 – 2 800 zl., r. 1673 – 1 100 zl. a r. 1674 – 1 000 zl. Viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, 99r, 120v, 121v, 123r, 160v, 159v, 157v, 153r, 135r, 163r, 140v, 139v, 200v, 179r, 189v, 192v, 233v. K dějinám strašnického dvora neexistuje žádná studie, v níž bychom se podrobně dočetli o poválečném vývoji místní usedlosti. Nedokonalé je v tomto směru sepsání od Jana Šlechty Křivoklátského z r. 1896 s názvem Dějepis obce Staré a Nové Strašnice, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 4925; Františka HOLCE, *Kronika královské Prahy a obcí sousedních. Díl 4., Připojené obce a zaniklé osady*, Praha 1996, s. 154-155 i Karel VÝRUT, *Kapitoly z pražské historie*, Praha 2001, s. 128-133, 137-138.

k šestipanského úřadu, ale po připojení strašnického jmění k libeňskému panství na jaře r. 1673, se tyto finanční záležitosti přenesly na libeňského správce.[301]

Více výdajů na opravy obecního majetku do konce r. 1660 radní knihy nezaznamenávají. Musíme se spokojit jen se suchým konstatování, že kromě výše popsaných investic město vynaložilo další nemalé částky na rekonstrukce mostu, přilehlé věže a mlýnů, vodárny, přívozu, újezdské celnice, branického dvora a jiných stavení. Podle hlášení šlo o celkové výdaje v hodnotě 16 515 zl. a staroměstská obec je všechny uhradila z císařovi dotace. V podstatě jen díky této podpoře se mohla do větších oprav pustit.[302]

Mezi obecní majetek můžeme počítat i část opevnění, obklopující pražská města. Hradební zdi a dvě brány v oblasti Poříčí spravovalo Staré Město pražské od vzniku vnějšího opevnění, přestože obec k hradbám bezprostředně nepřiléhala.[303] Gotická fortifikace ještě z dob Karla IV. se nacházela již před začátkem třicetileté války neutěšeném stavu, proto není divu, že po čerstvých zkušenostech s obranou před vojenskými vpády přistoupila pražská města od poloviny 17. století k jejich rozsáhlé přestavbě.[304] Staré Město začalo s opravou hradeb v oblasti zbořené Poříčské brány nejpozději od r. 1658, někdy v 90. letech se pak přistoupilo k výstavbě nové brány.[305] V r. 1663 uvolnili radní staroměstské obce prokazatelně jen 100 zl. z berních přebytků,[306] zatímco o dalších vydáních (např. na dokončení oprav Horské brány r. 1666) nejsme z pramenů informováni. Je to jednoznačně způsobené tím, že rozsáhlé stavení úpravy

---

[301] Kromě strašnického dvora byl r. 1673 správně připojen i dvůr branický, olšanský a ves Záluží, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 53, Kniha libeňská (1662 - 1691), fol. 109r-121r; v literatuře J. KUDĚLA, *Obnova*, s. 32.

[302] Viz pozn. 293.

[303] Dáno privilegiem Karla IV. ze dne 3. dubna 1347, viz *CIM 1*, č. 48, s. 72-76. Starému Městu patřily brány Poříčská (Špitálská) a Horská. Upozorňuje na to J. TEIGE, O *účasti měst*, s. 212-214, krátce i F. KNEIDL, *Špitálsko*, s. 160 a *Osm století pražské samosprávy. Výstava o vývoji pražské městské správy od 13. století do roku 2000, Clam-Gallasův palác 4. května – 6. července 2000*, (red.) Václav LEDVINKA – Jaroslava MENDELOVÁ – Hana SVATOŠOVÁ – Marek LAŠŤOVKA, Praha 2000, s. 38 (autorkou textu Silvia PAVLICOVÁ).

[304] K dějinám pražského opevnění J. TEIGE, O *účasti měst*, s. 210-262; Václav VOJTÍŠEK, K *stavbě hradeb pražských v 2. polovině století 17.*, PAM 28, 1916, č. 1, s. 58-64; č. 2, 91-92 (týká se jen malostranského opevnění); F. KNEIDL, *Špitálsko*, s. 218-220, Z. WIRTH, *Zmizelá Praha 5*, s. 5-38; J. JANÁČEK a kol., *Dějiny Prahy*, s. 377-379 (autorkou textu M. PAVLÍKOVÁ); Eva JANSKÁ, K *výzkumu pražského opevnění*, Staletá Praha 6, 1973, s. 46-60; TÁŽ, K *pražským hradbám Karla IV.*, Staletá Praha 9, 1979, s. 67-78; Andrej ROMAŇÁK, *Příspěvek k dějinám pražské fortifikace*, DP 6/1, 1986, s. 201-237; TÝŽ, *Praha jako pevnost*, Staletá Praha 19, 1989, s. 159-176; Pavel VLČEK, *Carlo Lurago a vojenské stavby 17. století v Praze*, Staletá Praha 17, 1987, s. 121-145; Pavel BĚLINA a kol., *Dějiny Prahy 1., Od nejstarších dob do sloučení pražských měst (1784)*, Praha – Litomyšl 1997, s. 395-400 (autorem textu Josef MIKULEC); Jaroslava MENDELOVÁ – Pavla STÁTNÍKOVÁ a kol.: *Nové Město pražské 1348 – 1784*, Praha 1998, s. 107-114; Václav LEDVINKA – Jiří PEŠEK, *Praha*, Praha 2000, s. 346-347; *Osm století pražské samosprávy*, s. 35-39 (autorkou textu S. PAVLICOVÁ).

[305] Počátek výstavby obnovené Poříčské brány, tradičně uváděný k r. 1663 (srov. J. TEIGE, O *účasti měst*, s. 233; F. KNEIDL, *Špitálsko*, s. 227), se nověji klade až do posledního desetiletí 17. stol. Viz P. VLČEK, *Carlo Lurago*, s. 136; J. MENDELOVÁ – P. STÁTNÍKOVÁ a kol., *Nové Město pražské*, s. 113.

[306] Finanční příkaz z dne 16. října 1663, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 35r.

hradeb se ve velké míře hradily nikoli z vlastních prostředků města, ale z výnosů nápojové daně, přiřknuté pražským městům zemským sněmem.[307]

Z knih finančních příkazů vyčteme, že město investovalo větší množství peněz do opravy a rozvoje infrastruktury. Představitelé obce nechali r. 1661 k městské vodárně přihotovit „*kliku*“, což byla pohyblivá část čerpacího stroje, umístěného v přízemí vodárny. Jak se správně domníval M. Ďurčanský, zařízení bylo nezbytné pro funkčnost vodárny.[308] Ve dvou příkazech se slévači Mikulášovi Lvovi vyplácí suma 1 211 zl.[309] Dne 6. září 1675 bylo témuž mistrovi uhrazeno odlití „*metalového střevíce*“. Vzhledem k ceně 875 zl. šlo opět o podstatnou součást vodárenského zařízení v podobě vodní nádrže v nejvyšší části věže.[310] O kulturní investici se mluví v případě postavení kašny na Malém rynečku v létě r. 1675. Poznámka v pramenech o vyplacení peněz „*na kašnu... v nově vyzdviženou*“ nás upozorňuje na to, že nešlo o známý rezervoár vody s renesanční mříží, který dodnes stojí uprostřed náměstí. Ten totiž vznikl již po polovině 16. století, čemuž napovídá i umělecké provedení. Nová kašna měla mít raně barokní podobu a veškeré práce na ní stály 783 zl.[311]

Obecním majetkem se stal i kříž nad branickou skálou, na jehož postavení město uvolnilo 25 zl. z berních peněz. Měl sloužit veřejné pobožnosti, jak praví finanční příkaz

---

[307] O finančním zajištění stavby hovoří A. ROMAŇÁK, *Příspěvek k dějinám pražské fortifikace*, s. 203-204; TÝŽ, *Praha jako pevnost*, s. 160; P. VLČEK, *Carlo Lurago*, s. 123, 127, 142-143. Stručně i J. MENDELOVÁ – P. STÁTNÍKOVÁ a kol., *Nové Město pražské*, s. 109-110; P. BĚLINA a kol., *Dějiny Prahy 1.*, s. 395 (autorem textu J. MIKULEC); V. LEDVINKA – J. PEŠEK, *Praha*, s. 346.

[308] M. ĎURČANSKÝ, *Kulturní investice*, s. 132-133. Popis zařízení podává Jaroslav JÁSEK, *Klenot města. Historický vývoj pražského vodárenství*, Praha 1997, s. 33. Ke staroměstské vodárně mimo uvedenou práci J. Jáska ještě starší studie J. ČELAKOVSKÉHO, *Právo obce*, s. 25-27; J. SOUKUPA, *Pražské jezy*, s. 15-19; Stanislav BREGANT, *Staroměstský vodovod*, Pražský sborník vlastivědný, 1963, s. 16-25. Stručně referováno *Osm století pražské samosprávy*, s. 45-46 (autorkou textu Zlata BRÁTKOVÁ); Antonín EDERER – Jan UXA, *Pražské kašny a fontány*, Praha 2004, s. 30-31.

[309] Větší částku 1 000 zl. vydal městský hospodář 31. března 1661, zbytek dodali úředníci mostu pražského 19. května 1662, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 154r, 204r. Smlouva o vykonání a zaplacení práce je zachycena v staroměstské knize obligací, kde se zmiňuje ještě vyplacení 3 zl. na „*Trinkgeld*“, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 57, fol. 23v.

[310] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 252v. Střevíc s nádrží identifikuje J. JÁSEK, *Klenot města*, s. 33.

[311] Zaplatili je úředníci mostečtí a šestipanští, jak o tom referují dva příkazy v AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 252r. Barokní kašna byla z Malého náměstí odstraněna nejspíš v 80. letech 19. stol. a přemístěna do Třebechovic pod Orebem, kde stojí dodnes. K tomuto závěru jsem dospěl po prostudování jednotlivých zpráv. Např. Václav Vilém ŠTECH – Zdeněk WIRTH – Václav VOJTÍŠEK, *Zmizelá Praha. 1. Staré a Nové Město s Podskalím*, Praha 1945 (= Umělecké památky, 2. řada, sv. 6) na s. 16 píšou jen, že kašna byla odstraněna kolem r. 1880. Na zadní straně nedatované fotografie kašny z kon. 19. stol. (AMP, Sbírka fotografií, sign. i 9000) je připsáno, že kašna stála na místě do 80. let předminulého stol. Tuto informaci však neuvádějí: A. EDERER – J. UXA, *Pražské kašny*; Pavel VLČEK a kol., *Umělecké památky Prahy. Staré Město, Josefov*, Praha 1996, s. 542; Zdenka FRÖHLICHOVÁ, *Kronika Rynečku na Starém Městě pražském*, Praha 1940 (zde je množství vyobrazení kašny zejm. z 18. stol.); František RUTH, *Kronika královské Prahy a obcí sousedních. Díl 2., Karlova třída – U Půjčovny*, 2. vyd., Praha 1995, s. 680. Jen Karel KUČA, *Atlas památek. Česká republika, 2. díl*, Praha 2002, u hesla Třebechovice pod Orebem popisuje, že místní raně barokní kašna, postavená r. 1675, byla přenesena z Prahy. Avšak jako náměstí, kde kašna původně stála, uvádí chybně Václavské nám. Po porovnání třebechovické kašny s dobovými vyobrazeními barokní kašny na Malém nám. usuzuji, že jde o jednu a tu samou památku.

z dne 23. června 1666.[312] Posledním zprávu o napravení městského jmění je vysprávka cesty mezi vinicemi nedaleko libeňského panství. V únoru r. 1666 se o ni měl postarat správce panství s podporou 15 zl. z městských peněz, které nejdřív putovaly od obecních důchodů do pokladny šestipanského úřadu a až po té k správci nově získaného zboží před městskými hradbami.[313]

Když shrneme stavební výdaje na údržbu obecního majetku podle 37 finančních příkazů radních v letech 1656 – 1677, dosáhneme částky 11 932 zl.

Přehled stavebních výdajů na obecní majetek podle knih finančních příkazů v letech 1656 – 1677

rok	částka	rok	částka
1656	500,00	1667	–
1657	536,50	1668	–
1658	–	1669	–
1659	884,17	1670	900,00
1660	–	1671	900,00
1661	1000,00	1672	2800,00
1662	214,00	1673	1400,00
1663	100,00	1674	1000,00
1664	–	1675	1657,76
1665	–	1676	–
1666	40,00	1677	–
		celkem	**11 932,43**

Z provedené analýzy využívání graciálních peněz ke stavebním účelům lze odvodit, že v předchozích letech 1649 – 1655 město investovalo přes 13 890 zl.[314]. Vezměme však v úvahu, že číslo zahrnuje vydání pocházející pouze z darovaných prostředků. Obec jistě využívala i vlastní finance ke stavebním investicím, ovšem v jakém rozsahu, nelze z městských pramenů říci.[315]

[312] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 142r.
[313] Příkaz s obsáhlou narací byl vydán 5. února 1666, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 129v-130r.
[314] Srov. kapitolu Tzv. graciální peníze a přílohu 5.
[315] Kromě příslušných finančních příkazů se mi podařilo nalézt pouze jeden list stručného vyúčtování nákladů na opravy obecních staveb. Účetní doklad je nedatovaný, ale po srovnání s popisem oprav ve výtahu z graciálních počtů k r. 1656 (viz AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 2416) se domnívám, že jde o stavební výdaje za r. 1650 a možná i rok předchozí. Celkové náklady tehdy dosáhly výše 4 587 zl. 9 kr. a týkaly se oprav soukenické valchy (90 zl. 52 kr.), pražského mostu (1 021 zl. 48 kr.), blíže neurčených mlýnů (166 zl. 29 kr.), vodárny (652 zl. 13 kr.), poustek (487 zl. 5 kr.), přívozu (152 zl. 19 kr.) a branického dvora (2 016 zl. 22 kr.). Viz AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 131/3.

Jinou skupinu vydání představují výlohy vyplývající z určité povinnosti města k příslušným institucím nebo korporacím (dnes bychom řekli právnickým osobám) a soukromníkům. Některé z nich měly v konečném důsledku ryze stavební charakter, přestože formálně se jednalo např. o obvyklé dlužní splátky věřiteli. Kromě dluhů tímto způsobem obec vyrovnávala další nároky, vyplývající ze specifického vztahu města a příjemce. V případě kostelních či špitálních záduší byl vztah definován již při samotném aktu jejich založení a radním z něj vyplýval závazek postarat se o potřebné hmotné zajištění.[316] Ale protože i tito příjemci měli za svým patronem (městem) různé pohledávky, je někdy obtížné rozlišit, pokud to pramen výslovně nezmiňuje, ve kterých případech se jedná o úhrady dluhů[317] a kdy jde o materiální podporu vyplývající z povinností zakladatele.

Zádušním úředníkům špitálu sv. Pavla za Poříčskou branou vyplatilo Staré Město pražské dne 10. června 1672 částku 100 zl. „*k vystavení lazaretu pro chudé a dokonale neduživé lidi*“. Peníze byly vydány na stavbu nové budovy špitálu v Celetné ulici, kam byl špitál přestěhován již v r. 1639 před možným nebezpečím vojenského útoku. Není to jediná zpráva o obnově zázemí pro tuto staroměstskou instituci. O několik let dříve (v letech 1663 – 1664) přispěla obec záduší dodáním stavebního materiálu z vlastní vápenice v hodnotě 168 zl. V těchto dvou příkazech město hradilo úrok z pohledávky jmenovaného špitálu.[318] Vročení příkazů tedy evidentně časově souvisí s obdobím let 1664 – 1673, kdy se v literatuře uvádí výstavba nové špitální budovy uvnitř Starého Města.[319]

---

[316] Blanka ZILYNSKÁ, *Záduší*, in: Facta probant homines. Sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové, (přip.) Ivan HLAVÁČEK – Jan HRDINA a spolupracovali Jan KAHUDA – Eva DOLEŽALOVÁ, Praha 1998, s. 535-537; starší výklady pojmu „záduší“ podává Václav VANĚČEK, *Základy právního postavení klášterů a klášterního velkostatku ve starém českém státě. Část první, Zakladatelská práva*, Praha 1933, s. 34-41, zejm. na s. 39 se zmiňuje o právech a povinnostech příslušných subjektů. Výhradně špitálním jměním se podrobně zabýval Bohuslav ROUČKA, *Špitály, jejich majetek, správa a postavení v daňovém systému českého feudalismu*, PHS 12, 1966, s. 41-91

[317] Srov. přílohu 1.

[318] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, 30v, 85v; sign. 1598, fol. 153v.

[319] O obnově špitálu F. KNEIDL nic neuvádí, píše jen o znovupostavení kostela sv. Pavla r. 1657 a později i hřbitova na Špitálském poli, viz *Špitálsko*, s. 233-235. Podle Rudolfa SECKÉHO nebyl po válce špitál na Poříčí obnoven, protože jeho jmění bylo již r. 1663 přivtěleno k nově založenému staroměstskému špitálu v Templu (v Celetné ul.), kde ve výše uvedeném období došlo k rozsáhlým stavebním úpravám, viz *Staropražské špitály*, Praha 1928, s. 27-28, 42-43. Přehledně shrnuje poválečné osudy staroměstského špitálu sv. Pavla K. J. ERBEN, *Die Primatoren*, s. 115-116; ještě lépe František EKERT, *Posvátná místa království hlavního města Prahy. Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů a jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v hlavním městě království Českého, díl 2.*, reprint z r. 1884, Praha 1996, s. 425-426, 512. Odkazy na prameny jsou uvedeny ve strších studiích, viz Karel ŠPAČEK, *Špitální kostel sv. Pavla obrácení na Špitálsku před Poříčskou branou. Historická paměť*, PAM 4, odd. 2., 1861, č. 3, s. 122-123; Jan NEDOMA, *Špitál sv. Pavla před Poříčskou branou (1504 – 1648)*, Druhá roční zpráva Obecní vyšší reální školy české v Karlíně za školní rok 1876, Praha b.d. [1876], s. 13-14, Václav VOJTÍŠEK, *Ze starých*

V r. 1665 vydala městská rada dva pokyny šestipanskému úřadu, aby úředníkům záduší o kostela P. Marie před Týnem vyplatil 317 zl. na opravu školy. Opět se v 2. příkazu uvádí, že částka se zároveň vydává na *„porážku zadržalých úroků“*.[320] Rovněž i následující výplaty týnskému záduší mají formu úrokových splátek. Dne 2. září 1669 šestipáni vyplatili 200 zl. *„na pomoc stavení choru“*, jenž můžeme ztotožnit s nově postavenou kruchtou r. 1670 od Giovanniho Domenica Orsiho. V časové následnosti bylo 17. října 1670 odvedeno dalších 800 zl. ke zhotovení nových varhan. Ty, jak se v literatuře uvádí, stavěl spolu se třemi pomocníky Jan Jindřich Mundt z Kolína nad Rýnem. R. 1673 byly varhany dokončeny.[321] Kromě oprav farní budovy, na něž město v pozdním létě r. 1673 vydalo 100 zl.,[322] se připomíná oprava věžiček a vyzdvižení dvou nových pozlacených bání. V letech 1674 – 1675 město za tyto opravy zaplatilo 657 zl.[323] Poslední z devíti výplat určených zádušním úředníkům u kostela P. Marie před Týnem, byla provedena ke dni 27. září 1677 a zaknihována bez bližšího uvedení účelu. Při procházení zádušních příjmů jsem zjistil, že oněch 150 zl. z pokladny šestipanského úřadu použili správci kostelního jmění k vystavění záchodu.[324]

Třetí záduší v pořadí patřilo ke kostelu sv. Martina ve zdi, ležícím na samém rozhraní Starého a Nového Města pražského. Zatímco u předešlých dvou záduší vystupovala staroměstská obec hlavně jako dlužník ke svým věřitelům, u svatomartinskému záduší, které nemělo u města žádnou pohledávku, stála výhradně v roli patrona. Dne 14. prosince 1660 zaplatilo město 15 zl. z berních prostředků na opravu kostelní věžičky a osazení jejího okna novými okenicemi a o dva roky později v podobné výši a ze stejných fondů 19 zl. na renovaci monstrance.[325] O vyšších částkách se dovídáme

---

inventářů pražských kostelů (2). Inventář kostela Obrácení sv. Pavla za branou Poříčskou z r. 1648, Věstník klubu za starou Prahu 4, 1913 č. 7, s. 45-46, rozšířeno v příspěvku TÉHOŽ, O *špitálu sv. Pavla za branou Poříčskou*, ČSPSČ 25, 1917, s. 59-61 (znovu přetištěno pod názvem Z *dějiny špitálu sv. Pavla za branou Poříčskou* v publikaci TÉHOŽ, Z *minulosti naší Prahy. Kapitoly z místopisu, zřízení a života města*, Praha 1919, s. 127-139). Nové pojednání o dějinách špitálu sv. Pavla připravuje Jitka Katovská jako svou diplomní práci na katedře PVHAS FF UK.

[320] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 108v, 111v. Referuje M. ĎURČANSKÝ, *Kulturní investice*, s. 131.

[321] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, 43v, 89r. O stavebních úpravách a postavení varhan uvnitř Týnského chrámu Karel Vladislav ZAP, *Týnský chrám, hlavní farní kostel Starého města Pražského*, PAM 1, 1854, s. 55; Vladimír NĚMEC, *Pražské varhany*, Praha 1944, s. 85-86; Emanuel POCHE, *Prahou krok za krokem. Uměleckohistorický průvodce městem*, 3. vyd., Praha – Litomyšl 2001, s. 164; P. VLČEK a kol., *Umělecké památky Prahy. Staré Město, Josefov*, s. 100, 107.

[322] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 198r, 200r.

[323] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 230r, 251v; K. V. ZAP, *Týnský chrám*, s. 55.

[324] Finanční příkaz v AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 277v srov. se zápisem v registrech počtů záduší P. Marie před Týnem z let 1679 – 1687 (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1648, fol. 278r). Objevení „skrytého“ stavebního výdaje bylo ryze náhodné. Chci říct, že ostatní splátky církevním institucím jsem tímto způsobem nedohledával.

[325] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 146r, 220r. Tyto drobné opravy nejsou v literatuře zachyceny. Oprava monstrance příliš neodpovídá definici stavebních výdajů v úvodu kapitoly. Přesto mi přijde logičtější

z posledních listů knih finančních příkazů, kdy správce obecních register spolu se správcem libeňského statku přispívali na opravu kostela sv. Václava na Proseku.[326] Na neutěšený stav kostelní budovy, vypálené během války od Švédů, upozorňoval i pražský arcibiskup Arnošt z Harrachu, jenž vybízel Pražské k nápravě. Proto od července r. 1675 do dubna r. 1676 zaplatili staroměstští v pěti splátkách 330 zl. Ale už předtím (r. 1661) odvedli mostečtí úředníci za týmž účelem materiální pomoc, tj. 10 džberů vápna, 200 dlaždic a 300 prejzů – namísto almužny, jak konstatuje zápis.[327]

Nějaké stavební úpravy probíhaly i na kostele P. Marie na Louži v 60. letech 17. století, protože se dočítáme o úrokové splátce města příslušnému záduší v hodnotě 77 zl. Úředníkům byly vyplaceny peníze 10. prosince 1664 na nákup materiálu z obecní vápenice.[328] Jednotlivé zmínky o výdajích stavebního charakteru jsou zřejmé i ze splátek úroků klášteru servitů u sv. Michala. Až do narovnání v r. 1663 s pátery splácelo město zadržené úroky nejrůznějším způsobem. Např. v létě 1656 vydali radní dva příkazy k celkové úhradě 50 zl. na nákup vápna a cihel pro potřeby kláštera a stejným způsobem měl být 3. listopadu 1661 pánům páterům vydán ze staroměstské vápenice další potřebný materiál v hodnotě 49 zl.[329] Zvláštním případem je však vydání jezuitskému konviktu sv. Bartoloměje 23. července 1664. i po narovnání v r. 1663 a následném zaplacení všech starých úroků se mezi pravidelnými splátkami úroků z nově usmlouvané jistiny objevuje tato platba, označovaná rovněž jako úrok. Městský hospodář měl uhradit stavební materiál (vyjmenovává se vápno, cihly, prejzy, prkna a latě), který do konviktu dodali mostečtí úředníci.[330]

U dalších výplat nejenom duchovním institucím, ale i soukromníkům, již nepředpokládám, že vycházely z nějaké obecně vymezené povinnosti, ale spíš se domnívám, že byly dány bezprostředním vztahem s příjemcem vymezeným konkrétní záležitostí. Lepší než složitá definice poslouží jednoduchý výčet těchto případů.

---

zařadit platbu k ostatním kostelním investicím než např. k výlohám za pořízení drobných věcí v kapitole Jiné výdaje.

[326] Osada s dobovým názvem „Prosík“ patřila od r. 1489 právě záduší kostela sv. Martina ve zdi a kostel v ní stál již od kon. 10. stol., viz J. JANÁČEK a kol., *Dějiny Prahy*, s. 765 (autoři textu F. HOLEC, M. MIKOTA), E. POCHE, *Prahou krok za krokem*, s. 358.

[327] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 203v; 1598, fol. 250v (2x), 252v, 254r, 266v. Dějiny kostela podává pouze Antonín PODLAHA, *Posvátná místa království českého. Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů a jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém, Řada první, Arcidiecese Pražská I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, Praha 1907 (= Kniha Dědictví Svatojanského, sv. 97), s. 283. Opravu r. 1675 uvádí i L. HEJTMÁNEK, *Libeň*, s. 57 a F. KNEIDL, *Špitálsko*, s. 233-234.

[328] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 85v.

[329] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, pag. 1, 4, fol. 183r.

[330] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 77v.

V letech 1671 – 1674 se dočítáme o materiálních úsluhách staroměstskému hejtmanu Janu Václavu Novohradskému, hraběti z Kolovrat.[331] V prvně jmenovaném roce mu město poskytlo 100 džberů vápna a 10 000 cihel, v následujícím roce totéž a ve třetím jen polovinu z obou stavebních surovin. V r. 1674 uhradilo Staré Město opět větší počet stavebnin: 8 000 cihel a 80 džberů vápna.[332] Vzhledem k tomu, že jmenovaný hejtman neměl u města žádnou pohledávku a že se v prvním případě píše o daru a v posledním o odměně, lze tyto podpory ztotožnit s pozornostmi. Nebudeme se jistě mýlit, pokud tento charakter splátky přisoudíme i účetnímu vydání z 20. září 1672, za něž obec opatřila devět džberů vápna a 500 cihel pro královského rychtáře Matyáše Vilíma Wirtha z Wehrenfelsu.[333] O dodání 12 000 cihel Janu Hertvíkovi z Nostic 6. června 1670 byla již řeč v předešlé kapitole. Povinnost města zde jednoznačně vycházela z trhové smlouvy.[334] Těžko domýšlet si, proč staroměstští darovali 35 džberů vápna hraběti z Šrýdleru, jenž si na Novém Městě pražském koupil zahradu. V příkazu se praví, že materiál měl být užit k nějakým stavebním úpravám na této zahradě.[335]

Na stavbu hlavního oltáře do kostela sv. Jiljí přispěl dominikánům úřad mostu pražského Starého Města částkou 150 zl. Mělo se tak stát 16. května 1661 podle „branického“ narovnání uzavřeného dne 8. dubna 1661. Obě strany (jak Staré Město, tak zmíněný dominikánský klášter) se totiž dělily o branické vápencové lomy, z čehož vznikl spor. Uvedená platba byla smírným gestem ve formě daru ze strany představitelů města.[336]

O daru můžeme hovořit v případě františkánského kláštera u P. Marie Sněžné na Novém Městě pražském. Staroměstští radní prostřednictvím úřadu mostu pražského dodali na opravu chrámu 2 000 cihel, opět namísto almužny. Tato hmotná pomoc tentokrát nevyplývala z povinnosti obce tak, jako v případě záduší u sv. Martina, kde se zmiňuje

---

[331] Úřad královského hejtmana vykonával v letech 1667 – 1689, viz František ROUBÍK, *Královští hejtmané v městech pražských v letech 1547 až 1785*, SPDHMP 7, 1933, s. 164.
[332] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 107r, 138v, 181v, 227v.
[333] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 160r. Wirth byl královským rychtářem v letech 1672 – 1689, viz F. František ROUBÍK, *Královští rychtáři v pražských i jiných městech v letech 1547 až 1783*, SPDHMP 6, 1930, s. 350.
[334] Viz kapitola Koupě Pozemkového majetku, pozn. 27.
[335] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, 132r.
[336] Vlastnictví branického zboží dominikánským klášterem u sv. Jiljí dokládá k r. 1654 M. HAASOVÁ-JELÍNKOVÁ (ed.), *Berní rula. Sv. 18., Kraj Kouřimský, díl 1*, Praha 1952, s. 199-200. Na narovnání z r. 1661 (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 328, Kniha památná z let 1645 – 1673, fol. 231r-236v) poukazuje přímo finanční příkaz, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 160r. Ve stručných souvislostech uvádí spor F. HOLEC, *Branické vápencové lomy*, s. 206. O postavení oltáře píšou František EKERT, *Posvátná místa, díl 1.*, reprint z r. 1883, Praha 1996, s. 394; P. VLČEK a kol., *Umělecké památky Prahy. Staré Město, Josefov*, s. 86; E. POCHE, *Prahou krok za krokem*, s. 202.

stejný účel i forma splátky. Hovořit zde můžeme o běžném projevu dobrodiní k církevní komunitě.[337]

Výjimečná stavební investice směřovala mimo vlastní pražskou aglomeraci. Odehrála se na Svaté Hoře nedaleko Příbrami v době, kdy zde jezuité prováděli barokní přestavbu svého areálu.[338] Na mohutné stavební náklady přispěla vedle jiných měst i staroměstská obec částkou 300 zl., konkrétně na postavení nové kaple, pojmenované „Pražská“, v kostele P. Marie. Za tím účelem vybral správce staroměstských register dne 5. května 1667 od jednotlivých úřadů městské správy podílnou částku a v celkové sumě uvedených 300 zl. ji ještě tentýž den odvedl na zaplacení dohodnuté práce.[339] Prostřednictvím staroměstského primátora uhradila obec v r. 1676 ještě dalších 700 zl., přičemž i tentokrát byla výsledná částka poskládána z prostředků městského hospodáře, berníka a šestipanského úřadu.[340] Obecní peníze měly přispět na výzdobu Pražské kaple, prováděnou štukatérem Santinem Cereghettim.[341]

Jestliže jsem uvedl, že 36 finančních příkazů se týkalo stavebních výdajů na obecní majetek, podotýkám, že ostatních 45 plateb (z celkových 82) šly ve prospěch širokého spektra příjemců, jímž Staré Město pražské v letech 1656 – 1677 uhradilo stavební výdaje v minimální výši 4 182 zl. Navíc jim dodalo přes 47 500 cihel, kolem 380 džberů vápna, 200 dlaždiček, 300 prejzů a další stavební materiál v neurčitém množství, o jehož peněžní hodnotě nejsme z daných pramenů zpraveni.[342]

Největší množství peněz bylo vydáno záduší u kostela P. Marie před Týnem v rámci splátek úroků (2 224 zl., tj. 53% z 4 182 zl.), poté na stavbu Pražské kaple na Svaté Hoře u Příbrami (1 000 zl., tj. 24%). Město tyto prostředky vyplatilo za účelem reprezentace bez zjevné povinnosti k příjemci či ohledu na ekonomický prospěch. Třetí největší suma byla odvedena do záduší u sv. Martina ve zdi (364 zl., tj. 9%), hlavně na

---

[337] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 122v.

[338] Svatohorské reálie jsou předmětem zájmu Markéty HOLUBOVÉ. Viz např. *Život ve svatohorské rezidenci v období baroka*, ČL 84, 1997, č. 2, s. 103-110; *Putování na Svatou Horu v době baroka*, in: Staré stezky. Poutní cesty, Soubor referátů z 4. pracovního setkání 21. 4. 1999, (uspoř.) Radan KVĚT, Brno 1999, s. 41-47.

[339] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 173r, 173v, 174r, 174v, 175r, 175v. Kvitance uvedena v AMP, Sbírka rukopisů, sign. 329, Kniha památná (1666 – 1720), fol. 21r. Přestavbu svatohorského areálu v letech 1658 – 1709 popisuje Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech 3. [P-Š]*, Praha 1980, s. 179-184, o Pražské kapli se zmiňuje na s. 181. Stavbou a pozdější výzdobou kaple se podrobně zabýval i Václav VOJTÍŠEK, který čerpal informace z pražských městských knih (mezi nimi byly i knihy finančních příkazů), viz *Kaple Pražská na Svaté hoře*, PAM 26, 1914, č. 2, s. 94-99, zejm. s. 95.

[340] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 249r (2x), 269v (2x).

[341] O tom M. ĎURČANSKÝ, *Kulturní investice*, s. 132; krátce i Z. HOJDA, *Kulturní investice*, s. 51; srov. Antonín PODLAHA, *Archivní příspěvky k dějinám stavby a výzdoby Svaté Hory*, PAM 33, 1923, č. 3-4, s. 252. Na s. 251-252 se ještě uvádí, že Staré Město zaplatilo 195 „R.“ (nejspíš rýnských zlatých) na stavbu kamenných schodů ke kapli v r. 1675. V knihách finančních příkazů o tom nenajdeme zápis.

[342] Tím se výsledná částka relativizuje. Známe jen cenu cihel, viz kapitola Koupě pozemkového majetku, pozn. 28. Při přepočtu 47 500 by se peněžní výdaje obce navýšily o nevelkých 237 zl. 30 kr.

opravu svatováclavského kostela na Proseku. Špitálnímu záduší u sv. Pavla za Poříčskou branou, opět především v úrokových splátkách, odvedli radní 268 zl. (6%), dominikánskému klášteru u sv. Jiljí 150 zl. (4%), páterům servitům u sv. Michala namísto úroků 99 zl. (2%) a do zbylých 2% patří úroky záduší u kostela P. Marie na Louži.

Podobně nejvíce stavebního materiálu získal staroměstský hejtman Václav Novohradský (330 džberů vápna a 33 000 cihel), po něm nejvyšší kancléř Jan Hertvík z Nostic (12 000 cihel). Za zmínku stojí ještě uvést pomoc františkánskému klášteru u P. Marie Sněžné na Novém Městě pražském (2 000 cihel). Kromě vydání hraběti z Nostic, byly obě větší subvence ze strany města víceméně dobrovolné a určitá nepsaná povinnost k nim mohla být dána pouze politickými okolnostmi.

Dary

Města již do svého vzniku vždy plnila několik významných úloh ve společnosti. Kromě základní role hospodářské, z níž se postupem doby odvíjela politická síla, hrály samosprávné obce nezpochybnitelnou roli společenskou. Nepřekvapí nás tedy, že se v účetní dokumentaci objevují výdaje, jenž mají za cíl dostát významu a postavení příslušného města – výdaje na kulturní, reprezentativní či charitativní účely. Ať už šlo o zbožná nadání, obecné donace duchovním ústavům nebo dary významným kulturním osobám, městským úředníkům či vysokým politickým představitelům země a státu, pro městskou radu vždy tyto nevelké příspěvky znamenaly určitá finanční vydání, která se s větší či menší pravidelností každoročně opakovala, i když i se zde nacházejí mimořádné úhrady, specifické svou ojedinělostí a vysokou peněžní částkou. i přes neexistenci přesné typologie městských výdajů se náklady na dary a hmotnou podporu spolu s dalšími platy za služby řadí v některých studiích do širší skupiny veřejných výdajů.[343]

Péči o vlastní služebníky nezanedbávalo ani Starého Město pražské. Jeho rada každým rokem odměňovala své úředníky, jak se píše „*dle starobylého způsobu a obyčeje*“. U příležitosti nového roku se rozdávaly dárky všem, kdo sloužili např. u horní a dolní městské kanceláře či vykonávali pro obec nějaké jiné služby. O jaké prezenty šlo, prameny nesdělují, ale je pravděpodobné, že to byly spotřební věci, např. proviant či praktické

[343] K zařazení nákladů na dary do struktury městských výdajů srov. B. FUHRMANN, *Der Haushalt der Stadt Marburg*, viz obsah; M. ĎURČANSKÝ, *Kulturní investice*, s. 126.

předměty ke každodennímu použití.[344] Město za ně ročně vyplácelo fixní částku 30 tolarů (tj. 45 zl., od r. 1667 již 48 zl.)[345], takže podle tohoto přepočtu muselo za roky 1656 – 1677 uhradit 1 023 zl.[346]

Vedle těchto 21 finančních příkazů nacházíme dalších 20 svým charakterem podobných. Podle nich staroměstští představitelé pravidelně od r. 1663 dodávali královským místodržícím „*i jinším oficírům a sloužícím*“ ryby ke štědrovečerní tabuli. Je samozřejmě možné, že se ryby „*pro obecné dobré*“ rozdávaly i před r. 1663, ale tuto skutečnost nelze z radních knih příkazů dokázat. Zato víme, že každoroční nákup vánočních ryb přišel obecní kasu přibližně na 200 zl. (částky kolísají nerovnoměrně mezi 150 – 300 zl.) a peníze byly uhrazeny úřadu porybného, jenž měl nakupování ryb na starosti.[347] Jeden příkaz se od výše většiny poněkud liší. Pomocí něj měla být dne 11. března 1664 uhrazena koupě dvou lososů v hodnotě 24 zl., znovu pro nejmenované osoby z vyššího stavu. Nepíše se však, při jaké příležitosti byly ryby darovány. Šlo snad opět o pozornost na štědrovečerní stůl nebo k nějaké mimořádné události?[348] i přes tuto neznámou můžeme uvedený výdaj započítat mezi ostatní a konstatovat, že porybným bylo za nákup ryb v letech 1663 – 1676 vyplaceno 3 196 zl.

K novému roku vydávala městská rada malé částky i výběrčím vinného a pivního tácu, jenž pro panovníka spravovali příjmy z příslušné spotřební daně. Město odměňovalo tyto úředníky[349] za to, že řádně odváděli část těchto prostředků staroměstské obci. Šlo o tzv. graciální peníze, darované císařem pražským městům na obnovu poškozeného majetku právě z fondů tohoto úřadu.[350] Kromě splátky z r. 1667 máme dochované všechny finanční příkazy z let 1657 – 1674 k vydání peněz „*pro honorario*“. Průměrně se každoročně platilo 18 – 24 zl., výjimkou jsou částky např. jen 12 zl. nebo naopak 36 zl. Enormní výše dosáhla poslední splátka v r. 1674, ale ta byla rozdělena mezi dva

---

[344] Norbert FRANZ zmiňuje pro pozdější období jako dary úředním, vojenským a veřejným osobám v Lucemburku např. svíčky, sýry a perník, srov. *Das Finanzwesen der Stadt Luxemburg im 18. Jahrhundert*, in: Stadt und frühmoderner Staat. Beiträge zur städtischen Finanzgeschichte von Luxemburg, Lunéville, Mainz, Saarbrücken und Trier im 17. und. 18. Jahrhundert, hrsg. von Klaus GERTEIS, Trier 1994 (= Trierische historische Forschungen, Bd. 26), s. 34.

[345] Srov. kapitolu o knihách finančních příkazů, kde je popsán způsob přepočtu dobových měnových jednotek na rýnské zlaté.

[346] Vydání k r. 1658 se v knihách finančních příkazů neuvádí, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 30r, 84v, 113r, 148r, 188r, 228r; sign. 1597, fol. 47v (2x), 122r (2x), 203r; sign. 1598, fol. 22r, 62v, 101r, 134r, 176r, 221v, 245v, 261r (3x), 261r (2x).

[347] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 49v, 86v, 94v, 127r, 164v, 206r, 206v; sign. 1598, fol. 25r, 65v, 102v, 134v, 175r, 223v, 226r, 247v, 261v (2x), 273r, 274v.

[348] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 57r.

[349] Jmenovitě Jáchyma Krakovského (v letech 1657 – 1658), Vavřince Thomasona (1659 – 1674) a Baltazara Bartšera (1674).

[350] O nich podrobně v samostatné kapitole.

pokladníky, proto se její výše vyšplhala až na 96 zl. Město v daném období odvedlo celkově 451 zl.[351]

Zvláštním případem jsou dedikace knih purkmistrovi a celé městské radě, o nichž se rovněž dočítáme v pramenech. Narozdíl od předešlých případů zde město nevystupuje jako dárce, jenž hradí nákup předmětů, ale jako obdarovaný příjemce. Zajímavé je, že jsme o tom informováni z knih popisujících městské výdaje. Je to proto, že město vyplácelo těmto dárcům určitou odměnu jako kompenzaci za výlohy spojené se sepsáním či vytištěním literárního díla. Chtěl bych upozornit, že město nekupovalo tyto knihy z vlastní iniciativy. Příslušné obnosy za ně vyplácelo až poté, co je dotyční nabídli a věnovali městu. Do určité míry tak radní nemohli regulovat množství odměn jednotlivým dárcům, ale jen jejich výši. Tím se liší odměna za věnování knih od obyčejných nákupů. Otázkám spojeným s pobělohorským literárním mecenátem staroměstské rady se stěžejně věnoval M. Ďurčanský. Protože vycházím ze stejných pramenů jako on, omezím se jen na prostý výčet dedikací a zejm. finanční souvislosti tak jako u ostatních záležitostí.[352]

Nejvíce bylo staroměstským věnováno univerzitních tezí.[353] Často jsou práce charakterizovány jako teologické nebo filozofické. V letech 1659 – 1672 jich bylo věnováno 8: r. 1659 od páterů františkánů u kostela P. Matky Sněžné na Novém Městě pražském, r. 1661 dominikána Alberta Scheligera od sv. Jiljí, r. 1664 od pátera Theodola Magalina, r. 1665 Jana Jiřího Vojtěcha Popelického, r. 1669 Jana Wirtha z Wehrenfelsu, r. 1670 od pátera Kristiána Schmidta u sv. Jiljí, r. 1671 Pavla Scheffera, bratra řádu minoritů u sv. Františka de Paula a nakonec r. 1672 od Jiřího Merkelia. Odměna ze jedny teze se pohybovala kolem 18-20 zl., dohromady vyplatila obec 158 zl.[354]

Vedle studentských prací získalo město několik tištěných publikací. R. 1657 věnovala česká kongregace[355] neznámou knížku, r. 1661 jindřichohradecký varhaník Adam Michna z Otradovic nabídl český kancionál,[356] r. 1664 Ignác Konstantin Šubart věnoval

---

[351] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 29v, 63v, 85r, 114v, 150v, 194v; sign. 1597, fol. 3v, 55v (4x); sign. 1598, fol. 27v, 66r, 104v, 139r, 199v, 239r. Za nedochovanou úhradu k r. 1667 počítám 24 zl., k tomu srov. kapitolu Tzv. graciáální peníze.

[352] M. ĎURČANSKÝ, *Kulturní investice*, s. 127-129. V závěru příspěvku na s. 136 jako příl. 1 uveřejňuje přehlednou tabulku věnovaných knih a jejich dárců.

[353] Dedikace tezí či knih se obráží ve slovní tištěné formě uvnitř prací.

[354] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 102v, 175r, sign. 1597, fol. 56v, 109v, sign. 1598, fol. 29v, 69v, 122r, 174r.

[355] Nejspíš půjde o růžencové bratrstvo u dominikánského kláštera sv. Jiljí, srov. např. V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 425. V publikaci od Jiřího MIKULCE, *Barokní náboženská bratrstva v Čechách*, Praha 2000 (= Dějiny a současnost, sv. 13) jsem ho nenalezl.

[356] Viz Z. HOJDA, *Kulturní investice*, s. 51. M. ĎURČANSKÝ kancionál ztotožnil s dílem *Svatoroční muzika aneb sváteční kancional, ke cti a chvále svatých milých Božích v nově vydaný...*, viz *Kulturní investice*, s. 128, pozn. 33.

několik kalendářů,[357] r. 1665 dominikán Jan Hoch dva exempláře knihy *Napomenutí duše*, r. 1666 mědirytec Daniel Vusín kalendář, r. 1674 zejm. pilný autor právních kompilací a současně i malostranský písař Jan Jakub z Weingarten knihu *Prodromus speculi judicum*,[358] r. 1674 posel města Nisy přinesl neznámou knížku a r. 1677 jezuitský rektor Jiří Rektoris dedikoval knížku *Studnice milostivého léta*.[359] Průměrně bylo dáno za těchto osm titulů po 22 zl. (celkem 177 zl.).[360]

Velmi obvyklé bylo nařízení z rady správci obecních register (nebo výjimečně jinému úředníkovi), aby vydal určitý finanční obnos na zaplacení svatebního daru, jenž byl určen některé z významných osob. Příloha 3 je všechny znázorňuje spolu s částkami, za které město příslušné dary pořídilo. Vidíme, že těchto 24 pozorností bylo vyúčtováno za 1 274 zl. Mezi nejméně obdarovanými se vyskytují úředníci, např. radní písaři, mostecký úředník nebo správce libeňského statku – těm bylo vypláceno cca 15 – 25 zl. Ve středním poli statistického souboru dominují jednotliví radní Starého Města s částkami od 25 do 40 zl., i když se objevily i výjimky s částkami jak kolem 70 nebo 80 zl. tak i pod 20 zl. Nejvyšší částky (nad 50 zl.) dostávali úředníci královští (sekretáři),[361] zemští (nejvyšší kancléř, nejvyšší sudí) a významní představitelé městské rady včetně purkmistra. V podaném zobecnění lze jistě najít odchylky z pravidel, přesto se domnívám, že tato nedokonalá interpretace suchých čísel alespoň hrubě obráží dobovou praxi. A jaké dary byly nejčastěji svatebčanům dávány? Známe popis pouze čtyř darů z 24 případů, u nichž jednoznačně převládá víno. Jistě nejen tyto dary, ale např. i drobné drahé předměty byly předávány u příležitosti ostatních svatebních slavností.

Velmi podobné jsou i příkazy k uhrazení částky na koupi darů k svátkům. Dárky se týkají téměř výhradně jedné osoby, a to říšského hraběte Jana Václava Novohradského z Kolovrat, někdejšího královského hejtmana Starého Města pražského. Obec si ho velmi předcházela a odměňovala ho, jak sami její úředníci uvádějí *„za příčinou jeho rozličných tomuto městu prokázaných pečlivých zastání a přichránění i starostí“*.[362] V letech 1668 –

---

[357] Městská rada za ně vyplatila dne 14. února 1664 18 zl., viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 55r. Zmiňuji se o tom mimořádně proto, že tuto dedikaci u M. ĎURČANSKÉHO nenalezneme, viz TÝŽ, *Kulturní investice*, pozn. 352

[358] Viz TAMTÉŽ, s. 127.

[359] Viz TAMTÉŽ, s. 128.

[360] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 35r, 175v, sign. 1597, fol. 55r, 102r, 127v, sign. 1598, fol. 235r, 237v, 274v.

[361] Uvedeni bez specifikace kanceláře.

[362] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 46v. M. ĎURČANSKÝ tento zápis rovněž cituje (viz *Kulturní investice*, s. 125-126), přesně jej i identifikuje, ale zařazuje ho do příliš široké skupiny výdajů, kde spolu s úhradami darů jsou i odvody vedlejších městských úřadů k obecním registrům bez rozlišení konečného účelu vyplácených peněz. Vedle této výdajové skupiny existuje i další zvláštní soubor úhrad darů a odměn,

1677 vždy po svátku sv. Jana Křtitele dne 24. června (jen v r. 1669 to bylo až po dni sv. Václava 28. září) městská rada vydávala příkaz k zaplacení částky od 90 do 120 zl., r. 1668 dokonce 152 zl. Úhrnem z 10 příkazů napočítáme 1 125 zl.[363] Vedle nich se objevují další dva zápisy méně určité. Dne 27. září 1662 se měla u příležitosti jmenin staroměstského hejtmana koupit láhev vlašského vína za 30 zl.[364] Druhý dárek k svátku směřoval primátorovi města, na nějž radní dne 28. ledna 1677 uvolnili téměř 74 zl.[365] Při započítání i těchto částek se dostaneme s celkovými výdaji k svátkům na 1 229 zl.

S náklonností k staroměstskému hejtmanovi Janu Václavovi Novohradskému jsme se setkali už v kapitole o stavebních výdajích. Město mu poskytlo značnou materiální podporu. Formálně šlo o dary, které příjemce využil ke stavebním účelům.[366] Podobně byl obdarován i královský rychtář Matyáš Vilím Wirth z Wehrenfelsu, hrabě ze Šrýdleru či františkánský klášter u P. Marie Sněžné na Novém Městě pražském.[367]

Zbývá posledních několik příkazů ze všech 143, u nichž je patrný účel jmenovaný v úvodu kapitoly. Cíleně přispělo město almužnou 9 zl. františkánům observantům ze svatého města Jeruzaléma 23. února 1666.[368] Odměna čekala i na hraběte Jana Antonína Losi z Losinthalu, radu české komory, jenž staroměstské obci pomohl tím, že jí půjčil velkou hotovost 5 000 zl., aby dokázala řádně uhradit zálohu na libeňské panství. Za „*velikou přátelskou pomoc*“ si po splacení celého panství dne 14. ledna 1671 vysloužil od rady pozornost v hodnotě 1 500 zl.[369] Ještě v záležitosti koupě libeňského jmění dostal sekretář dvorské komory Adolf Merpold nemalých 225 zl. za to, že staroměstským pomohl prosadit u císaře navýšení ročních příjmů graciálních peněz do obecní pokladny. Začátkem r. 1663 obdržel 150 zl. a návdavkem i šest bažantů. Před koncem tříletého období s vyššími splátkami se pak dočkal ještě dalších 75 zl.[370] Obdobně za pomoc při narovnání michnovského dluhu se městská rada rozhodla 12. ledna 1674 odměnit Jana Braunschnuda

---

kde nalezneme i jeden výdaj k svátku svatebnímu. Obecně jde stále o dary, proto tyto výdaje uvádím pospolu v samostatné skupině.

[363] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 4v, 46v, 84r, 116r, 155v, 193r, 235v, 250r, 267r, 276v.

[364] Datum příkazu napovídá, že se dotyčný jmenoval Václav. Šlo pravděpodobně opět o Jana Václava Novohradského z Kolovrat. Srov. AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 214r.

[365] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 274r. Tehdy byl primátorem Starého Města pražského Karel Felix Šuster z Goldburku, viz K. J. ERBEN, *Die Primatoren*, s. 119-125.

[366] Viz kapitola Stavební výdaje.

[367] Odvedený materiál nejsem schopen převést na peněžní částku, protože neznám hodnotu stavebnin v 2. pol. 17. stol.

[368] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 89v.

[369] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 102r. Nezvykle vysoká odměna byla vyplacena z graciálních peněz, viz samostatná kapitola. Srov. i příslušnou pasáž v kapitole Koupě pozemkového majetku.

[370] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 4r, 4v, 147r (2x). Navýšením ročních splátek staroměstská obec ušetřila množství prostředků v řádech tisíců zlatých z výnosu libeňského panství. Srov. kapitolu Koupě pozemkového majetku.

skromnou pozorností 6 zl.[371] Výrazně více dostala Anna, vdova po Janu Jiřím Štěpánkovi z Vltavy. Staroměstská obec se rozhodla ocenit Štěpánkových 27 let práce ve funkci městského kancléře, a tak pozůstalé vydala dne 28. června 1656 částku 117 zl.[372] Za více než 20 let služby v purkmistrovském křesle dostal tehdejší měšťan Nového Města pražského Pavel Palma Karlštejnský od staroměstské rady 18 zl.[373]

Dar v podobě jednoho sudu vína v hodnotě 100 zl. pro místokancléře hraběte Ferdinanda Lichtenbergera zaplatili 2. června 1677 ze svých prostředků šestipáni.[374] Stejnou pozornost (opět sud vína) věnoval i správce městských počtů generálovi Kaisersteinovi, neboť za dárek bylo 11. ledna 1675 vyplaceno 76 zl. a 5. července 1677 dalších 60 zl.[375] Z almužních peněz pořídilo město pro konvent řádu milosrdných bratří u kostela sv. Šimona a Judy sud čtyřvěderního bílého piva (dne 23. ledna 1668).[376]

Velmi zajímavý a neobvyklý zápis pochází z 27. září 1656. Město se totiž rozhodlo přispět Křišťanu Millerovi z Mildenberku, jenž byl *„při General Šturmu v Švédském obležení léta 1648 těšce raněn a naskrz prostřelen, čehož až dosavad s velikou bolestí zakusovati musí a jakž barvíři správu dávali, ani dosavad žádné čáky k zhojení není a pro rozdrobení kostí nebude*“. Vyplatit se mělo postupně 100 zl. po částkách 25 zl., přičemž z pramenů se dovídáme o skutečné úhradě pouze první splátky.[377] Ojedinělou záležitostí byla také finanční pomoc 100 zl. při úhradě slavnostního pohoštění, jenže se konalo v Libni kolem data příkazu z 6. září 1669.[378] Velmi podivný se nám bude zdát příkaz k specifickému uhrazení poplatku za obnovu městské rady v r. 1661. V něm se zmiňuje zaplacení 3 zl. dveřníkům do kanceláře českého místodržitelství v Praze, aniž by bylo uvedeno, proč jim mají být peníze odvedeny.[379] Dárek v podobě nějakých dvou stříbrných a pozlacených předmětů se věnoval Michalu Baltazarovi. Městští úředníci ho koupili 16. srpna 1660 od stříbrníka za 63 zl. 40 kr.[380]

---

[371] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 223r. Ke splácení dluhu srov. přílohu 1.
[372] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, pag. 2.
[373] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 138v.
[374] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 276v.
[375] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 246r, 277r.
[376] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 207v.
[377] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, pag. 15.
[378] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, 44r, 44v, 45r.
[379] Zemské místodržitelství si žádné dveřníky nevydržovalo, proto tato platba působí zvláštním dojmem. Bohužel jí nedokážu blíže vysvětlit, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 171r. Výše poplatku za renovaci rady (26 zl. 20 kr.) pěkně koresponduje s výší platby za ostatní renovace, což mě vede k úvaze, že nešlo o zvlášní výplatu odměny, ale o součást provozních nákladů. Proto částku 3 zl. nezahrnuji do konečných souhrnů výdajů na dary.
[380] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 133v.

O příjemcích zbylých darů bohužel nevíme. Poživatiny byly poskytovány jen „*za příčinou obecního dobrého*“ bez bližší specifikace. Účetní položky jsou tak zajímavé pouze z hlediska dějin cen. Dne 8. října 1658 byla zaplacena polovina sudu vína za 42 zl.,[381] 7. října 1660 se koupila dvě vědra „*vína dobrého českého muškátového*“ a další neznámé předměty za 30 zl.,[382] 8. srpna 1661 bylo za dvě vědra vína a sud bílého piva dáno 23 zl.[383] a za dva bažanty město zaplatilo dne 26. dubna 1661 přesně 7 zl.[384] a 4. ledna 1669 byl darováno jedno vědro vína za sumu 22 zl. 40 kr.[385] V posledních příkazech z 3. července 1665 měl úřad šestipanský vyplatit 18 zl., které se měly darovat „jisté osobě“, a 8. července 1670 podobně 12 zl. někomu z vyššího stavu.[386]

Po uvedení jednotlivých vydání za účelem koupě daru či poskytnutí hmotné nebo peněžní pomoci na závěr uvádím celkovou sumu všech zmíněných výdajů. V letech 1656 – 1677 bylo za dary zaplaceno 9 962 zl.[387]

Mzdy

Personální náklady na správu města tvořily vždy účetně samostatnou skupinu výdajů. Zahrnovaly se do ní jak řádné výplaty představitelů obce (radních), městských úředníků, tak i širší skupiny osob, jež pro město vykonávaly buď pravidelně nebo občasně nejrůznější práce a služby.[388] Veškeré mzdy jsou v obecném smyslu platy za vykonanou práci, jež si město u dotyčných objednalo. Tím se liší od odměn uváděných v kapitole Dary. i když jsou si oba typy výdajů na první pohled velmi podobné, formálně se liší v základním pojetí. Zatímco výše mezd byla předem dojednaná částka, daná smlouvou nebo ústní dohodou, velikost odměny závisela na libovůli městské rady. Obecní hospodář musel počítat s náklady na mzdy jako s řádnými výdaji, plánovat je na každý rok a zabezpečit pro ně dostatečné množství prostředků. Naopak odměny a dary se nejspíš

[381] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 77r.
[382] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 135r.
[383] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 172r.
[384] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 155r.
[385] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 22v.
[386] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 102v; sign. 1598, fol. 84v.
[387] Do sumy přičítám i částku 45 zl. za rozdávání dárků k r. 1658 a odměnu komorním úředníkům (24 zl.) k r. 1667. Obě platby v knihách finančních příkazů chybějí.
[388] Tak výdaje charakterizuje např. Kurt ROTHE, *Das Finanzwesen der Reichsstadt Ulm im 18. Jahrhundert. Ein Beitrag zur Wirtschaftsgeschichte*, Ulm 1991 (= Forschungen zur Geschichte der Stadt Ulm, Bd. 21), s. 33-34. Zmíněno i v obecných přehledech, viz Klaus GERTEIS, *Die deutschen Städte in der frühen Neuzeit. Zur Vorgeschichte der „bürgerlichen Welt“*, Darmstadt 1986, s. 91.

hradily z peněz, jež v pokladně přebývaly, a jejich vyplácení bylo mimořádné, i když v některých případech se setkáváme i s pravidelnými odvody. Při nedostatku obecních peněz mohly být odměny volně pozastaveny, aniž by to pro obec představovalo nějaké „životní“ riziko. To mzdy a platy patřily mezi nejdůležitější skupinu výdajů, jejichž náležité úhradě nesmělo nic bránit. Díky nim fungovala městská správa, dbající na právní pořádek a sociálně ekonomický rozvoj celé obce.[389]

Prameny nás o této skupině výdajů informují velmi útržkovitě. O mzdách veřejných činitelů, tj. purkmistra a jednotlivých konšelů, se nedozvídáme z pravidelných výplat. Ze dvou příkazů z 4. října 1677, v nichž se nařizuje jednou šestipanskému úřadu, podruhé úřadu porybného, aby odvedli purkmistrovský deputát od svého úřadu Janu Severinovi z Bruku a Rottenbergu,[390] nevyčteme, z čeho přesně se naturální důchod skládal ani kolik za něj město vydalo.[391] Nedovídáme se to ani z podobných dvou příkazů z 30. září 1677, kdy se měl purkmistrovský deputát po smrti Karla Felixe Šustera z Goldburku vyplatit jeho dědicům.[392]

Zajímavější je zápis z 24. ledna 1676. Podle usnesení městské rady a s povolením JMC hejtmana a rychtáře Starého Města pražského i se souhlasem obecních starších se má purkmistrovský plat navýšit o 30 kop gr. míš. na částku 100 kop gr. míš. (tj. 116 zl. 40 kr.) a odvést ji jak Danielovi Jaroměřskému ze Štromberku a Janu Severinovi Dirixovi z Bruku a Rottenbergu, tak Janu Valeriánovi Neumannovi z Puchholce.[393] To je významná informace, protože nás informuje o výši staré i nové mzdy (za čtyři týdny) s přesnou datací úpravy. Do konce r. 1675 můžeme počítat s ročními náklady na mzdu purkmistra max. 1 061 zl. 40 kr., poté 1 516 zl. 40 kr.[394]

Radní, kteří se účastnili jednání zemských sněmů, dostávali za tuto činnost zaplaceno podle starobylého obyčeje. V jedné splátce bylo vyplaceno 48-75 zl., ovšem souhrnně pro všechny zúčastněné osoby. Nelze vyčíslit, kolik z toho dostali jednotlivci,

---

[389] Mezi osobní mzdy (vedle výplat městských představitelů a úředníků) počítám pouze platy za služby (např. duchovní, administrativní). Mzdy za stavební práce uvádím v kapitole Stavební výdaje a ostatní zmiňuji v části Jiné výdaje.

[390] Tehdy byl Jan Severin z Bruku po smrti Karla Felixe Šustera z Goldburku ustanoven provizorním primátorem. Úřad mimořádně zastával od 6. září 1677 do 3. února 1678, viz K. J. ERBEN, *Die Primatoren*, s. 125.

[391] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 278r (2x). L. HEJTMÁNEK ve svém vyprávění o Libni uvádí k 1. pol. 18. stol., že purkmistrovský deputát z libeňského panství se skládal ze čtyř strychů a dvou věrtelů pšenice, 15 strychů žita, čtyř strychů a dvou věrtelů ječmene, tří strychů hrachu, 45 strychů ovsa a z každé várky půl sudu piva, viz *Libeň*, s. 75.

[392] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 278r (2x).

[393] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 262v.

[394] Částku 1 061 zl. 40 kr. jsem odvodil z původní čtyřtýdenní mzdy do r. 1676. 70 kop gr. míš. (tj. 100 – 30) při přepočtu na celý rok vychází na 910 kop gr. míš. (tj. 70 x 13). Obvyklým přepočtem 6 ku 7 jsem získal sumu v rýnských zlatých. Analogicky i pro novější mzdu.

protože neznáme počty vysílaných radních. V příkazem se navíc dočteme jen o čtyřech výplatách (v celkové částce 258 zl.) za sněmování v letech 1663 – 1667, žádné další zápisy k předchozím ani následujícím jednáním se už v radních knihách nenacházejí. Stejně tak nenacházíme řádné mzdy staroměstských radních.[395]

Špatná situace je u mezd městských úředníků. Známe jen služné kancelářského personálu z některých let. Jako první se objevuje příkaz k vyplacení týdenní mzdy Janu Jindřichovi Kleinovi z Rosenštoku, mladšímu radnímu písaři a registrátorovi. V r. 1658 byla jeho týdenní výplata stanovena 2 zl. 20 kr.[396] Dne 5. března 1663 bylo nařízeno zvýšit účetnímu úředníkovi gáži na 2 zl. týdně. Rada se tak rozhodla v souvislosti s koupí libeňského panství, jenž přineslo účetnímu nárůst pracovních povinností.[397] Určitější představu získáme ze zápisu 29. prosince 1672, v němž se uvádí větší počet úředníků s rozpisem jejich čtyřtýdenních odměn. Kancléři se uhradilo 18 zl. 40 kr., radním písařům Janu Zatočilovi a Janu Jindřichovi Kleinovi z Rosenštoku po 14 zl., písařům u desetipanského úřadu 9 zl. 20 kr. a stejný počet i písařům hořejší kanceláře, zatímco v dolejší kanceláři přijali celkem 24 zl. Poslední je uveden účetní s 8 zl.[398]

Největším překvapením je, že na posledních (nečíslovaných) listech třetího rukopisu finančních příkazů jsou mimo ostatní záznamy připojeny poznámky o výdělcích úředníků. Všechny mají formu zkráceného finančního příkazu (s uvedením souhrnné částky) vyjma jednoho, jenž je rozepsán až na výdělky jednotlivých osob. Díky tomuto zápisu, umístěném před ostatními, lze rozklíčovat všechny zbylé.[399] V prvním zápisu z 22. února 1674 se praví, že správce libeňského statku má odvést čtyřnedělní plat těmto osobám: kancléři 18 zl. 40 kr., radním písařů Janu Zatočilovi a Janu Jindřichovi Kleinovi z Rosenštoku po 14 zl., dvěma písařům u desetipanského úřadu celkem 9 zl. 20 kr., třem písařům hořejší kanceláře 14 zl., pěti písařům dolejší kanceláře 30 zl. a účetnímu 8 zl. Summa summarum 108 zl. Poté následuje dalších 51 stručných zápisů, kde se uvádí jen datum pokynu a celková částka. Ta se držela na 108 zl. až do poloviny května r 1675, kdy byla snížena na 102 zl. V této výši zůstala nezměněna až do ledna 1678, z nějž pochází poslední finanční příkaz.

---

[395] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 12r, 112r, 149v, 178v.
[396] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 75v.
[397] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 12v.
[398] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 173r-173v. V seznamu byl škrtnut ponocný se mzdou 6 zl. a plat dvěma mušketýrům (oba dohromady 9 zl. 20 kr.).
[399] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, nečíslované fol. [298v]. Ostatní jsou na obou stranách neoznačeného fol. [299].

Přehled mezd jednotlivých úředníků podle knih finančních příkazů v letech 1656 – 1678[400]

rok	úředníci	částka	počet
1658	mladší radní písař	9 zl. 20 kr.	1
1663	účetní	8 zl.	1
1672	kancléř	18 zl. 40 kr.	1
	starší radní písař	14 zl.	1
	mladší radní písař	14 zl.	1
	účetní	8 zl.	1
	písaři dolejší kanceláře	6 zl.	4
	písaři hořejší kanceláře	4 zl. 40 kr.	2
	písaři u desetipanského úřadu	4 zl. 40 kr.	2
1674	kancléř	18 zl. 40 kr.	1
	starší radní písař	14 zl.	1
	mladší radní písař	14 zl.	1
	účetní	8 zl.	1
	písaři dolejší kanceláře	6 zl.	5
	písaři hořejší kanceláře	4 zl. 40 kr.	3
	písaři u desetipanského úřadu	4 zl. 40 kr.	2

Zmíněné zápisy překvapivě ilustrují podobu městské kanceláře v 70. letech 17. století. Dovídáme se přesné počty písařů i jejich rozmístění v rámci městské správy. Vidíme oddělení písařů pro soudní záležitosti (úřadu desetipanského) od písařů pro ostatní správní věci. Poslední jmenované záležitosti se kancelářsky řešily ve dvou samostatných expedicích s rozdílným počtem písařů, což nám mimoděk referuje o množství agendy v jednotlivých kancelářích. Protože v seznamu nenacházíme písaře dalších pomocných úřadů, jako úřadu šestipanského, mostu pražského, úřadu porybného, městského berníka a dalších, je evidentní, že se jejich mzdy musely hradit separátně, např. z fondů těchto úřadů. Radní k jejich vyplácení nejspíš nevydávali žádné obvyklé příkazy, a proto nejsou ani zaknihovány mezi ostatními zápisy. Celý systém úhrady platů mohl fungovat samovolně, vycházeje z působnosti vedlejších úřadů, bez zásahu shora. Tím pádem nám ale unikají podstatné informace o ostatních mzdových nákladech na správu obce.[401]

Když se vrátíme k výplatám kancelářského personálu, při sečtení osobních nákladů na celý rok dostaneme částky 1 265 zl. pro r. 1672, 1 404 zl. v r. 1674, 1 350 zl. v r. 1675,

[400] Tabulka zpřehledňuje textový výčet všech mzdových výdajů na kancelářské síly. V poli „částka“ je uvedena čtyřtýdenní mzda za jednoho úředníka a v poli „počet“ kvantum úředníků, vyskytující se v daném roce v kanceláři. i když známe počty úředníků jen pro r. 1674, přepočtem mzdových nákladů na osobu a podělením celkových částek v r. 1672 získáme počty i pro tento rok. Stejné hodnoty výplat jednotlivých osob dokazují, že v r. 1672 bylo v městské kanceláři méně osob než r. 1674 a nikoli stejný počet s nižší mzdou na osobu.

[401] Výčet úředníků podala Věra SMOLOVÁ, *Rada Starého Města pražského v letech 1650 – 1715*, PSH 24, 1991, s. 12.

1 326 zl. v r. 1676 a stejně i v r. 1677. Jistě by šly roční výdaje promítnout zpět do minulosti, avšak museli bychom si být jisti, že v předešlých 16 letech existoval v městské kanceláři shodný počet úředníků, pracujících navíc za stejně vysokou mzdu. Že k určitým změnám v kanceláři docházelo, je patrné z tabulky mezd. Navyšovaly se platy (někdy v letech 1658 – 1672 vzrostla mzda mladšího radního písaře o 50%, o neznámou hodnotu vrostla r. 1663 mzda účetního) stejně, jako se měnily počty úředníků: v r. 1650 působil jen jeden radní písař, někdy v letech 1653 – 1658 přibyl k dvěma radním písařům třetí (tzv. mladší) a v letech 1661 – 1666 se jejich počet vrátil zpět na dva. Podobně v letech 1670 – 1671 pokleslo množství písařů v hořejší kanceláři ze tří na dva, což se později (1671 – 1674) vyrovnalo přibráním nového písaře. V dolejší expedici došlo ke zvýšení z tří písařů na čtyři již mezi lety 1653 – 1658, v r. 1670 se uvádí opět jen tři písaři a znovu ke zvýšení na konečných pět došlo v letech 1671 – 1674.[402] Pokud by se v průběhu let platy většiny písařů neměnily, jevil by se odhad personálních nákladů na městské úředníky v dynamické době 50. a 60. let po přepočtu na počty úředníků v jednotlivých letech cca 90 – 110 zl. čtyřtýdně, tj. 1 170 – 1 430 zl. ročně (vyšší hodnoty dosáhly platy někdy mezi polovinou 50. a 60. let, kdy působili současně tři radní písaři.[403]

Kromě vlastních úředníků byly peníze z obecní pokladny odváděny nejrůznějším služebníkům. Často v knihách nalézáme jméno Šebestiána Šotta, agenta při JMC české dvorské kanceláři. Současně jako zástupce města měl na starosti úhrady poštovních vydání za odeslanou korespondenci k ústředním úřadům. Tyto výdaje mu město proplácelo, vždyť jen ve sledovaném období je takových plateb doloženo na 28 a jedna platba je nepřímá. Obvyklá taxa byla 30-32 zl., ale objevují se i menší částky. Celkově mu bylo vyplaceno 656 zl. v 29 příkazech. Jen krátce se pozastavím nad obsahem spisů, které *pro obecné dobré zřízený solicitator* Šott vypravoval. V příkazech se totiž alespoň stručně poznamenává předmět, jenž se v dokumentech projednával. V r. 1660 staroměstská rada řešila záležitost dříví, poslaného od všech třech pražských měst na vojenské varty. V letech 1663 a 1668 se posílané listy týkaly zvláštního příročí, ustanoveného císařem pro Staré Město již r. 1648,[404] r. 1667 se zase projednávaly záležitosti kolem vsi Smíchova a r. 1671 byl odeslán spis, týkající se osvobození od poplatku z vín. i když jsou platby

[402] Změny personálu na příslušných místech dokládá Kniha obnov z let 1630 – 1678, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 70.
[403] Srov. pozn. 65.
[404] Srov. kapitolu Dluhy.

víceméně rovnoměrně rozložené v čase, je patrné, že v 1. polovině 60. let bylo po Šebestiánu Šottovi požadováno nejméně práce.[405]

Podobně dostával povinný deputát královský úředník s funkcí perkmistra viničných hor.[406] V letech, kdy o výplatách referují prameny, místo zastával Felix Had z Proseče. Pravidelně dostával 35 zl. ročně. K tomu máme devět dokladů pro roky 1660 a 1661[407], soustavněji až pro léta 1672 – 1677. K výpadku v 60. letech 17. století se nabízí možné vysvětlení, že deputát jednoduše nebyl staroměstskými vyplácen. Nasvědčuje tomu narovnání z r. 1670, kdy se perkmistr v roli věřitele dohodl se Starým Městem na úpravě splátkového kalendáře pohledávky, již měl jeho otec Vojtěch Václav za městem, již r. 1639. Praví se, že touto smlouvou byly zároveň urovnány ostatní finanční závazky jako nezaplacené městské dávky a příslušný nedoplatek perkmistrovského deputátu. První obnovená výplata mzdy z 8. března 1672 se jistě týkala úhrady deputátu za r. 1671. Časová blízkost výplaty s narovnáním, které stanovilo nové podmínky splácení počínaje právě r. 1671, mě ujišťuje, že narovnání s obnovenými finančními příkazy spolu přímo souvisejí.[408]

Za odvedenou práci dostali zaplaceno i formani, např. za jeden den práce se čtyřmi koňmi dne 19. srpna 1669 výlohy činily 3 zl. Větší byly 20. října 1673, kdy bylo zaplaceno několika formanům, kteří vozili staroměstskému hejtmanu dříví. Úhrada činila 20 zl.[409]

Větší náklady byly za odsloužení svatých mší v radniční kapli P. Marie. Privilegovaně je administrovali minorité z konventu u sv. Jakuba Většího, jejichž představenému páteru Guardianovi město vyplácelo ročně 35 zl.[410] Doložené máme výplaty za roky 1662 – 1672 a 1676 – 1678. Těžko odhadovat, zda se mše nekonaly

---

[405] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 85r, 85v (bis – číslem 85 jsou totiž označena dvě folia), 118r, 121v, 153v; sign. 1597, fol. 2r, 58v, 107v, 123v, 169v, 190v, 191r, 207v, 209v; sign. 1598, fol. 20v, 28r, 25v, 63v, 103r (3x), 136v, 197r, 225r, 245r, 246v, 262r, 275r (2x).

[406] O jeho vzniku a vývoji do kon. středověku Marie VÁLKOVÁ-FRÝZOVÁ, *Úřad perkmistra pražských viničných hor*, SPDHMP 6, 1930, s. 1-148. Podstatné údaje shrnul a připojil text o novověkém vývoji Jiří ČAREK, *Městské a jiné úřední knihy Archivu hlavního města Prahy*, Praha 1956, s. 149-152; podrobně pak o přebělohorském období Helena JANDEROVÁ (roz. KRATOCHVÍLOVÁ), *Úřad perkmistra pražských hor viničných 1547 – 1620*, diplomová práce na katedře PVHAS FF UK, Praha 1967.

[407] V tomto r. uvedeny dvě roční platby. Vzhledem k tomu, že jsou výplaty od sebe vzdáleny tři měsíce, je nepravděpodobné, že se jedná u duplicitní zápis. Mohlo jít např. o výplatu za některý z minulých roků, ale těžko odhadovat.

[408] Vyrovnání deputátu zmiňuje V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 448, pozn. 299; srov. i přílohu 1. Finanční příkazy viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 119v, 151v, 159v; sign. 1598, fol. 138r, 207v, 243v, 259r (2x), 271r.

[409] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 43r, 201r.

[410] F. EKERT, *Posvátná místa, díl 1.*, na s. 325 uvádí nové vysvěcení kaple r. 1624 od arcibiskupa Arnošta z Harrachu i svěření mší minoritům (bez nějaké časová souvislosti obou událostí). Dále píše, že mše se sloužily ve všední dny po ránu, když šli páni radní na jednání, o výročních dnech nebo při úmrtí představitelů města.

i v pozdějších letech 1674 a 1675.[411] Zaručeně víme, že probíhaly již před r. 1662, aniž by se na nich podíleli minoritští páteři. Za roky 1655, 1656 a další blíže neurčené období dostali irští františkáni (hyberni) z Nového Města pražského zaplaceno ve dvou splátkách přes 60 zl. Třetí příkaz až z 10. července 1676 reaguje na požadavek hybernů vyplatit nějaký starý nárok 40 zl. Protože tito mniši neměli u města žádnou pohledávku, ani jsem nenalezl jiný závazek Starého Města k hybernům, půjde jistě o uhrazení nedoplatku za odsloužené mše.[412] Zdá se, že hyberni mohli sloužit mše v radniční kapli až do přelomu 50. a 60. let, kdy je vystřídali duchovní kostela P. Marie před Týnem, konkrétně jeden kaplan. Za sloužení v radniční kapli dostával výplatu v letech 1660 – 1661 až do doby, kdy jej vystřídali menší bratři sv. Františka od kostela sv. Jakuba Většího. Podobně jako oni dostával od šestipanského úřadu po 35 zl.[413]

Objevují se i netradiční platby za vykonané mše. Na uctění farářů při procesí na Prosek nařídilo město úředníkům týnského záduší, aby ze zádušních peněz odvedli malou částku 12 zl. V tomto případě jde o precedens, při němž staroměstští radní zasáhli do rozhodování o finančních výdajích v instituci, která i pod stálým městským dohledem a kontrolou nad ročním vyúčtováním požívala samostatnosti, alespoň co se týče nakládání s vlastními prostředky.[414]

Obec zaplatila i blíže nespecifikovanému páterovi Danielovi Windtovi za administrování v Olšanech a Strašnicích 20 zl. dne 15. října 1671.[415] Na primici pátera Kryštofa Nováka, jež se konala 26. září 1660, poskytla staroměstská obec z berních peněz 6 zl., jak uvádí příslušný finanční příkaz, k jeho vlastní potřebě nebo na podporu muzikantů.[416] Z 6. května 1661 se v knihách zachoval podrobnější zápis.V něm se praví, že staroměstský měšťan a lazebník Melichar Miling odkázal městu ve svém kšaftu z r. 1658 královskou lázeň. Měl však jednu podmínku – obec měla za jeho duši nechat sloužit 24 mší v různých kostelech a tyto mše uhradit z obecních prostředků. Nakonec za ně zaplatila dohromady 12 zl.[417]

---

[411] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 224v; sign. 1597, fol. 43r (2x), 121v, 166r, 202r; sign. 1598, fol. 16r, 57r, 89v, 128v, 166v, 205r, 271r (3x).
[412] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596 fol. 33v, 103r.; sign. 1598, fol. 268v. V druhém příkazu z 29. srpna 1659 se neuvádí období, za které si duchovní nárokují výplatu, ani výše oné částky.
[413] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 127r, 169v.
[414] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 161r. Vztah města k vlastnímu záduší je popsán v kapitole Stavební výdaje, pozn. 26.
[415] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 124r.
[416] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 134v.
[417] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 160v.

Můžeme být oprávněně na pochybách, zda ještě tyto výdaje patří k osobním nákladům. Podle mého soudu formálně ano, neboť jde o výdaje za vykonané služby, jak jsem definoval v úvodu. Navíc všechny tyto činnosti byly předem dohodnuty a město přistoupilo na svou povinnost zaplatit za ně požadovanou sumu peněz. V tomto případě je jedno, zda šlo o pravidelné výplaty nebo jednorázové či jiným způsobem mimořádné splátky.

Velké slavnosti přinášela pravidelná procesí Božího Těla, jež se konala vždy v neděli po stejnojmenném svátku.[418] O odměňování sloužících duchovních a dalších osob, podílejících se na průběhu slavnosti (tj. muzikantů, kantorů a zvoníků) bylo již vše podstatné napsáno.[419] Já jen upozorním na podstatnou skutečnost, že peníze byly vypláceny jako úroky z pohledávky záduší u kostela P. Marie před Týnem, jak se o tom dozvídáme z 25 finančních příkazů.[420] Z formálního hlediska tedy nemůžeme tyto výdaje zařadit mezi mzdové náklady, a proto je nebudu počítat ani mezi řádné výplaty, ale jistě sem patří svým charakterem (druhotným účelem). Kromě let 1658 – 1660 a 1676, kdy nemáme o splátkách dochované žádné zprávy, se roční platby na procesí pohybovaly v rozmezí 30–35 zl.[421] Za 18 let Staré Město vyplatilo 590 zl.[422]

U týnského záduší ještě chvíli zůstanu. V rámci dvou úrokových splátek zádušním úředníkům se uvádí účel využití peněz. Platba z 13. srpna 1660 byla příspěvkem záduší na zaplacení faráře Jana Václava Klimeše u P. Marie před Týnem a podobný charakter měla i druhá platba z 30. srpna 1675. Penězi měli být uctěni duchovní z konzistoře při instalaci nového faráře Josefa Ignáce Oulíka do týnského chrámu. Zatímco v prvním případě uhradil šestipanský úřad 100 zl., v druhém odvedli jen 23 zl.[423] Třetí zápis je identický s předchozím, jen jde o jinou faru a jiného faráře. Ke kostelu P. Marie na Louži byl 4. září 1675 ustanoven Ondřej Vojtěch Kossina a za jeho instalaci město zaplatilo v úrokové

---

[418] Svátek Božího Těla připadá na nejbližší čtvrtek po svátku sv. Trojice, což je rovněž pohyblivý svátek odvozený z neděle po Letnicích. Den *Corporis Christi* tak může vycházet na dny mezi 21. květnem a 24. červnem. Srov. tabulky 35 kalendářů, viz Marie BLÁHOVÁ, *Historická chronologie*, Praha 2001, s. 506-575.

[419] M. ĎURČANSKÝ, *Kulturní investice*, s. 120-130, 137 (příl. 2). Podobu procesí a dalších slavností popisuje Josef PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury. II (2), Kultura každodenního života od 16. do 18. století*, Praha 1997, s. 649-659. Platy sloužícím zmiňuje i Z. HOJDA, *Kulturní investice*, s. 50.

[420] Forma úroků se často zmiňuje ve finančních příkazech, stejně tak chápali vyplácené prostředky i zádušní úředníci, neboť je zaznamenávaly do příjmové skupiny *peněz půjčených pod úroky* nebo *úroků z sum hlavních*, srov. např. AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1646, Registra počtů (1654 – 1664), fol. 211v; sign. 1647, Registra počtů (1665 – 1678), fol. 24v, 278r.

[421] Úhrady se mi v těchto letech nepodařilo dohledat ani v registrech počtů zmíněného záduší, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1646 (pro roky 1654 – 1664), 1647 (1665 – 1678).

[422] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, pag. 9, fol. 44r, 168v, 169r, 207r, 207v; 1597, fol. 23v, 73v, 141r, 147v, 168v, 182v (2x), 185r (2x); sign. 1598, fol. 39v, 40v, 79v, 82v, 113v, 154r, 192r, 231r, 249v, 277r. Upozorňuji zvlášť na zápis v sign. 1597, fol. 185r, jenž M. ĎURČANSKÝ do své přehledné tabulky nepojal, viz *Kulturní investice*, s. 137 (příl. 2).

[423] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 133r, 251r.

splátce 17,5 zl.[424] Jak uvidíme z následujícího finančního příkazu, městská rada vydávala pokyny k úhradám i úředníkům jednotlivých záduší. Např. týnští úředníci měli vyplatit z města uvolněných 36 zl. městskému účetnímu za to, že uspořádal všechny jejich spisy, registra a knihy, sepsal inventář, provedl potřebné výtahy z účetnictví a pomohl při naplňování zádušní instrukce. Peníze dostal účetní Michal Matthaeides 14. prosince 1660.[425]

Zajímavý příkaz nacházíme z dne 24. ledna 1673. Předcházela mu žádost zádušních úředníků u P. Marie před Týnem, předložená v radě Starého Města pražského. Úředníci si stěžují, že nemohou dále vychovávat muzikanty, již by hráli v Týnském chrámu pro čest a chválu boží, dokud město nezaplatí úroky z dlužné částky. Rada pak rozhodla vyplatit k těmto účelům okamžitě 117 zl. a ještě se zavázala platit každý týden po 2 zl. 20 kr.[426] K vyplácení těchto malých částek neexistují v knihách jednotlivé ani souhrnné (za celý rok) příkazy, přesto z jiných pramenů víme, že se tento úrok skutečně hradil.[427] Přestože šlo opět formálně o splátky úroků, peníze plynuly na platy těch, již vychovávali mladé muzikanty. Vyžádání peněz pod jiným nárokem (nedoplatkem úroků) ze strany zádušních úředníků bylo nejspíš prozíravým řešením, jak se domoci potřebných peněz. A to i za cenu ztráty oprávněných úrokových částek, jež by však stejně nebyly vyplaceny, pokud by úředníci na ně nějakým způsobem nenaléhali.

Když přijel nový český a uherský král Leopold Habsburský do Prahy v létě r. 1657, aby zde dojednal s ostatními kurfiřty své budoucí zvolení římským císařem, vyplatila staroměstská obec 45 zl., které podle starobylého obyčeje odvedla královským drabantům, harcířům, lokajům a kočím. Další výdaj na samém konci Leopoldovy návštěvy je datován 25. lednem 1658. Částku 67 zl. 30 kr. město vydalo opět trubačům, drabantům, lokajům, tyrhyterům (dveřníkům) a dalším královským služebníkům. Větší výdaje v průběhu královského pobytu městské knihy neuvádějí.[428] Stejně podobně vyhlíží nařízení, jež dostal od představitelů města staroměstský berník 18. září 1673. Císařovým sloužícím měl

[424] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 251r.
[425] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 145v.
[426] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 176v.
[427] Za necelý r. 1673 (splácet se mělo totiž až od kon. ledna r. 1673) bylo uhrazeno 112 zl., r. 1677 celá částka 121 zl., stejně tak např. r. 1679 nebo 1687. Srov. AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1647, Registra počtů (1665 – 1678), fol. 201v, fol. 278r; sign. 1648, Registra počtů (1679 – 1687), 10v, 227v.
[428] Finanční příkazy v AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 48v, 64r. Jen se ještě 27. ledna 1658 zmiňuje poplatek 9 zl. za audienci u krále, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 64v. O pražské návštěvě Leopolda Habsburského Antonín REZEK, *Kniha druhá, Vladaření císaře a krále Leopolda I. (Část první)*, Praha 1893, s. 28-45. Stručně i P. BĚLINA a kol., *Dějiny Prahy 1.*, s. 403 (autorem textu J. MIKULEC); V. LEDVINKA – J. PEŠEK, *Praha*, s. 344. Jiří MIKULEC, *Leopold I. Život a vláda barokního Habsburka*, Praha – Litomyšl 1997, s. 113-114, 216.

vyplatit sumu přes 63 zl. Dochoval se i podrobný rozpis: trubačům se zaplatilo 18 zl., tyrhyterům (dveřníkům) celkem 14 zl., drabantům 9 zl., lokajům 15 zl., kvartýrmistrovi 4,5 zl. a einspännigerům (kočím) 3 zl. – při příležitosti krátkého císařova pobytu.[429] Příkaz z 24. března 1676 uvádí odvedení 9 zl. 36 kr. lokajům, nikoli však císařským, ale arcibiskupským.[430]

Za pilné vykonávání obecních potřeb měli jistí Jan Vaňkovský a Pavel Jičínský dostávat od městské rady každý týden 1 zl. 10 kr. V knihách lze nalézt jen jednu splátku z 22. ledna 1660.[431] Netypickou výplatou je úhrada 18 zl. za léčení Jana Mändla, jenž byl poraněn při nedávném ohňostroji. Zaplatil ji úřad šestipanský 16. ledna 1668 místnímu lazebníkovi Matyášovi Vogelovi.[432]

Dne 12. října 1656 staroměstští uhradili nárok zemřelého Mikuláše Petra za záslužné práce, jež pro město vykonal. Po nebožtíkovi převzal částku 20 zl. syn Ondřej Petr.[433]

Od pravidelných platů či mezd jsme se dostali k vyplácení mimořádných odměn za vykonanou práci. Dokládají to uvedené příklady instalace farářů, uspořádání spisů, výdaje za léčení a další. i když se tyto platby svým charakterem podobají např. výplatám Šebestiánovi Šottovi za vypravování spisů, liší se v jedné zásadní věci. Nejsou natolik časté, aby radní počítali s jejich úhradami každý rok a přesně plánovali jejich vydání, podobně jako u řádných mzdových výdajů nebo nákladů na mše a slavnosti. Trochu to komplikuje fakt, že v případě plateb záduší týnského kostela a záduší u P. Marie na Louži jde vlastně o splátky úroků, jenž musely být plánovány podle dohodnutého splátkového kalendáře. Na druhou stranu z kapitoly o dluzích víme, že konkrétně u těchto záduší neexistovalo s jejich úředníky žádné narovnání minimálně do r. 1665 a že ani po tomto datu nejsou splátky úroků ze strany města nijak pravidelné, spíš můžeme tvrdit opak.[434]

Je zřejmé, že jsou personální náklady obecních zaměstnanců v knihách finančních příkazů špatně evidovány. Známe plat purkmistra, ale nikoli ostatních radních; dovídáme se o mzdách kancléře, účetního a nejdůležitějších písařů, zato nám však scházejí informace

---

[429] J. MIKULEC, *Leopold I.*, s. 115-119, 218.
[430] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 264r.
[431] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 116r.
[432] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 204v. Bylo by zajímavé zjistit, při jaké příležitosti se konal ve městě ohňostroj.
[433] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 17. Charakter úhrady je podobný jako v případě Jana Jiřího Štěpánka z Vltavy, srov. kapitolu Dary. Zatímco však u Štěpánka se jasně píše, že jde o „*compensatio et remuneratio*“ za dlouholetou službu v městském úřadu, tedy finanční odměnu či ocenění jeho činnosti, v případě Petra půjde o nějakou přímou úhradu za provedenou práci, na niž měl jmenovaný oprávněný nárok („*praetensi*“).
[434] Srov. kapitolu Dluhy i přílohu 1.

o platech velkého množství vedlejších úředníků. i přes malé množství zpráv o výdajích kancelářského personálu jsme se dobrali k hrubým ročním nákladům. Úhrady za mše a slavnosti jsou dochovány lépe, alespoň co se týká administrování v radniční kapli či při slavných procesí Božího Těla. Dobře dokumentovány jsou i výdaje za služby městského solicitatora a stejně tak i deputát odváděný perkmistru hor viničných, i když to zprvu není zřejmé. Další úhrady jsou víceméně jednotlivosti, při nichž se vyplácely odměny za v té době aktuální a často jednorázové úkony. Zde už nemůžeme hovořit o pravidelných výdajích.

Přestože jsme se z knih finančních příkazů nedozvěděli výše mezd a deputátů všech obecních zaměstnanců, alespoň z toho mála lze odvodit minimální náklady, se kterými městský hospodář musel každoročně počítat. Pravidelné odvody, tak jak jsem popsal (včetně výdajů na mše, sněmy a jiné), vycházejí zhruba na 2 120 – 2 870 zl. ročně, přičemž náklady na kancelářský personál z nich tvoří vždy kolem 50-60% Zatímco do poloviny 60. let se výdaje pohybovaly asi v polovině finančního rozpětí, později klesly k dolní hranici a rapidně se přiblížily k horní hranici až od r. 1676, kdy byl navýšen purkmistrovský plat. Ostatní výkyvy souvisejí bezprostředně se změnami počtu písařů v městské kanceláři. Nepravidelné výdaje takto vyčíslit nelze, protože byly velmi variabilní jak výší částky, tak i rozložením v čase. Na úplný závěr konstatuji, že v této kapitole bylo popsáno 166 finančních příkazů.

Správní poplatky

Specifickou skupinou mimořádných výdajů byly poplatky za administrativní či správní úkony.[435] Tyto peněžní povinnosti zajímavě dokumentují nejen úřední procesy u nejvyšších zemských úřadů, do nichž město vstupovalo s obecným cílem domoci se svých práv v případě soudních sporů či potvrzení uskutečněných finančních transakcí. Z předmětu úředního jednání se druhotně dovídáme o běžných i méně častých záležitostech, jež zaměstnávaly městskou radu v období let 1656 – 1677.

Její podoba se ve sledově době několikrát změnila tím, jak se v ní střídali vybraní měšťané. Ve chvíli, kdy se v 18členné radě zmenšil počet městských zástupců (statisticky se uvádí o 2-4 osoby) nejčastěji jejich úmrtím, začalo se jednat o nové obnově rady, v pramenech označované jako renovace. Obnova spočívala ve výběru vhodných uchazečů na uprázdněná radní křesla. Prostřednictvím královského hejtmana se návrh kandidátů dostal k místodržícím, pověřeným funkcí komisařů, již měli na starost celou obnovu připravit. Seznam uchazečů předali panovníkovi, který schválil vhodné osoby a dosadil je do rady na základě své královské moci. Pověřil k tomu opět komisaře, aby vykonali jeho vůli. Po doplnění všech členů se počíná nové funkční období obnovené městské rady.[436]

Za renovaci se pochopitelně hradil poplatek do místodržitelské kanceláře, potažmo české dvorské kanceláře, jak jsme zpraveni z knih finančních příkazů. V letech vedení knih se nám dochovalo 11 dokladů o zaplacení poplatků za všech šest uskutečněných renovací.[437] První příkaz je trochu atypický. Pochází z 19. listopadu 1658, tedy až čtyři měsíce po obnově, což je neobvyklé po srovnání s ostatními příkazy. Ve splátce na 36 zl. se odvedlo 28 zl. 30 kr. do české dvorské kanceláře za příčinou renovace a vedle nich 7 zl. 30 kr. p. Ziglovi z této kanceláře „*na pár rukavic*“. Jakou souvislost mělo uhrazení rukavic s obnovou rady u vídeňského orgánu ústřední správy, mi není známo.[438] Poplatek se běžně

---

[435] Mezi ostatními nepravidelnými výdaji je zmiňuje např. N. FRANZ, *Das Finanzwesen der Stadt Luxemburg*, in: Stadt und frühmoderner Staat, s. 36-37.

[436] Průběh obnovy městské rady od 2. pol. 17. stol. popisuje V. SMOLOVÁ, *Rada Starého Města*, s. 10-12. K ranějšímu období (1514 – 1650) viz Jaroslav DOUŠA, *Městské rady v Plzni a na Starém Městě pražském v letech 1550 – 1650. Sociální složení rad v letech 1560 – 1590*, SAP 32, 1982, č. 2, s. 350-355. Obecně se tématu v poslední době věnoval i Marek ĎURČANSKÝ, *Obnovování městských rad v českých královských městech v letech 1624 – 1636*, DP 21, 2002, s. 93-101.

[437] Jde o léta 1658, 1661, 1666, 1670, 1671 a 1674, viz V. SMOLOVÁ, *Rada Starého Města*, s. 17 (roky obnovy v přehledná tabulce) či podrobně rozepsané na s. 29-31. Za obnovu rad se platilo již v předbělohorské době, srov. Zikmunda WINTERA, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný v XV. a XVI., 1. díl*, Praha 1890, s. 641-642.

[438] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 81v. V. SMOLOVÁ to považuje za pozornost, srov. *Slavnostní obnovy městských rad na Starém Městě pražském ve druhé polovině 17. a začátkem 18. století*, DP 12, 1995, s. 145-148.

odváděl ještě před obnovou rady, jak ukazuje druhá a po ní i všechny ostatní splátky. O měsíc dříve (13. června 1661) město uhradilo 27 zl. a připojilo ještě 3 zl. za vypravení písemností. Pár dní po renovaci, jež se odehrála 14. července 1661, byl vydán další finanční příkaz dotýkající se změn v městské radě. Podle starobylého obyčeje staroměstská obec uhradila ještě 26 zl. 20 kr., z nichž 3 zl. šly tyrhyterům (dveřníkům). Tentokrát všechny peníze putovaly do místodržitelské kanceláře na Pražském hradě.[439] Tuto zvyklost dokládají i další splátky, a tak je možné odvodit úřední praxi spojenou s obměnou radních. Od počátku 60. let Staré Město vydávalo vždy dva příkazy k placení – zatímco vyšší suma byla v čase příprav ještě před provedením obnovy odváděna do Vídně, po renovaci se vyplácela o něco nižší částka pražské kanceláři.[440] Výjimkou z pravidla je jen splátka, vydaná dva dny po obnově v r. 1666, v níž je částka 27 zl. 18 kr. pro českou dvorskou kancelář uvedena pospolu s poplatkem 26 zl. 20 kr. pro kancelář místodržitelskou.[441] Od renovace v r. 1670 je již všechno podle nastíněného plánu. Do dvorské kanceláře ve Vídni se platilo 35 zl. 16 kr. (poplatek se oproti 60. letům zvýšil cca o 29%) a do místodržitelské v Praze odváděla obvyklá suma 26 zl. 20 kr.[442] Náklady na obnovu rady podle těchto plateb v vycházely v pozdějších letech na 61 zl. 36 kr. Za osm renovací město uhradilo (bez nákupu rukavic) přes 323 zl.[443]

Větší počet plateb bylo odvedeno k apelačnímu soudu, který mohl přezkoumávat rozhodnutí městských soudů u více či méně závažných kauz, a to pouze v případě, že se některá ze stran dožádala revize procesu u nejvyšších úřadů.[444] Minimálně od května do prosince r. 1661 řešil tento královský soud staroměstskou žalobu proti Janovi Jindřichovi

---

[439] Opět se můžeme se ptát, proč je ve splátce uveden ještě nějaký plat dveřníkům? Neodvádělo tím město příjemci jednoduše peníze z více záležitostí v jediné platbě? A při jaké příležitosti v r. 1661 bylo vlastně třeba královských dveřníků, že jim město vyplácelo příslušnou odměnu ve výši 3 zl.?

[440] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 165v, 171r. U obnovy z r. 1658 se úhrada místodržitelské kanceláři neobjevuje. Z městských pramenů nelze ověřit, zda se stala zvyklostí až od 60. let či existovala již dříve.

[441] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 150r, 150v. V prvním zápisu je jen příkaz k uvolnění prostředků pro správce obecních register z fondů městského berníka.

[442] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 63r, 64r, 105v, 119v, 177v, 223v. Na fol. 105v a 177 se píše, že podobnou částku do české dvorské kanceláře mělo hradit Nové Město pražské, zatímco pro Menší Město byla obnova zpoplatněna jen 17 zl. 38 kr.

[443] Do částky však počítám výplatu dveřníkům, srov. pozn. 379. Některé náklady na obnovu městských rad, jež jsou evidovány v knihách finančních příkazů, zmínila V. SMOLOVÁ, *Slavnostní obnovy*, s. 147. Jak dále dokládá podle jednoho šestipanského účtu z r. 1666, kromě správních poplatků činily výdaje na aktuální renovaci rady ještě 94 zl. 24,5 kr. (rozdíl 53 zl. 38 kr. od 148 zl. 2,5 kr.). Peníze byly nejspíš vynaloženy na pohoštění.

[444] Působnost apelačního soudu popisují Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích. Od počátku státu po současnost*, 2. vyd., Praha 2005, s. 99, 218. Stručně i starší práce Josefa KALOUSKA, *Nejvyšší úřadové království Českého před dobou Josefinskou*, ČČM 41, 1867, č. 1, s. 99-100. Podrobněji se mu věnovala Karolina ADAMOVÁ, *Apelační soud v Čeckém království v letech 1548 – 1651*, in: Pocta akademiku Václavu Vaněčkovi k 70. narozeninám, (uspoř.) Karel MALÝ, 1975, s. 101-112.

Proškovskému. V soudní při obec vyplatila šest menších částek za podání žádosti, odeslání žaloby a další výlohy spojené s procesem v celkové sumě přes 132 zl.[445] Ve stejné době se řešil už dlouholetý spor města s křížovnickým páterem Janem Jiřím Mannerem, týkající se důchodů kostela sv. Valentina. Např. za ověření některých písemností a zapsání výpovědí uhradili staroměstští ve třech splátkách více než 36 zl. Ke stejné kauze vyplatili předtím (3. února 1659) 3 zl. k místodržitelské kanceláři na vypravení spisů.[446] V jiné záležitosti zaplatil městský úředník apelačnímu soudu dne 14. září 1675 „*od jistých této obce staroměstské dobrého se dotejkajících a viděných vejpisů*“ zhruba 19 zl.[447]

Určité výlohy měla staroměstská obec s koupí libeňského panství, jak bylo poznamenáno výše v kapitole o pozemkovém majetku. Smlouva s prodejcem Janem Hertvíkem z Nostic byla uzavřena v červnu r. 1662 a potvrzena českou dvorskou kanceláří v následujících 12 měsících. Zpravují nás o tom příkazy ze 7. května 1663, v nichž se za konfirmaci vydává taxa bez 3 krejcarů 450 zl. a vedle toho se ještě hradí pořízení výpisů z desk zemských v částce 44 zl. 20 kr.[448] Až po delší době se dovídáme, že místodržitelská kancelář v Praze měla nejspíš z příkazu vídeňské kanceláře poslat k úřadu desk zemských sdělení o potvrzení libeňského kontraktu. Po nedatovaném finančním příkazu z ledna r. 1664 k uhrazení tohoto intimátu (9zl.)[449] se 3. srpna 1665 vydává další příkaz k zaplacení poplatku za vložení zápisu o majetkovém převodu do desk zemských. Už při zavření smlouvy se kupující Staré Město pražské dohodlo s prodávajícím hrabětem z Nostic, že se podělí o náklady na zaknihování rovným dílem, takže z částky 668 zl. 34 kr. nakonec Staré Město uhradilo jen svých 334 zl. 17 kr.[450]

K úřadu desk zemských směřovaly v 70. letech 17. století ještě následující tři platby. Jedna pocházela z 22. května 1670 a hradil se jí poplatek 114 zl. za vložení jisté smlouvy do trhových kvaternů. Zmíněný kontrakt uzavřený s pátery dominikány u sv. Jiljí a uváděný ve finančním příkazu se týkal branického lomu (tzv. „branické skály“). Ačkoli víme o sporu dominikánů se staroměstskou obcí o tento majetek na přelomu 50. a 60. let 17. století, nenašel jsem jinou konečnou smlouvu než narovnání z r. 1661. Další zprávy

---

[445] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 158r, 161v, 163v, 164r, 185v, 188v.
[446] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 87v, 158v, 174r, 186r. Spor trval již od 40. let 17. stol., jak dokládají četné regesty listin v katalogu ke sbírce listin Archivu hlavního města Prahy, viz http://vademecum.ahmp.cz/.
[447] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 254r.
[448] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 17v, 18r. Prvním příkazem se jen převádějí peníze od šestipanského úřadu do správy obecního hospodáře.
[449] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 48v.
[450] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 111r. O rozdělení poplatku mezi obě strany opíše J. KUDĚLA, *Obnova*, s. 31, pozn. 29. Citace smlouvy viz pozn. 260.

o působení dominikánů v Braníku po r. 1661 se v městských pramenech neobjevují, což mě vede k úsudku, že se kontraktem v zápisu radních knih příkazů míní právě toto narovnání, i když bylo již více než devět let staré.[451] Ne příliš obvyklá je záležitost ohledně městských věřitelů. 28. června 1672 bylo přikázáno odvést cca 36 zl. k úřadu desk zemských v souvislosti se splácením dluhů špitálu sv. Karla Boromejského na Menším Městě pražském, špitálu sv. Pavla a sestrám dominikánského řádu u sv. Anny a hlavně získáním příslušných kvitancí. Jednotlivé pohledávky po 1 000 zl. patřily původně spolu s dalšími strahovskému klášteru, jenž je později postoupil Anně Marii Pleileblové. Nejspíš z její iniciativy se případ nesplácení dluhu dostal ke královským úřadům, avšak není jasné, proč se částka za vykvitování dluhů vyplácela úřadu desk zemských a ne soudu nejvyššího purkrabství, jak se dělo v ostatních případech.[452] Do třetice vyplácí obec 9. srpna 1673 registrátorovi desk zemských 38 zl. 24 kr. za pořízení výpisů privilegií Nového Města pražského.[453]

Větší počet plateb směřoval i k purkrabskému soudu, u nějž se projednávaly zejm. dlužní rozepře.[454] Někteří věřitelé staroměstské obce se totiž i přes platební neschopnost města a císařem vyhlášené moratorium domáhali svých práv, a tak podávali u tohoto soudu na dlužníka stížnosti a žaloby. Vzhledem k finančním nesnázím města se spory řešily smírně s tím, že se následné splácení dluhu ocitlo pod zostřenou kontrolou královského úřadu. Ten po uhrazení celého dluhu vydal hlavní kvitanci, za niž dlužník náležitě zaplatil.[455] Takto Staré Město zaplatilo den po uhrazení (8. ledna 1666) dluhu klášteru cyriaků u sv. Kříže Většího 16 zl. na konečné vykvitování závazku.[456] Stejným způsobem po splacení pohledávky Jakuba Lavína z Ottenfeldu (z r. 1633) odvedli radní 13. března 1668 částku 22 zl. 24 kr.[457] Za vydání hlavní kvitance bylo zaplaceno i v případě úvěru, poskytnutého Jiřím Fojtem z Winkelheidu (v r. 1641). Správce obecních

---

[451] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 79r. O sporu a narovnání s dominikány v kapitole Stavební výdaje.
[452] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 154v. Referuje o tom ještě jeden příkaz rukopis na fol. 161r. O dlužních sporech viz níže. Rozdělení pohledávky z Pleileblovského odkazu viz kapitola Splátky dluhů. Srov. i splácení dluhů v příloze 1.
[453] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 196r.
[454] J. KALOUSEK, *Nejvyšší úřadové*, s. 98-99; Ottův slovník naučný. Díl 6, Če-Dan, s. 500 (autorem textu Jaromír ČELAKOVSKÝ).
[455] Tyto procesní záležitosti odvozuji z výkladu V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, např. s. 422-423, 449. Pod sign. P 1/2/2 v Nové Manipulaci Národního archivu je navíc zachováno několik složek k dlužním sporům, z nichž jen některé se obrazily i v knihách finančních příkazů. U vyšších úřadů se tak projednávaly pohledávky Anny Marie Pleileblové (z r. 1638), Jana Albrechta ze Schönkirchen (1634), kláštera cyriaků u sv. Kříže Většího (1628), Jana Adolfa Wolfštýrna z Rafaelsberku (1633), Kryštofa Ficnera (1633), Václava Michny z Vacínova (1629, 1630) a dominikánského kláštera sv. Anny (postoupen r. 1665).
[456] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 129r-129. Spor příkladně popisuje V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 422-423.
[457] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 210r.

register uhradil poplatek 12 zl. dne 12. července 1662. Podivná je jen ta skutečnost, že celý dluh byl splacen až v 2. polovině 70. let 17. století, a do té doby nebyl z dlužní částky vyplacen ani krejcar.[458] Naproti tomu pohledávka Václava Michny z Vacínova (z r. 1629, 1630) se začala splácet v době, kdy bylo purkrabskému soudu uhrazeno 9 zl. 20 kr.[459] Poslední dvě výplaty tomuto soudu se uskutečnily 18. prosince 1668 a 4. dubna 1669. Není však zmíněn žádný případ, kterého by se finanční příkazy týkaly, takže musíme vzít zavděk pouze informací, že pokaždé bylo odvedeno dvakrát po 9 zl. 20 kr.[460] V souvislosti s uhrazením pohledávky Pavla a Voršily Kučerových z r. 1640 se z jiného pramene náhodně dozvídáme, že město mělo tomuto soudu v r. 1658 zaplatit 13 zl. 4 kr., přičemž o tom nereferuje žádný finanční příkaz.[461] Možná že nezapsání této platby do knih nebylo ojedinělé a že nám tímto způsobem uniká více výdajů na správní účely. Ověřit např. vyplacení soudních výloh ostatních projednávaných kauz či jiné náklady správního charakteru již překračuje rámec této práce.

Po jednotlivostech,[462] jako úhradě vyřízení záležitosti týkající se obecní soli v neuvedené souvislosti se staršími židy u rady dvorské komory Petra Františka z Pfaffu (za 80 zl.) nebo vyplacení 160 zl. pro sekretáře p. Gallena za pomoc obecnému dobrému dne 25. června 1677, stejně tak vydání 66 zl. na ubytování a stravu vojska dne 30. ledna 1660, úhrady částky 10 zl. pro neznámého žadatele (7. června 1660) nebo zaplacení 9 zl. za audienci u krále během jeho návštěvy v Praze na přelomu let 1657 a 1658,[463] se objevují tři platby k místodržitelské kanceláři. První je příkaz z 13. září 1660 na částku 24 zl. Méně výmluvný je však vlastní účel – vydanými penězi měly být uhrazeny potřebné „*věci*“ k pomoci obecnému dobrému. Druhý příkaz je mnohem konkrétnější. 9 zl. bylo dáno registrátorovi Melicharovi Reitherovi za pořízení rotulu k záležitosti Lidmily Teoretové (6. srpna 1674).[464] V posledním ze tří zápisů se uvádí, že městská rada potvrzuje vydání šestipanského úřadu k oslavě všeobecného pokoje, která měla proběhnout podle místodržitelského dekretu. Částka není uvedena, jen datum 2. července 1660.[465]

---

[458] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 214r. O splacení dluhu V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 450-451, zejm. pozn. 309.
[459] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 218v.
[460] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 21r, 28r. U prvního příkazu se nejspíš chybně uvádí odvedení peněz k JMC úřadu purkmistrovskému.
[461] Viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 57, Kniha obligací (1660 – 1663), fol. 120v.
[462] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 117r, 128v; sign. 1598, fol. 225r, 276v.
[463] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 64v. O dalších výlohách v souvislosti s Leopoldovou návštěvou Prahy srov. kapitolu Mzdy.
[464] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 134r, 237v.
[465] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 131v.

Na závěr zmíním tři zápisy vztahující se ke kostelu sv. Martina. Staroměstská obec si zažádala o výpis výpovědi předchozího faráře u pražské arcibiskupské konzistoře a na ten účel zaplatila 5. prosince 1670 sumu 80 zl. a vzápětí dalších 1 zl. 36 kr. dne 26. ledna 1671.[466] Za zmíněného faráře muselo město uhradit některé výlohy během jeho pobytu v Římě, a tak vyplatilo 20. února 1671 konzistoři 50 římských korun.[467]

Co jsme se z této kapitoly dozvěděli? Kromě úhrnné částky 2 058 zl. za všechny doložené poplatky v 46 finančních příkazech jsou jistě zajímavější celkové výlohy za jednotlivé záležitosti nebo taxy za obvyklé administrativní úkony. Víme, že potvrzení jednotlivé obnovy staroměstské rady stálo v 70. letech 17. století 61 zl. 36 kr., přičemž o částku se podělily nejvyšší kancelář zemská a ústřední panovnická. Za stvrzení libeňské koupě město vynaložilo nemalých 837 zl. 34 kr. a apelačnímu soudu při projednávání zejm. případů Jana Jiřího Mannera a Jana Jindřicha Proškovského zaplatilo 191 zl. Zatímco poplatky za vklady do zemských desk značně kolísaly (pohybovaly se v řádech pár stovek zlatých) za vydávání kvitancí u soudu nejvyššího purkrabství jsme se setkali s taxou od 12 do 23 zl. Další úhrady se týkaly hlavně vyřízení konkrétních záležitostí nebo pořízení nejrůznějších výpisů. Výjimkou z úředních poplatků byly výdaje na poskytnutí proviantu k vojenskému regimentu.

[466] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 98v, 103v.
[467] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 105r. Měnu římských korun neumím převést na rýnské zlaté.

Jiné výdaje

Přestože jsem se snažil definovat jednotlivé výdajové skupiny velmi obecně s hlavním cílem postihnout základní typy staroměstských nákladů a vydání, nepodařil se mi podle navržené struktury klasifikovat několik málo finančních příkazů. V jejich zápisech buď chybí uvedení účelu platby s tím, že tento účel nelze odvodit ani z analogických příkazů, nebo jsou dotyčné příkazy svým obsahem natolik odlišné, že se vymykají daným skupinám a zasloužily by si vytvoření samostatné kategorie. Avšak vzhledem k velmi nízkému počtu těchto příkazů bude jednodušší o nich pojednat v rámci jediné kapitoly.

Např. pokyn k vyplacení částky 335 zl., o němž se píše v zápisu z 10. července 1665. Úředníkům mostu pražského bylo nařízeno po postřižení ovcí z obecního dvora v Braníku prodat vlnu a utrženou sumu (oněch 335 zl.) půjčit staroměstskému radnímu a inspektorovi libeňského panství Mikuláši Janovi Eimerovi z Valtířova. Peníze se měly vydat na zaplacení poplatku za vložení kontraktu do desk zemských, přčemž se v zápisu uvádí, že peníze mají být p. Eimerem po uhrazení libeňského panství vráceny (tj. v létě r. 1670).[468] Je těžko pochopitelné, proč měly být peníze vyplaceny prostředníkovi, když pak byly nakonec odvedeny přímo úřadu desk zemských, jak nás informuje příslušný zápis finančního příkazu. Stejně tak podivné je ustanovení, že peníze mají být městu vráceny po splacení panství.[469]

Opět v souvislosti s libeňským panstvím se mělo zmíněnému radnímu, tentokrát ve funkci rady soudu nejvyššího purkrabství, vyplatit 600 zl. dne 29. prosince 1672 a dalších 150 zl. 16. května 1673. Šlo o úhradu celkem třech termínů podle kontraktu ze 17. října 1672, který se týkal libeňského měděného hamru.[470] Na první pohled vypadá záležitost jako prodej jednoho z libeňských podniků, kde město vystupuje v roli kupce. Tato věc ale nemá logiku, pokud víme, že celé libeňské jmění (včetně hamru na zpracování mědi) měla ve vlastnictví staroměstská obec již od r. 1662 a r. 1670 se zbavila i všech finančních závazků.[471] Navíc nesměla tento majetek jakkoli dělit či rozprodávat, takže se mezitím nemohly některé části (např. hospodářské provozy) ocitnout v cizích rukách.[472] Nenacházím tak racionální vysvětlení těchto plateb.

---

[468] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 106v.
[469] Srov. kapitolu o správních poplatcích. Vzhledem k nepochopitelným skutečnostem eviduji dané platby na 335 zl. zvlášť – objevují částka se tak v konečných součtech objevuje dvakrát.
[470] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 172v, 186r.
[471] Srov. kapitolu Koupě pozemkového majetku.
[472] Tato deklarace byla uvedena v potvrzené smlouvy z r. 1663, viz kapitola Koupě pozemkového majetku pozn. 14.

Jiný zápis z 30. srpna 1672 uvádí jen vyplacení 150 zl. z berních prostředků Jiřímu Adalbertovi Pruinovi z Marchpachu. Nedovídáme se, zda jde o zaplacení dluhu, uhrazení mzdy, poplatku či nějaké odměny, protože zápis je velmi lakonický.[473] Na špatně čitelném lístku vloženém do knih se k r. 1662 zmiňuje jiná platba radovi apelačního soudu Richardovi z Ragersdorfu. Částka se neuvádí a ani další informace se mi již nepodařilo vyčíst.[474] K úhradě neznámých věcí pro obecné dobré k hořejší kanceláři vydala městská rada příkaz k uvolnění 105 zl. od městských berní ke správci obecních prostředků (13. září 1660).[475] Můžeme opět jen hádat, zda šlo o řádnou mzdu kancelářskému personálu nebo mimořádnou odměnu? Podobné posledně zmíněnému příkazu je 12 dalších zápisů. V nich se jen stručně zaznamenává převod peněžních částek mezi městskými úřady, aniž by byl zmíněn účel přeposílaných částek. Pokud se něco dočteme, tak jen původ prostředků. Nejčastěji šlo o berní nedoplatky a pokuty.[476] Stejně i v zápisu z 22. září 1676, jenž uvádí povinnost správce obecních register odvést posledních 1 250 zl. z graciálních peněz a dalších 2 000 zl. z výnosů libeňského panství „*do místa radního*“. Bližší účel výplaty není znám.[477]

Krátkou kapitolu uzavřu popisem čtyř příkazů, které se týkají pořízení určitých věcí. Např. 23. prosince 1660 koupila staroměstská obec za 24 zl. nové hodiny do radnice a 12. dubna 1666 nové nože v počtu 30 kusů za neznámou částku.[478] Na ušití šatů pro chudé 1. prosince 1661 město přispělo částkou 45 zl. 57 kr.[479] Posledním příkazem byla malíři Ondřeji Petrovi vyplacena odměna za to, že do radnice zhotovil podobiznu císaře Leopolda I. Dne 2.května 1673 dostal zaplaceno 24 zl.[480] O podivné splátce, v níž se vedle úhrady poplatku za obnovením městské rady r. 1658 vyplácí částka 7 zl. 30 kr. na pořízení rukavic úředníkovi české dvorské kanceláře, byla již řeč v kapitole Správní poplatky.[481] Konečná suma těchto výdajů v letech 1656 – 1677 byla 1 441 zl.

---

[473] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 159r (2x). Kromě vyplacení částky příjemci je doložen i příkaz k převodu peněz od městského berníka.
[474] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, lístek před fol. 229r.
[475] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 134r.
[476] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 35v, 97v, 102r, 130r, 176v, lístek před fol. 229r; sign. 1597, fol. 37v, 56r, 76v; sign. 1598, 83v, 121r, 181r, 238v, 269r.
[477] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 269r. Tato platba se mi jeví jen jako účetní operace a nikoli reálná výplata peněz ke konkrétnímu účelu. Vzhledem k tomu, že šlo o větší částku (3 250 zl.), musela by se v případě skutečného vyplacení nějak v městských knihách obrazit, např. splacením dluhu, stavební investicí apod. Nic podobného v této době nenacházím, a tak nepojímám částku 3 250 zl. do celkových součtů.
[478] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 148v; sign. 1597, fol. 132v. O těchto výdajích se zmiňuje M. ĎURČANSKÝ, *Kulturní investice*, s. 134-135.
[479] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 188r. Doslova se uvádí, že šestipáni mají nést „*naklad na šaty Eleemosinariis*“.
[480] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 179r. Byla to odměna (mzda) za vykonanou práci s hmotným výsledkem, nikoli služba, proto řadím výdaj mezi ostatní nákupy předmětů.
[481] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 81v.

Shrnutí

Po klasifikaci všech plateb podle účelu vydání a jejich kompletním výčtu předkládám na závěr celé kapitoly o typologii městských výdajů jejich stručný přehled s celkovými úhrny v jednotlivých kategoriích. Podrobněji rozepsané i s příslušnými poznámkami je uvádím v příloze 6.

Stručný přehled výdajů podle knih finančních příkazů letech 1656 – 1678[482]

rok	splátky dluhů	koupě pozemků	stavební výdaje	dary	mzdy	správní poplatky	jiné výdaje	celkem
1656	2 286	–	550	142	50	–	–	2 947
1657	5 303	–	537	187	135	–	–	6 131
1658	4 303	–	–	231	70	38	8	4 649
1659	4 355	–	884	99	55	3	–	5 396
1660	4 008	–	15	192	246	100	129	4 590
1661	4 873	–	1 199	273	175	225	46	6 702
1662	5 095	21 514	233	260	75	12	–	27 149
1663	10 061	13 557	150	240	144	494	–	24 566
1664	4 353	12 957	195	329	24	9	–	17 657
1665	4 488	12 357	317	350	223	334	335	18 257
1666	9 673	11 757	40	362	115	70	–	21 977
1667	5 195	6 270	300	322	200		–	12 246
1668	3 804	5 970	–	412	153	32	–	10 330
1669	3 953	10 557	200	465	116	45	–	15 095
1670	4 951	3 087	1 700	498	107	220	–	9 723
1671	2 565	–	900	2 125	126	63	–	5 749
1672	8 473	–	2 900	638	259	36	750	13 027
1673	6 526	–	1 500	535	312	83	174	8 603
1674	5 522	–	1 100	670	1 428	115	–	8 700
1675	2 875	–	2 795	458	1 497	19	–	7 011
1676	3 917	1 500	450	404	1 826	–	–	8 098
1677	2 731	141	150	771	1 461	160	–	5 229
1678	204	–	–	–	167	–	–	371
celkem	**109 513**	**99 666**	**16 115**	**9 962**	**8 963**	**2 058**	**1 441**	**244 202**

[482] Některé platby byly podle formy nebo charakteru zařazeny do více výdajových skupin a tímto způsobem jsou promítnuty i v tabulce. Např. vydání za vykonaná procesí Božího Těla jsou svým charakterem mzdovými náklady, i když formálně byly vypláceny jako úrok. Uvedeny jsou tedy v obou sloupcích. V celkových součtech (v pravém sloupci) jsou tato vydání samozřejmě započítána pouze jednou. Srov. pozn. k jednotlivým typům výdajů v příloze 6.

Systém a stav městského hospodářství

Správa výdajů a přesuny peněz uvnitř systému hospodářské správy

Na předešlých stránkách jsem se snažil dopodrobna rozebrat městské výdaje, jež dokumentují finanční příkazy rady Starého Města pražského. Za hlavní třídící kritérium jsem přijal účel, k němuž byly peníze vypláceny, a dle jeho různých variant vytvořil kategorie vydání. Do těch jsem pak rozdělil všechny platební příkazy. Mým záměrem při analýze staroměstských výdajů bylo především identifikovat všechny platby, zjistit objem vydávaných finančních prostředků k příslušným účelům v průběhu 50. – 70. let 17. století, poukázat na výdajové priority v jednotlivých letech a podle závěrů z tohoto rozboru se pokusit o popis hospodářského stavu města po třicetileté válce.[483]

K vylíčení dobové reality je potřeba vzít v potaz ještě správní aspekt celého městského hospodářství. Jak jsem popsal v jedné z kapitol, systém hospodářské správy tvořila soustava několika úřadů, jež měly ve své působnosti záležitosti nejrůznějšího charakteru. Podle svých kompetencí nejenže spravovaly jednotlivé městské příjmy a dohlížely na pověřenou hospodářskou oblast, což bylo jejich hlavní poslání, ale zároveň se podílely i na úhradách městských nákladů. Úřady pro obecní záležitosti např. poskytovaly ze svých zdrojů stavební materiál k opravám stavení či naturálie (proviant) k pohoštění určitých osob nebo za tím účelem vyplácely spravované finanční prostředky. Ty mohly putovat ke konečnému příjemci peněz (např. řemeslníkům při stavebních pracích) buď přímo nebo zprostředkovaně. V druhém případě to znamená, že finance byly nejdříve odvedeny do hlavní pokladny u obecních register nebo k jinému hospodářskému úřadu, jenž měl dané záležitosti na starosti. Až poté byly tímto úřadem vyplaceny poskytnuté prostředky konkrétnímu příjemci.

Patřilo do běžné praxe, že si obec při plnění finančních závazků vypomáhala přesuny peněz mezi jednotlivými úřady. Hledala dostupné prostředky u městských pokladen, v podstatě nevyčerpané příjmy, jimiž pojišťovala plnění některých finančních povinností.[484] Je možné, že v dobách nepříznivé hospodářské situace, kdy snížené příjmy

[483] Viz kapitola o hospodářském stavu města.

[484] Takto byly pojišťovány např. výnosy z městských podniků na úhrady obecních pohledávek, srov. Václav PEŠÁK, *Obecní dluhy královských, věnných a horních měst v Čechách, zvláště Starého města pražského po třicetileté válce*, SPDHMP 7, 1933, s. 386, 389, 411. V těchto případech si nechali věřitelé zapsat pojišťovací klauzuli přímo do smlouvy.

peněz do obecní kasy nedokázaly zabezpečit všechny potřebné výdaje, činnost „přerozdělování“ zesílila tak, aby se maximálně využily všechny přijaté prostředky.[485]

Už při popisu některých výdajů jsem zmínil dochování více finančních příkazů, týkajících se jednoho vydání. Vedle výplaty příjemci se totiž objevují příkazy nejčastěji vedlejším městským úřadům k uvolnění a poskytnutí dané částky z vlastních prostředků do obecních register. Díky těmto příkazům, i když jen v některých případech, můžeme vysledovat původ peněz a jejich další cestu od přijetí do systému městského hospodářství až k vydání do rukou dalších osob, korporací či úřadů stojících mimo správní systém obce. V konečném poznání tak alespoň trochu poodhalíme pozadí finanční situace jednoho pražského města.

Drtivou většinou všech platných příkazů rady se městským úředníkům nařizovalo vydat peněžní částku přímo určenému příjemci, ať už šlo o jednotlivce, instituci či nějaký úřad (kromě vlastních staroměstských úřadů). Z 1 654 příkazů hovořím o množství v počtu 1 307 nařízení (tj. 79%). Vedle těchto přímých plateb dostali titíž úředníci v období od poloviny r. 1656 do r. 1677 (s malým přesahem i do r. 1678) dalších 347 pokynů (21%) k přesunu peněz z vlastního úřadu do některé z městských pokladen.

Jak vlastně takové finanční transakce vypadaly ukazuje názorně příklad roční úrokové splátky měšťanu Václavovi Kaltenbrunerovi. Dne 6. května 1670 vydala staroměstská rada tři příkazy, z nichž dva byly určeny šestipanskému úřadu a úřadu mostu pražského. První z úřadů měl do hlavní městské pokladny odvést 60 zl. a druhý 30 zl., aby mohl následně správce obecních register, jak mu nařizoval příkaz třetí, vydat měšťanu celou částku v hodnotě 90 zl.[486] Peníze mohly putovat i opačným směrem, jak dokládají příkazy z 6. června 1670. Už jednou v souvislosti s pořízením libeňského panství jsem zmiňoval nákup 12 000 cihel pro Jana Hertvíka z Nostic. Protože se celý nákup až na úrokové splátky realizoval s pomocí darovaných peněz, jež měl v péči obecní hospodář, nařídila rada uhradit nákup tohoto stavebního materiálu právě správci obecních register. Ten z graciálních prostředků vyčlenil příslušnou sumu a poslal ji mosteckým úředníkům, kteří se nakonec o celý nákup a dodání prodejci panství postarali.[487]

Díky těmto vnitřním platbám (v počtu 347) se leckdy dovídáme o vydáních příjemcům, k jejichž přímé výplatě nemáme zachované finanční příkazy (jde o 27 příkazů).

---

[485] O běžné praxi přesouvání zbylých peněz z nižších úřadů do hlavní městské pokladny referuji v kapitole o městské správě.
[486] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 71v, 72r, 72v.
[487] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 80r, 80v. Srov. kapitolu o koupích pozemkového majetku a tzv. graciálních penězích.

Např. 23. prosince 1660 se datuje radní nařízení k odvedení částky 24 zl. z prostředků městského berníka šestipanským úředníkům. Penězi se měl uhradit nákup hodin do radnice.[488] A stejně tak 2. května 1672 vydal správce obecních register témuž úřadu hotovost v hodnotě 500 zl. na opravu strašnického dvora.[489] Podobným příkladem jsou i dva zápisy z 13. června 1664 týkající se úhrady libeňského dluhu špitálu sv. Pavla a záduší u kostela sv. Haštala. Vhodné peníze se nalezly v městském rozpočtu u úřadu mostu pražského, který disponoval prostředky odkázanými ke královským lázním. Správce obecních register získal od mosteckých úředníků z tohoto odkazu 500 zl. a tuto hotovost následně postoupil správci libeňského panství, jenž měl finální výplatu věřitelům v kompetenci.[490]

Můžeme se domnívat, že ke konečnému vydání poskytnutých peněz, jak u šestipanských úředníků na koupi radničních hodin nebo při úhradě stavebních prací, tak u správce libeňského panství při splácení dluhu, nebylo potřeba vydávat samostatné finanční příkazy. i když lze z těchto několika málo případů (tj. 27) provést jen stěží kvalitní zobecnění, přesto si dovolím vyjádřit myšlenku, že uvedené příkazy k vnitřním platbám byly vydávány na žádost úřadů, stojících na samotném konci finančních převodů a vystupujících v těchto příkazech v roli příjemců. Protože jim bylo zřejmé, jak mají s penězi naložit, nebylo třeba další příkaz vydávat, zvláště, když už byl účel vydání v jednom příkazu zmíněn.[491] Jak je ale možné, že někdy staroměstská rada vydala k výplatě prostředků příjemci samostatný příkaz a jindy nikoli? Byl snad podstatný typ vydání? Podle mého soudu ano.

Z tabulky plateb bez nedoložených finančních příkazů (v příloze 8) pak jednoznačně vyplývá, že v knihách není zaznamenán malý počet příkazů k výplatám na stavební účely. Jistě nejde o náhodně nedochované příkazy, protože valná většina z nich se týkala obnovy obecního jmění. Ve více než polovině všech 27 zápisů se jako konečný výdejce uvádí šestipanský úřad, v dalších 19% zastával tuto úlohu správce libeňského panství, do jehož správy část obecního majetku rovněž spadala.[492] Po stručné analýze se

[488] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 148v.
[489] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 140v.
[490] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 71v, 72r.
[491] Tato hypotéza podle mě neodporuje skutečnosti, že městská rada byla povinna vydat finanční příkaz při jakémkoli nakládání s obecními prostředky. Stejně tak není v zásadním rozporu s ustanovením, že šestipanští úředníci mají vydat peníze až poté, co jim k tomu bude dán příkaz městskou radou. Naopak mi tato praxe připadá docela pochopitelná a jistě i vysvětlitelná ze strany městské rady zmocněncům státní kontroly. O instrukci k vydávání finančních příkazů píšu zejm. v kapitole o knihách. Jinou a určitě méně pravděpodobnou variantou je, že příkazy byly vydávány i pří přímé platbě, aniž by byly později zaknihovány.
[492] Srov. kapitolu Koupě pozemkového majetku, pozn. 125.

tak vracím k předběžně zodpovězené otázce, zda právě účel vydání neměl přímou souvislost s vydáním finančního příkazu. Pokud šlo o obecního jmění a jeho stavební záležitosti, jež byly hlavně v kompetenci úředníků šestipanských a část později i u správců libeňského panství, v převážné většině případů nebyly k jejich přímým platbám vydávány finanční příkazy. To, že je nenacházíme vedle ostatních příkazů může být dané jednak předpokladem, že tyto úřady řádně hradily potřebné stavební výdaje jaksi automaticky, protože k tomu byly zmocněny městskou radou již při vymezení svých kompetencí. V ostatních (nestavebních) případech se mohlo vycházet z nějaké smlouvy, upravující konkrétní záležitosti.[493] Jinou, dle mého soudu nepravděpodobnou variantou, je, že se příslušné finanční příkazy těmto úřadům nedochovaly, resp. nebyly do knih zapsány.

K výše uvedenému porovnávání příkazů jsem nepřistoupil pouze za účelem osvětlení běžné praxe vydávání peněz nebo vyjádření míry úplnosti dochovaných finančních příkazů v rámci kritiky historického pramene, ale zejména proto, abych z příkazů k vnitřním platbám rekonstruoval následné výdaje a připojil je k výdajům již jednoznačně dochovaným a identifikovaným. Z celkové sumy vydání v letech 1656 – 1678 (244 202 zl.) jsou výdaje ve výši 8 593 zl. (tj. přes 3,5% z celé částky) dokumentovány pouze příkazy k převodu peněz mezi úřady městské správy a nikoli samostatnými příkazy k přímé výplatě příjemci.[494]

Když se podíváme na přílohu 7, kde jsou zachyceny všechny přímé platby příjemcům, pokud k nim existují finanční příkazy z rady Starého Města pražského, snadno zjistíme, k jakým účelům byly pokyny v úhradám jednotlivým úřadům vydávány. Nejvíce příkazů (917) bylo pochopitelně směrováno správci obecních register, z nichž naprostá většina (713) se týkala úhrad věřitelských pohledávek. Ostatní typy plateb mají poměrně

[493] Mám na mysli zmíněný libeňský dluh. Co když spojená pohledávka špitálu sv. Pavla a svatohaštalského záduší byla oním starým dluhem ve výši 1 000 zl., uvedeným v kupní smlouvě panství z. r. 1662? Vzhledem k tomu, že výdaje na tuto položku nešly z graciálních peněz, musely se uhradit z vlastních prostředků. Nemohli náhodou staroměstští radní zaplatit jen část této pohledávky (500 zl.) a druhou část správce libeňského panství z vrchnostenských výnosů? Pokud se tato konstrukce přibližuje historické pravdě, ptám se dále: musel být k odvedení peněz od správce statku příslušným věřitelům vydán finanční příkaz nebo libeňský správce peníze vydal jednoduše na základě obligace? Ke koupi libeňského panství srov. kapitolu o pozemkovém majetku.

[494] Tyto výdaje jsou pochopitelně zahrnuty do všech příslušných kapitol o typech vydání a rovněž i do jednotlivých přehledů. Nepočítám jen částku 500 zl. z libeňského dluhu a místo ní uvedu v konečné interpretaci 1 000 zl., na něž byla vydána kvitance, viz kapitola Koupě pozemkového majetku. Stejně tak nepočítám podivnou platbu z 22. září 1676 na sumu 3 250 zl. Správce obecních register ji měl odvést do radnice a vyúčtovat si tak zbylých 1 250 zl. z graciálních peněz a 2 000 z výnosů libeňského panství. Těžko říci, zda se nějaká úhrada z městské pokladny vůbec realizovala. Spíše to vypadá na pouhé vyrovnání v účtech, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 269r.

malé zastoupení, ale jejich absolutní počet je nezanedbatelný. Můžeme říci, že struktura plateb od obecního hospodáře víceméně kopíruje strukturu výdajů celého města.[495]

Mnohem překvapivější je zjištění, jak se šestipanští úředníci podíleli na splácení městského dluhu. V celých 77% případů ze všech jim vydaných příkazů k úhradám vypláceli pravidelně úroky z některých úvěrů, ať už šlo o pohledávky záduší u kostela P. Marie před Týnem či P. Marie na Louži, špitálu sv. Pavla anebo např. původní pohledávky strahovského kláštera či Magdalény Agrikolové a mnohých dalších.[496] Úhrada příslušných splátek jim byla svěřena exkluzivně, jak vyplývá z podílu výplat těmto věřitelům.[497] Větší zastoupení příkazů (22%) je i u mzdových výplat od šestipánů duchovním osobám za to, že slouží mše v radniční kapli. Na druhou stranu pouze 4% příkazů jim bylo vydáno k uhrazení stavebních výdajů, přestože stavební záležitosti byly v jejich přímé kompetenci.[498] O to větší podíl na stavebních výdajích připadal na mostecké úředníky (63%). i dary, jež se v tabulce objevují s vyšším číslem (38%), jsou často ve formě stavebního materiálu.

Markantně zastoupené platby z výnosů libeňského panství jsou mzdové výdaje na kancelářský personál (90%). U téměř všech dochovaných příkazů k uhrazení těchto nákladů se jako pověřená osoba k vydání peněz uvádí správce libeňského statku. Posledním občasně uváděným úředníkem k v zápisech radních příkazů je městský berník. Ten přispíval podle momentální situace na všechny typy nákladů, takže jednotlivé podíly jsou vcelku rovnoměrné, aniž by některý typ výdaje u něj jednoznačně převažoval.[499]

Mnohem podstatnější než přesné množství vydaných finančních příkazů je zejm. objem peněz, který museli úředníci k přímým platbám připravit. Zachycen je v následující tabulce.

---

[495] Viz kapitola Shrnutí.
[496] K věřitelům srov. kapitolu Dluhy a přílohu 1.
[497] Jen výjimečně se na úhradách podílejí jiní úředníci. Pokud ano, jde vždy o správce obecních register, který do těchto finančních vztahů zasahuje od 70. let 17. století. Tento jev byl obvyklý už ve středověku, srov. Miloš KRATOCHVÍL, *Šestipanské úřady v Starém a Novém městě pražském do r. 1547 a jejich knihy*, SPDHMP 6, 1930, s. 183, pozn. 18.
[498] Srov. kapitolu o městské správě.
[499] Narozdíl od ostatních typů výdajů nacházíme jen u stavebních nákladů nižší zastoupení a vůbec žádné u splátek pozemků.

Přehled výdajů v přímých platbách v letech 1656 – 1678 podle jednotlivých úřadů

rok	správce ob. register	městský berník	libeňský správce	úřad mostu pražského	úřad šestipanský	ostatní [500]	celkem
1656	2 033,55	146,67	–	50,00	717,00	–	2 947,22
1657	4 790,46	45,00	–	–	1 265,50	30,00	6 130,96
1658	4 037,14	38,33	–	–	364,00	210,00	4 649,47
1659	4 280,29	57,77	–	–	1 058,17	–	5 396,23
1660	2 944,17	121,17	–	–	1 489,00	36,00	4 590,34
1661	5 741,97	201,10	–	162,00	584,95	11,67	6 701,69
1662	26 540,14	19,00	–	211,00	379,00	–	27 149,14
1663	23 756,10	210,67	–	–	599,00	–	24 565,77
1664	17 016,50	227,00	–	–	413,00	–	17 656,50
1665	16 853,92	99,00	–	335,00	968,67	–	18 256,59
1666	21 493,73	9,00	15,00	25,00	434,00	–	21 976,73
1667	10 567,42	–	–	–	1 678,65	–	12 246,07
1668	9 711,40	–	152,00	–	467,00	–	10 330,40
1669	14 183,12	–	–	–	912,00	–	15 095,12
1670	7 388,22	–	125,90	–	2 209,00	–	9 723,12
1671	4 090,34	–	300,00	–	1 359,00	–	5 749,34
1672	8 845,34	206,00	856,16	–	3 119,00	–	13 026,50
1673	5 643,56	535,10	1 550,00	–	874,00	–	8 602,66
1674	6 482,88	656,80	1 296,00	–	264,00	–	8 699,68
1675	3 502,68	199,20	1 456,00	1 562,44	290,82	–	7 011,14
1676	5 077,86	399,60	1 326,00	–	1 294,07	–	8 097,53
1677	2 950,35	21,67	1 326,00	–	931,25	–	5 229,27
1678	234,00	–	102,00	–	35,00	–	371,00
celkem	**208 165,14**	**3 193,08**	**8 505,06**	**2 345,44**	**21 706,08**	**287,67**	**244 202,47**
	85%	**1%**	**3%**	**1%**	**9%**	**0%**	**100%**

Ukazuje se to, co bylo zřejmé již z tabulky množství příkazů v příloze 7. Největší objem peněz byl pochopitelně vydán z obecní pokladny (celých 85% všech prostředků). Ve velkém množství šlo o úhrady pohledávek (47% z částky 208 165 zl.) a samozřejmé i splátky nákladného libeňského panství (rovněž 47%). To však bylo hrazeno z peněz darovaných císařem, a tak nešlo o vlastní náklady města.[501] Vyšší výdaje nad 5 000 zl. už se týkaly jen úhrad darů. Necelý deseti procentní podíl na všech přímých výdajích měli šestipanští úředníci. i když jde o částku vyšší než 20 000 zl., je zřejmé, že výdaje z tohoto či jiných úřadů nehrály v celkovém množství všech výdajů zásadnější úlohu. Úřad šestipanský v téměř 75% ze všech svých vydání přispíval hlavně na splácení úroků. Naopak z důchodů libeňského panství se ještě ve větším zastoupení (tj. 77% z příslušných vydání) vyplácely mzdy městským úředníkům. Ostatní úředníci, ať už městský berník či

[500] Viz Přílohy, pozn. 19.
[501] Srov. kapitolu Koupě pozemkového majetku a Tzv. graciální peníze.

úředníci mostu pražského samostatně nevyplácely více než 5 000 zl. (jejich výdaje se pohybovaly od 2 500 do 3 200 zl.), a tak není potřeba se jejich výdaji podrobně zabývat.

Obraz městských výdajů by byl neúplný, kdybychom nevzali v potaz finanční částky, které byly postupovány od jednoho úřadu k druhému tak, jak jsem je popsal v úvodu kapitoly. V průběhu každého roku přispívaly zmiňované staroměstské úřady mezi sebou na úhrady městských nákladů. Týká se to opět hlavně úřadu městského berníka, mostu pražského, úřadu šestipanského, správce obecních register, správce libeňského panství a nově uváděného správce handle solního. Je velmi obtížné tytu přesuny peněz mezi všemi úřady a v průběhu času nějak přehledně znázornit, ať už graficky či prostřednictvím tabulky, a tak se při popisu finančních vztahů omezím jen na nejnutnější přehled a zbytek doplním textovým vyjádřením. Připomenu jen, že ve středu našeho zájmu stojí výdaje Starého Města pražského, přičemž nás zajímá zastoupení jednotlivých úřadů při peněžních vydáních a také množství peněz (včetně jeho původu), jež byly z mimořádných důvodů odvedeny k jiným účelům. Ze všech příkazů k přesunu peněz uvnitř městské správy (v počtu 347) se přes 89% týká postoupení finančních částek ke správci obecních register, jenž měl na starosti výdaje z hlavní městské pokladny. Proto detailně představím finanční operace spojené s jeho úřadem.

Z přehledu v příloze 9 vidíme, že úřady kromě vlastních přímých plateb přispívaly značné částky právě do hlavní městské pokladny. Každoročně od nich správce obecních register přijal 2 000 – 6 000 zl. podle momentální potřeby, přičemž všechny tyto prostředky byly okamžitě použity na úhrady nákladů. Podíl těchto příjmů na výdajích správce městských register velmi kolísal a pohyboval se od o nejnižších částek kolem 10-20% až po úplné pokrytí výdajů. V r. 1675 dosáhly příjmy dokonce vyšší částky než výdaje. Největší příjmy se objevují v r. 1663, kdy bylo třeba uhradit celou pohledávku Antonína Losiho z Losinthalu v hodnotě 5 300 zl.[502] Když se podíváme, k jakému účelu byly peníze postupovány, zjistíme, že šlo právě o splácení dluhů (78% všech postupovaných prostředků) a v 19% o koupi libeňského panství (na ní se z jiných úřadů výhradně podílel jen správce libeňského statku). Na druhou stranu je z tabulky vidět, že i správce obecních register vydával prostředky do jiných úřadů, nejčastěji k úřadu šestipanskému v záležitostech stavebního charakteru. Tato vydání rovněž kolísala a nemá cenu pokoušet se o stanovení nějakého jejich průměrného množství.[503]

[502] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 24r, 24v, 27v, 28r, 28v.
[503] Výsledky v tabulce jsou z určitého pohledu relativní. Musíme vzít v úvahu, že ve výdajích městského hospodáře jsou zahrnuty nemalé výplaty z graciálních prostředků, aniž by tyto dostupné peníze byly

Objem peněz přesouvaný mimo hlavní pokladnu nedosáhl částky vyšší než 5 000 zl. Často šlo o vydání v řádech několika málo stovek zlatých za nejrůznějšími účely. Pokud bych měl pro představu jmenovat alespoň jeden (největší) exemplární přesun, zmíním, že to byla např. vydání od šestipanského úřadu k správci libeňského panství r. 1673 v částce 600 zl. na rekonstrukci strašnického dvora.[504]

Shrnout výsledky, k nimž jsem v této kapitole dospěl, je úkolem náročnějším, než se může zdát. Podle finančních příkazů k přímým platbám lze ještě jednoznačně určit podíl městských úřadů na úhradách bezprostředních městských nákladů. Nejvíce prostředků proudilo z hlavní městské pokladny (85%) a jen částečně přispívaly ostatní úřady. Např. úřad šestipanský (9%) nebo správce libeňského statku (3%). Navzdory uvedeným nízkým číslům byl finanční podíl těchto úřadů jistě nezastupitelný, zvláště když víme, že jejich prostředky byly využívány jednak k úhradě městského dluhu a vyplácení mezd kancelářskému personálu. Tím, že se z radních knih dovídáme o 347 příkazech, jež přikazovaly úředníkům přesouvat peníze k jiným úřadům městské správy, vyjevuje se nám množství peněz, které bylo každoročně v pohybu. Celkem šlo o necelých 105 000 zl. (tj. 43% z celkových výdajů 244 202 zl.), což ukazuje na značnou dynamiku finančních transakcí uvnitř města.

Největší část peněz (88%) směřovala pochopitelně k správci obecních register za účelem úhrad věřitelských nároků (hlavně z fondů městského berníka a šestipanského úřadu) a koupě libeňského panství (úroky z kupní sumy hradil správce jmenovaného panství). Mimořádné množství přesouvaných peněz bylo jistě vyvoláno mimořádnou finanční situací města, kdy na úhradu městských dluhů nezbývaly v hlavní kase volné prostředky, a tak se stahovaly z ostatních úřadů. Jiným důvodem bylo odvádění peněz do šestipanského úřadu (v množství 7% ze všech přesouvaných peněz). Městské úřady (zvláště správce městských register) podle pokynů radních přispívaly šestipánům na opravy obecního jmění. i rozsah těchto finančních operací byl možná vyvolán zhoršenou hospodářskou situací města. Je totiž možné, že tím, jak šestipanští úředníci vedle svých řádných povinností hradili navíc nemalou část městských dluhů a ještě nepřímo přispívali na jejich úhrady do hlavní městské pokladny, nedostávalo se jim prostředků na plnění

---

zohledněny v nějakém sloupci příjmů. Příjem graciálních peněz zde neuvádím záměrně, protože se jimi věnuji samostatně v jiné kapitole. Neuvedení těchto podstatných příjmů má zde své opodstatnění, pokud mě zajímá pouze podíl prostředků poskytnutých z jiných úřadů městské správy a nikoli příjmy, výdaje a zůstatky v městské kase. Vzhledem k tomu, že obecně neznáme příjmy do městské pokladny (jen množství „přerozdělených“ peněz) nelze se o vytoužené vyjádření městských příjmů a výdajů ani pokusit.

[504] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 179r, 189v, 192v.

běžných povinností, jež vycházely z jejich působnosti. Proto je musely čas od času při větších vydáních finančně podpořit i další úřady.

Uvedl jsem, že přehled všech finančních vazeb a uskutečněných peněžních transakcí mezi úřady nelze nějak jednoduše načrtnout vzhledem k množství plateb a spletitostí finančních toků. Nejen cesty peněz od jednoho úřadu k ostatním, ale i jejich množství se v průběhu času měnilo. Ukazuje to na stav, kdy město rozhodovalo o přesunech peněz podle aktuální potřeby namísto přesného každoročního plánu (v dnešním slova smyslu „rozpočtu“), jenž nebyl v té době obvyklý. Ovšem tím, že docházelo k velkým přesunům peněz (jak jsem uvedl, šlo o 43% ze všech výdajů), přispívaly tyto úřady značnými sumami i na nepřímé úhrady městských nákladů, zároveň však také nějaké prostředky těmito vnitřními platbami získávaly. Např. úřad šestipanský za celé období přímo uhradil 21 706 zl., nepřímo dalších 20 358 zl. (hlavně do městské kasy), přičemž od ostatních úřadů získal 7 008 zl. (zejm. zase z obecní pokladny). Při vyrovnání těchto operací (tj. příjmů a výdajů) zjistíme, že v letech 1656 – 1677 bylo z jeho pokladny vydáno 35 056 zl. Tím se jeho reálný podíl na výplatách zvyšuje z 9% na 14% (z celkové částky výdajů 244 202 zl.).

Přehled podílu jednotlivých úřadů na městských výdajích v letech 1656 – 1678

	správce ob. register	městský berník	libeňský správce	úřad mostu pražského	úřad šestipanský	ostatní[505]	celkem
vydal přímo	208 165,14	3 193,08	8 505,06	2 345,44	21 706,08	287,67	244 202,47
vydal nepřímo	11 074,17	20 115,34	27 471,58	13 021,35	20 358,12	12 785,48	104 826,04
přijal	91 117,80	1 010,07	1 615,00	625,00	7 008,17	3 450,00	104 826,04
celkem	**128 121,51**	**22 298,35**	**34 361,64**	**14 741,79**	**35 056,03**	**9 623,15**	**244 202,47**
	52%	**9%**	**14%**	**6%**	**14%**	**4%**	**100%**

Až tato tabulka nám udává reálné rozložení výdajů mezi městské úřady. Dominantní zastoupení má stále správce obecních register, ovšem namísto 85% všech městských nákladů se z prostředků vlastního úřadu podílel jen na 52% výdajů. Zato výrazně přispíval úřad šestipanský a rovněž i správce libeňského statku. Jestliže posledně jmenovaná osoba byla schopna ze svého úřadu v průběhu 16 let (1662 – 1676) uhradit

[505] Co se týká přímých vydání, jde o úřady vyjmenované v části Přílohy, pozn. 19. V případě nepřímých výdajů zde vystupují správce handle solního (zaujímá 82% nepřímých vydání ve sloupci ostatní), správce důchodů váhy kořenné, písaři hořejší kanceláře a porybný. Největší množství peněz bylo odvedeno do radnice bez udání důvodu (sloupec „přijal“).

téměř 35 000 zl., znamená to, že podíl z výnosů libeňského panství na městských nákladech byl vyšší jak 2 000 zl. ročně. Rovněž z přehledu vyplývá, že radní podstatně využívali dostupné prostředky u úřadů městského berníka, úřadu mostu pražského či správce handle solního (hodnoty ve sloupci „vydal nepřímo“).

Přesnější závěry již nelze z dostupných pramenů učinit zejm. proto, že nemáme představu o množství městských příjmů u jednotlivých úřadů. Přesto i tyto dílčí výsledky mohou být dostatečným vodítkem při popisu hospodářské situace Starého Města pražského po třicetileté válce, k němuž autor této práce spěje.

Tzv. graciální peníze

V předešlých kapitolách jsem se nesčetněkrát zmínil o finanční podpoře, kterou císař Ferdinand III. poskytl staroměstské obci na poválečnou obnovu obecního jmění. Ačkoli se tato historicky známá skutečnost uvádí ve velké monografii města, nedozvíme se o ní nic bližšího, než že povolení peněžní subvence bylo reakcí panovníka na bezprostřední následky právě skončené třicetileté války. Informace o této události, jež významně urychlila vzestup městské ekonomiky, zapadá na stránkách knih, popisujících vývoj pražských měst od vestfálského míru, vedle výčtu potvrzených starších privilegií a udělených nových výsad včetně polepšení a rozmnožení městských znaků.[506] Na základě dostupných záznamů v knihách finančních příkazů jsem se pokusil zmapovat čerpání darovaných prostředků a jejich využití městskou obcí, abych v samotném závěru práce mohl lépe vysvětlit, jakým způsobem došlo ke konsolidaci městského hospodářství v 2. polovině 17. století.[507]

---

[506] Josef JANÁČEK a kol., *Dějiny Prahy*, Praha 1964, s. 359-363 (autorkou textu Marie PAVLÍKOVÁ). V jiných souvislostech událost popisují Václav LEDVINKA – Jiří PEŠEK, *Praha*, Praha 2000, s. 346, kteří nazývají graciálními penězi podporu udělenou sněmem r. 1644 z posudného a stejně tak i příspěvky v dalších letech na výstavbu městských hradeb. Tuto sněmovní podporu bez zmatečného ztotožnění s císařskou subvencí z r. 1649 stručně uvádí Pavel BĚLINA a kol., *Dějiny Prahy 1., Od nejstarších dob do sloučení pražských měst (1784)*, Praha – Litomyšl 1997, s. 395 (autorem textu Jiří MIKULEC) a podrobněji Andrej ROMAŇÁK, *Příspěvek k dějinám pražské fortifikace*, DP 6/1, 1986, s. 203-204. O věnování 300 000 zl. z posudného pro pražská města pak píše J. MIKULEC na s. 387, viz P. BĚLINA a kol., *Dějiny Prahy 1.* Z obecných přehledů nejlépe události spojené s darováním peněz popisuje Antonín REZEK, *Dějiny Čech a Moravy nové doby. Kniha první, Od míru Westfálského až do smrti císaře Ferdinanda III. (1648 – 1657)*, Praha 1892, s. 77-80, 82-83. Nepřesně uvádí datum panovníkova reskriptu z r. 1649 (namísto 3. ledna má být 9. ledna), viz níže v textu.

[507] K dispozici máme 60 finančních příkazů, jež referují o graciálních prostředcích. Kromě městských knih a několika listin zachycují čerpání peněz a skládání příslušných účtů písemnosti české komory, uložené v Nové manipulaci Národního archivu v Praze (konkrétní materiál se nachází pod sign. P 1/10/1). K dispozici máme ještě starší studie, reflektující některé aspekty hospodářských dějin města v pol. 17. stol. podrobněji

Poprvé se o možnosti získání finanční podpory pro českou metropoli dovídáme z reskriptu české dvorské kanceláře z 9. ledna 1649. Nejspíš na naléhavou žádost Pražanů v něm císař Ferdinand III. zveřejnil svůj záměr věnovat Starému a Novému Městu částku 300 000 zl. na potřebné opravy obecních staveb.[508] Měšťané totiž ve své petici za finanční podporu argumentovali zejm. rozsahem škod, jež jim byly způsobeny v důsledku vojenského vpádu Švédů r. 1648, i svou statečností a věrností k císaři, kterou při obraně města projevili.[509] Věnovaná finanční částka tak měla být kompenzací za velká válečná vydání i oceněním celé obce zároveň. Konečné rozhodnutí o udělení podpory vydal panovník v Prešpurku ve slavném majestátu z 20. dubna 1649 pro Staré Město pražské.[510]

Ve zmíněném dokumentu císař daroval oběma pražským městům část výnosu z tzv. posudného, což bylo označení pro nápojovou daň z piva a vína.[511] Z důchodů tohoto královského regálu panovník věnoval částku 300 000 zl., přičemž předepsal, k jakým účelům mají být peníze použity. Vzhledem k tomu, že největší materiální škody utrpěly hospodářské provozy, byla peněžní subvence cíleně zaměřena na obnovu městských podniků. Pouze zisky, plynoucí z jejich hospodářské činnosti, mohly zabezpečit ekonomickou stabilitu měst. Z podílu prostředků, věnovaných staroměstské obci, měly být kromě poničených mlýnů opraveny městské hradby včetně jedné z bran.[512] Dále se uvádí možnost renovace vodárny, mostu a ostatních obecních stavení, jež byla během obrany města pobořena. Nakonec určitou část darovaných peněz měli radní obou měst rozdělit měšťanům, pokud během švédského útoku *„na zdraví svým úraz vzali, osiřeli nebo ovdověli, a sice tudy v chudobu upadli“*.[513]

---

než uvedené syntézy. Přestože ani u nich nebylo využívání graciálních peněz hlavním tématem, nacházíme v nich mnoho cenných poznatky a odkazy na příslušné prameny. Jde o již citované práce V. PEŠÁKA, *Obecní dluhy*, s. 401, 413-414, 422 a především Václava ŽÁČKA, *Válečné škody Starého města Pražského na obecním majetku r. 1648*, ČČM 111, 1937, s. 279-283.

[508] AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 120, opis v památné knize z let 1645 – 1673, viz (AMP, Sbírka rukopisů, sign. 328, 123v-124v). Nejpodstatnější část listiny vydána v edici *CIM 1*, bez čísla, s. 598.

[509] V. ŽÁČEK, *Válečné škody*, s. 279. Rozsah poválečných škod v hodnotě 113 142 zl. 38 kr. shrnuji v kapitole o stavebních výdajích.

[510] *CIM 1*, č. 327, s. 598-610; o subvenci se píše v třetí části na s. 603-604. O pár dní později (3. května 1649) byl v Prešpurku vydán obdobný majestát s udělením výsad i pro Nové Město pražské, srov. *CIM 1*, č. 328, s. 610-624. Formulace o udělení podpory je doslova totožná jako u majestátu pro staroměstské, viz třetí část, s. 615-616.

[511] O vývoji nápojové daně, její správě a výnosech z ní plynoucí viz Otto PLACHT, *České daně 1517 – 1652*, Praha 1924, s. 120-127; Josef PEKAŘ, *České katastry 1654 – 1789. Se zvláštním zřetelem k dějinám hospodářským a ústavním*, 2. vyd., Praha 1932, s. 82-83.

[512] Pravděpodobně šlo o bránu Horskou neboli Novou (zmínka o opravě v letech 1654/1655 – 1666), srov. kapitolu Stavební výdaje.

[513] Citát převzat z dubnového majestátu, viz pozn. 510, s. 604, zatímco konkrétní výčet staveb lépe udává reskript, viz pozn. 508. Oba dokumenty výstižně interpretuje V. ŽÁČEK, *Válečné škody*, s. 279-280.

Nejen účel dotace, ale i způsob jejího čerpání byly specifické. Příjmy z nápojové daně se měly oběma radnicím odvádět prostřednictvím úředníků české komory v pevných ročních splátkách. Celá finanční pomoc v hodnotě 300 000 zl. byla totiž rozvržena na 30 let v každoročních výplatách ve výši 10 000 zl. Obě pražská města se o částku dělila rovným dílem, takže na jedno město připadala roční podpora ve výši 5 000 zl., v celkové hodnotě pak logicky 150 000 zl. Počínaje již r. 1649 požívalo jedinečné podpory graciálních peněz Staré i Nové Město pražské.[514]

Staroměstská obec jistě přivítala prvních došlých 5 000 zl. s povděkem jako nezbytnou finanční pomoc do městského rozpočtu. Soudím tak proto, že je z velké míry (42%) použila k úplně jiným účelům než ustanovovalo panovníkovo nařízení. Hradila jimi hlavně veškeré poplatky za administrativní úkony spojené s potvrzením a zaknihováním městských privilegií. Peníze tak z české komory putovaly rychle zpět do státní pokladny prostřednictvím české dvorské kanceláře a úřadu desk zemských. Jen malá část peněz (16%) šla v prvním roce na opravy městského majetku, a to zejm. až na samotném konci r. 1649. Opravována byla nejdůležitější komunikace, spojující pražská města na obou březích Vltavy – pražský most[515] a začalo se také s renovací obecních dvorů. Ještě méně (jen 7%) radní vyplatili pozůstalým vdovám a zraněným či zchudlým měšťanům. K větším vydáním jiného charakteru se městská obec neodhodlala. Možná si představitelé města v časné poválečné době teprve rozmýšleli, jak nejlépe s darovanými penězi naložit; zda nejdříve investovat do oprav městských podniků, obnovit jejich chod a začít tak napravovat stav městských financí, nebo se při ustavičném naléhání věřitelů pustit do splácení peněžních závazků a tímto způsobem se pomalu ale jistě vyrovnat s ohromným městským dluhem? Pozastavuji se nad tím proto, že si nedovedu vysvětlit, proč v prvním roce dotace vyčerpalo Staré Město jen asi 65% poskytnutých peněz?[516]

O to více výdajů z graciálních peněz se eviduje následující rok. Nevyčerpaná částka (1 715 zl. 46 kr.) se přesouvala do dalšího roku a poskytla městu vedle obvyklé roční podpory dostatečný kapitál k stavebním investicím. Práce začaly jak na obecních dvorech v Braníku a Olšanech, tak hlavně kolem řeky. Renovoval se přívoz, vodárna a také se zahájily nákladné rekonstrukce staroměstské mostecké věže, přilehlých Mosteckých

---

[514] Podmínky čerpání uvádí císařský reskript, viz pozn. 508. Jak vysvětluje V. PEŠÁK, peníze se zvaly graciálními proto, že byly od císaře povoleny z milosti, viz *Obecní dluhy*, s. 401, pozn. 129.

[515] Rekonstrukci mostu a nebližšího okolí v 1. pol. 50. let 15. stol. popisuje Josef EMLER, *Kamenný most Pražský a někdejší úřad mostecký*, PAM 8, 1870, s. 211; s vypsáním všech příslušných účtů pak Václav VOJTÍŠEK, K *dějinám mostu pražského*, Za starou Prahu 4, 1913, č. 4-5, s. 27-28.

[516] Příjmy a vydání graciálních peněz v letech 1649 – 1656 velmi podrobně dokumentuje výtah z počtů, sestavený pro českou komoru, viz AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 2416.

i vzdálenějších Helmovských mlýnů a příslušných jezů. Opravy na nich probíhaly velmi intenzivně v 1. třetině 50. let, kdy se podařilo dokončit nejnutnější rekonstrukce a znovu zprovoznit technické a hospodářské stavby v potřebném rozsahu. Až poté stavební činnost dotovaná císařovými prostředky postupně slábne, i když i později se objevují nezanedbatelná vydání. Ještě paralelně se stavebními výdaji se objevuje velký počet úhrad poplatků, ale i jejich objem postupně klesá, dokonce dříve a rychleji než množství prostředků vyčleněných na opravy obecních stavení. Většina z nich souvisela s udělenými privilegii v r. 1649. Je pochopitelné, že po vyřízení všech úředních náležitostí na počátku 50. let neslyšíme o dalších výdajích na městská privilegia.[517]

Radní se po nejistém přešlapování v prvním roce naučili rychle využívat graciální prostředky a hledat pro ně v městské obci upotřebení. Možná samým nadšením z této pomoci nebo z jiného důvodu zapomněli v hektické době poválečné obnovy, že mají podle dvorského reskriptu předkládat královským úřadům pravidelná vyúčtování peněz, a to každým rokem. Nevíme, zda po nějakých stížnostech české komory nebo z vlastní iniciativy znovu připomněl panovník pražským zástupcům jejich povinnost v r. 1655. V novém reskriptu vyjádřil určité pochopení s tím, že se na skládání počtů před českou komorou nedostalo, protože musely být řešeny jiné záležitosti, avšak nově by se roční účty měly předkládat k přehlédnutí. Od té doby se datují řídce dochované výkazy, z nichž rekonstruuji čerpání císařské podpory.[518]

Kromě podrobného rozpisu plateb až na jednotlivá vydání ke konci účetního období r. 1656, nacházejí se v materiálech české komory další tři výkazy, popisující souhrnně úhrady k 31. prosinci r. 1659 a 1660 a poslednímu červnu r. 1662.[519] Přehledy se od sebe navzájem liší svou formou i vnitřní strukturou výdajů. Zatímco první k r. 1656 identifikuje každou platbu (uvádí přesné datum, příjemce i účel vydání), záznamy člení po jednotlivých letech, přičemž na závěr každého roku uvádí detailní vyúčtování, tj. kolik peněz bylo z komory přijato, kolik utraceno a kolik se přesouvá na další rok, ostatní se omezují jen na statický přehled výdajových skupin. Uvnitř těchto kategorií jsou pak uvedeny příslušné částky, které byly od počátku čerpání subvence až do dne skládání počtů vynaloženy k daným účelům. Porovnáním úhrnných hodnot v těchto kategoriích zjistíme, že

[517] TAMTÉŽ.

[518] Císařský reskript ze 7. září 1655 byl vydán pro obě pražská města, viz AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 2424/3. O výkazech dále v textu.

[519] Počty k r. 1656 viz citace v pozn. 516. Ostatní jsou uloženy v NA, NM, sign. P 1/10/1 a jeden exemplář výkazu k r. 1659 i v NA, NM, sign. P 1/2/1. Zde ho nalezl V. PEŠÁK a citoval z něj v práci *Obecní dluhy*, na s. 414. Informace z výtahu k r. 1661 zase uveřejnil V. ŽÁČEK, *Válečné škody*, s. 282-283. V posledně citované práci je na s. 283 překlep u výdaje na opravu obecních gruntů. Namísto 1 644 zl. 24,5 kr. má být správně 1 664 zl. 24,5 kr. (tj. rozdíl 20 zl.)

staroměstští nevykazovaly své výdaje jednotně, a tak jsou některé platby zařazeny buď v jiných samostatných kategoriích nebo v rámci podobné skupiny nákladů.[520] Osvětlit podíl jednotlivých typů výdajů v celém období do r. 1656 se mi podařilo s pomocí zmiňovaného výtahu z příjmů a vydání a od následujícího roku díky dochovaným finančním příkazům v městských knihách. Strukturu výdajů z prvního období let 1649 – 1661 uvádím v tabulce.

Stručný přehled výdajů z tzv. graciálních peněz v letech 1649 – 1661[521]

rok	stavební výdaje		pomoc poškozeným měšťanům	poplatky	splátky dluhů	dary	celkem	
1649	800,00		406,90	2 026,33	–	51,00	3 284,23	
1650	3 076,64		15,00	3 332,50	150,00	18,00	6 592,14	
1651	2 900,00		20,00	1 010,00	1 650,00	9,00	5 589,00	
1652	866,67		133,17	782,90	400,00	9,00	2 191,74	
1653	3 933,33		–	–	2 866,67	9,00	6 809,00	
1654	1 530,00		–	–	4 000,00	18,00	5 548,00	
1655	783,93		–	9,00	3 500,00	18,00	4 310,93	
1656	500,00		25,00	–	5 128,07	18,00	5 671,07	
1657	500,00	400,00	50,00	–	3 546,00	18,00	4 064,00	450,00
1658	–			–	3 500,00	18,00	3 518,00	
1659	1 224,17			29,00	2 278,95	18,00	3 550,12	
1660	–		–	–	1 000,00	18,00	1 018,00	
1661	1 000,00		–	–	1 000,00	18,00	2 018,00	
celkem	**17 514,74**		**650,07**	**7189,73**	**29 019,69**	**240,00**	**54 614,23**	

Při prvním skládání počtů v létě r. 1657 zjistila česká komora, že peníze jsou využívány jiným způsobem než předepisuje císařské nařízení. Zmiňuje se o tom v dobové zprávě, v níž staroměstským nařizuje podat vysvětlení jejich počínání. Trnem v oku byla královským úředníkům velká dlužná částka (skoro 17 700 zl.), již radní uhradili z graciálních peněz.[522] Skutečně při pohledu do tabulky výdajů vidíme, že od r. 1653 využívali radní stabilně více než polovinu poskytnutých prostředků na úhrady věřitelských nároků, a to i po r. 1656. Průměrný podíl dlužních splátek za celé období do konce

[520] Týká se to hlavně plateb měšťanům, nestejně jsou identifikovány i náklady na opravy obecních staveb, zejm. dvorů, mlýnů a jezů.

[521] Částky ve sloučených buňkách tabulky odpovídají výdajům, u nichž se mi nepodařilo dohledat roční datum, a tak je uvádím pro celá časové období, ve kterých byly peníze s jistotou použity. Všechny uváděné hodnoty v jednotlivých letech 1649 – 1656 a 1660 – 1661 jsou přesné podle výkazů, jen přehled z let 1657 – 1659 je pečlivou rekonstrukcí z pramenných zmínek. Podrobnější rozepsání dlužních splátek a stavebních výdajů podávám v příloze 4 a 5.

[522] Zpráva vydána 27. července 1657 v Praze, viz NA, NM, sign. P 1/10/1.

r. 1661 činil 53%, zatímco stavební výdaje společně s vyplácenou podporou vdovám, zraněným a zchudlým měšťanům nedosáhly ani třetiny všech nákladů (33%). Zbylých 14% tvořily administrativní poplatky, hrazené hlavně v prvních čtyřech letech[523] a v malé míře pozornosti (dary).[524] Nevíme, zda staroměstští z pokynu královské komory dodali nějaké vysvětlující informace k městským dluhům; tak či onak bylo nakonec vyúčtování schváleno 23. září 1658.[525]

Po dalších ročních kontrolách na přelomu 50. a 60. let byl sestaven sumář výdajů, jež byl uzavřen k velmi neobvyklému datu z účetního hlediska, poslednímu červnu r. 1662.[526] Zřejmou časovou souvislost se staroměstskou koupí libeňského panství od Jana Hertvíka z Nostic netřeba připomínat. Šlo o investiční záměr v neobvykle vysoké výši, jenž mohl být realizovaný pouze s pomocí císařem věnovaných prostředků.[527] Tato investice do pozemkového jmění na delší čas odčerpávala většinu z poskytovaných peněz a tím zásadně měnila strukturu příslušných vydání. Uzavření kontraktu na libeňský majetek tak vnímám jako mezník ve využívání graciálních peněz, jímž se počíná druhé období čerpání císařské podpory.

[523] Výdaje v souvislosti s městskými privilegii se vyšplhaly na 6 868 zl. 50 kr. Mimo ně vyplatili radní při příjezdu císaře do Prahy r. 1652 částku 282 zl. 54 kr. (o panovníkově návštěvě informuje A. REZEK, *Dějiny Čech a Moravy nové doby. Kniha první*, s. 346-367, zejm. s. 351-352, 361-364) a dále za vidimaci udělení graciálních peněz v r. 1655 odvedli celých 9 zl. Poslední sumu 29 zl. tvořily výdaje spojené s devalvací cizích mincí v r. 1659.

[524] Město odvádělo české komoře pravidelnou pozornost „*pro honorario*“. V r. 1649 to bylo 51 zl., o rok později se částka snížila na 9 zl. a znovu se zvýšila na stálých 18 zl. až r. 1654, srov. kapitolu Dary.

[525] Srov. poznámku na dolní straně desek předkládaných počtů k r. 1656, viz AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 2416.

[526] Stejně jako ostatní výkazy, i ten je uložen v NA, NM, sign. P 1/10/1.

[527] Okolnosti koupě libeňského panství a podmínky jeho splácení jsem popsal v samostatné kapitole o rozšiřování pozemkového majetku.

Stručný přehled výdajů z tzv. graciálních peněz v letech 1642 – 1674

rok	stavební výdaje	koupě panství	splátky dluhů	dary	celkem
1662		19 566,67	1 250,00	18,00	20 834,67
1663		10 000,00		18,00	10 018,00
1664		10 000,00		24,00	10 024,00
1665		10 000,00		24,00	10 024,00
1666		10 000,00		24,00	10 024,00
1667		5 000,00		24,00	5 024,00
1668		5 000,00		12,00	5 012,00
1669		10 000,00		18,00	10 018,00
1670	900,00	3 093,33[528]		36,00	4 029,33
1671	900,00			1 528,80	2 428,80
1672	2 800,00			19,20	2 819,20
1673	500,00		1 600,00	19,20	2 119,20
1674	1 000,00			96,00	1 096,00
celkem	**6 100,00**	**82 660,00**	**2 850,00**	**1 861,20**	**93 471,20**

Tentokrát již bez jakýchkoli pomocných pramenů jsem na základě dochovaných finančních příkazů sestavil tabulku výdajů z darovaných peněz.[529] Mimořádné vydání měli staroměstští radní již v r. 1662, kdy museli uhradit zálohu za koupi panství 16 466 zl. 40 kr., poplatek za uzavření smlouvy 600 zl. a dvě kvartální splátky v celkové výši 2 500 zl. Navíc museli ještě vyplatit poslední nárok z pohledávky Anny Marie Wolfštýrnové, a to nově nabíhající úroky v sumě 1 250 zl.[530] Vidíme, jak se v letech 1664 – 1668 zdvojnásobilo čerpání graciálních peněz, aby mohli představitelé města rychle splatit svůj finanční závazek vůči nejvyššímu kancléři Janu Hertvíkovi z Nostic. Brzy po uhrazení poslední „libeňské splátky“ našli staroměstští pro zbytek darovaných prostředků upotřebení na rekonstrukci zničeného strašnického dvora[531] a spíše výjimkou je, že část peněz (1 600 zl.) použili na vyplacení závdavku po uzavření narovnání Kirchmaierovského dluhu z r. 1628.[532] Naopak je pochopitelné, že po splacení libeňského panství se r. 1671 Antonín Losi z Losinthalu dočkal štědré odměny za poskytnutí neméně štědrého

[528] Do této splátky jsem započítal i nominální hodnotu 60 zl. za 12 000 cihel, jež měli staroměstští odvést hraběti z Nostic.
[529] Vzhledem k tomu, že se nedochovaly všechny záznamy o vykonaných platbách, mohou být některé součty nepřesné.
[530] O pohledávce podrobně V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 410, pozn. 147. Z původní výše úroků 1 500 zl. bylo sleveno na 1 250 zl., což V. Pešák nereflektuje a uvádí původní částku. Dokládá to finanční příkaz, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 221r.
[531] K tomu srov. kapitolu Stavební výdaje.
[532] To se podařilo dohodnout s Janem Karlem Kirchmaierem z Reichwitz až v r. 1673. Bližší okolnosti viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 449-451. K platbě vydali radní finanční příkaz, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 195v.

úvěru městu v pravý čas jeho potřeby.[533] Vedle těchto výdajů radní nadále odměňovali příslušné úředníky u úřadu vinného a pivního tácu tak, jako již v prvním období čerpání peněz. Při poslední splátce v r. 1674 jim věnovali částku nejvyšší.[534]

Po zmapování všech v pramenech doložených výdajů se můžeme o pokusit zpětně rekonstruovat příjem subvence a ozřejmit průběh jejího finančního čerpání, včetně příslušných účetních operací. Nejen, že se dozvíme, jak vlastně staroměstští hospodařili s darovanými prostředky, ale docílíme i obecnějšího zjištění účetní praxe jednoho pražského města ve třetí čtvrtině 17. století.

Průběh čerpání tzv. graciálních peněz v letech 1649 – 1674

rok	roční příjem	zůstatek z loňska	hotovost k dispozici	vyčerpáno		zůstatek
1649	5 000,00		**5 000,00**	3 284,23		1 715,77
1650	5 000,00	1 715,77	**6 715,77**	6 592,14		123,63
1651	5 000,00	123,63	**5 123,63**	5 589,00		-465,37
1652	5 000,00	-465,37	**4 534,63**	2 191,74		2 342,89
1653	5 000,00	2 342,89	**7 342,89**	6 809,00		533,89
1654	5 000,00	533,89	**5 533,89**	5 548,00		-14,11
1655	5 000,00	-14,11	**4 985,89**	4 310,93		674,96
1656	5 000,00	674,96	**5 674,96**	5 671,07		3,89
1657	5 000,00	3,89	**5 003,89**	4 018,00	496,00 [535]	985,89
1658	5 000,00	985,89	**5 985,89**	3 518,00		2 467,89
1659	5 000,00	2 467,89	**7 467,89**	3 550,12		3 917,77
1660	5 000,00	3 917,77	**8 421,77**	1 018,00		7 403,77
1661	5 000,00	7 403,77	**12 403,77**	2 018,00		10 385,77
1662	5 000,00	10 385,77	**15 385,77**	20 834,67		-5 448,90
1663	10 000,00	-5 448,90	**4 551,10**	10 018,00		-5 466,90
1664	10 000,00	-5 466,90	**4 533,10**	10 024,00		-5 490,90
1665	10 000,00	-5 490,90	**4 509,10**	10 024,00		-5 514,90
1666	10 000,00	-5 514,90	**4 485,10**	10 024,00		-5 538,90
1667	5 000,00	-5 538,90	**-538,90**	5 024,00		-5 562,90
1668	5 000,00	-5 562,90	**-562,90**	5 012,00		-5 574,90
1669	5 000,00	-5 574,90	**-574,90**	10 018,00		-10 592,90
1670	5 000,00	-10 592,90	**-5 592,90**	4 029,33		-9 622,23
1671	5 000,00	-9 622,23	**-4 622,23**	2 428,80		-7 051,03
1672	5 000,00	-7 051,03	**-2 051,03**	2 819,20		-4 870,23
1673	5 000,00	-4 870,23	**129,77**	2 119,20		-1 989,43
1674	5 000,00	-1 989,43	**3 010,57**	1 096,00		1 914,57
celkem	**150 000,00**			**148 085,43**		**1 914,57**

[533] Srov. kapitolu o darech.
[534] Srov. výklad k předchozí tabulce výdajů z let 1649 – 1661, příp. kapitolu Dary.
[535] Částku 496 zl., vyplacenou někdy v letech 1657 – 1659, jsem odečetl až od volné hotovosti na r. 1660, tj. součtu 5 000 zl. od české komory a 3 917 zl. 46 kr., které se převedly z loňského roku. Výpočtu odpovídá uvedená hotovost k dispozici 8 421 zl. 46 kr.

Od r. 1649 se počíná stálý příjem roční podpory v hodnotě 5 000 zl. Právě v prvních poválečných letech, kdy se ve městě pomocí darovaných peněz opravovaly obecní stavby a hradily poplatky spojené s pojištěním městských práv, je patrné silné kolísání na výdajové straně. Došlo k němu patrně v důsledku nedostatečného plánování stavebních investic, což nebylo v době poloviny 17. století nic neobvyklého a spíše to odpovídalo dobové realitě.[536] Přesto podle vyúčtování vidíme až na malé výjimky v letech 1651 a 1654 setrvalou pozitivní bilanci. Veškeré výdaje se pohybovaly těsně pod hranicí příjmů a i když se někdy podařilo překročit limit roční podpory (nejvíce r. 1651 o 9%), zafinancovali městští úředníci úhradu z vlastních prostředků a příští rok vykázali tuto ztrátu jako řádné vydání z graciálních peněz.[537] Do r. 1656, kdy měla proběhnout první skutečná kontrola použití peněz prostřednictvím úředníků české komory, byly výdaje téměř srovnány s příjmy. V dalších letech se pak městu nedařilo vyčerpat celou roční podporu, a tak se větší množství prostředků neustále převádělo z roku do roku. Zvláště velmi nízké výdaje v letech 1660 – 1661 způsobily k r. 1662 nahromadění třikrát větší hotovosti než činil roční příjem graciálních peněz z české komory.[538] Ani ne tak dokončení stavebních prací jako evidentně významné omezení výdajů na úhrady věřitelských pohledávek z graciálních prostředků (již od konce 50. let) bylo jednou z příčin kumulace kapitálu v městské kanceláři.

Rokem 1662 nastává obrat v nakládání s prostředky. Přestože městská rada na začátku roku disponovala sumou vyšší než 15 000 zl., mimořádné výdaje za složení závdavku a prvních splátek panství způsobily schodek v graciálních penězích cca 5 500 zl. (tj. zhruba 110%), který trval minimálně do počátku 70. let 17. století. Na okamžité vyplacení zálohy a poplatku za smlouvu Janu Hertvíkovi z Nostic (17 066 zl. 40 kr.) radním scházelo 1 680 zl. 54 kr.[539] Vzhledem k tomu, že v dalším kvartálu je čekala první splátka v hodnotě 1 250 zl. a koncem roku další, rozhodli se radní řešit aktuální finanční deficit přijetím úvěru od Antonína Losiho z Losinthalu, rady české komory, ve výši

---

[536] Uvádí to Dieter KREIL, *Zusammensetzung und Entwicklung des Haushalts der Reichsstadt Schwäbisch Hall von 1420 bis 1620*, in: Städtisches Haushalts- und Rechnungswesen. 12. Arbeitstagung in Überlingen, (9. – 11. November 1973, hrsg. von Erich MASCHKE u. Jürgen SYDOW, Sigmaringen 1977 (= Stadt in der Geschichte, Bd. 2), s. 85, 90 i Reinhard HILDEBRANDT, *Zur Frage der reichsstädtischen Finanzen und Hauspolitik seit dem Westfälischen Frieden*, in: TAMTÉŽ, s. 95-96.

[537] Pěkně to dokumentuje Výtah z příjmů a vydání k r. 1656, viz AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 2416.

[538] Zda nebylo snad záměrem radních našetřit si dopředu větší objem prostředků na zamýšlenou koupi libeňského panství, si netroufám spekulovat.

[539] Rozdíl dostupné hotovosti v r. 1662 (15 385 zl. 40 kr.) od celé zálohy 17 066 zl. 40 kr.

5 000 zl. i když byla půjčka úrokována, pomohla obci překlenout momentální potíže s nedostatkem peněz. Schodek se tak z velké části zarovnal vypůjčeným kapitálem a město získalo více času na hledání prostředků k uhrazení částky.[540]

Ještě v souvislosti s koupí libeňského panství panovník svolil na žádost radních k rychlejšímu vyplácení podpory, a tak se nově v letech 1663 – 1667 odvádí městu namísto 5 000 zl. suma 10 000 zl. ročně.[541] Ta se celá použila na úhradu panství hraběti z Nostic. Tím, že „libeňské splátky" odčerpávaly celý roční podíl věnovaných peněz, zůstávalo město nadále v červených číslech, a tuto negativní bilanci nebylo možné zvrátit, dokud radní nesplatili celý finanční závazek podle dohodnutého plánu. Městští zástupci schodek ještě více prohloubili v r. 1669, kdy opět navýšili splátky libeňského majetku na dvojnásobek, aniž by jim bylo povoleno vyšší čerpání peněz než 5 000 ročně.[542] Vzniklé účetní manko (tehdy již více jak dva roční příjmy z české komory) museli nejspíš dorovnávat prostředky z vlastních příjmů, což vzhledem k době, kdy k výdajům došlo, šlo již snáze než na počátku 60. let 17. století.[543]

Po celou dobu splácení panství se účetní deficit nepatrně prohluboval i drobným každoročním výdajem na odměňování komorních úředníků, na jehož úhradu již nezbývala v graciální podpoře dostatečná peněžní hotovost. Změnu přinesl až r. 1670, kdy staroměstská obec splatila koupi libeňského statku. Přestože zbytek poskytnutých peněz v daném roce okamžitě investovala do oprav strašnického dvora, výdaje na tento rok se snížily a tento trend pokračoval i v následujících letech. Tím že se za roky 1671 – 1673 vydalo přibližně o polovinu méně darovaných peněz než činily jejich roční příjmy, bylo manko z r. 1669 sníženo o 72%.[544] Po posledním roce příjmů a vydání z graciálních prostředků se již bilance otočila. Podle záznamů knih finančních příkazů to vypadá, že zbývalo utratit zhruba 1 915 zl.

---

[540] Celou pohledávku i s úroky v hodnotě 300 zl. splatili obecní zástupci do jednoho roku. Na zaplacení použili hlavně prostředky z vedlejších městských úřadů a nově také z výnosů libeňského panství, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1597, fol. 24r, 24v, 27v, 28r, 28v. Srov. kapitolu o toku peněz uvnitř městské hospodářské správy. Zbytek deficitu z r. 1662 (448 zl. 54 kr.) dorovnávala obec vlastními zdroji.

[541] Okolnosti navýšení prostředků popisuji v kapitole o pozemkovém majetku.

[542] Pro čerpání pouze 5 000 zl. ročně v letech 1669 – 1670 hovoří dva argumenty. Za prvé: nenalezl jsem v pramenech žádný odkaz na povolení mimořádných ročních příjmů tak jako pro období let 1663 – 1666 (srov. blíže kapitolu Koupě pozemkového majetku, pozn. 102). Za druhé: pokud by ve zmíněných letech obec požívala vyšších příjmů (tj. 10 000 zl. ročně), byla by poslední finanční podpora poslána z české komory v r. 1672. My se však dočítáme o pozornosti pro královské úředníky, již peníze posílali, ještě v letech 1673 – 1674, čemuž by odpovídalo čerpání částek v uvedené době podle původní výše. O tom níže v textu.

[543] Tehdy se museli ještě staroměstští zadlužit. Soudím, že koncem 60. let 17. stol. byla situace příznivější a že k obecním příjmům vydatně přispívaly výnosy z bývalého Nosticova panství. Srov. závěrečnou kapitolu o městském hospodářství.

[544] Protože v těchto letech bylo z přijatých 15 000 zl. vyplaceno jen 7 367 zl. 12 kr., zbývalo 7 632 zl. 48 kr., jež se přesouvaly do dalších let. Tyto peníze se na snížení deficitu 10 592 zl. 54 kr. podílely právě uvedenými 72%.

Můžu s jistotou říci, že ke konečnému vyrovnání došlo v r. 1676, protože se nám o tom zachovala zmínka ve finančním příkazu z 22. září 1676. Městská rada tehdy nařídila správci obecních register, aby poslední graciální peníze v částce 1 250 zl. odvedl do radnice a vykázal si je v účtech jako řádný výdaj.[545] Když shrnu údaje z rekonstruovaného přehledu peněžních toků, vyjeví se, že namísto císařem původně deklarovaných 30 let, čerpalo město prostředky jen 26 let (do r. 1674) a poslední částku vyúčtovalo o další dva roky později.[546]

Je evidentní, že některé počty nesedí. Jestliže jsem ozřejmením průběhu čerpání prostředků darovaných císařem dokázal, že po skončení r. 1674 zbývala v obecní pokladně ještě částka v hodnotě 1 915 zl., z níž bylo na podzim r. 1676 vydáno posledních 1 250 zl., zbývá mi osvětlit osud rozdílových 665 zl. Bohužel, jejich vydání staroměstskou obcí není v knihách doloženo – ani v době čerpání podpory, ani v období následujícím. Těchto v celkovém počtu 150 000 zl. nepatrných 665 zl. (tj. necelé 0,5%) je tedy nutno připsat na vrub nepřesné evidence.[547]

Na závěr se sluší stručně zrekapitulovat, jak byly peníze z císařské podpory využity v dlouhém období let 1649 – 1674 (s přesahem do r. 1676). Původním záměrem panovníka bylo sanovat škody způsobené válkou a také v tomto smyslu vydal nařízení ohledně využívání graciálních peněz. Vidíme, že nakonec bylo ke stavebním účelům použito výrazně méně, než se předpokládalo – jen 24 215 zl. (tj. 16% z celkové částky 150 000 zl.)[548] a nepříliš valně byli uspokojeni i měšťané, poškození na zdraví či majetku –

[545] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 269r. V tomto případě není podstatné, k jakému účelu byly peníze do radnice vydány. Mohlo jít totiž o pouhou účetní operaci (bez fyzického přesunu finančních prostředků), kterou se vykázalo použití zbylé podpory.

[546] Jen pro srovnání, např. Novoměstští, kteří čerpali stejně vysokou podporu rovněž od r. 1649 (jen bez navýšení ročních příjmů v letech 1663 – 1667) předložili české komoře vyúčtování do r. 1668, které mělo pozitivní bilanci. Jak využili zbylé prostředky, přijímané až do r. 1678, nevím, protože jsem v pramenech nenašel další výkaz. Jisté je, že minimálně do r. 1694 žádné takové vyúčtování novoměstská obec nepředložila, protože v takto datovaném nařízení české komory se radním přikazuje podat hlášení o výdajích z graciálních peněz, čerpaných od r. 1669. Viz AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 2424.

[547] Domnívám se, že většina ze zbylých prostředků byla použita na opravu strašnického dvora. Z finančních příkazů se totiž dovídáme o nákladech na tyto práce, jež probíhaly v 70. letech 17. stol. a byly hrazeny z graciálních peněz. Mezi 14 příkazy takto popsaných nacházíme tři další z r. 1673 (tedy časově uvnitř období rekonstrukce) k vyplacení sumy 600 zl. Zarážet může jen skutečnost, že peníze postupuje správci libeňského panství, do jehož působnosti tehdy strašnický dvůr spadal, šestipanský úřad. Možná šestipáni poskytli peníze z vlastních fondů, pak ale nenacházíme vyrovnání jejich ztráty s dostupnými graciálními prostředky. Ovšem jiné stavební výdaje či snad ještě nějaké výplaty poškozeným měšťanům se již v knihách nenacházejí. Čirou hypotézou je pak myšlenka, že zbývajících 65 zl. mohlo být vydáno na pořízení a dopravu 12 000 cihel pro Hertvíka z Nostic. Zápis o této skutečnosti je totiž jediný, který neuvádí finanční náklady, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, fol. 80r, 80v. i když počítám s odhadovanou účetní hodnotou materiálu ve výši 60 zl., mohla být částka na pořízení nakonec vyšší, např. 125 zl. (k obojímu srov. kapitolu o stavebních výdajích.). Méně pravděpodobné je, že by penězi byly uhrazeny např. poplatky spojené s koupí panství. Ty se totiž vyšplhaly až na 837 zl. 34 kr., viz kapitolu Správní poplatky.

[548] Do sumy započítávám i nedoložených 600 zl. V relativním vyjádření činí částka necelé 0,5%.

pouze 650 zl. (necelé 0,5%). i když na nákup libeňského panství a jeho úhradu z graciálních prostředků měli staroměstští od panovníka dodatečné povolení, nebyla tato velkolepá investice v souladu se zněním původního reskriptu z r. 1649. Přesto celkové vydání ve výši 82 660 zl. (55%)[549] pomohlo v důsledku urovnat stav městských příjmů a zlepšit tak hospodářskou situaci města podobně, jako to učinily opravy městských podniků. Zmíněným účelům v nařízení rovněž neodpovídaly četné splátky pohledávek, i když i zde v průběhu projednávání některých dlužních případů císař výjimečně povolil úhradu z darovaných peněz.[550] Úhrady věřitelských nároků v celkovém součtu tvořily 31 870 zl. (21%). Náklady na zajištění městských práv se vyšplhaly na 7 190 zl. (5%) a pozornosti ke komorním úředníkům na 2 101 (přes 1%). Ani tyto výdaje nekorespondovaly s panovníkovým záměrem. Staroměstská obec těmito výdaji jednoduše uspokojovala své aktuální potřeby v době nedostatku vlastních finančních prostředků.[551]

[549] Pokud se náklady na pořízení 12 000 cihel skutečně vyšplhaly na 125 zl., měla by částka odpovídat 82 725 zl. (procenta se nemění).
[550] Srov. v literatuře popsaná narovnání s věřiteli, odkazy viz příloha 4.
[551] Odměny královským úředníkům nebyly hrazeny z graciálních prostředků kvůli nedostatku peněz. Spíš to vypadá, že k tomu získali od císaře svolení, avšak nemám pro to oporu v pramenech. K výčtu typů vydání doplňuji, že zde není uvedeno posledních 1 250 zl. (méně než 1%), jejichž další osud není znám.

Hospodářský stav Starého Města pražského po třicetileté válce

Dlouholetý válečný konflikt, zmítající celou Evropou v 1. polovině 17. století, přinesl vedle změněné politické mapy středoevropského prostoru řadu rozsáhlých zvratů mocenského, náboženského a společenského charakteru. Tyto změny způsobené nejen přímými válečnými událostmi třicetileté války, ale i dílčími politickými rozhodnutími, dalekosáhle ovlivňovaly hospodářskou situaci v celém habsburském impériu.[552]

Ušetřena podstatných změn nezůstala ani královská města představující v českých zemích jednu z politických sil.[553] Již po porážce stavovského povstání v letech 1618 – 1620, připravil císař „rebelující" obce o jejich ekonomické zázemí v podobě venkovského pozemkového majetku včetně výnosných statků a dalších důchodů z městských podniků.[554] Nejinak tomu bylo i u Starého Města pražského, které se po prvotní neochotě nakonec ke stavovské opozici také připojilo.[555] Koncem r. 1620 odevzdalo panovníkovi jako jiná „neposlušná" města všechny své statky a důchody, tj. branický, olšanský a strašnický dvůr (poslední dva se uvádějí jako vydrancované), zdecimovanou ves Záluží, poříčské mlýny (Helmovský a Šaškovský), jejichž výnos stačil tak akorát na krytí provozu špitálu sv. Pavla za Poříčskou bránou a dále mostecké mlýny a veškerá cla. Ani posledně jmenované příjmy nebyly zrovna vysoké a staroměstská obec z nich neuhradila ani vlastní výběr poplatků či dozor u městských bran. Stejně tak provoz mosteckých mlýnů nestačil již pokrývat náklady na údržbu okolních staveb a komunikací. Nevýnosným se stal i obchod se solí, rovněž prodej vín v Staré rychtě,[556] poklesly i výnosy z místní vápenice, tří přívozů a úřadu porybného.[557] Jistě ne všechny škody na obecním majetku a městských důchodech byly

---

[552] Třicetiletou válkou se v různých aspektech zabývalo mnoho studií. Omezuji se jen na výčet nejdůležitejších titulů, jež zdůrazňují průběh války a její společenské a hospodářské důsledky pro české země. Viz Antonín GINDELY, *Geschichte des dreißigjährigen Krieges in drei Abteilungen, 1.-3. Band*, Prag 1882 – 1883; Antonín REZEK, *Děje Čech a Moravy za Ferdinanda III. až do konce třicetileté války (1637 – 1648)*, Praha 1890; Josef POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka a český národ*, Praha 1960; Miloslav VOLF, *Konec třicetileté války: Finance a vojenství*, JSH 50, 1981, č. 2, s. 84-96; Pavel BĚLINA, *Česká města v 18. století a osvícenské reformy*, Praha 1985, s. 7-14; Miroslav TOEGEL, *České země a třicetiletá válka*, FHB 8, Praha 1985, s. 211-240; František MATĚJEK, *Morava za třicetileté války*, Praha 1992 (= Práce Historického ústavu ČAV, řada A – Monographia, sv. 6), Arnošt KLÍMA, *Dlouhá válka [1618 – 1648]*, 2. vyd., Praha 2000.

[553] O postavení královských měst v předbělohorské době Petr VOREL, *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. 7, 1526 – 1618*, Praha – Litomyšl 2005, s. 107-110, 201-204, 485.

[554] Tomáš V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618. Část první*, Praha 1882, s. XCIX-CII.

[555] Srov. J. JANÁČEK a kol., *Dějiny Prahy*, s. 329; Josef PETRÁŇ, *Staroměstská exekuce*, 3. vyd., Praha 1996. Účast Prahy ve stavovském povstání podrobně popisuje Jiří DVORSKÝ, *Praha v českém stavovském povstání (1618 – 1620)*, PSH 10, 1977, s. 51-120.

[556] Josef POLIŠENSKÝ interpretuje výnos z vín jako vydatný zdroj příjmů, viz *Obecní šenk pražského Starého Města 1618 – 1622*, Studie o rukopisech 12, 1973, s. 131-139.

[557] Viz Tomáš V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací. Část druhá*, Praha 1883, s. 947-949; Jiří KUDĚLA, *Obnova staroměstských patrimoniálních statků po třicetileté válce*, PSH 27, 1994, s. 28.

způsobeny čerstvými vojenskými událostmi,[558] a tak je nutné klást snížení těchto výnosů již do doby předbělohorské. Na rozdíl od ostatních měst nemohla být v případě Starého Města ztráta venkovského jmění a dalších důchodů nijak zvlášť citelná, protože vykazovala nízké výnosy. To větší ztrátou mohlo být odstoupení nedávnou koupeného smíchovského jmění v r. 1622.[559] i když pak bylo v rámci obnovení hospodářské prosperity měst majetek většině obcí navrácen (podle císařské rezoluce z 13. dubna 1628), nakonec ke kýženému efektu nedošlo.[560]

Od poloviny 20. let 17. století totiž narůstají finanční odvody měst zejm. na vydržování vojsk. Tyto mimořádné výdaje byly obce schopny hradit jen s pomocí úvěrů, a tak se v průběhu času, jak náklady na ubytování a vyživování vojsk rostly, stále více a více zadlužovaly. V krátké době, kdy bylo vyhlášeno částečné moratorium na dluhy (20. srpna 1627), není ještě možné hovořit o ekonomické destabilizaci měst. Ta přišla až během saského vpádu v letech 1631 – 1632,[561] jenž měl pro pražská města vážné následky. Udává se, že výlohy spojené s přítomností cizí armády v letech 1631 – 1634 přišly Staré Město na více než 1 150 000 zl.![562] Není tedy divu, že radní v této době znatelně prohloubili městský dluh a na jeho splácení si dále půjčovali prostředky od jiných věřitelů. Navzdory vysokým nákladům byl vytvořený dluh nepoměrně nižší než celkové výlohy. i další vojenské události ovlivňovaly stav městské ekonomiky. Snad stavební práce na opevňování města či organizace měšťanských milicí v 2. polovině 30. let vyvolaly potřebu

[558] Poškození v souvislosti se stavovským povstáním lze podle popisu T. V: Bílka předpokládat jen u Záluží a dvorů olšanského a strašnického, viz 557.

[559] O větším významu Smíchova soudím podle toho, že jeho trvalou ztrátu chtěli radní po válce nahradit koupí jiného panství, viz pozn. 253. Staroměstští poprvé drželi Smíchov v 15. stol., avšak střídavě o něj přicházeli a zase jej nabývali. Naposledy ho získali v 90. letech 16. stol. (v přesném datu se literatura neshoduje), srov. J. JANÁČEK a kol., *Dějiny Prahy*, s. 768-769 (autoři textu František HOLEC, Miloslav MIKOTA); J. KUDĚLA, *Obnova*, s. 27.

[560] T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací. Část první*, s. CI;Fridolin MACHÁČEK, K *hospodářskému stavu českých měst venkovských po válce třicetileté*, in: Českou minulostí. Práce věnované profesoru Karlovy univerzity Václavu Novotnému jeho žáky k šedesátým narozeninám, (uspoř.) Otakar ODLOŽILÍK – Jaroslav PROKEŠ – Rudolf URBÁNEK, Praha 1929, s. 275; V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 314.

[561] F. MACHÁČEK, K *hospodářskému stavu*, s. 276; V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 314, 316-317.

[562] O saském vpádu Karel Jaromír ERBEN, *Sasové v Praze léta 1631*, ČČM 27, 1853, č. 3, s. 499-525; č. 4, s. 710-727; Antonín REZEK, *Dějiny saského vpádu do Čech (1631 – 1632) a návrat emigrace*, Praha 1889; J. JANÁČEK a kol., *Dějiny Prahy*, s. 349-352; Miroslav TOEGEL, *Příčiny saského vpádu do Čech v roce 1631*, ČsČH 21, 1973, č. 4, s. 553-581; Jaroslav DOUŠA, *Činnost a postavení pražských městských rad za saské okupace v letech 1631 – 1632*, DP 6/1, 1986, s. 182-200; P. BĚLINA a kol., *Dějiny Prahy 1.*, s. 379-382 (autorem textu J. MIKULEC); V. LEDVINKA – J. PEŠEK, *Praha*, s. 330-332. Obrovské náklady na vojsko udává V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 387 s odkazem na příspěvek K. J. ERBENA, *Sasové v Praze*, s. 499-525, kde je edičně vydán popis událostí, převzatý z památné knihy z let 1587 – 1646, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 327, fol. 162r-188v. Ani v jednom z odkazovaných zdrojů jsem toto vyúčtování nenalezl. Nárůst dluhu pak V. PEŠÁK ukazuje v tabulce na s. 372, viz *Obecní dluhy*. Srov. i kapitolu o dluzích v této práci.

dalších půjček, jež byly v té době uzavřeny.[563] i když se jejich množství od 40. let neustále snižovalo, nabíhající úroky z celé dlužné částky už byly tak vysoké, že jejích řádné splácení nebyla schopna staroměstská obec plnit.[564]

Poslední vojenskou akcí třicetileté války byl švédský vpád v létě r. 1648. Staroměstští před připravovaným úderem raději zpustošili vlastní předměstí na Špitálském poli, aby zabránili nepříteli ve snadném krytí. Přestože nakonec nebyla pravobřežní města dobyta, utrpěly pražské obce významné škody na majetku ostřelováním a pleněním okolí.[565]

Vedle rostoucích nákladů nejrůznějšího charakteru docházelo v průběhu vleklé války i ke snižování městských příjmů, způsobenému poklesem poplatných měšťanů.[566] Ačkoli se první vlna emigrace spustila bezprostředně po porážce stavovských vojsk na Bílé hoře, k největšímu odlivu nekatolického obyvatelstva dochází až po vydání Obnoveného zřízení zemského v r. 1627, jež prohlašovalo katolictví za jediné povolené náboženství v zemi.[567] Stejně tak vlivem epidemií a přímými vojenskými boji snižoval se počet měšťanů. Celkový pokles obyvatelstva na Starém Městě pražském je možné odhadnout mezi lety 1608 – 1653 na 35-40%.[568]

Po uzavření vestfálského míru se velké množství zeměpanských měst nacházelo v neutěšené hospodářské situaci. Nezávisle na tom, zda šlo o města, jež během stavovského povstání zachovala císaři věrnost či nikoli nebo zda tyto městské obce utrpěly škody na obecním majetku během přímých válečných střetů, příčina jejich ekonomických problémů tkvěla v enormním zadlužení. Obce dluhy uzavíraly jako reakci na zvýšené

---

[563] O množství vypůjčených peněz informuje V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 388. Historické události 30. let popisují J. JANÁČEK a kol., *Dějiny Prahy*, s. 352-353; A. ROMAŇÁK, *Příspěvek k dějinám pražské fortifikace*, s. 203; P. BĚLINA a kol., *Dějiny Prahy 1.*, s. 383-384 (auterm textu J. MIKULEC); V. LEDVINKA – J. PEŠEK, *Praha*, s. 332-333.

[564] Viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 372.

[565] Václav LÍVA, *Bouře nad Prahou aneb Švédové před Prahou a v Praze r. 1648*, Praha 1948; J. JANÁČEK a kol., *Dějiny Prahy*, s. 353-356; P. BĚLINA a kol., *Dějiny Prahy 1.*, s. 385-386 (autorem textu J. MIKULEC); V. LEDVINKA – J. PEŠEK, *Praha*, s. 333-335. Škody viz pozn. 291.

[566] P. BĚLINA, *Česká města*, s. 16.

[567] Václav LÍVA, *Studie o Praze pobělohorské. I., Emigrace*, SPDHMP 6, 1930, s. 359-367; J. JANÁČEK a kol., *Dějiny Prahy*, s. 364 (autorkou textu M. PAVLÍKOVÁ); P. BĚLINA a kol., *Dějiny Prahy 1.*, s. 377-378 (autorem textu J. MIKULEC); Lenka BOBKOVÁ, *Exulanti z Prahy a severozápadních Čech v Pirně v letech 1621 – 1639*, Praha 1999 (= Documenta Pragensia, Monographia, vol. 8), s. XLII-XLVII.

[568] Vycházím z čísel, uveřejněných v příspěvku Václava LÍVY, *Kolik obyvatelů měla Praha před třicetiletou válkou a po ní*, ČČH 42, 1936, č. 2, s. 332-347. Ve Starém Městě se k r. 1608 uvádí 2 544 rodin. Při násobení koeficientu 5 se podle V. Lívy lze dopočítat počtu obyvatel, jenž by vycházel na cca 12 700. Na základě výpočtu poměru staroměstského obyvatelstva k celkové populaci pražských měst v r. 1608 a použitím tohoto poměru na odhad V. Lívy pro počet pražských obyvatel v r. 1653 (podle počtu domů v berní rule) docházím k ještě hrubšímu odhadu staroměstské populace. Ta činila pět let po válce cca 7 500 – 8 500 osob. Srov. i Otto PLACHT, *Lidnatost a společenská skladba českého státu v 16. – 18. století*, Praha 1957, s. 116. Celkový úbytek obyvatelstva v Praze byl o trochu vyšší než celozemský průměr, srov. Eduard MAUR, *Populační důsledky třicetileté války*, HD 12, 1987, s. 137-152.

odvody pro vojenské účely, které radní nestačily hradit z městských příjmů. V některých případech se k těmto dluhům přidaly ještě další v případě, že města úvěrovala panovníka a ručila za jeho dluhy. Bezvýchodnost situace se projevovala v rozprodávání městského majetku, mnohdy za nevýhodné ceny, čímž obce svoje finanční potíže nevyřešily ani dočasně a navíc si tímto způsobem do budoucna snížily potenciál vlastních příjmů.[569]

Podle výkladu v předchozích kapitálách mělo Staré Město pražské na konci války na svém kontě obecní dluh ve výši téměř 400 000 zl., jenž se každým rokem prohluboval o dalších 11 000 zl. na úrocích.[570] i přes finanční obtíže radní nepřistoupili k prodeji pozemkového majetku, a to možná z několika důvodů. Předně se obecní dvory (vyjma Braníka) a zálužská ves nenacházely v takovém stavu, jenž by při prodeji zaručil peněžní náhradu odpovídající jejich tržní hodnotě. A nemenším argumentem je nepochybně skutečnost, že by se touto jednorázovou akcí město svých dluhů stejně nezbavilo. Navíc k obřím finančním závazkům přistoupily ještě škody na obecním majetku, způsobené hlavně v posledním roce války na městských podnicích jako dvorech nebo mlýnech, jež paralizovaly část městských příjmů.[571] Vedle škod v hodnotě cca 115 000 zl.[572] musel největší snížení obecních příjmů zapříčinit více než třetinový úbytek obyvatel narozdíl např. od změn, které v pražských městech proběhly v domovním majetku a jež se naštěstí Starého Města nijak zvláště nedotkly.[573] V takové situaci staroměstští představitelé spíše než k nějaké neuvážené akci přistoupili k jednání s věřiteli, vyčkávajíce panovníkovy pomoci, ať už ve formě udělení finanční podpory či zvláštního moratoria.

Na přelomu let 1648 a 1649 se Starému Městu dostalo obojího. Vedle stanoveného příročí císař městu ulevil od všech mimořádných dávek až do dalšího sněmovního jednání

---

[569] F. MACHÁČEK, K *hospodářskému stavu*, 272-275, 278; V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 330-331; Petr MUŽÍK, *Hospodářství a správa města Domažlic za třicetileté války*, Minulostí Západočeského kraje 16, 1980, s. 206-209, 216. Podobně na tom byla i města v oblasti Říše. Vysoká kontribuce, výběr zvláštní válečné daně a markantní úbytek obyvatelstva přiměly přestavitele měst k velkému zadlužování, srov. Alois VORBACH, *Die wirtschaftlichen Folgen des Dreissigjährigen krieges für die Reichstadt Ulm*, Dissertation der Philosophischen Fakultät der Universität Tübingen, Tübingen 1923, s. 46-51; Robert STRITMATTER, *Die Stadt Basel während des Dreissigjährigen Krieges. Politik, Wirtschaft, Finanzen*, Bern 1977, s. 216-230 (dostupné na URL http://pages.unibas.ch/diss/1977/DissB_6792.pdf).

[570] V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 372, 401.

[571] Jak jsem uvedl výše v textu, tuto skutečnost nelze přeceňovat, protože výnosy z podníků byly nízké už na poč. 20. let. Na druhou stranu v době, kdy se vlivem úbytku obyvatelstva snížily obecní příjmy (např. z městských domů) a výdaje naopak zvýšily, se projevila ekonomická nefunkčnost těchto provozů.

[572] Viz V. ŽÁČEK, *Válečné škody*, s. 280-284; J. JANÁČEK a kol., *Dějiny Prahy*, s. 367 (autorkou textu M. PAVLÍKOVÁ).

[573] Mám na mysli převod šosovních domů na deskové, jež byly logicky vyňaty z placení lózunky. Viz Václav LÍVA, *Studie o Praze pobělohorské. III., Změny v domovním majetku a konfiskace*, SPDHMP 9, 1935, s. 367-368. K městskému platu z majetku srov. František HOFFMANN, *České město ve středověku*, Praha 1992, s. 169-170; Hana PÁTKOVÁ, *Berní knihy Starého Města pražského (1427 – 1434). Edice*, Praha 1996, s. XII-XVI (= Documenta Pragensia, Monographia, vol. 2).

a na 50 let ho osvobodil od nápojové daně z domácích vín. Do státní pokladny se tak měla odvádět pouze vlastní kontribuce.[574] Navíc se obec od panovníka dočkala peněžité podpory ve výši 150 000 zl. na obnovení městských staveb a pomoc zchudlým či raněným měšťanům.[575]

V první fázi poválečné obnovy se radní pustili do obnovy městské infrastruktury. S finanční podporou od císaře se začaly opravovat poničené obecní stavby kolem mostu (most samotný, věž, mlýny, vodárna, celnice) a zdevastované dvory za městskými hradbami. Jak dokazuje nedatovaný účet z poloviny 17. století, byl rozsah oprav v prvních dvou poválečných letech větší, než ukazuje výkaz čerpání graciálních peněz.[576] Město totiž vynakládalo na opravy i vlastní prostředky, a proto se už na počátku 50. let podařilo dokončit rekonstrukce většiny zmiňovaných objektů uvnitř hradeb. Větší náklady (v řádech tisíců zlatých) si vyžádala jen obnova Helmovských mlýnů s přilehlými jezy a také vodárna – zde se rekonstrukce protáhly až do let 1657 – 1661.

Rovněž na zaplacení poplatků za potvrzení městských práv použili radní věnované peníze a po panovníkově rozhodnutí z nich vyplatily i větší pohledávky. Jestliže městský dluh do poloviny 50. let poklesl o 100 000 zl.,[577] graciální prostředky se na jeho snížení zejm. od r. 1653 podílely velkou měrou. Bohužel nemámě přesná čísla, ale určitou tendenci splácení lze odvozovat z pozdější doby 2. poloviny 50. let, kdy již máme dochované výdaje v knihách finančních příkazů. Nelze si představit, že by město mohlo ročně vyplatit ze svých prostředků částku vyšší než 3 000 zl.,[578] a tak v daném období let 1648 – 1654 uhradilo přibližně 14 000 – 21 000 zl. dlužné částky. Vyšší hodnotě by odpovídala i suma 21 806 zl. vypočítaná V. Pešákem.[579] Budu uvažovat raději v širším rozpětí, i tak to vypadá, že v této době věřitelé museli slevit více než 75% (možná až k hranici 80%) hodnoty ze svých pohledávek bez jakékoli náhrady.

---

[574] Císařské reskripty vydány v *CIM 1*, č. 326, s. 594-595; č. 327, s. 608. V souvislostech se o tom zmiňuje Antonín REZEK, *Dějiny Čech a Moravy nové doby. Kniha druhá*, s. 225; lépe V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 328, 401. Popis a vývoj kontribuce uvádí J. PEKAŘ, *České katastry*, s. 57-66. Nezmiňuje se však o množství odvedených peněz od Starého Města pražského.

[575] K tomuto i následujícímu výkladu srov. kapitolu o tzv. graciálních penězích.

[576] Srov. AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 131/3; TAMTÉŽ, AMP PPL i – 2416.

[577] V. PEŠÁK uvádí podle výkazu staroměstských do r. 1654 vyrovnání 40 000 zl. na jistinách, 60 000 zl. na úrocích, viz *Obecní dluhy*, s. 403, 414.

[578] Po srovnání výdajů z městských prostředků a graciálních peněz a získání tak všech plateb věřitelům v letech 1656 – 1661 lze od těchto úhrnných výdajů (34 907 zl.) odečíst podporu graciálních prostředků (16 453 zl.). Tímto způsobem zjistíme, že z městské pokladny bylo možné ročně vydávat na úhrady městského dluhu částku cca 3 000 zl. (tj. výsledný rozdíl 18 454 zl. podělený šesti lety). Srov. kapitoly o dluzích a tzv. graciálních penězích.

[579] Viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 453.

Od r. 1655, kdy proběhlo přihlášení všech věřitelských nároků a rozběhla se jednání o úpravách splátkového kalendáře, podařilo se ve snížení městského dluhu učinit další pokrok. Do konce r. 1662 byla zlikvidována další částka 83 000 zl.,[580] z nichž staroměstští reálně vyplatili více než polovinu.[581] A z této poloviny bylo téměř 45% uhrazeno z graciálních peněz.

Přehled likvidovaných a vyplacených dlužních částek v letech 1648 – 1662[582]

rok	likvidováno	vyplaceno		
		městských prostředků[583]	tzv. graciálních peníze	celkem
1648	100 000,00	3 708,00	–	3 708,00
1649		916,00	–	916,00
1650		1 183,00	150,00	1 333,00
1651		850,00	1 650,00	2 500,00
1652		331,00	400,00	731,00
1653		3 817,33	2 866,67	6 684,00
1654		1 934,00	4 000,00	5 934,00
1655	28 000,00	1 443,00	3 500,00	4 943,00
1656		657,93	5 128,07	5 786,00
1657		4 257,00	3 546,00	7 803,00
1658		3 303,00	3 500,00	6 803,00
1659	55 000,00	3 355,00	2 278,95	5 633,95
1660		3 008,00	1 000,00	4 008,00
1661		3 873,00	1 000,00	4 873,00
1662		5 095,00	–	5 095,00
celkem	**183 000,00**	**37 731,26**	**29 019,69**	**66 750,95**
		57%	**43%**	**100%**

Jednoduše řečeno, zatímco do poloviny 50. let město odvádělo věřitelům z vlastních zdrojů cca 2 000 – 3 000 zl. ročně, poté se každoroční platby ustálily na 3 000 zl. a dále se zvyšovaly v souvislosti s počtem uzavřených narovnání. Navýšení částky z městské pokladny k r. 1657 určitě neodráželo lepší stav obecních příjmů, ale jen

[580] V. PEŠÁK udává likvidované částky po menších časových úsecích na několika místech, srov. *Obecní dluhy*, s. 415, 421, 425. Přehledně je udávám v kapitole Dluhy.

[581] V tabulce snížených a vyplacených částek v kapitole Dluhy se lze z údajů vyplacených částek dopočítat hodnoty cca 30 000 zl. Z výkazu použití graciálních peněz navíc vyčteme dalších asi 15 000 zl., jež byly věřitelům vyplaceny, aniž by je knihy finančních příkazů zaznamenaly. Je to způsobené i tím, že záznamy finančních příkazů začínají až pol. r. 1656. Srov. i kapitolu Tzv. graciální peníze.

[582] Údaje v tabulce jsou historické skutečnosti blíže než hodnoty v tabulkách v kapitole Dluhy. Ty byly sestaveny jen na základě finančních příkazů rady Starého Města pražského, zatímco tyto jsou doplněny o platby z graciálních peněz.

[583] Ve sloupci městských prostředky uvádím až do r. 1655 hodnoty V. PEŠÁKA, viz *Obecní dluhy*, s. 453. Tyto údaje nemusí být přesné (srov. pozn. 236), spíše budou vyšší, a tak je lepší na ně nahlížet s rezervou. Od r. 1656 doplňuji hodnoty podle srovnání s platbami z výkazů graciálních peněz.

kompenzovalo příslušnou část splátky, dříve vydávanou z graciálních peněz. Z tabulky je pěkně vidět, jak se podíl císařské subvence výplaty věřitelů od konce 50. let pozvolna snižuje až ustává úplně.[584]

Opravy, které ve městě mezitím probíhaly, z větší části ustaly do poloviny 50. let 17. století.[585] Tehdy byly obecní stavby až na Helmovské mlýny v Těšnově[586], staroměstskou vodárnu a strašnický dvůr, zcela opraveny a provozuschopné. Nelze si představovat, že výnosy z opravených podniků byly nějak závratné. Rozhodně nemohly zaujímat zásadní podíl na městských příjmech. Stejně jako v předbělohorské době, tak i po válce jen do určité míry stabilizovaly městskou ekonomiku tím, že na jejich důchodech byly pojištěny některé stálé platby, týkající se provozu či údržby veřejných služeb a stavení. Výjimkou však nebyly ani splátky úroků, jež si na obecních podnicích nechávali pojišťovat věřitelé.[587]

Na počátku 60. let 17. století nebyla hospodářská situace města o mnoho lepší než na konci třicetileté války. Obecní příjmy se mohly jen trochu zvýšit zprovozněním městských dvorů a rovněž i přílivem nového obyvatelstva.[588] Jeho stavební aktivitou se zvyšovaly drobné výnosy z branického lomu a staroměstské vápenice.[589] Lze usuzovat, že i obchod se postupně rozvíjel, zatímco v řemeslné výrobě docházelo k větší regulaci.[590]

---

[584] Možná, že část městských příjmů, které od pol. 50. let město využívalo ke splácení dluhů, byla bezprostředně po válce věnována na obnovu městských budov, jak dokládá účet k r. 1650, viz výše v textu.

[585] Jen výstavba pražské fortifikace pokračovala ještě několik desetiletí. Avšak tyto stavební práce až na drobné výjimky byly hrazeny z peněz přiřknutých zemským sněmem, a tak neovlivňovaly obecní vydání. Podrobněji A. ROMAŇÁK, *Příspěvek k dějinám pražské fortifikace*, s. 201-237; TÝŽ, *Praha jako pevnost*, Staletá Praha 19, 1989, s. 159-176; Pavel VLČEK, *Carlo Lurago a vojenské stavby 17. století v Praze*, Staletá Praha 17, 1987, s. 121-145.

[586] Osada mezi řekou Vltavou a Poříčskou bránou.

[587] Srov. V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 411.

[588] Obecný trend přirozeného přírůstku obyvatelstva udává Eliška ČÁŇOVÁ, *Populační vývoj od poloviny 17. do konce 18. století*, HD 12, 1987, s. 153-175.

[589] Tuto problematiku detailně prozkoumá H. Vobrátilková v rámci svého dizertačního projektu Staré Město pražské 1648 – 1726. Stavební a populační vývoj, který připravuje na katedře PVHAS FF UK. O příjmech z branického lomu pro pozdější období Eduard ŠEBESTA, *Rozpočet obecní Starého Města pražského z let 1743 – 1745*, VHMP 17, 1910, č. 2, s. 31. Stručně i František HOLEC, *Branické vápencové lomy*, ČSPS 69, 1961, č. 4, s. 206. Jen zmínku uvádí J. EMLER, *Kamenný most*, s. 221 a Silvia PAVLICOVÁ, *Úřad mostu pražského a jeho nejstarší písemný doklad*, DP 24, 2005, s. 248.

[590] Problematika pražského obchodu a řemesel v pobělohorské době není příliš prozkoumána. Zatímco starší bádání se shodovalo na jednoznačné stagnaci pobělohorského obchodu, viz Bedřich MENDL, *Vývoj řemesel a obchodu v městech pražských*, Praha 1947, s. 45-54; J. JANÁČEK a kol., *Dějiny Prahy*, s. 365-366 (autorkou textu M. PAVLÍKOVÁ), nově se dochází k opačnému závěru, srov. Miloš DVOŘÁK, *Pražský obchod po Bílé hoře*, FHB 8, 1985, s. 317-330; TÝŽ, *Obchod s plátnem v Praze za třicetileté války*, FHB 10, 1986, s. 375-399; P. BĚLINA a kol., *Dějiny Prahy 1.*, s. 391-392 (autorem textu J. MIKULEC); V. LEDVINKA – J. PEŠEK, *Praha*, s. 360-361; *Osm století pražské samosprávy. Výstava o vývoji pražské městské správy od 13. století do roku 2000, Clam-Gallasův palác 4. května – 6. července 2000*, (red.) Václav LEDVINKA – Jaroslava MENDELOVÁ – Hana SVATOŠOVÁ – Marek LAŠŤOVKA, Praha 2000, s. 50 (autorkou textu Jaroslava MENDELOVÁ). S odkazy na studie o pobělohorském velkostatku popisuje obecně městský obchod na širším pozadí Eduard MAUR, *Královská města v Čechách a tržní produkce pobělohorského velkostatku*, in: Pocta profesoru Zdeňku Jindrovi. K sedmdesátým narozeninám, (ed.) Drahomír JANČÍK, AUC, Philosophica et

Veškeré zásadní opravy objektů byly již s pomocí graciálních peněz skončeny a na větší stavební investice, např. rekonstrukci strašnického dvora, nezbývaly v městské pokladně prostředky.[591] Radní se raději soustřeďovali na splácení obecního dluhu, který na konci r. 1662 dosahoval stále ještě závratné výše cca 220 000 zl. Vývoj předchozích 14 let městským představitelům ukázal, že s pomocí ostatních městských úřadů a po dohodách s věřiteli lze z obecních peněz i při snížené platební schopnosti města uhradit část pohledávek a pomalu tak snižovat poválečný dluh.

V nadcházejících pěti letech vrcholilo jednání s věřiteli a radní se domohli snížení jistin o dalších 78 000 zl., což se výrazně projevilo ve změně úrokové služby. Zatímco počátkem 60. let muselo město vynakládat na splátky úroků ročně cca 2 500 – 3 000 zl., koncem decenia to již bylo jen 2 000 zl. Výše splátek jistin v jednotlivých letech kolísá, jak byly vyrovnávány zbylé pohledávky. Právě tyto výkyvy možná lépe než vyrovnané výdaje ukazují na finanční potenciál města, jenž se v průběhu 60. let zvýšil. Zatímco dříve se úhrada jistin rozkládala do několika menších splátek, ve sledovaném období 60. let se objevují jednorázové výplaty sum vyšších 1 000 zl.

Narovnání městských příjmů bezesporu souvisí s koupí libeňského jmění.[592] i když tato investice znamenala pro město v letech 1662 – 1664 mimořádný výdaje, spojené s přijetím nového úvěru a následnými velkými přesuny peněz mezi městskými úřady, podařilo se tyto složité finanční operace zvládnout bez větších obtíží. Staroměstští radní plánovali rozšíření pozemkového majetku již od konce války, ale až počátkem 60. let se naskytla reálná příležitost výhodné koupě. Domnívám se, že si již dopředu vyhradili z graciálních peněz větší obnos, aby byli schopni ufinancovat zvýšené náklady spojené s koupí dominia.[593] Ačkoli šlo o obří investici, s podporou peněz věnovaných císařem a částí libeňských důchodů byl obchod realizovatelný i v době, kdy se město disponovalo omezeným množství vlastních prostředků navíc určených ke splácení obecních dluhů. O to více spoléhalo na výnosy z libeňských provozů. i když nejsme o jejich přesné výši pro

---

historica 3, Studia historica 50, Praha 2003, s. 29-37. Narozdíl od předchozích autorů zdůrazňuje pozvolné změny ve výrobě a produkci na městských trzích a v nejbližším okolí, jež zesílily obzvláště po třicetileté válce, a přijímá tak rezervovanější přístup k prosperitě obchodu v královských městech. Srov. i Václav PEŠÁK, *Hospodářský stav a vyhlídky řemeslné městské výroby v Hradecku po třicetileté válce*, ČSPS 62, 1954, č. 3, s. 138-168; Arnošt KLÍMA, *Manufakturní období v Čechách*, Praha 1955, s. 22-28; P. BĚLINA, *Česká města*, s. 14-17. Pražských řemeslům v 2: polovině 17. stol. se naposledy věnovala Ivana EBELOVÁ, *Pražská a venkovská stavební řemesla v době renesance a baroka*, Praha 2001 (= Documenta Pragensia, Monographia, vol. 14), ovšem ve své práci nesleduje hospodářské důsledky cechovního vývoje, viz s. 39-52, 148-149. Se závěry o zeslabení významu pražského ochodu a potažmo i poklesu městského hospodářství se ztotožnil Zdeněk MÍKA a kol., *Dějiny Prahy v datech*, 2. oprav. a dopl. vyd., Praha 1999, s. 100.

[591] Viz kapitola Stavební výdaje.

[592] O tom podrobně v kapitole o pozemkovém majetku.

[593] Srov. kapitolu o tzv. graciálních penězích.

celou 2. polovinu 17. století zpraveni, lze přinejmenším z výše příslušných úrokových splátek jejich možné částky odhadovat. V letech 1662 – 1665 správce libeňského statku vydal více než 2 000 zl.,[594] jež putovaly na úhradu panství do rukou prodejce. Tím, jak se postupně úrokové splátky snižovaly, odcházelo stále více a více prostředků přímo do městské kasy. V nákupu libeňského panství tak vidím zásadní událost, jež přinesla své plody ve zvýšení městských příjmů už v 2. polovině 60. let 17. století.

Právě v posledně uvedené době, kdy bylo panství již zcela splaceno, zbývalo radním vypořádat se již jen s malým množstvím věřitelů a uhradit posledních 100 000 zl. z městského dluhu. Tehdy úroková služba odčerpávala z městských příjmů každoročně 2 000 zl. a částka se v průběhu následujících let dále volně snižovala. Rovněž tím, že radní mohli začít využívat libeňské důchody k jiným účelům než jen ke splácení dluhů, se zátěž městských výdajů částečně přenesla i na další pokladnu. Na zlepšený stav městských financí by mohly ukazovat vyšší výdaje na dary, vynakládané od konce 60. let zejm. k svátkům a svatebním událostem, nebo stavební investice na Svaté Hoře u Příbrami, jak je patrné z přehledů.[595]

Zbytek graciálních peněz Staroměstští použili na nákladnou obnovu strašnického dvora, ke které vzhledem k nedostatku vlastních prostředků nemohli přistoupit dříve. Po zprovoznění v polovině 70. let statek přispíval do městského rozpočtu prostřednictvím libeňského správce, jenž získal i ostatní obecní dvory do své působnosti,[596] a tak se podílel na prosperitě městského hospodářství, jež se dostavila nejpozději v posledním dvacetiletí 17. století.[597]

Podobně jako u jiných královských měst podařilo se staroměstským radním dojednat splátkové kalendáře s většinou věřitelů do přelomu 60. a 70. let, kdy končí mimořádná císařská ochrana měst v podobě všeobecného či zvláštního příročí. i když se s následky jednání, jež města zavazovala k plnění finančních závazků, vypořádávala ještě v dalších letech, hlavní ekonomický problém měst byl vyřešen a bylo jen otázkou času, kdy se negativní bilance městských počtů obrátí v hospodářský prospěch.[598]

Pro obec Starého Města pražského měla nesporný význam finanční podpora od císaře Ferdinanda III. Díky ní se radním podařilo během 1. poloviny 50. let vyrovnat

[594] Dovídáme se, že v letech 1663 a 1664 se částky prokazatelně vyšplhaly až k 3 000 – 3 500 zl. (součet čtvrtletních úrokových splátek).
[595] Srov. tabulku v kapitole Shrnutí a kapitoly o stavebních výdajích a darech.
[596] Viz pozn. 301.
[597] Tehdy již zbývalo uhradit asi jen zbylou desetinu městského dluhu. Při pohledu do tabulky V. PEŠÁKA je očividné, že jeho roční úhrady nemohly již pro městskou pokladnu znamenat citelnou zátěž. Srov. *Obecní dluhy*, s. 454.
[598] TAMTÉŽ, s. 365.

městské příjmy a uspokojit vysoké nároky věřitelů, jež se domáhali soudní ochrany. Po letech stabilizace pak přišel zásadní okamžik v r. 1662, kdy se přestavitelé města odhodlali ke koupi libeňského panství. Že šlo o správné rozhodnutí, se výrazně projevilo zvýšenými příjmy do městské pokladny od poloviny 60. let 17. století. Jak se snižovala finanční zátěž obecních dluhů v podobě úrokových splátek, byla tato skutečnost stále znatelnější.[599]

[599] Pokud se v literatuře vůbec nějaký popis hospodářské situace města uvádí, zmiňuje se, že se Staroměstští mohli odhodlat ke koupi libeňského jmění až poté, co překonali asi největší krizi svého zadlužení v 50. a 60. letech, viz J. KUDĚLA, *Obnova*, s. 30. Jak se mi snad v závěru této kapitoly podařilo popsat, časová souvislost byla přesně obrácená.

Závěr

Předmětem této práce bylo představit knihy finančních příkazů rady Starého Města pražského z let 1656 – 1677 (1678) jako mimořádný pramen pro sledování obecních výdajů v době po třicetileté válce. Význam tohoto pramene tkví zejména ve faktu, že se nám do dnešních dob nezachovaly žádné knihy hospodářského charakteru ani větší soubor listinných účtů, jež by umožňovaly rekonstruovat městské hospodářství v 2. polovině 17. století.

V předkládané práci jsem se pokusil analyzovat jednotlivé typy výdajů tak, jak se jeví podle dobových zápisů. Rozdělení plateb na splátky dluhů, koupě pozemkového majetku, stavební výdaje, dary, mzdy a jiné výdaje je jen nejhrubším popisem městských vydání. V rámci samostatných kapitol jsem se snažil všechny tyto platby detailně představit a interpretovat v kontextu místních dějin pražského Starého Města. K tomu jsem využil množství zmínek v pramenném materiálu Archivu hlavního města Prahy.

Ukazuje se, jak rozmanité byly výdaje staroměstské obce. I když většinu všech odvedených prostředků představovaly úhrady věřitelských pohledávek a splátky libeňského panství (téměř 86% všech vydaných peněz), máme dokumentovány opravy obecního majetku, jenž byl poškozen během války, dále nejrůznější pozornosti významným osobnostem ať už pravidelně při příležitostech příchodu nového roku či ojediněle např. při konání svateb, stejně tak odměny městským i zeměpanským úředníkům jako i těm, jenž poskytli městu určitou pomoc. Díky malému množství mzdových výdajů jsme zpraveni i o provozních nákladech staroměstské obce, např. na vydržování městských zřízenců a zajištění úhrad platů představitelům obecní samosprávy i některým církevním představitelům za sloužení pravidelných mší a konání procesí nebo na zaplacení správních poplatků za úřední výkony. Opomenuty nezůstaly ani kulturní vydání nejrůznějšího charakteru (dedikace knih, náklady spojené s císařskou návštěvou v letech 1657 – 1658 aj.).

I když rozsah těchto plateb je v porovnání s dvěma největšími skupinami úhrad velmi skromný, informují nás o dění v staroměstské obci a přispívají k utváření dobového obrazu městské každodennosti 17. století.

Domnívám se, že největším přínosem této práce je pochopení systému městského hospodářství jako celku. Vedle určení objemu vynaložených peněz v jednotlivých letech či na dané typy vydání jsem se pokusil na základě zmínek ve finančních příkazech rozkrýt

způsob správy peněžních prostředků mezi městskými úřady a určit jejich podíl na obecních vydáních. K tomu jsem připojil i menší analýzu čerpání a využívání poválečné císařské pomoci v podobě finanční částky 150 000 zl.

Přestože jsem se snažil pochopit všechny zákonitosti městského hospodaření a ukázat na význam i priority některých vydání v době poválečné obnovy městského života, abych lépe vysvětlil způsob konsolidace obecních příjmů, některé otázky nemohly být uspokojivě zodpovězeny. Mám tím na mysli především problematiku staroměstského dluhu po třicetileté válce, jež si by si žádala podrobnějšího výzkumu v samostatné studii. Nejinak je tomu i v případě správních aspektů staroměstského hospodářství, které bylo možné podat pouze na základě jednoho typu pramene – knih finančních příkazů.

Seznam použitých pramenů a literatury

Nevydané prameny

Národní archiv

Nová manipulace

sign. P 1/2/1, P 1/2/2
Spisy, týkající se splácení dluhu SMP

sign. P 1/10/1
Spisy, týkající se čerpání tzv. graciálních peněz

Stará manipulace

sign. P 123/7, P 123/9, P 124/30, P 123/52
Spisy, týkající se splácení dluhu SMP

Sbírka listin

AMP PPL i – 120
Česká dvorská kancelář oznamuje SMP a NMP, že jim Ferdinand III. na úhradu válečných škod vykazuje ročně 10 000 zlatých z výnosu vinného tácu a posudného po třicet let (1649, leden, 9.)

AMP PPL i – 131/3
Vyúčtování nákladů na opravy škod ve SMP, způsobených obležením města roku 1648 (b. d. [1650])

AMP PPL i – 142
Listiny, týkající se koupě libeňského panství (1660 – 1670)

AMP PPL i – 168
Jiří Karel Eimer z Valtířova, měšťan SMP vysvědčuje, že mu SMP splatilo kupní cenu za prodanou vinici (1676, prosinec, 23.)

AMP PPL i – 171
Klášter sv. Havla prodává SMP pole v Braníku za 400 zlatých (1677, prosinec, 6.)

AMP PPL i – 361/1
Zápisy o prodeji vinice Cihelkovské (1739, prosinec, 18.)

AMP PPL i – 2416
Vyúčtování tzv. graciálních peněz SMP v letech 1649 – 1656 (1658)

AMP PPL i – 2424
Listiny, týkající se čerpání tzv. graciálních peněz (1655 – 1694)

Sbírka rukopisů

sign. 47, Výpisy z desk zemských k libeňskému panství (1663)

sign. 52, Taxa libeňského panství (1661)

sign. 53, Kniha libeňská (1662 – 1691)

sign. 55, Kniha daně z nápojů SMP (1664 – 1669)

sign. 56, Protokol komise pro jednání s věřiteli SMP (1661 – 1683)

sign. 57, Kniha obligací SMP (1660 – 1663)

sign. 58, Kniha obligací SMP (1664 – 1715)

sign. 70, Kniha obnov městských rad SMP (1630 – 1678)

sign. 327, Kniha památná SMP (1587 – 1646)

sign. 328, Kniha památná SMP (1645 – 1673)

sign. 329, Kniha památná SMP (1666 – 1720)

sign. 1596, Kniha finančních příkazů SMP (1656 – 1662)

sign. 1597, Kniha finančních příkazů SMP (1663 – 1668)

sign. 1598, Kniha finančních příkazů SMP (1668 – 1677)

sign. 1646, Registra počtů záduší u P. Marie před Týnem (1654 – 1664)

sign. 1647, Registra počtů záduší u P. Marie před Týnem (1665 – 1678)

sign. 1648, Registra počtů záduší u P. Marie před Týnem (1679 – 1687)

sign. 1656, Registra příjmů a vydání záduší u P. Marie na Louži (1645 – 1690

sign. 1657, Registra příjmů a vydání záduší u P. Marie na Louži (1687 – 1722)

sign. 1888, Urbář libeňského panství (1652)

sign. 4925, Jan Šlechta KŘIVOKLÁTSKÝ, *Dějepis obce Staré a Nové Strašnice*, b. m. 1896

sign. 5898, František VACEK, *Dějiny vinic na území nynějších Král. Vinohradů od počátku XV. století do r. 1526*, b. m. b. d.

Sbírka fotografií

sign. i 9000, pohled na kašnu na Malém náměstí (b. d. [cca 1880])

Vydané prameny

ČELAKOVSKÝ, Jaromír (ed.): *Sbírka pramenů práva městského království Českého. Díl 1, Privilegia měst pražských (Codex juris municipalis regni Bohemiae, Privilegia civitatum pragensium)*, Praha 1886

Literatura

ADAMOVÁ, Karolina: *Apelační soud v Českém království v letech 1548 – 1651*, in: Pocta akademiku Václavu Vaněčkovi k 70. narozeninám, (uspoř.) Karel MALÝ, 1975, s. 101-112

BASTL, Ondřej: *Spojení pražských měst v roce 1784*, Praha 2003, s. 33-48 (= Documenta Pragensia, Monographia, vol. 18)

BĚLINA, Pavel a kol.: *Dějiny Prahy. 1.-2.*, Praha – Litomyšl 1997 – 1998

BĚLINA, Pavel: *Česká města v 18. století a osvícenské reformy*, Praha 1985

BIENIARZÓWNA, Janina – MAŁECKI, Jan M. (red.): *Dzieje Krakowa. Tom. 2, Kraków w wiekach XVI-XVIII*, Kraków 1984

BÍLEK, Tomáš V.: *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618. Část 1-2*, Praha 1882 – 1883

BÍLKOVSKÝ, Milan: *Úřad mostu Pražského v létech 1547 – 1628*, diplomová práce na katedře PVHAS FF UK, Praha b. d. [1955 – 1958]

BIŠKOVÁ, Petra: *Malostranské radní elity na přelomu 16. a 17. století*, DP 22, 2004, s. 107-116.

BIŠKOVÁ, Petra: *Městská rada na Malé Straně v letech 1547 – 1650*, DP 21, 2002, s. 67-79

BIŠKOVÁ, Petra: *Městské rady na Malé Straně v letech 1547 – 1650*, diplomová práce na katedře PVHAS FF UK, Praha 2003

BLÁHOVÁ, Marie: *Historická chronologie*, Praha 2001

BOBKOVÁ, Lenka: *Exulanti z Prahy a severozápadních Čech v Pirně v letech 1621 – 1639*, Praha 1999 (= Documenta Pragensia, Monographia, vol. 8)

BORSKÁ-URBÁNKOVÁ, Milena: *Pražské mlýny a mlynáři koncem 17. a v 18. století. 1. část*, PSH 32, 2003, s. 65-104; *2. část*, PSH 33, 2004, s. 181-252

BREGANT, Stanislav: *Staroměstský vodovod*, Pražský sborník vlastivědný, 1963, s. 16-25

BŮŽEK, Václav: *Úvěrové podnikání nižší šlechty v předbělohorských Čechách*, Praha 1989 (= Monographia historica bohemica, sv. 4)

ČÁŇOVÁ, Eliška: *Populační vývoj od poloviny 17. do konce 18. století*, HD 12, 1987, s. 153-175

ČAREK, Jiří – LŮŽEK, Bořivoj: *Názvosloví městských knih v severozápadních Čechách*, SAP 18, 1968, č. 2, s. 452-477

ČAREK, Jiří: *Městské a jiné úřední knihy Archivu hlavního města Prahy*, Praha 1956

ČELAKOVSKÝ, Jaromír: *O vývoji středověkého zřízení radního v městech Pražských*, SPDHMP 1.2, 1920, s. 124-389

ČELAKOVSKÝ, Jaromír: *Právo obce pražské k řece Vltavě*, Praha 1882

ČELAKOVSKÝ, Jaromír: *Úřad podkomořský v Čechách*, ČČM 51, 1877, s. 3-31, 239-271, 437-458, 557-580; 52, 1878, s. 14-43

DOLEŽALOVÁ, Eva: *Konvikt svatého Bartoloměje a seminář svatého Václava v Praze na Starém Městě – dějiny, hospodaření a studijní nadace*, in: Facta probant homines. Sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové, (přip.) Ivan HLAVÁČEK – Jan HRDINA a spolupracovali Jan KAHUDA – Eva DOLEŽALOVÁ, Praha 1998, s. 135-148

DOLEŽALOVÁ, Eva: *Konvikt svatého Bartoloměje a seminář svatého Václava v Praze na Starém Městě. Příspěvek k dějinám jezuitského internátního školství*, diplomová práce na katedře PVHAS FF UK, Praha 1996

DOLEŽALOVÁ, Eva: *Konvikt svatého Bartoloměje a seminář svatého Václava v Praze na Starém Městě – dějiny, hospodaření a studijní nadace*, in: Facta probant homines. Sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové, (přip.) Ivan HLAVÁČEK – Jan HRDINA a spolupracovali Jan KAHUDA – Eva DOLEŽALOVÁ, Praha 1998, s. 135-148

DOLEŽALOVÁ, Eva: *Nadace pro jezuitský seminář a konvikt v Praze jako specifický prvek barokní kultury*, in: Barokní Praha – barokní Čechie 1620-1740. Sborník příspěvků z vědecké konference o fenoménu baroka v Čechách, Praha, Anežský klášter a Clam-Gallasův palác, 24.-27. září 2001. (red.) Olga FEJTOVÁ – Václav LEDVINKA – Jiří PEŠEK – Vít VLNAS, Praha 2004, s. 583-587

DOLEŽALOVÁ, Eva: *Seminář sv. Václava a konvikt sv. Bartoloměje na Starém Městě pražském*, PSH 31, 2000, s. 186-261

DOSKOČIL, Karel: *Berní rula. Sv. 1*, K *edici berní ruly, (úvodní pojednání*, Praha 1950

DOUŠA, Jaroslav: *Činnost a postavení pražských městských rad za saské okupace v letech 1631 – 1632*, DP 6/1, 1986, s. 182-200

DOUŠA, Jaroslav: *Městské rady na Starém Městě pražském v letech 1547 – 1650*, rigorózní práce na katedře PVHAS FF UK, Praha 1976

DOUŠA, Jaroslav: *Městské rady v Plzni a na Starém Městě pražském v letech 1550 – 1650. Sociální složení rad v letech 1560 – 1590*, SAP 32, 1982, č. 2, s. 321-418

DOUŠA, Jaroslav: *Poznámky k činnosti městských rad na Starém Městě pražském a v Plzni v letech 1547 – 1627 a k pobytu císaře Rudolfa II. v Plzni v letech 1599 – 1600*, DP 21, 2002, s. 55-65

DOUŠA, Jaroslav: *Seznam staroměstských purkmistrů z let 1618 – 1622*, PSH 17, 1984, s. 105-112

DOUŠA, Jaroslav: *Seznamy staroměstských konšelů z let 1547 – 1650*, PSH 14, 1981, s. 65-119

DOUŠA, Jaroslav: *Staroměstští konšelé v jiných funkcích městské samosprávy v letech 1571 – 1602 a 1630 – 1650*, DP 15, 1997, s. 43-74

DŘÍMAL, Jaroslav a kol.: *Dějiny města Brna 1*, Brno 1969

ĎURČANSKÝ, Marek: *Kulturní investice městské rady Starého Města pražského a kniha finančních příkazů z let 1668 – 1677*, seminární práce na katedře PVHAS FF UK, Praha 1996

ĎURČANSKÝ, Marek: *Kulturní investice městské rady Starého Města pražského a knihy finančních příkazů z let 1656 – 1677*, FHB 22, Praha 2006, s. 121-141

ĎURČANSKÝ, Marek: *Obnovování městských rad v českých královských městech v letech 1624 – 1636*, DP 21, 2002, s. 93-101

DVORSKÝ, Jiří: *Praha v českém stavovském povstání (1618 – 1620)*, PSH 10, 1977, s. 51-120

DVOŘÁK, Miloš: *Obchod s plátnem v Praze za třicetileté války*, FHB 10, 1986, s. 375-399

DVOŘÁK, Miloš: *Pražský obchod po Bílé hoře*, FHB 8, 1985, s. 317-330

DVOŘÁK, Miloš: *Primátoři Starého Města pražského a hlavního města Prahy z let 1558 – 1985*, DP 5/2, 1985, s. 243-246

EBELOVÁ, Ivana: *Pražská a venkovská stavební řemesla v době renesance a baroka*, Praha 2001 (= Documenta Pragensia, Monographia, vol. 14)

EDERER, Antonín – UXA, Jan: *Pražské kašny a fontány*, Praha 2004

EKERT, František: *Posvátná místa království hlavního města Prahy. Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů a jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v hlavním městě království Českého, díl 1.-2.*, reprint z r. 1883 – 1884, Praha 1996

EMLER, Josef: *Kamenný most Pražský a někdejší úřad mostecký*, PAM 8, 1870, s. 203-222

ERBEN, Karel Jaromír: *Die Primatoren der kön. Altstadt Prag*, Prag 1858

ERBEN, Karel Jaromír: *Sasové v Praze léta 1631*, ČČM 27, 1853, č. 3, s. 499-525; č. 4, s. 710-727

FEJTOVÁ, Olga – SLÁMOVÁ, Petra: *Několik poznámek k ekonomickým důsledkům pobělohorské emigrace na Novém Městě pražském*, in: Víra nebo vlast? Exil v českých dějinách raného novověku. Sborník z konference konané v Muzeu města Ústí nad Labem ve dnech 5.-6. listopadu 1998, (uspoř.) Michaela HRUBÁ, Ústí nad Labem 2001, s. 273-282

FRANZ, Norbert: *Das Finanzwesen der Stadt Luxemburg im 18. Jahrhundert*, in: Stadt und frühmoderner Staat. Beiträge zur städtischen Finanzgeschichte von Luxemburg, Lunéville, Mainz, Saarbrücken und Trier im 17. und. 18. Jahrhundert, hrsg. von Klaus GERTEIS, Trier 1994 (= Trierische historische Forschungen, Bd. 26), s. 15-124

FRÖHLICHOVÁ, Zdenka: *Kronika Rynečku na Starém Městě pražském*, Praha 1940

FUHRMANN, Bernd: *Der Haushalt der Stadt Marburg in Spätmittelalter und früher Neuzeit (1451/52 – 1622)*, St. Katharinen 1996 (= Sachüberlieferung und Geschichte, Bd. 19)

GERTEIS, Klaus: *Die deutschen Städte in der frühen Neuzeit. Zur Vorgeschichte der „bürgerlichen Welt“*, Darmstadt 1986

GIEBMEYER, Angela: *Untersuchungen um Finanzwesen der Stadt Lunéville im 18. Jahrhundert*, in: Stadt und frühmoderner Staat. Beiträge zur städtischen Finanzgeschichte von Luxemburg, Lunéville, Mainz, Saarbrücken und Trier im 17. und. 18. Jahrhundert, hrsg. von Klaus GERTEIS, Trier 1994 (= Trierische historische Forschungen, Bd. 26), s. 127-231

GINDELY, Antonín: *Geschichte der böhmischen Finanzen von 1526 bis 1618*, Wien 1868

GINDELY, Antonín: *Geschichte des dreißigjährigen Krieges in drei Abteilungen, 1.-3. Band*, Prag 1882 – 1883

GUTH, Karel: *Brána staroměstské vápenice v Praze*, ČSPSČ 24, 1916, s. 24-25

HAASOVÁ-JELÍNKOVÁ, Marie (ed.): *Berní rula. Sv. 18-19, Kraj Kouřimský, díl 1.-2.*, Praha 1952

HAUBERTOVÁ, Květoslava: *Hospodaření města Žlutic na počátku 17. století ve světle knihy obecních počtů*, Západočeský sborník historický 7, 2001, 179-216

HEJTMÁNEK, Ladislav: *Libeň. Historický nástin*, Praha 1896

HERTNER, Peter: *Stadtwirtschaft zwischen Reich und Frankreich. Wirtschaft und Gesellschaft Straßburgs 1650 – 1714*, Köln – Wien 1973

HILDEBRANDT, Reinhard: *Zur Frage der reichsstädtischen Finanzen und Hauspolitik seit dem Westfälischen Frieden*, in: Städtisches Haushalts- und Rechnungswesen. 12. Arbeitstagung in Überlingen, (9. – 11. November 1973, hrsg. von Erich MASCHKE u. Jürgen SYDOW, Sigmaringen 1977 (= Stadt in der Geschichte, Bd. 2), s. 91-107

HLAVÁČEK, Ivan – KAŠPAR, Jaroslav – NOVÝ, Rostislav: *Vademecum pomocných věd historických*, 3. oprav. a dopl. vyd., Jinočany 2004 (dotisk)

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v českých zemích. Od počátku státu po současnost*, 2. vyd., Praha 2005

HOFFMANN, František: *České město ve středověku*, Praha 1992

HOHRATH, Daniel: *'Städtische' und 'staatliche' Kassen in der Stadt Mainz. Beobachtungen zum öffentlichen Finanzwesen in einer Haupt- und Residenzstadt um 1785*, in: Stadt und frühmoderner Staat. Beiträge zur städtischen Finanzgeschichte von Luxemburg, Lunéville, Mainz, Saarbrücken und Trier im 17. und. 18. Jahrhundert, hrsg. von Klaus GERTEIS, Trier 1994 (= Trierische historische Forschungen, Bd. 26), s. 233-343

HOJDA, Zdeněk: *Kultura pobělohorských měst*, in: Česká města v 16. – 18. století. Sborník příspěvků z konference v Pardubicích 14. a 15. listopadu 1990, (uspoř.) Jaroslav PÁNEK, Praha 1991 (= Práce Historického ústavu ČAV, řada C – Miscellanea, sv. 5), s. 215-225

HOJDA, Zdeněk: *Kulturní investice staroměstských měšťanů v letech 1627 – 1740. Příspěvek k dějinám kultury barokní Prahy II.*, PSH 27, 1994, s. 47-104

HOLEC, František: *Zaniklé vesnice na území hlavního města Prahy*, PSH 29, 1996, s. 117-150

HOLEC, František: *Branické vápencové lomy*, ČSPS 69, 1961, č. 4, s. 204-212

HOLEC, František: *Kronika královské Prahy a obcí sousedních. Díl 4., Připojené obce a zaniklé osady*, Praha 1996

HOLEC, František: *Plavení ryb v košatkách*, ČL 44, 1957, č. 4, s. 250-251

HOLUBOVÁ, Markéta: *Putování na Svatou Horu v době baroka*, in: Staré stezky. Poutní cesty, Soubor referátů z 4. pracovního setkání 21. 4. 1999, (uspoř.) Radan KVĚT, Brno 1999, s. 41-47

HOLUBOVÁ, Markéta: *Život ve svatohorské rezidenci v období baroka*, ČL 84, 1997, č. 2, s. 103-110

HORÁK, František – URBÁNKOVÁ, Emma – WIŽĎÁLKOVÁ, Bedřiška: *Pravidla jmenné katalogisace starých tisků, prvotisků a rukopisů*, Praha 1971

HORSKÝ, Zdeněk: *Pražský orloj*, Praha 1988

HROCH, Miroslav – PETRÁŇ, Josef: *17. století – krize feudální společnosti?*, Praha 1976

JANÁČEK, Josef a kol.: *Dějiny Prahy*, Praha 1964

JANÁČEK, Josef: *Dějiny obchodu v předbělohorské Praze*, Praha 1955 (= Studie a prameny, sv. 11)

JANÁČEK, Josef: *Městské finance a investice: Praha 1420 – 1547*, ČsČH 25, 1977, s. 408-426

JANÁČEK, Josef: *Přehled vývoje řemeslné výroby v českých zemích za feudalismu*, Praha 1963

JANÁČEK, Josef: *Řemeslná výroba v českých městech 16. století*, Praha 1961 (= Studie a prameny, sv. 21)

JANDEROVÁ (roz. KRATOCHVÍLOVÁ), Helena: *Úřad perkmistra pražských hor viničných 1547 – 1620*, diplomová práce na katedře PVHAS FF UK, Praha 1967

JANEČEK, Julius: *Město Královské Vinohrady*, Královské Vinohrady 1895

JANSKÁ, Eva: *K pražským hradbám Karla IV.*, Staletá Praha 9, 1979, s. 67-78

JANSKÁ, Eva: *K výzkumu pražského opevnění*, Staletá Praha 6, 1973, s. 46-60

JÁSEK, Jaroslav: *Klenot města. Historický vývoj pražského vodárenství*, Praha 1997

JELÍNEK, Tomáš: *Právní vývoj regulace cen viktuálií v pražských městech od 16. století do poloviny 17. století*, PSH 28, 1995, s. 5-24

JELÍNKOVÁ, Táňa: *Pražští primátoři (1784 – 1993)*, PSH 26, 1993, s. 103-137

KALOUSEK, Josef: *Nejvyšší úřadové království Českého před dobou Josefinskou*, ČČM 41, 1867, č. 1, s. 92-105

KAVKA, František: *Městské hospodářství Českých Budějovic v letech 1496 – 1570*, JSH 34, 1965, s. 31-58.

KELLENBENZ, Hermann: *Verfassungsentwicklung und Stadtwirtschaf in der frühen Neuzeit, Recht, Verfassung und Verwaltung in der frühneuzeitlichen Stadt*, hrsg. von Kichael STOLLEIS, Köln – Wien 1991, s. 1-18 (= Städteforschung: Reihe A, Darstellungen, Bd. 31)

KIENIEWICZ, Stefan: *Warszawa w latach 1526 – 1795. Tom. 2*, Warszawa 1984 (= Dzieje Warszawy, T. 3)

KLEMPERA, Josef: *Vodní mlýny v Čechách 3. Praha a okolí*, Praha 2001

KLEPL, Jan: *Královská města česká počátkem 18. stol. (Reformy hospodářské a správní)*, ČČH 38, 1932, č. 2, s. 260-284; č. 3, 489-521; 39, 1933, č. 1, s. 57-71

KLÍMA, Arnošt: *Dlouhá válka [1618 – 1648]*, 2. vyd., Praha 2000

KLÍMA, Arnošt: *Manufakturní období v Čechách*, Praha 1955

KLUSÁKOVÁ, Luďa: *Evropská města na prahu kapitalismu*, Praha 1986

KNEIDL, František: *Špitálsko za branou poříčskou od dávných časů do založení Karlína*, Praha 1923

KNITTLER, Herbert: *Die europäische Stadt in der frühen Neuzeit. Institutionen, Strukturen, Entwicklungen*, Wien – München 2000 (= Querschnitte, Einführungstexte zur Sozial-, Wirtschafts- und Kulturgeschichte, Bd. 4)

KONVIČNÁ, Jana: *Několik poznámek k pražskému městskému hospodářství na přelomu 18. a 19. století*, DP 21, 2002, s. 129-140

KOSTLÁN, Antonín: *Úprava inflačních dluhů pražských měšťanů po kaladě*, DP 2, 1981, s. 190-218

KRATOCHVÍL, Miloš: *Stará rychta v Praze*, SPDHMP 7, 1933, s. 189-252

KRATOCHVÍL, Miloš: *Staroměstská radnice v dějinách městské samosprávy*, in: Staroměstská radnice a její památky. Čtyři přednášky k oslavě 600 let Staroměstské radnice, (red.) Václav VOJTÍŠEK, s. 24-48 (= Samosprávná knihovna hlavního města Prahy, sv. 13.)

KRATOCHVÍL, Miloš: *Šestipanské úřady v Starém a Novém městě pražském do r. 1547 a jejich knihy*, SPDHMP 6, 1930, s. 149-264

KREIL, Dieter: *Zusammensetzung und Entwicklung des Haushalts der Reichsstadt Schwäbisch Hall von 1420 bis 1620*, in: Städtisches Haushalts- und Rechnungswesen. 12. Arbeitstagung in Überlingen, (9. – 11. November 1973, hrsg. von Erich MASCHKE u. Jürgen SYDOW, Sigmaringen 1977 (= Stadt in der Geschichte, Bd. 2), s. 83-90

KUČA, Karel: *Atlas památek. Česká republika, 2. díl*, Praha 2002

KUDĚLA, Jiří: *Obnova staroměstských patrimoniálních statků po třicetileté válce*, PSH 27, 1994, s. 26-46

KUX, Hans: *Die Olmützer Gemeindefinanzen 1530 – 1630*, Zeitschrift des Deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 20, 1916, s. 322-378; 21, 1917, s. 59-100

KUX, Hans: *Die Olmützer Gemeindefinanzen 1630 – 1726*, Zeitschrift des Deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 20, s. 263-289

LAŠŤOVKOVÁ, Barbora – KOŤÁTKO, Jiří: *Pražské usedlosti*, Praha 2001

LAŠŤOVKOVÁ, Barbora – LAŠŤOVKA, Marek: *Plán Prahy podle indikačních skic stabilního katastru (1840 – 1842)*, Praha 2005

LEDVINKA, Václav – PEŠEK, Jiří: *Praha*, Praha 2000

LEDVINKA, Václav: *Úvěr a zadlužení feudálního velkostatku v předbělohorských Čechách. Finanční hospodaření pánů z Hradce 1560 – 1596*, Praha 1985 (= Monographia historica bohemica, sv. 1)

LÍBAL, Dobroslav – MUK, Jan: *Staré Město pražské. Architektonický a urbanistický vývoj*, Praha 1996

LIŠKOVÁ, Marie: *Praha za války o země Koruny české (1741 – 1742)*, PSH 4, 1967 – 1968, s. 58-81

LIŠKOVÁ, Marie: *Válečné výdaje a škody v pražských městech v letech 1741 – 1744*, DP 6/1, 1986, s. 249-273

LÍVA, Václav (ed.): *Berní rula. Sv. 13, Pražská města*, Praha 1949

LÍVA, Václav: *Bouře nad Prahou aneb Švédové před Prahou a v Praze r. 1648*, Praha 1948

LÍVA, Václav: *Kolik obyvatelů měla Praha před třicetiletou válkou a po ní*, ČČH 42, 1936, č. 2, s. 332-347

LÍVA, Václav: *Studie o Praze pobělohorské. I., Emigrace*, SPDHMP 6, 1930, s. 357-415

LÍVA, Václav: *Studie o Praze pobělohorské. III., Změny v domovním majetku a konfiskace*, SPDHMP 9, 1935, s. 1-439

Graf von LOOZ-CORSWAREM, Clemens: *Das Finanzwesen der Stadt Köln im 18. Jahrhundert. Beitrag zur Verwaltungsgeschichte einer Reichsstadt*, Köln 1978 (= Veröffentlichungen des Kölnischen Geschichtsvereins, Bd. 34)

MACHÁČEK, Fridolin: *K hospodářskému stavu českých měst venkovských po válce třicetileté*, in: Českou minulostí. Práce věnované profesoru Karlovy univerzity Václavu Novotnému jeho žáky k šedesátým narozeninám, (uspoř.) Otakar ODLOŽILÍK – Jaroslav PROKEŠ – Rudolf URBÁNEK, Praha 1929

MALÝ, František: *Pražské jezy v historii vývoje hlavního města*, PP 26, 1966, č. 3, s. 80-88

MARTÍNEK, Zdeněk: *Hospodářství a správa královských měst podkomořských v Čechách v letech 1620 – 1784*, in: Z pomocných věd historických 10, AUC, Philosophica et Historica 1, Praha 1992, s. 101-106

MARTÍNEK, Zdeněk: *Samospráva královských měst v Čechách v letech 1620 – 1784*, in: Ústřední moc a regionální samospráva. 23. Mikulovské sympozium, 4. sympozium „spojující a rozdělující na hranici“, 5.-7. října 1993, (red.) Emil KORDIOVSKÝ, Brno b. d. [1994]

MATĚJEK, František: *Morava za třicetileté války*, Praha 1992 (= Práce Historického ústavu ČAV, řada A – Monographia, sv. 6)

MAUR, Eduard: *Královská města v Čechách a tržní produkce pobělohorského velkostatku*, in: Pocta profesoru Zdeňku Jindrovi. K sedmdesátým narozeninám, (ed.) Drahomír JANČÍK, AUC, Philosophica et historica 3, Studia historica 50, Praha 2003, s. 29-37

MAUR, Eduard: *Populační důsledky třicetileté války*, HD 12, 1987, s. 137-152

MENDELOVÁ, Jaroslava – STÁTNÍKOVÁ, Pavla a kol.: *Nové Město pražské 1348 – 1784*, Praha 1998

MENDELOVÁ, Jaroslava: *Osmipanský úřad na Starém Městě pražském do r. 1637*, PSH 17, 1984, s. 90-104

MENDELOVÁ, Jaroslava: *Rada Nového Města pražského v letech 1600 – 1650*, PSH 29, 1996, s. 59-106

MENDELOVÁ, Jaroslava: *Rady Nového a Starého Města pražského v letech 1547 – 1602*, DP 22, 2004, s. 97-105

MENDELOVÁ, Jaroslava: *Soupis úředníků osmipanského úřadu na Starém Městě pražském (do roku 1636)*, DP 2, 1981, s. 144-189

MENDELOVÁ, Jaroslava: *Staroměstské a novoměstské rady v první polovině 17. století*, DP 21, 2002, s. 81-91

MENDELOVÁ-BILDOVÁ, Jaroslava: *Osmipanský úřad na Starém Městě pražském do roku 1620*, diplomová práci na katedře PVHAS FF UK, Praha 1975

MENDL, Bedřich: *Hospodářské a sociální poměry v městech pražských v letech 1378 – 1434*, ČČH 22, 1916, č. 1, s. 54-67; č. 3, s. 422-445; 23, 1917, č. 1, s. 174-184; č. 2, 353-364

MENDL, Bedřich: *Vývoj řemesel a obchodu v městech pražských*, Praha 1947

MENDL, Bedřich: *Z hospodářských dějin středověké Prahy*, SPDHMP 5.2, 1932, s. 161-390

MICHAL, Stanislav: *Hodinářství a hodináři v českých zemích*, Praha 2002

MÍKA, Alois: *Poddaný lid v Čechách v první polovině 16. století*, Praha 1960 (= Studie a prameny, sv. 19)

MÍKA, Zdeněk a kol.: *Dějiny Prahy v datech*, 2. oprav. a dopl. vyd., Praha 1999

MÍKA, Zdeněk: *Hospodářský vývoj Prahy a josefinské reformy*, DP 4, 1984, s. 267-285.

MIKULEC, Jiří: *Barokní náboženská bratrstva v Čechách*, Praha 2000 (= Dějiny a současnost, sv. 13)

MIKULEC, Jiří: *Leopold I. Život a vláda barokního Habsburka*, Praha-Litomyšl 1997, s. 113-114, 216

MILLER, Jaroslav: *Uzavřená společnost a její nepřátelé. Město středovýchodní Evropy (1500 – 1700)*, Praha 2006

MUNCK, Thomas: *Evropa sedmnáctého století 1598 – 1700*, Praha 2002

MUŽÍK, Petr: *Hospodářství a správa města Domažlic za třicetileté války*, Minulostí Západočeského kraje 16, 1980, s. 199-217

NEDOMA, Jan: *Špitál sv. Pavla před Poříčskou branou (1504 – 1648)*, Druhá roční zpráva Obecní vyšší reální školy české v Karlíně za školní rok 1876, Praha b.d. [1876], s. 3-19

NĚMEC, Vladimír: *Pražské varhany*, Praha 1944

NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Emanuela: *Základy numismatiky*, 2. vyd., Praha 1986

NOVOTNÝ, Jaroslav: *Zdanění českých měst podle katastrů z r. 1654-1757. Materiály k hospodářským dějinám českých měst v době pobělohorské*, Praha 1929

NOVÝ, Rostislav: *Nejstarší heraldické památky Staroměstské radnice v Praze*, PSH 22, 1989

Osm set let pražské samosprávy. Sborník příspěvků z 18. vědecké konference Archivu hlavního města Prahy, uspořádané ve spolupráci s Institutem mezinárodních studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy ve dnech 16. a 17. května 2000 u příležitosti výstavy Osm století pražské samosprávy (Clam-Gallasův palác 4. května – 6. července 2000) v rámci akcí Praha – evropské město kultury 2000, (red.) Olga FEJTOVÁ – Václav LEDVINKA – Jiří PEŠEK, Documenta Pragensia 21, 2002

Osm století pražské samosprávy. Výstava o vývoji pražské městské správy od 13. století do roku 2000, Clam-Gallasův palác 4. května – 6. července 2000, (red.) Václav LEDVINKA – Jaroslava MENDELOVÁ – Hana SVATOŠOVÁ – Marek LAŠŤOVKA, Praha 2000

PADRTA, František: *Libeňské panství v letech 1662 – 1756*, diplomová práce na katedře PVHAS FF UK, Praha [1964]

PÁTKOVÁ, Hana: *Berní knihy Starého Města pražského (1427 – 1434). Edice*, Praha 1996 (= Documenta Pragensia, Monographia, vol. 2)

PAVELKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, Božena: *Zahrady, vinice, rybníky v době Karla IV.*, Staletá Praha 9, 1979, s. 174-187

PAVLICOVÁ, Silvia: *Úřad mostu pražského a jeho nejstarší písemný doklad*, DP 24, 2005

PEKAŘ, Josef: *České katastry 1654 – 1789. Se zvláštním zřetelem k dějinám hospodářským a ústavním*, 2. vyd., Praha 1932

PEŠÁK, Václav: *Hospodářský stav a vyhlídky řemeslné městské výroby v Hradecku po třicetileté válce*, ČSPS 62, 1954, č. 3, s. 138-168

PEŠÁK, Václav: *Obecní dluhy královských, věnných a horních měst v Čechách, zvláště Starého města pražského po třicetileté válce*, SPDHMP 7, 1933, s. 311-466

PETRÁŇ, Josef a kol.: *Dějiny hmotné kultury. II (2), Kultura každodenního života od 16. do 18. století*, Praha 1997

PETRÁŇ, Josef: *Poddaný lid v Čechách na prahu třicetileté války*, Praha 1964

PETRÁŇ, Josef: *Staroměstská exekuce*, 3. vyd., Praha 1996

PETRÁŇ, Josef: *Zemědělská výroba v Čechách v druhé polovině 16. a počátkem 17. století*, Praha 1963 (= AUC, Philosophica et Historica, Monographiae, sv. 5)

PETRÁŇ, Zdeněk – RADOMĚRSKÝ, Pavel: *Encyklopedie české numismatiky*, Praha 1996

PHÜRINGER, Andrea: *Contributionale, Oeconomicum und Politicum. Die Finanzen der landesfürstlichen Städte Nieder- und Oberösterreichs in der Frühneuzeit*, Wien – München 2002 (= Sozial- und wirtschaftshistorische Studien, Bd. 27)

PHÜRINGER, Andrea: *Die landesfürstlichen Kommunalhaushalte Ober-und Niederösterreichs in der frühen Neuzeit – 1550 bis 1750. Präsentation eines Forschungsprojekts*, in: Měšťané, šlechta a duchovenstvo v rezidenčních městech raného novověku (16. – 18. století). Sborník příspěvků z konference uspořádané v Prostějově ve dnech 25.-27. dubna 1995 Muzeem Prostějovska v Prostějově a Rakouským ústavem pro východní a jihovýchodní Evropu, odbočka Brno, (red.) Michaela KOKOJANOVÁ, Prostějov 1997, s. 85-104

PICKOVÁ, Věra: *Nucený úvěr českých měst a války v Uhrách v 16. a na počátku 17. století*, Historie a vojenství, 1963, č. 1, s. 969-1004

PLACHT, Otto: *České daně 1517 – 1652*, Praha 1924

PLACHT, Otto: *Lidnatost a společenská skladba českého státu v 16. – 18. století*, Praha 1957

PODLAHA, Antonín: *Archivní příspěvky k dějinám stavby a výzdoby Svaté Hory*, PAM 33, 1923, č. 3-4, s. 252-276

PODLAHA, Antonín: *Posvátná místa království českého. Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů a jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém, Řada první, Arcidiecese Pražská I, Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký*, Praha 1907 (= Kniha Dědictví Svatojanského, sv. 97)

POCHE, Emanuel a kol.: *Umělecké památky Čech 3. [P-Š]*, Praha 1980

POCHE, Emanuel: *Prahou krok za krokem. Uměleckohistorický průvodce městem*, 3. vyd., Praha – Litomyšl 2001

POLIŠENSKÝ, Josef: *Obecní šenk pražského Starého Města 1618 – 1622*, Studie o rukopisech 12, 1973, s. 131-139

POLIŠENSKÝ, Josef: *Třicetiletá válka a český národ*, Praha 1960

POŠVÁŘ, Jaroslav: *Měna v Čechách, na Moravě a ve Slezsku do počátku 20. století*, Praha 1977

POŠVÁŘ, Jaroslav: *O převodu starých cen*, Numismatické listy 14, 1959, č. 3-4, s. 106-108

PRAŽÁK, Jiří – HOFFMANN, František – KEJŘ, Jiří – ZACHOVÁ, Irena: *Zásady popisu rukopisů*, Sborník Národního muzea – C 28, 1983, s. 49-95 (novější vydání pravidel dostupné na URL http://www.archiv.cas.cz/rkp_zasady.pdf)

PRAŽÁK, Jiří: *O methodě diplomatického studia městských knih*, AČ 3, 1953, č. 3, s. 145-162; č. 4, s. 205-227

PROCHÁZKA, Jiří: *Města a společnost na konci 18. století*, in: Měšťané, šlechta a duchovenstvo v rezidenčních městech raného novověku (16. – 18. století). Sborník příspěvků z konference uspořádané v Prostějově ve dnech 25.-27. dubna 1995 Muzeem Prostějovska v Prostějově a Rakouským ústavem pro východní a jihovýchodní Evropu, odbočka Brno, (red.) Michaela KOKOJANOVÁ, Prostějov 1997, s. 49-57

PŘIKRYLOVÁ, Miroslava: *Šestipanské úřady na Starém a Novém Městě pražském a městská hygienická inspekce v 16. a na počátku 17. století*, DP 7/2, 1987, s. 330-339

RAPP, Wolf Ulrich: *Die Schulden der Stadt Trier im 18. Jahrhundert. Zum Verhältnis von Landesherrschaft und städtischer Verwaltung*, in: Stadt und frühmoderner Staat. Beiträge zur städtischen Finanzgeschichte von Luxemburg, Lunéville, Mainz, Saarbrücken und Trier im 17. und. 18. Jahrhundert, hrsg. von Klaus GERTEIS, Trier 1994 (= Trierische historische Forschungen, Bd. 26), s.443-450

REZEK, Antonín: *Děje Čech a Moravy za Ferdinanda III. až do konce třicetileté války (1637 – 1648)*, Praha 1890

REZEK, Antonín: *Dějiny Čech a Moravy nové doby. Kniha druhá, Vladaření císaře a krále Leopolda I. (Část první)*, Praha 1893

REZEK, Antonín: *Dějiny Čech a Moravy nové doby. Kniha první, Od míru Westfálského až do smrti císaře Ferdinanda III. (1648 – 1657)*, Praha 1892

REZEK, Antonín: *Dějiny Čech a Moravy nové doby. Kniha třetí, Vladaření císaře a krále Leopolda I. (Část druhá)*, Praha 1894 (doplněno Josefem SVÁTKEM).

REZEK, Antonín: *Dějiny saského vpádu do Čech (1631 – 1632) a návrat emigrace*, Praha 1889

ROMAŇÁK, Andrej: *Praha jako pevnost*, Staletá Praha 19, 1989, s. 159-176

ROMAŇÁK, Andrej: *Příspěvek k dějinám pražské fortifikace*, DP 6/1, 1986, s. 201-237

ROSICKÝ, Václav: *Staroměstský orloj v Praze. Dějiny orloje, astronomický úvod, popis strany zevní i vnitřního ústrojí, jakož i výklad, co a jak orloj ukazuje*, Praha 1923

ROTHE, Kurt: *Das Finanzwesen der Reichsstadt Ulm im 18. Jahrhundert. Ein Beitrag zur Wirtschaftsgeschichte*, Ulm 1991 (= Forschungen zur Geschichte der Stadt Ulm, Bd. 21)

ROTHE, Kurt: *Űberblick über das städtische Haushaltswesen der Reichstadt Ulm im 18. Jahrhundert*, in: Städtisches Haushalts- und Rechnungswesen. 12. Arbeitstagung in Überlingen, (9. – 11. November 1973), hrsg. von Erich MASCHKE u. Jürgen SYDOW, Sigmaringen 1977 (= Stadt in der Geschichte, Bd. 2), s. 108-117

ROUBÍK, František: *Královští hejtmané v městech pražských v letech 1547 až 1785*, SPDHMP 7, 1933, s. 121-188

ROUBÍK, František: *Královští rychtáři v pražských i jiných městech v letech 1547 až 1783*, SPDHMP 6, 1930, s. 265-355

ROUBÍK, František: *Místodržitelství v Čechách v letech 1577 – 1749*, SAP 17, 1967, č. 2, s. 539-503

ROUČKA, Bohuslav: *Špitály, jejich majetek, správa a postavení v daňovém systému českého feudalismu*, PHS 12, 1966, s. 41-91

RUTH, František: *Kronika královské Prahy a obcí sousedních. Díl 2., Karlova třída – U Půjčovny*, 2. vyd., Praha 1995

SECKÝ, Rudolf: *Staropražské špitály*, Praha 1928

SEJBAL, Jiří: *Základy peněžního vývoje*, Brno 1997

SEMOTANOVÁ, Eva (přip.): *Historický atlas měst České republiky. Svazek č. 14, Praha-Libeň*, Praha 2006

SIGLOCH, Lothar: *Der Gemeindehaushalt der württembergischen Landstadt Pfullingen von 1656 bis 1874*, in: Städtisches Haushalts- und Rechnungswesen. 12. Arbeitstagung in Überlingen, (9. – 11. November 1973, hrsg. von Erich MASCHKE u. Jürgen SYDOW, Sigmaringen 1977 (= Stadt in der Geschichte, Bd. 2), s. 118- 126

SLÁMOVÁ, Petra: *Novoměstské radní elity 1650 – 1700*, DP 17, 1998, s. 165-170

SLAVÍK, František Augustin: *O popisu Čech po třicetileté válce*, Zprávy zemského archivu království Českého 3, 1910, s. 17-114

SMOLOVÁ, Věra: *Rada Starého Města pražského v letech 1650 – 1715*, PSH 24, 1991, s. 5-37

SMOLOVÁ, Věra: *Slavnostní obnovy městských rad na Starém Městě pražském ve druhé polovině 17. a začátkem 18. století*, DP 12, 1995, s. 145-148

Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu. Sv. 1, (edd.) František DVORSKÝ a Antonín GINDELY, Praha 1877

SOUKUP, Jiří: *Pražské jezy, mlýny, vodárny a nábřeží*, Praha 1905

Stadt und frühmoderner Staat. Beiträge zur städtischen Finanzgeschichte von Luxemburg, Lunéville, Mainz, Saarbrücken und Trier im 17. und. 18. Jahrhundert, hrsg. von Klaus GERTEIS, Trier 1994 (= Trierische historische Forschungen, Bd. 26)

Städtisches Haushalts- und Rechnungswesen. 12. Arbeitstagung in Überlingen, (9. – 11. November 1973), hrsg. von Erich MASCHKE u. Jürgen SYDOW, Sigmaringen 1977 (= Stadt in der Geschichte, Bd. 2)

STANĚK, Jaroslav: *Peníze v českých zemích. Přehled mincí a papírových peněz v dějinných a hospodářských souvislostech od 10. století dodnes*, Praha, 1995

STERNECK, Tomáš: *Město, válka a daně. Brno v moravském berním systému za dlouhé války s Vysokou Portou (1593 – 1606)*, Praha 2006 (= Práce Historického ústavu AV ČR, řada A – Monographia, sv. 21)

STRITMATTER, Robert: *Die Stadt Basel während des Dreissigjährigen Krieges. Politik, Wirtschaft, Finanzen*, Bern 1977
(dostupné na URL http://pages.unibas.ch/diss/1977/DissB_6792.pdf)

SVOBODNÝ, Petr – HLAVÁČKOVÁ, Ludmila: *Pražské špitály a nemocnice*, Praha 1999 (= Dějiny a současnost, sv. 8)

ŠEBÁNEK, Jindřich: *Desetipanský úřad Starého města pražského a jeho knihy. Z dějin městské správy a diplomatiky městských knih*, SPDHMP 5.2, 1932, s. 767-929

ŠEBESTA, Eduard: *Rozpočet obecní Starého Města pražského z let 1743 – 1745*, VHMP 17, 1910, č. 2, s. 31-32

ŠIMEK, Eduard: *Tolarové období*, in: Peníze v českých zemích do roku 1919, Pacov 1996, s. 63-75

ŠMÍDA, Josef: *Privilegia jako prostředek hospodářské politiky vlády v letech 1700 – 1730*, ČSPS 59, 1951, č. 2, s. 87-93

ŠPAČEK, Karel: *Špitální kostel sv. Pavla obrácení na Špitálsku před Poříčskou branou. Historická paměť*, PAM 4, odd. 2., 1861, č. 3, s. 120-123

ŠPIESZ, Anton: *Slobodné kráľovské mestá na Slovensku v rokoch 1680 – 1780*, Košice 1983

ŠRONEK, Michal – HAUSENBLASOVÁ, Jaroslava: *Gloria et Miseria 1618 – 1648*, Praha v době třicetileté války, Praha 1998

ŠTECH, Václav Vilém – WIRTH, Zdeněk – VOJTÍŠEK, Václav: *Zmizelá Praha. 1. Staré a Nové Město s Podskalím*, Praha 1945 (= Umělecké památky, 2. řada, sv. 6)

TEIGE, Josef – HERAIN, Josef: *Staroměstský rynk v Praze. Díl 1.*, Praha 1908

TEIGE, Josef: *O statcích obcí pražských v l. 1420 – 1546*, SPDHMP 3, 1922, s. 111-223

TEIGE, Josef: *O účasti měst Pražských při stavbě městských hradeb v XVII. a XVIII. stol.*, Almanach královského hlavního města Prahy 1, 1898, s. 210-263

TOEGEL, Miroslav: *České země a třicetiletá válka*, FHB 8, Praha 1985, s. 211-240

TOEGEL, Miroslav: *Příčiny saského vpádu do Čech v roce 1631*, ČsČH 21, 1973, č. 4, s. 553-581

TOMEK, Václav Vladivoj: *Dějepis města Prahy. Díl 1.-12.*, 2. vyd., Praha 1892 – 1906

TYWONIAK, Jiří: *K hospodaření města Benešova na konci 17. století*, Sborník vlastivědných prací z Podblanicka 12, 1971, s. 126-138

URBÁNKOVÁ-HRUBÁ, Libuše: *Zadlužení moravských královských měst po Bílé hoře, (Příspěvek k finanční situaci královských měst na Moravě v letech 1624 – 1625)*, ČMM 80, 1961, s. 248-266

URBANOVÁ, Miroslava: *Šestipanské úřady Starého a Nového Města pražského v letech 1547 – 1628*, diplomová práce na katedře PVHAS FF UK, Praha 1979

URBANOVÁ, Miroslava: *Šestipanští úředníci Starého a Nového Města pražského v letech 1547 – 1628*, DP 1, 1980, s. 102-125

URFUS, Valentin: *Právo, úvěr a lichva v minulosti. Uvolnění úvěrových vztahů na přechodu od feudalismu ke kapitalismu a právní věda recipovaného římského práva*, Brno 1975

VACEK, František: *Dějiny vinic na území nynějších Král. Vinohradů od počátku XV. století do r. 1526*, SPDHMP 8, Praha 1938, s. 79-227

VACEK, František: *Ves Olšany u staré Prahy*, ČSPSČ 43, 1935, č. 1, s. 13-22; č. 2, s. 72 77; č. 3, s. 103-110

VÁLKOVÁ-FRÝZOVÁ, Marie: *Úřad perkmistra pražských viničných hor*, SPDHMP 6, 1930, s. 1-148

VANĚČEK, Václav: *Základy právního postavení klášterů a klášterního velkostatku ve starém českém státě. Část první, Zakladatelská práva*, Praha 1933

VETTORI, Arthur: *Finanzhaushalt und Wirtschaftsverwaltung Basels (1689 – 1798). Wirtschafts- und Lebensverhältnisse einer Gesellschaft zwischen Tradition und Umbruch*, Basel – Frankfurt am Main 1984 (= Basler Beiträge zur Geschichtswissenschaft, Bd. 149)

VLČEK, Pavel a kol.: *Umělecké památky Prahy. Staré Město, Josefov*, Praha 1996

VLČEK, Pavel: *Carlo Lurago a vojenské stavby 17. století v Praze*, Staletá Praha 17, 1987, s. 121-145

VOJTÍŠEK, Václav: *K dějinám mostu pražského*, Za starou Prahu 4, 1913, č. 4-5, s. 27-28

VOJTÍŠEK, Václav: *K stavbě hradeb pražských v 2. polovině století 17.*, PAM 28, 1916, č. 1, s. 58-64; č. 2, 91-92

VOJTÍŠEK, Václav: *Kaple Pražská na Svaté hoře*, PAM 26, 1914, č. 2, s. 94-99

VOJTÍŠEK, Václav: *Městské zřízení pražské v letech 1750 – 1850*, in: Praha 1750 – 1850. Památky literární, umělecké a osvícenské [Katalog výstavy na Staroměstské radnici], Praha 1916, s. 22-26

VOJTÍŠEK, Václav: *O habsburských konfiskacích statků městských a o nárocích na jejich vrácení*, Věstník svazu československých měst 9, 1921, č. 4, s. 140-144; č. 5, s. 185-188; č. 6, s. 221-227; č. 7, s. 265-275; č. 10, s. 386-389; č. 11, s. 435-441.

VOJTÍŠEK, Václav: *O původu a významu názvu „primátor hlavního města Prahy“*, VHMP 48, 1945, č. 1-2, s. 29-30

VOJTÍŠEK, Václav: *O studiu městských knih českých*, in: Výbor rozprav a studií, (red.) Zdeněk FIALA, Praha 1953, s. 52-85

VOJTÍŠEK, Václav: *O špitálu sv. Pavla za branou Poříčskou*, ČSPSČ 25, 1917, s. 59-61

VOJTÍŠEK, Václav: *O vývoji samosprávy pražských měst*, Praha 1927 (= Samosprávná knihovna hlav. města Prahy, sv. 1.)

VOJTÍŠEK, Václav: *Platy a deputáty úředníků Starého Města pražského r. 1773*, VHMP 17, 1910, č. 6, s. 112-113

VOJTÍŠEK, Václav: *Pozemské statky obcí pražských a konfiskace jejich po r. 1547 a 1620*, VHMP 26, 1919, č. 7, s. 109-112

VOJTÍŠEK, Václav: *Radnice staroměstská v Praze. O jejím významu a památkách*, Praha 1923, s. 27-61

VOJTÍŠEK, Václav: *Soud a rada v královských městech českých*, in: Výbor rozprav a studií, (red.) Zdeněk FIALA, Praha 1953, s. 240-272 (= Studie a prameny, sv. 5)

VOJTÍŠEK, Václav: *Z minulosti naší Prahy. Kapitoly z místopisu, zřízení a života města*, Praha 1919, s. 75-92

VOJTÍŠEK, Václav: *Z právních dějin československých měst*, in: Výbor rozprav a studií, (red.) Zdeněk FIALA, Praha 1953, s. 426-457 (= Studie a prameny, sv. 5)

VOJTÍŠEK, Václav: *Ze starých inventářů pražských kostelů (2). Inventář kostela Obrácení sv. Pavla za branou Poříčskou z r. 1648*, Věstník klubu za starou Prahu 4, 1913 č. 7, s. 45-46

VOLF, Miloslav: *Boj o solný monopol v Čechách v XVI. a na poč. XVII. stol.*, ČČH 39, 1933, č. 2, s. 297-326; č. 3-4, s. 505-536

VOLF, Miloslav: *Konec třicetileté války: Finance a vojenství*, JSH 50, 1981, č. 2, s. 84-96

VOLF, Miloslav: *Královský důchod a úvěr v XVI. století: Příspěvek k historii českých státních financí*, ČČH 48-49, 1947 – 1948, č. 1, s. 110-171

VOREL, Petr: *„Groše české“ a „groše míšeňské“ jako početní jednotky 15. až 18. století*, in: Dokumentace a prezentace dějin české mince a měny grošové doby v našich muzeích. (Sborník příspěvků ze semináře numismatiků – Pardubice, 22.-23. října 1998), Praha 2002, s. 57-68

VOREL, Petr: *Od pražského groše ke koruně české. Průvodce dějinami peněz v českých zemích*, 2. roz. vyd., Praha 2004

VOREL, Petr: *Praha a české země ve finančním systému doby baroka*, in: Barokní Praha – barokní Čechie 1620-1740. Sborník příspěvků z vědecké konference o fenoménu baroka v Čechách, Praha, Anežský klášter a Clam-Gallasův palác, 24.-27. září 2001. (red.) Olga FEJTOVÁ – Václav LEDVINKA – Jiří PEŠEK – Vít VLNAS, Praha 2004, s. 341-347

VOREL, Petr: *Úvěr, peníze a finanční transakce české a moravské aristokracie při cestách do zahraničí v polovině 16. století*, ČČH 96, 1998, č. 4, s. 754-776

VOREL, Petr: *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. 7, 1526 – 1618*, Praha – Litomyšl 2005

VÝRUT, Karel: *Kapitoly z pražské historie*, Praha 2001

WAGNER, Udo: *Die Meiereirechnungen der Stadt Saarbrücken im 17. und 18. Jahrhundert*, in: Stadt und frühmoderner Staat. Beiträge zur städtischen Finanzgeschichte von Luxemburg, Lunéville, Mainz, Saarbrücken und Trier im 17. und. 18. Jahrhundert, hrsg. von Klaus GERTEIS, Trier 1994 (= Trierische historische Forschungen, Bd. 26), s. 345-415

WASKOVÁ, Marie: *Liber memorabilium Starého Města pražského z let 1631 – 1648 (1656). Příspěvek k praxi kanceláře Starého Města pražského v 17. století*, diplomová práce na katedře PVHAS FF UK, Praha 2005

WINTER, Zikmund: *Hospodářství v pražské radnici*, Zlatá Praha 16, 1899, č. 27, s. 315; č. 28, s. 330-331; č. 29, s. 338-339; č. 30, s. 355

WINTER, Zikmund: *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný v XV. a XVI., 1.-2. díl*, Praha 1890 – 1892

WINTER, Zikmund: *Městské solnice z XVI. věku*, PAM 15, 1891, č. 7-8, s. 455-462

WINTER, Zikmund: *Na rybím trhu v Praze*, Zlatá Praha 4, 1887, č. 6, s. 83-86; č. 7, s. 103-106

WINTER, Zikmund: *Vinný obchod v Staré rychtě*, Zlatá Praha 16, 1899, č. 9, s. 99; č. 10, s. 115-116; č. 11, s. 126-127

WIRTH, Zdeněk: *Zmizelá Praha 5. Opevnění Prahy – Vltava v Praze – Ztráty na památkách Prahy 1939 – 1948*, Praha 1948 (= Umělecké památky, 2. řada, sv. 16)

WOLF, Thomas: *Reichsstädte in Kriegszeiten. Untersuchungen zur Verfassungs-, Wirtschafts- und Sozialgeschichte von Isny, Lindau, Memmingen und Ravensburg im 17. Jahrhundert*, Memminger 1991 (= Memminger Forschungen, Bd. 2)

ZAP, Karel Vladislav: *Týnský chrám, hlavní farní kostel Starého města Pražského*, PAM 1, 1854, č. 1, s. 9-21; č. 2, s. 52-68; č. 3, s. 101-111

ZEMAN, Adolf: *Hospodářská a sociální skladba Plzně na počátku 18. století*, Plzeň 1955 (= Prameny a příspěvky k dějinám města Plzně, sv. 10)

ZEMAN, Adolf: *Hospodářství královského města Rokycan v polovině 18. století*, ČSPSČ 62, 1954, č. 2, s. 88-115

ZEMAN, Adolf: *Plzeň v první polovině XVIII. století, (Poměry hospodářské a sociální)*, Plzeň 1947 (= Prameny a příspěvky k dějinám města Plzně, sv. 7.)

ZILYNSKÁ, Blanka: *Záduší*, in: Facta probant homines. Sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové, (připr.) Ivan HLAVÁČEK – Jan HRDINA a spolupracovali Jan KAHUDA – Eva DOLEŽALOVÁ, Praha 1998, s. 535-548

ZIWES, Franz-Josef: *Die Rentmeistereirechnungen und die Finanzen der Stadt Trier im 18. Jahrhundert*, in: Stadt und frühmoderner Staat. Beiträge zur städtischen Finanzgeschichte von Luxemburg, Lunéville, Mainz, Saarbrücken und Trier im 17. und. 18. Jahrhundert, hrsg. von Klaus GERTEIS, Trier 1994 (= Trierische historische Forschungen, Bd. 26), s. 417-441

ŽÁČEK, Václav: *Válečné škody Starého města Pražského na obecním majetku r. 1648*, ČČM 111, 1937, s. 279-284

ŽILKA, Ladislav: *Příjmy a výdaje týnské farnosti koncem 16. a začátkem 17. století*, PSH 25, 1992, s. 40-61

ŽUPANIČ, Jan – FIALA, Michal: *Praha 1648. Nobilitační listiny pro obránce pražských měst roku 1648*, Praha 2001

Seznam použitých zkratek

AČ	–	Archivní časopis
AMP	–	Archiv hlavního města Prahy
AUC	–	Acta Universitatis Carolinae
CIM	–	Codex juris municipalis
ČČH	–	Český časopis historický
ČČM	–	Časopis českého muzea
ČL	–	Český lid
ČMM	–	Časopis Matice moravské
ČsČH	–	Československý časopis historický
ČSPS	–	Časopis Společnosti přátel starožitností
ČSPSČ	–	Časopis Společnosti přátel starožitností českých
DP	–	Documenta Pragensia
FHB	–	Folia Historica Bohemica
HD	–	Historická demografie
JSH	–	Jihočeský sborník historický
NA	–	Národní archiv v Praze
NM	–	Nová manipulace
PAM	–	Památky archeologické a místopisné
PHS	–	Právněhistorické studie
PP	–	Památková péče
PSH	–	Pražský sborník historický
SAP	–	Sborník archivních prací
SM	–	Stará manipulace
SPDHMP	–	Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy
VHMP	–	Věstník hlavního města Prahy

Seznam příloh

1. Přehled pohledávek splácených podle knih finančních příkazů v letech 1656 – 1678
2. Přehled splátek libeňského panství
3. Přehled výdajů na svatební dary podle knih finančních příkazů v letech 1656 – 1677
4. Přehled výdajů na vyrovnání pohledávek z tzv. graciálních peněz v letech 1649 – 1661
5. Přehled stavebních výdajů z tzv. graciálních peněz v letech 1649 – 1661
6. Podrobný přehled výdajů podle knih finančních příkazů letech 1656 – 1678
7. Přehled množství přímých plateb příjemcům v letech 1656 – 1678, k nimž byly vydány samostatné finanční příkazy
8. Přehled množství přímých plateb příjemcům v letech 1656 – 1678, k nimž neexistují samostatné finanční příkazy
9. Přehled přijatých peněz z úřadů městské správy do hlavní městské pokladny a její vydání v letech 1656 – 1678
10. Ukázka zápisu finančního příkazu z r. 1657
11. Ukázka zápisu finančního příkazu z r. 1674
12. Ukázka zápisu finančního příkazu z r. 1675
13. Ukázka zápisu finančních příkazů z let 1676 – 1678

Příloha 1

Přehled pohledávek splácených podle knih finančních příkazů v letech 1656 – 1678[600]

jméno původního věřitele	rok vzniku	kapitál	vročení	úroky	vročení	celkem	vročení
záduší kostela P. Marie na Louži	1563, 1639	–	–	611,54	1660 – 1676	611,54	1660 – 1676
Mikuláš od Košíků	1587	370,00	1662 – 1671	–	–	370,00	1662 – 1671
jezuitský seminář sv. Václava	1596, 1622	–	–	4 926,50	1656 – 1677	4 926,50	1656 – 1677
úřad desk zemských	1598	–	–	616,00	1656 – 1677	616,00	1656 – 1677
záduší kostela P. Marie před Týnem	1606	–	–	3 756,03	1656 – 1677	3 756,03	1660 – 1677
Most a Jiří Pajerl z Kapenštejna	1606, 1632, 1633	750,00	1667 – 1673	–	–	750,00	1667 – 1673
úřad desk zemských	1610	–	–	770,00	1656 – 1677	770,00	1656 – 1677
klášter sv. Michala	1613, 1614	–	–	7 041,88	1656 – 1677	7 041,88	1656 – 1677
Zuzana Kortesová[601]	1621	2 333,33	1674	2 590,00	1656 – 1674	4 923,33	1656 – 1674
jezuitský konvikt sv. Bartoloměje	1622, 1626, 1645	–	–	11 757,48	1656 – 1677	11 757,48	1656 – 1677
Anežka Kirchmaierová	1628	2 600,00	1673	–	–	2 600,00	1673
klášter sv. Kříže Velikého	1628	4 666,70	1666	1 658,00	1656 – 1666	6 324,70	1656 – 1666
Anna Obranířová	1628	150,00	1656	–	–	150,00	1656
Esteř Štangová z Labětína	1629	1 778,00	1657 – 1674	140,00	1657 – 1659	1 918,00	1657 – 1674
Jan Pajer	1629	1 213,33	1670 – 1675	–	–	1 213,33	1670 – 1675
Václav Michna z Vacínova	1629, 1630	1 215,00	1673 – 1677	–	–	1 215,00	1673 – 1677
Jan Pajer a Eliáš Maggauer z Greifenau	1629, 1633	1 200,00	1668 – 1670	238,40	1659 – 1662	1 438,40	1659 – 1670
p. Schwabl	1630	1 400,00	1659 – 1664	271,25	1656 – 1658	1 671,25	1656 – 1664
Anna Markéta Tilesiusová	1630	146,12	1661 – 1667	–	–	146,12	1661 – 1667
Jan Jitrnička	1632	280,00	1669 – 1671	–	–	280,00	1669 – 1671
Václav Vokoun z Vokounštejna	1632	200,00	1672 – 1673	–	–	200,00	1672 – 1673
Jiří Rovenský z Libáňhory	1632	291,67	1658 – 1663	–	–	291,67	1658 – 1663
Jakub a Barbora Udartovi	1632, 1633, 1634	204,17	1663	–	–	204,17	1663
Jan Pavel a Alžběta Dvorští	1632, 1633, 1637	1 000,00	1663 – 1671	–	–	1 000,00	1663 – 1671

[600] Pro lepší porovnání s údaji V. Pešáka uvádím v tabulce jména věřitelů, kteří pohledávku uzavírali, spolu s rokem vzniku nebo prvního výskytu peněžního závazku. Vzhledem k velké směně obligací nelze původní věřitele směšovat se skutečnými příjemci plateb. Srov. Václav PEŠÁK, *Obecní dluhy královských, věnných a horních měst v Čechách, zvláště Starého města pražského po třicetileté válce*, SPDHMP 7, 1933, s. 456-461.

[601] Věřitelka měla min. od r. 1645 kromě vlastní obligace ještě dluhopisy Václava Výšiny (1631, 1633), Jana Pavla Dvorského z Gryfí Hory (1632) a Alžběty Řečické (1632, 1633). Pohledávky se splácely dohromady, proto je uvádím v jedné položce, viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 399.

jméno původního věřitele	rok vzniku	kapitál	vročení	úroky	vročení	celkem	vročení
Kryštof Pilman	1633	100,00	1660	–	–	100,00	1660
Mikuláš Buček	1633	69,50	1661 – 1662	–	–	69,50	1661 – 1662
Jakub Lavín z Ottenfeldu	1633	1 400,00	1659 – 1667	120,00	1656 – 1658	1 520,00	1656 – 1667
Linhart Korka z Korkyně	1633	200,00	1669 – 1670	–	–	200,00	1669 – 1670
Kristina Kortesová	1633	3 200,00	1662 – 1674	–	–	3 200,00	1662 – 1674
Hadová z Hohenštejna	1633	300,00	1664 – 1666	–	–	300,00	1664 – 1666
Abraham Güntzel z Güntzelfeldu	1633	125,00	1667 – 1669	–	–	125,00	1667 – 1669
Michal Trentýn	1633	200,00	1660 – 1662	30,00	1657	230,00	1657 – 1662
Jan Adolf Wolfštýrn z Rafaelsberku	1633	5 500,00	1656 – 1661	1 250,00	1662	6 750,00	1656 – 1662
Jan Kellert	1634	100,00	1666 – 1668	–	–	100,00	1666 – 1668
cech ševců	1634	60,00	1662 – 1666	–	–	60,00	1662 – 1666
Jan Albrecht ze Schönkirchenu	1634	600,00	1666 – 1667	–	–	600,00	1666 – 1667
Jan Vodička	1633, 1636	150,00	1662 – 1665	–	–	150,00	1662 – 1665
Felix Had z Proseče	1636	400,00	1671 – 1678	–	–	400,00	1671 – 1678
Barbora Petráčková z Olivé Hory	1637	3 300,00	1667 – 1676	–	–	3 300,00	1667 – 1676
Ondřej Leinhaus	1637	–	–	630,00	1657 – 1677	630,00	1657 – 1677
Jan Jáchym Schmidgrabner z Lusteneku	1637	150,00	1657 – 1658	–	–	150,00	1657 – 1658
Zuzana Globicová a Adam Ivan Kopenický	1637,1639	1 060,00	1662 – 1666	–	–	1 060,00	1662 – 1666
strahovský klášter	1638	–		3 920,00	1656 – 1665	3 920,00	1656 – 1665
Werner z Jageršperka	1638	500,00	1664 – 1668	–	–	500,00	1664 – 1668
Bernard Hýzrle z Chodů	1638	1 200,00	1661 – 1664	360,00	1657 – 1660	1 560,00	1657 – 1664
Arnošt Vojtěch z Harrachu	1638	2 000,00	1666	1 180,00	1656 – 1666	3 180,00	1656 – 1666
Jan Edelmaier	1638	500,00	1661 – 1668	–	–	500,00	1661 – 1668
Marta Winterová	1638	80,00	1662	–	–	80,00	1662
strahovský klášter – díl kláštera servitů sv. Kříže Většího	1638	1 000,00	1672	450,00	1667 – 1672	1 450,00	1667 – 1672
strahovský klášter – díl špitálu sv. Karla Boromejského	1638	1 000,00	1672	420,00	1667 – 1672	1 420,00	1667 – 1672
strahovský klášter – díl kláštera minoritů u sv. Jakuba Většího	1638	–	–	690,00	1666 – 1677	690,00	1666 – 1677
strahovský klášter – díl kláštera dominikánek u sv. Anny	1638	1 000,00	1672	420,00	1667 – 1672	1 420,00	1667 – 1672
strahovský klášter – díl kláštera dominikánek u sv. Anežky	1638	1 000,00	1672	390,00	1666 – 1672	1 390,00	1666 – 1672
strahovský klášter – díl kláštera paulánů u sv. Salvátora	1638	–	–	720,00	1666 – 1677	720,00	1666 – 1677

jméno původního věřitele	rok vzniku	kapitál	vročení	úroky	vročení	celkem	vročení
strahovský klášter – díl špitálu sv. Pavla	1638	1 000,00	1672	150,00	1667	1 150,00	1667 – 1672
Jakub Křepelka	1639	816,67	1661 – 1677	–	–	816,67	1661 – 1677
Václav Kavka z Dubečku	1639	116,67	1662	–	–	116,67	1662
Vojtěch Václav Had z Proseče – díl Lidmily	1639	200,00	1663 – 1668	–	–	200,00	1663 – 1668
Vojtěch Václav Had z Proseče – díl Felixe Ignáce	1639	350,00	1669 – 1670	–	–	350,00	1669 – 1670
Václav st. Voříkovský z Kundratic – díl Daniela	1639	1 000,00	1656 – 1657	–	–	1 000,00	1656 – 1657
Václav st. Voříkovský z Kundratic – díl Václava ml.	1639	1 000,00	1676 – 1677	–	–	1 000,00	1676 – 1677
Jan, Jiří a Pavel Werdemanovi	1639	400,00	1663 – 1664	–	–	400,00	1663 – 1664
Magdaléna Agrikolová – díl Martina Hlaváčka	1640	204,18	1669 – 1674	–	–	204,18	1669 – 1674
Magdaléna Agrikolová – díl kláštera bosých augustiniánů u sv. Václava	1640	100,00	1659	321,00	1656 – 1677	421,00	1656 – 1677
Pavel Kučera z Paumberka	1640	150,00	1656 – 1657	–	–	150,00	1656 – 1657
Kateřina Keilová	1641	150,00	1676 – 1678	–	–	150,00	1676 – 1678
Petr Příbramský	≤ 1656	116,67	1656 – 1657	–	–	116,67	1656 – 1657
Zuzana Turková	≤ 1657	1 600,00	1657 – 1659	–	–	1 600,00	1657 – 1659
Anna Marie Pleileblová	≤ 1657	460,00	1657 – 1675	–	–	460,00	1657 – 1675
Martin Hlaváček	≤ 1657	370,00	1657 – 1660	–	–	370,00	1657 – 1660
česká kongregace[602]	≤ 1660	100,00	1660	–	–	100,00	1660
Pavel Mejtský	≤ 1660	20,00	1660	–	–	20,00	1660
Antonín Losi z Losinthalu	≤ 1662	5 000,00	1663	300,00	1663	5 300,00	1663
špitál sv. Pavla	≤ 1663	–	–	1 050,83	1663 – 1676	1 050,83	1663 – 1676
Matouš Morávek	≤ 1665	1 150,00	1665	–	–	1 150,00	1660 – 1665
Daniel Waldhauser	≤ 1665	99,00	1665	–	–	99,00	1665
Kašpar Barták	≤ 1665	1 500,00	1676 – 1678	1 097,98	1665 – 1678	2 597,98	1665 – 1678
Jiří Hermon	≤ 1673	300,00	1673	–	–	300,00	1673
Dorota Šlejfířová	≤ 1673	50,00	1673	–	–	50,00	1673
Václav Michna z Vacínova	≤ 1673	270,00	1673 – 1676	–	–	270,00	1673 – 1676
cech kožešníků	≤ 1675	120,00	1675 – 1677	–	–	120,00	1675 – 1677
celkem		**61 636,01**		**47 876,89**		**109 512,90**	

[602] Nejspíš půjde o růžencové bratrstvo u dominikánského kláštera sv. Jiljí, srov. např. V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 425.

Příloha 2

Přehled splátek libeňského panství

datum	účel	zůstatek	splátka z kapitálu.	úrok z kapitálu.	poplatek	celková splátka
30.6.1662	záloha	82 000,00	16 466,67		600,00	17 066,67
23.10.1662	3. čtvrtletí	65 533,33	1 250,00	983,00		2 233,00
–[603]	4. čtvrtletí	64 283,33	1 250,00	964,25		2 214,25
26.4.1663	1. čtvrtletí	63 033,33	2 500,00	945,50		3 445,50
9.7.1663	2. čtvrtletí	60 533,33	2 500,00	908,00		3 408,00
15.10.1663	3. čtvrtletí	58 033,33	2 500,00	870,50		3 370,50
31.12.1663	4. čtvrtletí	55 533,33	2 500,00	833,00		3 333,00
7.4.1664	1. čtvrtletí	53 033,33	2 500,00	795,50		3 295,50
30.6.1664	2. čtvrtletí	50 533,33	2 500,00	758,00		3 258,00
30.9.1664	3. čtvrtletí	48 033,33	2 500,00	720,50		3 220,50
31.12.1664	4. čtvrtletí	45 533,33	2 500,00	683,00		3 183,00
21.4.1665	1. čtvrtletí	43 033,33	2 500,00	645,50		3 145,50
6.7.1665	2. čtvrtletí	40 533,33	2 500,00	608,00		3 108,00
8.10.1665	3. čtvrtletí	38 033,33	2 500,00	570,50		3 070,50
29.12.1665	4. čtvrtletí	35 533,33	2 500,00	533,00		3 033,00
31.3.1666	1. čtvrtletí	33 033,33	2 500,00	495,50		2 995,50
30.6.1666	2. čtvrtletí	30 533,33	2 500,00	458,00		2 958,00
30.9.1666	3. čtvrtletí	28 033,33	2 500,00	420,50		2 920,50
31.12.1666	4. čtvrtletí	25 533,33	2 500,00	383,00		2 883,00
31.3.1667	1. čtvrtletí	23 033,33	1 250,00	345,50		1 595,50
30.6.1667	2. čtvrtletí	21 783,33	1 250,00	326,75		1 576,75
30.9.1667	3. čtvrtletí	20 533,33	1 250,00	308,00		1 558,00
31.12.1667	4. čtvrtletí	19 283,33	1 250,00	289,25		1 539,25
31.3.1668	1. čtvrtletí	18 033,33	1 250,00	270,50		1 520,50
30.6.1668	2. čtvrtletí	16 783,33	1 250,00	251,75		1 501,75
30.9.1668	3. čtvrtletí	15 533,33	1 250,00	233,00		1 483,00
31.12.1668	4. čtvrtletí	14 283,33	1 250,00	214,25		1 464,25
31.3.1669	1. čtvrtletí	13 033,33	2 500,00	195,50		2 695,50
30.6.1669	2. čtvrtletí	10 533,33	2 500,00	158,00		2 658,00
30.9.1669	3. čtvrtletí	8 033,33	2 500,00	120,50		2 620,50
31.12.1669	4. čtvrtletí	5 533,33	2 500,00	83,00		2 583,00
31.3.1670	1. čtvrtletí	3 033,33	2 500,00	45,50		2 545,50
9.9.1670	2. čtvrtletí	533,33	533,33	8,00		541,33
celkem			**82 000,00**	**15 424,75**	**600,00**	**98 024,75**[604]

[603] Příslušný zápis finančního příkazu chybí, viz pozn. 273.

[604] V celkovém součtu nefiguruje mimořádná splátka 1 000 zl., o níž nevíme, kdy se uskutečnila, a rovněž nebyla započtena účetní hodnota 12 000 cihel (cca 60 zl., srov. pozn. 105).

Příloha 3

Přehled výdajů na svatební dary podle knih finančních příkazů v letech 1656 – 1677

rok	osoba	dar	částka	pramen
14.12.1657	hrabě z Vrbna	10 sudů vína[605]	93,83	sign. 1596, fol. 61v
13.9.1658	Jan Hertvík z Nostic, nejvyšší kancléř	víno	81,20	sign. 1596, fol. 75r
16.8.1660	Jan Jindřich Klein z Rosenštoku, radní písař na SMP	stříbrný šáleček	17,33	sign. 1596, fol. 133v
26.4.1661	nejvyšší sudí	1 sud dobrého českého vína	72,00	sign. 1596, fol. 155r
11.1.1661	Šebestián Šott, agent JMC české dvorské kanceláře	–	< 60,00[606]	sign. 1596, fol. 149r
23.2.1662	Jan Benedikt Smolík, sekretář JMC české dvorské kanceláře	–	48,00	sign. 1596, fol. 193r
14.7.1662	dcera purkmistra SMP	–	99,00	sign. 1596, fol. 210v
15.9.1662	Martin Jaron, úředník mostu pražského	–	20,33	sign. 1596, fol. 214v
25.1.1663	Jan Zatočil, radní písař na SMP	–	27,38	sign. 1597, fol. 5v
6.5.1670	Jiří Jan Reissman z Riesenbergu, radní SMP	–	83,20	sign. 1598, fol. 73v
10.6.1671	Jan Václav Kleplot z Löwenthurnu a Wasserthalu, radní SMP	–	40,00	sign. 1598, fol. 115v
11.10.1671	Jan Zatočil, radní písař na SMP	–	86,00	sign. 1598, fol. 123v
16.11.1672	Jan Severin Dirix z Bruku a Rottenbergu a Mikuláš Rudolf Buzek z Löwenfeldu, radní SMP	–	70,00	sign. 1598, fol. 167v
8.8.1672	Gervasius Vilím z Gallen, sekretář JMC české dvorské kanceláře	–	152,67	sign. 1598, fol. 158r
8.1.1674	Jan Daniel Globic z Bučína, radní SMP	–	32,50	sign. 1598, fol. 222r
9.2.1674	Vojtěch Bořivoj Turek z Šturmfeldu a Rosenthalu	–	66,67	sign. 1598, fol. 224r
16.11.1674	Jan Wirth z Wehrenfelsu	–	25,50	sign. 1598, fol. 242v
18.10.1674	Václav Málek, správce libeňského statku	–	21,00	sign. 1598, fol. 241r
14.1.1675	dcera Jana Benedikta Smolíka, sekretáře JMC české dvorské kanceláře	–	65,00	sign. 1598, fol. 246v
26.11.1676	Václav František Vyšín z Klarenberku, radní SMP	–	28,46	sign. 1598, fol. 272r
22.10.1676	Daniel Jaroměřský z Štromberku, radní SMP	–	17,60	sign. 1598, fol. 270v
30.9.1677	Jan Petr Drešl z Löwenfeldu, radní SMP	–	30,00	sign. 1598, fol. 277v
6.10.1677	dcera Václava Loskota	–	15,00	sign. 1598, fol. 278v
3.5.1677	dcera Matyáše Vilíma Wirtha z Wehrenfelsu, JMC rychtáře SMP	–	21,67	sign. 1598, fol. 275r
celkem			**< 1 274,34**	

[605] Zaplaceno bylo celkem 11 sudů, přičemž jen 10 bylo darováno hraběti z Vrbna. Vyplacená částka putovala Barboře Petráčkové, roz. Gezberovské z Olivé Hory, která spravovala cla z přespolních vín.

[606] Kromě úhrady svatebního daru je do částky pojata i běžná mzda, která mohla činit 10 – max. však 30 zl. Srov. kapitolu Mzdy.

Příloha 4 **Přehled výdajů na vyrovnání pohledávek z tzv. graciálních peněz v letech 1649 – 1661**[607]

rok	jezuitská kolej[608]	záduší kostela P. Marie před Týnem[609]	Jan Adam Hrzán z Harasova	Alžběta Řečická	Anna Marie Wolfštýrnová[610]	Antonín Losi z Losinthalu[611]	Anna Dobřejovská	Jiří Vilím Doupovec z Doupova	Václav Karel Voříkovský	někteří věřitelé[612]	celkem
1649	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1650	–	150,00	–	–	–	–	–	–	–	–	150,00
1651	–	150,00	1 500,00[613]	–	–	–	–	–	–	–	1 650,00
1652	400,00	–	–	–	–	–	–	–	–	–	400,00
1653	–	–	–	–	100,00	2 500,00	116,67[614]	–	–	150,00	2 866,67
1654	–	–	–	–	1 500,00	2 500,00	–	–	–	–	4 000,00
1655	–	–	–	–	1 000,00	2 500,00	–	–	–	–	3 500,00
1656	–	–	–	424,07	1 000,00	2 500,00	–	250,00[615]	954,00	–	5 128,07
1657	–	–	–	–	1 000,00	2 500,00	–	–	46,00	–	3 546,00
1658	–	–	–	–	1 000,00	2 500,00	–	–	–	–	3 500,00
1659	–	–	–	–	1 000,00	1 278,95	–	–	–	–	2 278,95
1660	–	–	–	–	1 000,00	–	–	–	–	–	1 000,00
1661	–	–	–	–	1 000,00	–	–	–	–	–	1 000,00
celkem	**400,00**	**300,00**	**1 500,00**	**424,07**	**8 600,00**	**16 278,95**	**116,67**	**250,00**	**1 000,00**[616]	**150,00**	**2 9019,69**

[607] Srov. s popisy Václava ŽÁČKA, *Válečné škody Starého města Pražského na obecním majetku r. 1648*, ČČM 111, 1937, s. 283, pozn. 9 a V. PEŠÁKA, *Obecní dluhy*, s. 422, pozn. 199.
[608] Myslím tím jezuitský konvikt sv. Bartoloměje a seminář sv. Václava, které měly u města několik pohledávek z let 1596,1622, 1626 a 1645. Město jim vyplatilo úrok z dlužné částky, viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 422, pozn. 200.
[609] Jde o úrokovou splátku, viz TAMTÉŽ, s. 422, pozn. 200.
[610] Kauzu Wolfštýrnovské pohledávky detailně popisuje V. Pešák TAMTÉŽ, s. 410, pozn. 147. Jak ukazují počty k r. 1656 (AMP, Sbírka listin, AMP PPL i – 2416), prvních 600 zl., vyplacených v letech 1653 – 1654, uhradilo úroky a dalšími splátkami se vyrovnával kapitál. Výplaty doloženy i finančními příkazy, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, pag. 21, fol. 38r, 55v, 73r, 88r, 92r, 111v, 126r, 143v, 162r, 177r.
[611] Splátky se vůbec neobjevují v knihách finančních příkazů. Pro r. 1657 – 1659 odhaduji, že takto mohlo probíhat postupné splacení částky 16 278 zl. 57 kr. Analogicky podle pravidelných výplat v předchozích letech byly jistě odvedeny ještě dvě dohodnuté splátky po 2 500 zl. a posledního roku se uhradil zbytek 1 278 zl. 57 kr. Viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 411-412.
[612] Jde o obligátní formuli bez uvedení jmen věřitelů.
[613] Částkou splacena celá pohledávky se všemi nároky, viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 410.
[614] Šlo o závdavek po uzavření narovnání s věřitelkou 17. března 1653, viz TAMTÉŽ, s. 410.
[615] Závdavek po narovnání pův. pohledávky Jana Jáchyma Schmidgrabnera z Lusteneku (z r. 1637), uzavřeném dne 13. března 1656, viz TAMTÉŽ, s. 414-415.
[616] Částku 1 000 zl. na uhrazení kapitálu si vymohl věřitel na městu císařovým rozkazem, viz V. PEŠÁK, *Obecní dluhy*, s. 413, pozn. 158. Přestože počty k r. 1656 pro českou komoru (AMP, Sbírka listin, sign. AMP PPL i – 2416) uvádějí již v r. 1656 vyplacení částky 954 zl. a podle dalšího výkazu i úhradu zbytku 46 zl. do r. 1659 (NA, NM, sign. P 1/10/1), podle finančních příkazů byla větší část sumy vyplacena až v lednu r. 1657, viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, pag. 13, fol. 28r, 49r.

Příloha 5

Přehled stavebních výdajů z tzv. graciálních peněz v letech 1649 – 1661[617]

rok	pražský most	Mostecké mlýny a poustky	mostecká věž a celnice	vodárna	Helmovské mlýny a jezy	soukenická valcha	dolejší přívoz	orloj	branický dvůr	olšanský dvůr[618]	obecní stavby	celkem
1649	400,00	–	–	–	–	–	–	–	–	–	400,00	800,00
1650	–	162,80	327,83	644,02	400,00	83,97	130,32	–	542,63	228,55	556,52	3 076,64
1651	–	–	–	–	2 900,00	–	–	–	–	–	–	2 900,00
1652	–	–	566,67	–	300,00	–	–	–	–	–	–	866,67
1653	–	–	1 433,33	–	2 500,00	–	–	–	–	–	–	3 933,33
1654	–	400,00	930,00	–	200,00	–	–	–	–	–	–	1 530,00
1655	–	–	76,00	–	–	–	–	–	–	–	707,93	783,93
1656	–	–	–	–	500,00	–	–	–	–	–	–	500,00
1657	–	–	–	400,00	500,00	–	–	–	–	–	–	900,00
1658	–	–	–		–	–	–	–	–	–	–	
1659	–	–	–	600,00	–	–	–	624,17	–	–	–	1224,17
1660	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1661	–	–	–	1 000,00	–	–	–	–	–	–	–	1 000,00
celkem	**400,00**	**562,80**	**3 333,83**	**2 644,02**	**7 300,00**	**83,97**	**130,32**	**624,17**	**542,63**	**228,55**	**1 664,45**	**17 514,74**

[617] K poválečné obnově obecního majetku srov. kapitolu Stavební výdaje.

[618] Tuto rekonstrukci nezachycuje příspěvek Františka VACKA, *Ves Olšany u staré Prahy*, ČSPSČ 43, 1935, č. 1, s. 13-22; č. 2, s. 72-77; č. 3, s. 103-110, protože se autor zabývá jen středověkým vývojem. Olšany se staly majetkem Starého Města pražského ve 2. třetině 16. stol., srov. František HOLEC, *Zaniklé vesnice na území hlavního města Prahy*, PSH 29, 1996, s. 130.

Příloha 6 Podrobný přehled výdajů podle knih finančních příkazů letech 1656 – 1678

rok	splátky dluhů			koupě pozemkového majetku					stavební výdaje			dary[619]	mzdy[620]	správní poplatky[621]	jiné výdaje	duplicitní položky[622]	celkem
				libeňské panství[623]			ostatní	celkem	obecní majetek	soukromý majetek	celkem						
	kapitál	úroky	**celkem**	kapitál	úrok	celkem											
1656	1 105,33	1 180,22	2 285,55	–	–	–	–	–	500,00	50,00	550,00	141,67	50,00	–	–	-80,00	2 947,22
1657	2 856,33	2 446,30	5 302,63	–	–	–	–	–	536,50	–	536,50	186,83	135,00	–	–	-30,00	6 130,96
1658	2 290,33	2 013,11	4 303,44	–	–	–	–	–	–	–	–	231,20	69,83	37,50	7,50	–	4 649,47
1659	2 190,01	2 165,28	4 355,29	–	–	–	–	–	884,17	–	884,17	99,00	54,77	3,00	–	–	5 396,23
1660	2 205,00	1 803,17	4 008,17	–	–	–	–	–	–	15,00	15,00	192,00	246,17	100,00	129,00	-100,00	4 590,34
1661	2 110,84	2 762,30	4 873,14	–	–	–	–	–	1 000,00	199,20	1 199,20	272,83	174,90	224,87	45,95	-89,20	6 701,69
1662	1 868,34	3 226,88	5 095,22	18 966,67	2 547,25	21 513,92	–	21 513,92	214,00[624]	19,00	233,00	260,33	75,00	11,67	–	-40,00	27 149,14
1663	7 249,71	2 810,90	10 060,61	10 000,00	3 557,00	13 557,00	–	13 557,00	100,00	50,00	150,00	240,38	143,50	494,28	–	-80,00	24 565,77
1664	1 889,00	2 463,50	4 352,50	10 000,00	2 957,00	12 957,00	–	12 957,00	–	195,37	195,37	329,00	24,00	9,00	–	-210,37	17 656,50
1665	2 231,34	2 256,47	4 487,81	10 000,00	2 357,00	12 357,00	–	12 357,00	–	316,67	316,67	349,50	223,00	334,28	335,00	-146,67	18 256,59
1666	8 031,70	1 641,30	9 673,00	10 000,00	1 757,00	11 757,00	–	11 757,00	40,00	–	40,00	362,00	115,00	69,73	–	-40,00	21 976,73
1667	2 290,12	2 904,45	5 194,57	5 000,00	1 269,50	6 269,50	–	6 269,50	–	300,00	300,00	322,00	200,00	–	–	-40,00	12 246,07
1668	2 092,47	1 711,30	3 803,77	5 000,00	969,50	5 969,50	–	5 969,50	–	–	–	412,00	153,40	31,73	–	-40,00	10 330,40
1669	1 929,84	2 022,90	3 952,74	10 000,00	557,00	10 557,00	–	10 557,00	–	200,00	200,00	465,20	115,58	44,60	–	-240,00	15 095,12
1670	1 925,66	3 025,20	4 950,86	3 033,33	53,50	3 086,83	–	3 086,83	900,00	800,00	1 700,00	498,20	107,00	220,23	–	-840,00	9 723,12
1671	775,67	1 789,80	2 565,47	–	–	–	–	–	900,00	–	900,00	2 124,67	126,00	63,20	–	-30,00	5 749,34
1672	6 449,50	2 023,63	8 473,13	–	–	–	–	–	2 800,00	100,00	2 900,00	637,87	259,33	36,17	750,00	-30,00	13 026,50
1673	4 386,00	2 139,80	6 525,80	–	–	–	–	–	1 400,00	100,00	1 500,00	534,53	312,00	83,00	174,00	-526,67	8 602,66
1674	3 494,83	2 026,80	5 521,63	–	–	–	–	–	1 000,00	100,00	1 100,00	669,72	1 428,00	115,33	–	-135,00	8 699,68
1675	772,33	2 102,68	2 875,01	–	–	–	–	–	1 657,76	1 137,05	2 794,81	458,17	1 496,83	19,20	–	-632,88	7 011,14
1676	2 319,00	1 598,47	3 917,47	–	–	–	1 500,00	1 500,00	–	450,00	450,00	404,46	1 825,60	–	–	–	8 097,53
1677	972,67	1 758,78	2 731,45	–	–	–	140,90	140,90	–	150,00	150,00	770,92	1 461,00	160,00	–	-185,00	5 229,27
1678	200,00	4,00	204,00	–	–	–	–	–	–	–	–	–	167,00	–	–	–	371,00
celkem	61 636,02	47 877,24	**109 513,26**	82 000,00	16 024,75	98 024,75	1 640,90	**99 665,65**	11 932,43	4 182,29	**16 114,72**	**9 962,48**	**8 962,91**	**2 057,79**	**1 441,45**	**-3 515,79**	**244 202,47**
			45%					**41%**			**7%**	**4%**	**4%**	**1%**	**1%**		**100%**

[619] V r. 1658 započítáno 45 zl., rozdaných úředníkům u příležitosti nového roku (viz pozn. 346), a podobně v r. 1667 dalších 24 zl., jež dostávali výběrčí nápojové daně (viz kapitoly Dary).
[620] Nezahrnuji sem náklady na vychování mladých muzikantů u kostela P. Marie před Týnem. Pokud jsou evidovány v knihách finančních příkazů, eviduji je mezi úrokovými splátkami.
[621] Mezi poplatky neuvádím nedokumentový výdaj 13 zl. 4 kr z r. 1658 na úhradu kvitance pukrabskému soudu. Srov. příslušnou část v kapitole Správní poplatky.
[622] Tím, že jsou některé platby zařazeny ve více sloupcích (např. výdaje na postavení varhan v týnském chrámu jsou uvedeny mezi úrokové splátky i stavební investice), jsou částky za jejich duplicitní uvedení odečteny od součtu všech výdajů. Tímto způsobem si čtenář může snadno překontrolovat autorovy výpočty.
[623] Do celkové částky za koupi libeňského panství není pojato 1 000 zl. na úhradu starých dluhů a částka za pořízení 12 000 cihel. V prvním případě není zřejmé, kdy byly prostředky vyplaceny, v druhém případě si nemůžeme být jisti peněžní hodnotou stavebního materiálu. Viz pozn. 278.
[624] Započítány navíc 3 zl., jež byly vydány na spropitné, aniž by o tom finanční příkazy informovaly. Viz pozn. 309.

Příloha 7

Přehled množství přímých plateb příjemcům v letech 1656 – 1678, k nimž byly vydány samostatné finanční příkazy

	splátky dluhů		koupě pozemků		stavební výdaje		dary		mzdy		poplatky		jiné výdaje		celkem[625]
městský berník	12	20%	–	–	4	7%	11	18%	17	28%	17	28%	1	2%	60
správce libeňského panství	1	2%	–	–	1	2%	2	3%	53	90%	–	–	2	3%	59
správce obecních register	713	78%	34	4%	26	3%	100	11%	33	4%	22	2%	2	0%	917
úřad mostu pražského	1	6%	1	6%	10	63%	6	38%	1	6%	1	6%	1	6%	16
úřad šestipanský	193	77%	1	0%	11	4%	17	7%	54	22%	4	2%	2	1%	248
ostatní[626]	2	29%	–	–	–	–	–	–	5	71%	–	–	1	14%	7
celkem	**922**	**71%**	**36**	**3%**	**52**	**4%**	**136**	**10%**	**163**	**12%**	**44**	**3%**	**9**	**1%**	**1 307**

Příloha 8

Přehled množství přímých plateb příjemcům v letech 1656 – 1678, k nimž neexistují samostatné finanční příkazy

	splátky dluhů		koupě pozemků		stavební výdaje		dary		mzdy		poplatky		jiné výdaje		celkem[627]
městský berník	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
správce libeňského panství	1	17%	–	–	5	830%	–	–	–	–	–	–	–	–	6
správce obecních register	–	–	–	–	1	50%	–	–	–	–	–	–	1	50%	2
úřad mostu pražského	–	–	–	–	1	100%	–	–	–	–	–	–	–	–	1
úřad šestipanský	–	–	–	–	16	94%	–	–	–	–	–	–	1	6%	17
ostatní	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	100%	1
celkem	**1**	**4%**	–	–	**23**	**85%**	–	–	–	–	–	–	**3**	**11%**	**27**

[625] Z 1 654 příkazů bylo jen 1 307 pokynů k přímé platbě. Zbylých 347 zápisů referuje o přesunu peněz z vlastního úřadu do některé z městských pokladen.

[626] Do skupiny ostatní zahrnuji tři platby z úřadu porybného na vydání purkmistrovského deputátu a jednu úrokovou splárku k vykonání procesí Božího Těla (viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 44r, 278r – 2x). Dále jsou to dvě platby týnského záduší na uctění farářů při proseckém procesí a za uspořádání spisů (viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 145v, 161r). Nakonec jde jednu úhradu úroků bez uvedení výdejce (i když tím byl nejspíš správce obecních register) a jednu neidentifikovanou platbu (viz AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, fol. 74v, volný lístek na fol. 229r).

[627] Z počtu 347 pokynů k vnitřním platbám nenacházím u 27 příslušné příkazy ke konečným úhradám.

Příloha 9

Přehled přijatých peněz z úřadů městské správy do hlavní městské pokladny a její vydání v letech 1656 – 1678

	městský berník	libeňský správce	úřad mostu pražského	úřad šestipanský	správce handle solního	ostatní[628]	z úřadů přijato celkem	výdaje z pokladny		podíl příjmů na výdajích
								příjemcům	úřadům	
1656	80,50	–	–	200,00	–	–	280,50	2 033,55	500,00	11%
1657	1 141,00	–	–	–	500,00	–	1 641,00	4 790,46	500,00	31%
1658	280,00	–	154,70	600,00	150,00	–	1 184,70	4 037,14	–	29%
1659	1 834,07	–	–	400,00	307,68	–	2 541,75	4 280,29	1224,17	46%
1660	844,00	–	200,00	500,00	100,00	–	1 644,00	2 944,17	–	56%
1661	1 150,00	–	–	1 130,00	351,90	–	2 631,90	5 741,97	–	46%
1662	1 658,92	500,00	200,00	1 999,67	338,33	200,00	4 896,92	26 540,14	–	18%
1663	4 743,00	4 821,25	2 200,00	3 144,28	416,67	90,00	15 415,20	23 756,10	–	65%
1664	560,00	2 957,00	1 750,00	1 250,00	350,00	–	6 867,00	17 016,50	500,00	39%
1665	1 299,00	2 357,00	780,00	1 000,00	400,00	–	5 861,00	16 853,92	–	35%
1666	1 031,80	1 757,00	405,00	726,67	300,00	–	4 220,47	21 493,73	–	20%
1667	711,00	1 399,50	1 114,60	835,00	675,00	25,00	4 735,10	10 567,42	–	45%
1668	585,07	1 169,50	330,00	860,00	700,00	–	3 644,57	9 711,40	–	38%
1669	–	556,83	1 130,00	160,00	700,00	–	2 546,83	14 183,12	–	18%
1670	280,00	353,50	430,00	260,00	700,00	–	2 023,50	7 388,22	900,00	24%
1671	220,00	1 200,00	500,00	50,00	600,00	–	2 570,00	4 090,34	900,00	51%
1672	940,00	3 900,00	700,00	–	700,00	–	6 240,00	8 845,34	2 800,00	54%
1673	950,00	2 000,00	1 600,00	600,00	350,00	400,00	5 900,00	5 643,56	500,00	96%
1674	715,00	1 000,00	120,00	3 073,33	125,00	600,00	5 633,33	6 482,88	–	87%
1675	300,00	2 300,00	557,05	–	1 100,00	–	6 707,05	3 502,68	–	191%
1676	165,00	–	600,00	2 450,00	800,00	200,00	2 065,00	5 077,86	3 250,00	25%
1677	67,98	1 000,00	–	300,00	800,00	–	1 867,98	2 950,35	–	63%
1678	–	–	–	–	–	–	–	234,00	–	0%
celkem	**19 556,34**	**27 271,58**	**12 771,35**	**19 538,95**	**10 464,58**	**1 515,00**	**91 117,80**	**208 165,14**	**11 074,17**	**42%**
	21%	**30%**	**14%**	**21%**	**11%**	**2%**				

[628] Touto skupinou souhrně označuji nepravidelné a spíše výjimečné příspěvky z úřadu porybného, hořejší kanceláře a od správce kořenné váhy.

Příloha 10

Ukázka zápisu finančního příkazu z r. 1657[629]

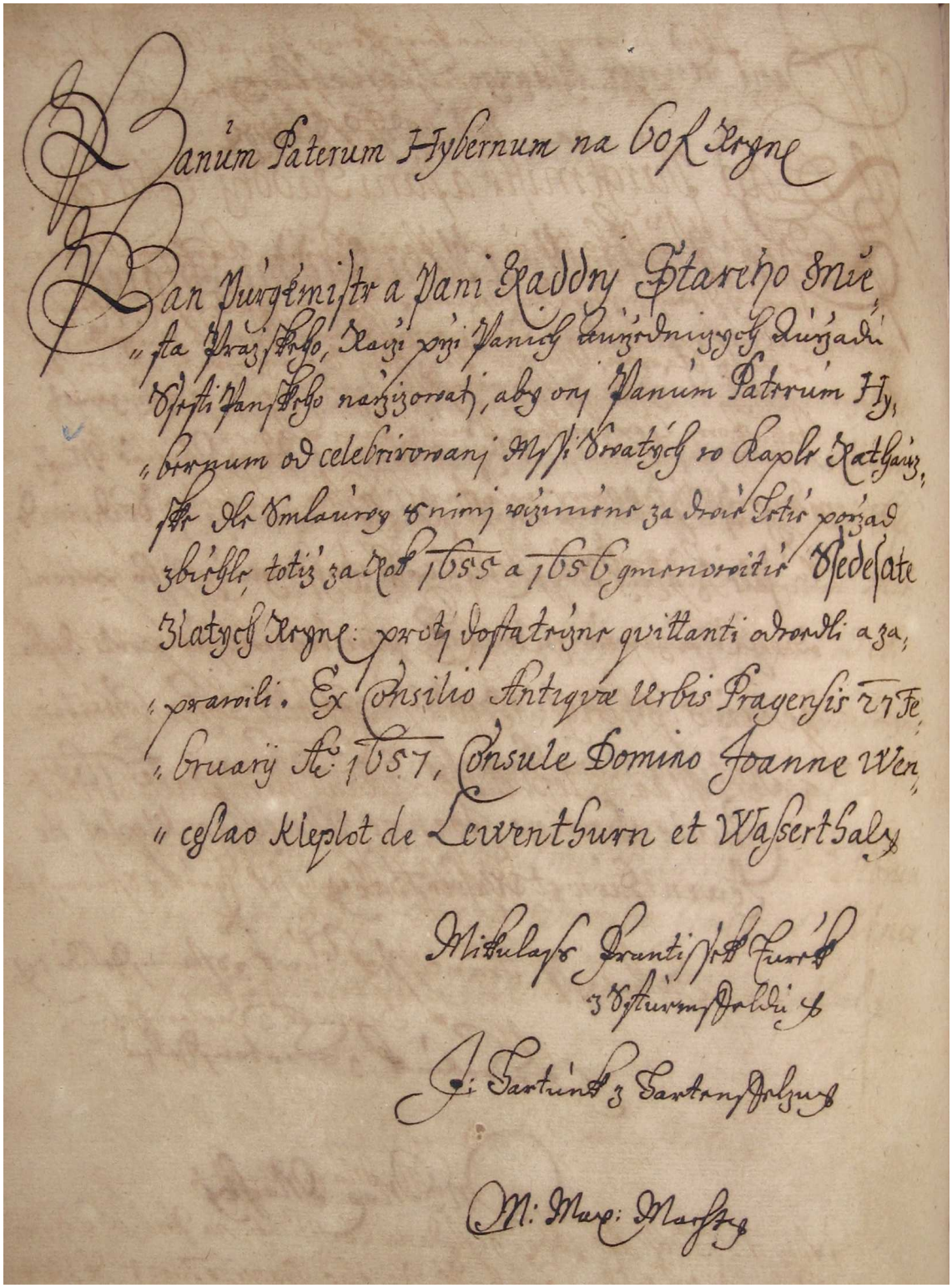

Panům Paterum Hybernum na 60 Zrync

Pan Purgmistr a Pani Raddy Starého Mě
„sta Pražského, Každy při Panich Purgrmistrowych Důwodi
Vrsti Panského nařizowati, aby ony Panům Paterum Hy,
„bernum od celebrowaný Mysi Swatých za Kaplr Kathaly,
ssr Ji Vmlauwy v nimi vžinino za dwa Lotie pořad
zbrjhlr, totiž za Rok 1655 a 1656 gmenowitě Vsedesate
Zlatych Zrync: proti dostatečnu quittanti odrowli a za,
„pravili. Ex Consilio Antiqvae Urbis Pragensis 27 Fe,
„bruarij Anno 1657, Consule Domino Joanne Wen,
„ceslao Kleplot de Leventburn et Wasertbaly

Mikuláš František Turek
z Vsturmholdi

J. Bartuněk z Bartenholdu

M: Max: Mašek

629 AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1596, Kniha finančních příkazů (1655 – 1662), fol. 33v.

Příloha 11

Ukázka zápisu finančního příkazu z r. 1674[630]

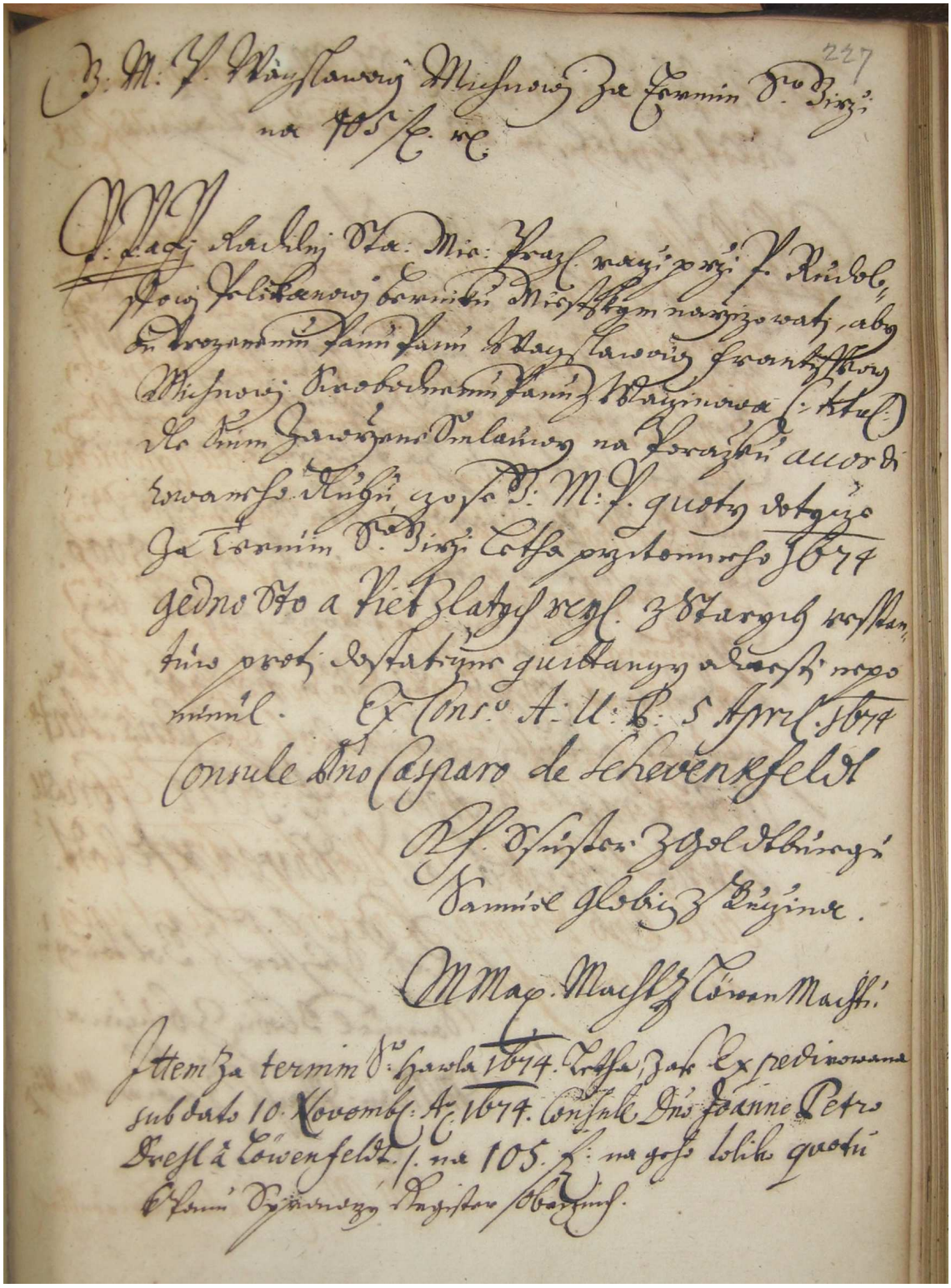

[630] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, Kniha finančních příkazů (1668 – 1677), fol. 227r.

Příloha 12

Ukázka zápisu finančního příkazu z r. 1675[631]

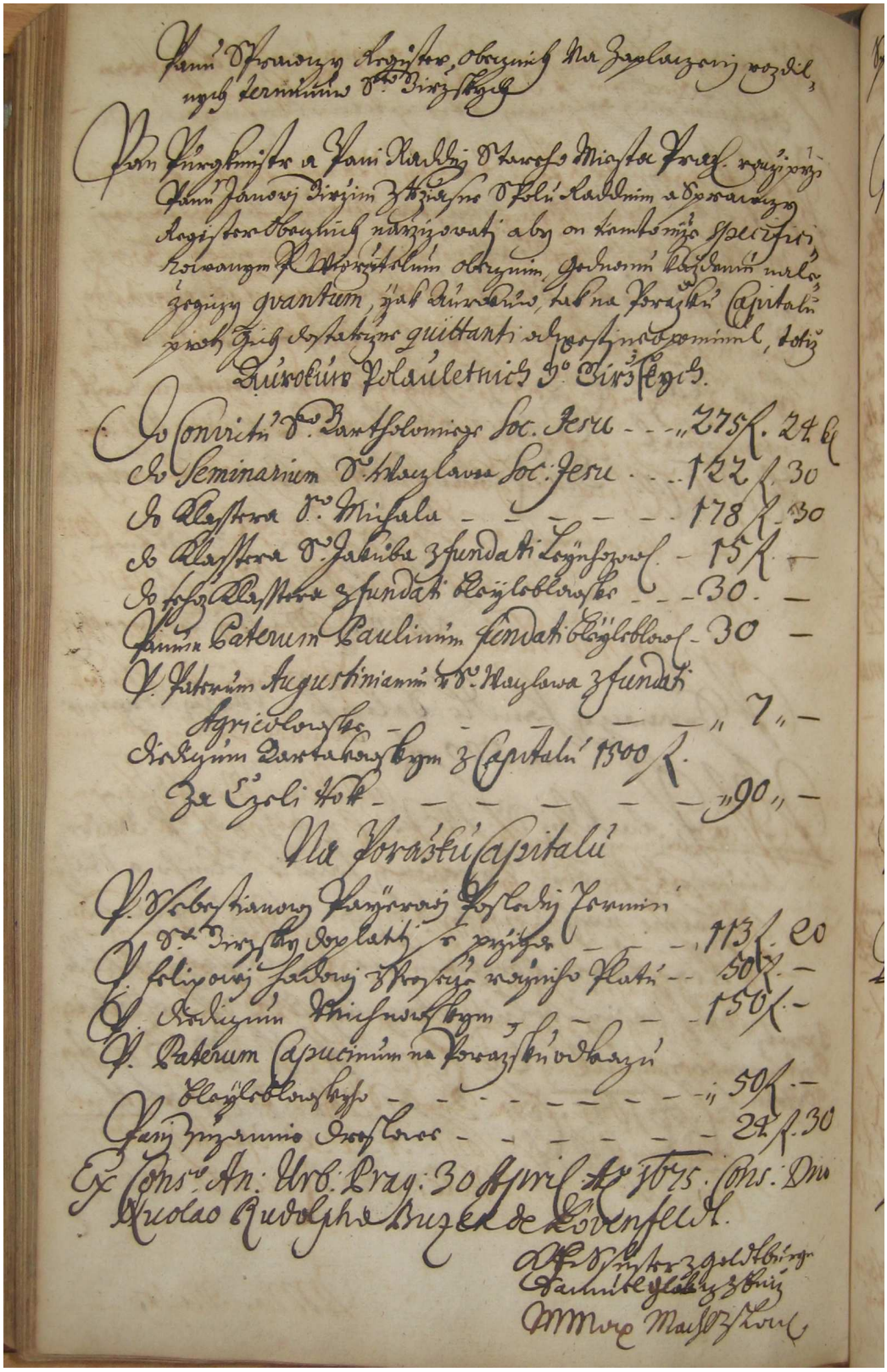

[631] AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, Kniha finančních příkazů (1668 – 1677), fol. 248v.

Příloha 13

Ukázka zápisu finančních příkazů z let 1676 – 1678[632]

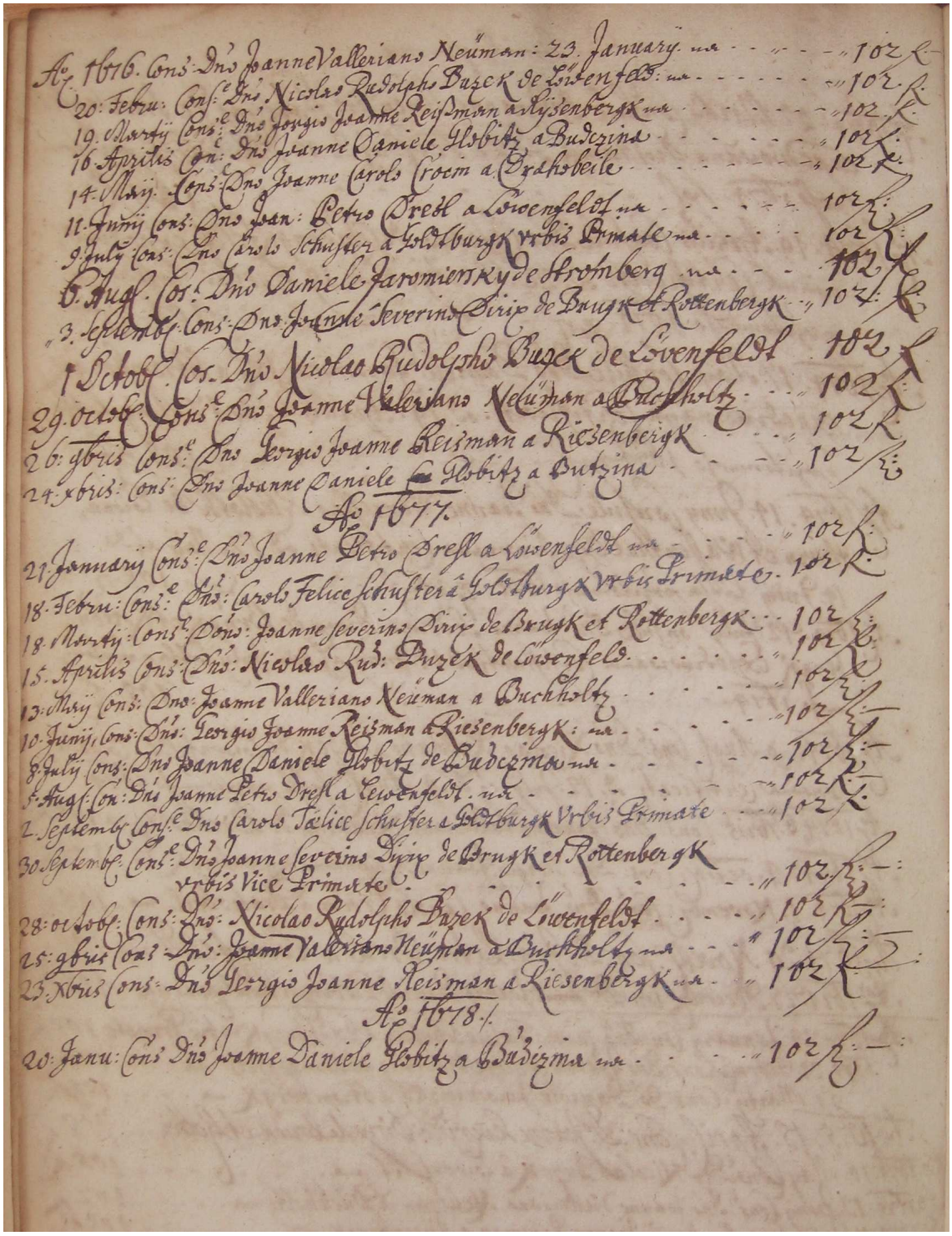

Ao 1676. Cons: Dno Joanne Valeriano Neuman: 23. January ma - - - - - - 102 K
20: Febru: Cons: e Dno Nicolao Rudolpho Buzek de Löwenfeld: ma - - - - - - 102 K
19. Martij Cons: e Dno Georgio Joanne Reisman a Lysenberg ma - - - - - - 102 K
16. Aprilis Con: Dno Joanne Daniele Hobitz a Budczina - - - - - - 102 K
14. Maij Cons: Dno Joanne Carolo Croem a Drahobeile - - - - - - 102 K
11. Junij Cons: Dno Joan: Petro Dresl a Löwenfeldt ma - - - - - - 102 K
9. July Cons: Dno Carolo Schuster a Goldburg Urbis Primate ma - - - - 102 K
6. Aug: Cons: Dno Daniele Jaromierky de Stromberg ma - - - - 102 K
3. September Cons: Dno Joanne Severino Dirip de Brugk et Rottenberg - - 102 K
1 Octob: Cons: Dno Nicolao Rudolpho Buzek de Löwenfeldt 102 K
29. Octob: Cons: e Dno Joanne Valeriano Neuman a Buchholtz - - 102 K
26: Obris Cons: e Dno Georgio Joanne Reisman a Riesenberg K - - 102 K
24. Obris: Cons: Dno Joanne Daniele Hobitz a Butzina - - - 102 K

Ao 1677.

21. January Cons: e Dno Joanne Petro Dresl a Löwenfeldt ma - - - 102 K
18. Febru: Cons: e Dno: Carolo Felice Schuster a Goldburg Urbis Primate 102 K
18. Martij: Cons: e Dno: Joanne Severino Dirip de Brugk et Rottenberg K - 102 K
15. Aprilis Cons: Dno: Nicolao Rud: Buzek de Löwenfeld - - - 102 K
13. Maij Cons: Dno: Joanne Valeriano Neuman a Buchholtz - - - 102 K
10. Junij, Cons: Dno: Georgio Joanne Reisman a Riesenberg K: ma - - - 102 K
8. July Cons: Dno Joanne Daniele Hobitz de Budczina ma - - - 102 K
5. Aug: Con: Dno Joanne Petro Dresl a Löwenfeldt. ma - - - 102 K
2. September Cons: e Dno Carolo Felice Schuster a Goldburg Urbis Primate - 102 K
30. Septembr: Cons: e Dno Joanne Severino Dirip de Brugk et Rottenberg K urbis Vice Primate - - - 102 K
28: Octob: Cons: Dno: Nicolao Rudolpho Buzek de Löwenfeldt - - - 102 K
25: Obris Cons: Dno: Joanne Valeriano Neuman a Buchholtz ma - - 102 K
23. Obris Cons: Dno Georgio Joanne Reisman a Riesenberg K ma - - 102 K

Ao 1678.

20. Janu: Cons: Dno Joanne Daniele Hobitz a Budczina ma - - - 102 K

632 AMP, Sbírka rukopisů, sign. 1598, Kniha finančních příkazů (1668 – 1677), fol. [299v].